

Kyrkomötet 2015

Anföranden

Kyrkomötet 2015, anföranden
22–25 september och 16–18 november

Tisdagen den 22 september	1
§ 1 Kyrkomötet öppnas.....	1
ORDFÖRANDE KARIN PERERS:	1
§ 2 Anförande av ärkebiskopen	2
ÄRKEBISKOP ANTJE JACKELÉN:.....	2
§ 3 Hälsningsanföranden	5
HANS HELIGHET TAWADROS II, PÅVE AV ALEXANDRIA OCH PATRIARK AV KOPTISK-ORTODOXA KYRKAN:.....	5
FÖRBUNDSORDFÖRANDE AMANDA CARLSHAMRE, SVENSKA KYRKANS UNGA:	5
ORDFÖRANDE KARIN PERERS:	7
§ 4 Inkommen skriftlig hälsning	7
ORDFÖRANDE KARIN PERERS:	7
Måndagen den 16 november	8
§ 17 Kyrkomötets förhandlingar återupptas.....	8
ORDFÖRANDE KARIN PERERS:	8
§ 20 Ordningsfråga	8
LARS-JOHAN HALLGREN:.....	8
ORDFÖRANDE KARIN PERERS:	8
§ 22 Meddelanden	8
ORDFÖRANDE KARIN PERERS:	8
§ 23 Hälsningsanförande	9
ÄRKEBISKOP ANTJE JACKELÉN:	9
BISHOP KATHARINE JEFFERTS SCHORI:	10
ORDFÖRANDE KARIN PERERS:	10
§ 24 Årsredovisning för Svenska kyrkans nationella nivå 2014	11
CHRISTER BJÖRK:	11
MATS HAGELIN:	11
ORDFÖRANDE KARIN PERERS:	12
KENNETH NORDGREN:	12
ORDFÖRANDE KARIN PERERS:	13
§ 25 Verksamhet och ekonomi för Svenska kyrkans nationella nivå åren 2016–2018	13
BERTIL OLSSON:	13
DAVID LÅNG:	14
WANJA LUNDBY-WEDIN:	14
CARL-ERIC GABRIELSSON:	15
ANDERS ÅKERLUND:	16

DAG SANDAHL:.....	16
BENGT KJELLGREN:	17
LISA TEGBY:	17
ANETTE NORDGREN:.....	17
MAJ-LIS AASA:	18
BERTIL PERSSON:.....	19
CONNY TYRBERG:.....	19

§ 26 Följder av riksdagens beslut om upphörande av folkbokföring på

församling.....	20
ANNA EKSTRÖM:.....	20
NILS GÅRDER:	20
SVEN-E KRAGH:	21
HANS-OLOF ANDRÉN:	21
ANNA EKSTRÖM (REPLIK):	22
HANS-OLOF ANDRÉN (REPLIK):	22

§ 28 Att lägga till faddrar efter dopet

KARL-GUNNAR SVENSSON.....	22
MARGARETA CARLENIUS:.....	22

§ 29 Vissa frågor om kyrkliga handlingar, m.m.

INGER WAHLMAN:.....	23
ANNA EKSTRÖM:.....	23
BIRGITTA SÖDERFELDT:	23
HELENA ELMQVIST:	23
DAG SANDAHL:.....	24
ANNA EKSTRÖM (REPLIK):	24
DAG SANDAHL (REPLIK):	24
ELISE NILSSON:.....	25
NILS GÅRDER:	25
ARON EMILSSON:	26
ANNA EKSTRÖM (REPLIK):	26
ARON EMILSSON (REPLIK):	27
ANNA EKSTRÖM (REPLIK):	27
OLLE BURELL:.....	27
DAG SANDAHL (REPLIK):	28
OLLE BURELL (REPLIK):	28
DAG SANDAHL (REPLIK):	28
OLLE BURELL (REPLIK):	28
BISKOP RAGNAR PERSENIUS:	29
TOMAS JANSSON:.....	29
JOHANNA ANDERSSON:.....	30
MARGIT BORGSTRÖM:.....	30
ANNA EKSTRÖM (REPLIK):	30
LISA TEGBY:	31
BERTH LÖNDAHL:	31
BISKOP EVA BRUNNE:.....	31
MARGIT BORGSTRÖM (REPLIK):	32
EVELINA JOHANSSON:.....	32

HANS-OLOF ANDRÉN:	32
JERRY ADBO:	33
§ 30 Tidsbegränsat uppdrag som stiftsbiskop	34
YLVA WAHLSTRÖM:	34
NIKLAS GRAHN:	34
BRITAS LENNART ERIKSSON:	35
NIKLAS GRAHN (REPLIK):	35
BRITAS LENNART ERIKSSON (REPLIK):	35
NIKLAS GRAHN (REPLIK):	36
BRITAS LENNART ERIKSSON (REPLIK):	36
§ 33 Medarbetarundersökning	36
DAN SARKAR:	36
ARON EMILSSON:	37
STEFAN ARO:	38
JERRY ADBO:	38
ARON EMILSSON (REPLIK):	39
JERRY ADBO (REPLIK):	39
ARON EMILSSON (REPLIK):	39
JERRY ADBO (REPLIK):	39
JOHANNA ANDERSSON:	40
§ 34 Bejakade dokument	40
DAN SARKAR:	40
TOMAS JANSSON:	40
BERTIL OLSSON:	41
LARS RISBERG:	41
§ 35 Domkapitlets handläggning av vissa tillsynsärenden	41
AXEL W KARLSSON:	41
BISKOP EVA BRUNNE:	42
§ 36 Barmenförklaringen	42
AXEL W KARLSSON:	42
ANDERS NOVAK:	43
AXEL W KARLSSON (REPLIK):	43
BISKOP RAGNAR PERSENIUS:	43
AXEL W KARLSSON (REPLIK):	44
BISKOP RAGNAR PERSENIUS (REPLIK):	44
AXEL W KARLSSON (REPLIK):	44
BISKOP RAGNAR PERSENIUS (REPLIK):	44
§ 37 Rekryteringsstöd till församlingar och pastorat	45
MARGARETA ANDERSSON:	45
BRITAS LENNART ERIKSSON:	45
§ 38 Adjunksår för diakoner	46
TOMAS JANSSON:	46

§ 39 Svenska kyrkans arbete med bekännelsefrågor och sin evangelisk-lutherska identitet	46
DANIEL TISELL:.....	46
BISKOP PER ECKERDAL:	47
DANIEL TISELL (REPLIK):	48
BISKOP PER ECKERDAL:	48
DANIEL TISELL (REPLIK):	48
 § 42 Svenska kyrkans kristna identitet	 48
JULIA KRONLID:.....	48
ARON EMILSSON:.....	49
AXEL W KARLSSON:	50
ORDFÖRANDE LEVI BERGSTRÖM:	50
AXEL W KARLSSON:	50
ORDFÖRANDE LEVI BERGSTRÖM:	50
AXEL W KARLSSON:	51
ORDFÖRANDE LEVI BERGSTRÖM:	51
AXEL W KARLSSON:	51
BISKOP MIKAEL MOGREN:.....	51
JULIA KRONLID (REPLIK):	51
BISKOP MIKAEL MOGREN (REPLIK):	51
JULIA KRONLID (REPLIK):	52
BISKOP MIKAEL MOGREN (REPLIK):	52
BISKOP EVA BRUNNE:	52
JULIA KRONLID (REPLIK):	52
ORDFÖRANDE LEVI BERGSTRÖM:	53
JULIA KRONLID:.....	53
BISKOP EVA BRUNNE (REPLIK):	53
STEN ELMBERG:.....	53
 § 43 Kollektrekommendation vid fristående dopgudstjänster	 53
LARS-IVAR ERICSON:	53
ORDFÖRANDE CARINA ETANDER RIMBORG:	54
 § 44 Kyrkohandboksarbetet.....	 54
JERKER SCHMIDT:	54
ANDERS ÅKERLUND:.....	55
KEKKE PAULSSON:.....	56
DAG SANDAHL:	56
PETER NORDGREN:	57
BO HANSON:.....	57
SOFIJA PEDERSEN VIDEKE:.....	58
JERKER SCHMIDT (REPLIK):.....	58
SOFIJA PEDERSEN VIDEKE (REPLIK):	59
JERKER SCHMIDT (REPLIK):.....	59
 § 45 Gör upp med rasism och antisemitism i vår kyrka.....	 59
YLVA WAHLSTRÖM:	59
EVELINA JOHANSSON:	59
BISKOP ÅKE BONNIER:.....	60
OLA ISACSSON:	60

§ 46 Reformationsjubileet 2017	61
ARON EMILSSON:.....	61
MONI HÖGLUND:	61
DAG SANDAHL:	62
LISA TEGBY:.....	62
DAG SANDAHL (REPLIK):	62
ORDFÖRANDE CARIN ETANDER RIMBORG;.....	63
§ 47 Liturgistipendium	63
TORVALD JOHANSSON:	63
§ 48 Utforma en ceremoni för välsignelse för den som fått ändrad könstillhörighet	63
DAG SANDAHL:	63
GEORG LAGERBERG:	63
ANNA EKSTRÖM:	64
ANDERS ROOS:	64
SONJA GRUNSELIUS:.....	65
§ 49 Solidaritet med samtidens martyrer	65
DAG SANDAHL:	65
ARON EMILSSON:.....	65
DAG SANDAHL (REPLIK):	66
SOFIJA PEDERSEN VIDEKE:.....	66
DAG SANDAHL (REPLIK):	66
SOFIJA PEDERSEN VIDEKE (REPLIK):	66
DAG SANDAHL (REPLIK):	66
§ 50 Samrådsgrupp för gudstjänstlivet.....	67
DAN SARKAR:	67
DAG SANDAHL:	67
NILS GÅRDER:.....	67
KENNETH NORDGREN:.....	68
DAN SARKAR (REPLIK):	68
§ 51 Svenska kyrkan roll och uppgifter i kris och krig	68
JERKER SCHMIDT:	68
STEN ELMBERG:.....	69
DAG SANDAHL:	70
JERKER SCHMIDT (REPLIK):.....	71
DAG SANDAHL (REPLIK):	71
§ 52 Sekulära alternativ till kyrkliga handlingar.....	71
OLA ISACSSON:	71
ANDERS ÅKERLUND:	71
SVEN MILLTOFT:.....	72
§ 53 Miljödag i Svenska kyrkans församlingar.....	72
LARS-IVAR ERICSON:	72
ANDERS AHL:.....	72
ULLA RICKARDSSON:	73
TORBJÖRN ARVIDSSON:	73

§ 54 Chemtrails.....	73
CORNELIA DAHLBERG:	73
SOFIA ROSENQUIST:	74
§ 55 Avgiftsfritt för barn och unga.....	74
SOFIJA PEDERSEN VIDEKE:	74
LOUISE CALLENBERG:	75
BIRGITTA LINDÉN:	76
MARJA SANDIN-WESTER:	76
SARA WALDENFORS:	77
§ 56 ILO-konvention nr 169.....	77
GUNILLA ELDEBRO:	77
AGNETA GRANSTRÖM:	77
LEIF NORDLANDER:	78
KENNETH NORDGREN:	78
NILS GÅRDER:	79
MAJ-LIS AASA:	79
ARON EMILSSON:	79
AGNETA GRANSTRÖM (REPLIK):	80
ARON EMILSSON (REPLIK):	80
ANDERS AHL:	81
STIG ERIKSSON:	81
BISKOP HANS STIGLUND:	81
BISKOP MIKAEL MOGREN:	82
YLVA WAHLSTRÖM:	82
LENA KLEVENÅS:	82
DANIEL LARSON:	83
ORDFÖRANDE KARIN PERERS:	84
§ 57 Tobacco Endgame – Rökfritt Sverige 2025	84
JERKER SCHMIDT:	84
ANNA-KARIN WESTERLUND:	85
AGNETA GRANSTRÖM:	85
JERKER SCHMIDT (REPLIK):	85
BRITTA BROMAN:	86
WANJA LUNDBY-WEDIN:	86
JERKER SCHMIDT (REPLIK):	86
WANJA LUNDBY-WEDIN (REPLIK):	87
MAGNUS EK:	87
BIRGITTA LINDÉN:	88
§ 58 Introduktion till kristendom och Svenska kyrkan på svenska och de större invandrarsspråken	88
ARON EMILSSON:	88
ANDERS AHL:	89
KATARINA GLAS:	89
§ 59 Kyrkan och idrotten.....	90
RONNY HANSSON:	90
STEFAN ARO:	90

LEIF NILSSON:.....	90
BRITAS LENNART ERIKSSON:	90
ANNA-KARIN WESTERLUND:	91
LEIF NILSSON (REPLIK):.....	91
ANNA-KARIN WESTERLUND (REPLIK):.....	91
BRITAS LENNART ERIKSSON (REPLIK):.....	91
TORGNY LARSSON;.....	91
MONI HÖGLUND:	92
§ 60 Kyrkogårdar som mötesplatser	92
ELSA CHRISTERSSON:	92
DAN SARKAR:	93
ELISABETH RYDSTÖM:.....	93
§ 61 Utbildning i kyrkohistoria och landsbygdsfrågor.....	93
KARL-GUNNAR SVENSSON:.....	93
INGA ALM:	94
IRENE OSKARSSON:	94
LARS-IVAR ERICSON:	94
NIKLAS GRAHN:	95
§ 62 Nya vägar att vara kyrka	96
LEIF NORDLANDER:	96
ERIK JOHANSSON:	96
BISKOP FREDRIK MODÉUS:.....	97
BISKOP ÅKE BONNIER:.....	97
SARA WALDENFORS:	97
§ 63 Solidarisk fond för dem som fått egendom förstörd vid kravaller	98
AXEL W KARLSSON:	98
ULLA LITTGREN:.....	99
§ 64 Kyrkomötets facebookside	99
AXEL W KARLSSON:	99
DANIEL LARSON:	100
AXEL W KARLSSON (REPLIK):.....	100
DANIEL LARSON (REPLIK):	101
AXEL W KARLSSON (REPLIK):.....	101
CAMILLA PERSSON:	101
AXEL W KARLSSON (REPLIK):.....	101
§ 65 Eget produktionsbolag.....	101
ANNA-KARIN WESTERLUND:	101
ROLAND JOHANSSON:	102
§ 66 Andlig själavård inom kriminalvården.....	103
GERD GULLBERG JOHNSON:	103
JERKER SCHMIDT:	103

§ 67 Stasi-infiltration av Svenska kyrkan	104
JERKER SCHMIDT:	104
AXEL W KARLSSON:	104
GUNILLA ELDEBRO:	105
§ 68 Riktlinjer för församlingars arbete för och med utsatta EU-migranter..	106
ANNA EKSTRÖM:	106
KENNETH NORDGREN:	106
LENA KLEVENÅS:	106
ANDERS AHL:	107
LARS-JOHAN HALLGREN:	107
ANNA EKSTRÖM (REPLIK):	108
LARS-JOHAN HALLGREN (REPLIK):	108
DAN SARKAR:	108
MARIE NIELSÉN:	109
§ 69 Abort och oföddas människovärde.....	109
BERIT SIMONSSON:	109
NASRIN SJÖGREN:	110
DAG SANDAHL:	111
ELISE NILSSON:	111
JULIA KRONLID:	112
ALVE SVENSSON:	113
ORDFÖRANDE KARIN PERERS:	113
ALVE SVENSSON:	113
BERTH LÖNDAHL:	113
BISKOP FREDRIK MODÉUS:	114
EVELINA JOHANSSON:	114
CAMILLA PERSSON:	115
§ 71 Minoritetsspråken och det lokala ansvaret	115
STEFAN ARO:	115
SOFIA ROSENQUIST:	116
§ 73 Konvertiter	116
HELÉN LINDBÄCK:	116
JULIA KRONLID:	117
ANDERS AHL:	117
MARIE NIELSÉN:	118
ORDFÖRANDE KARIN PERERS:	118
BERIT SIMONSSON:	118
§ 76 Meddelanden	118
ORDFÖRANDE KARIN PERERS:	118

Tisdagen den 17 november	120
§ 77 Meddelanden	120
ORDFÖRANDE KARIN PERERS:	120
§ 129 Val till Svenska kyrkans arvodesnämnd för den nationella nivån	120
LEIF NILSSON:	120
ANDERS NIHLGÅRD:	120
LEIF NILSSON:	120
ANDERS NIHLGÅRD (REPLIK):	121
ORDFÖRANDE KARIN PERERS:	121
§ 130 Direkta val	121
YLVA WAHLSTRÖM:	121
TOMAS JANSSON:	121
IRENE OSKARSSON:	122
BERIT BORNECRANTZ DIAS:	123
OLLE REICHENBERG:	123
TOMAS JANSSON (REPLIK):	123
BO HANSON:	123
§ 131 Kontrakten.....	124
NILS GÅRDER:	124
CLAES BLOCK:	124
BISKOP ESBJÖRN HAGBERG:	124
KÅGE JOHANSSON:	125
§ 132 Meddelanden	125
ORDFÖRANDE LEVI BERGSTRÖM:	125
§ 133 Begravningsverksamheten i Göteborg	125
ÄRKEBISKOP ANTJE JACKELÉN:	125
LOUISE CALLENBERG:	126
SVEN-E KRAGH:	127
OLLE BURELL:	127
MATS HAGELIN:	128
BISKOP PER ECKERDAL:	128
PER LINDBERG:	129
BENGT INGHAMMAR:	129
KARL-GUNNAR SVENSSON:	130
DANIEL TISELL:	130
LOUISE CALLENBERG (REPLIK):	131
DANIEL TISELL (REPLIK):	131
HANS-OLOF ANDRÉN:	131
BISKOP PER ECKERDAL (REPLIK):	132
HANS-OLOF ANDRÉN (REPLIK):	132
BISKOP PER ECKERDAL (REPLIK):	132
HANS-OLOF ANDRÉN (REPLIK):	132
TOMAS JANSSON:	133
HANS-OLOF ANDRÉN (REPLIK):	133
TOMAS JANSSON (REPLIK):	133

ANDERS ROOS:	134
ULLA RICKARDSSON:	134
ANNA LUNDBLAD MÅRTENSSON:	134
HILDEGARD JARSKOG:	135
ANDERS ROOS (REPLIK):	135
HILDEGARD JARSKOG (REPLIK):	135
ANDERS ROOS (REPLIK):	135
HILDEGARD JARSKOG (REPLIK):	136
§ 134 Antalet ledamöter i kyrkofullmäktige	136
BENGT KJELLGREN:	136
CLAES BLOCK:	136
BENGT KJELLGREN (REPLIK):	137
SUZANNE FREDBORG:	137
§ 135 Sättet att välja biskop	137
LISA TEGBY:	137
BISKOP EVA BRUNNE:	138
BISKOP ESBJÖRN HAGBERG:	138
MAJ-LIS AASA:	138
§ 136 Antalet ledamöter i kyrkostyrelsen	139
MATS HAGELIN:	139
BO HANSON:	139
§ 137 Den nationella nivåns uppgifter	139
KARL-GUNNAR SVENSSON:	139
TOMAS JANSSON:	140
§ 138 Sammanläggningar av församlingar och pastorat	140
MARGARETA ANDERSSON:	140
LARS-IVAR ERICSON:	140
DAN SARKAR:	141
BERTH LÖNDAHL:	141
EVELINA JOHANSSON:	142
KRISTINA BACKE:	142
BO HANSON:	142
BERTH LÖNDAHL (REPLIK):	143
BO HANSON (REPLIK):	143
BERTH LÖNDAHL (REPLIK):	143
BO HANSON (REPLIK):	143
IRENE OSKARSSON:	143
TORGNY LARSSON:	144
MARGARETA ANDERSSON (REPLIK):	144
AINA ANDERSSON:	144
§ 139 Ökad återföring av ekonomiska resurser till församlingarna via prästlönетillgångarna	145
MATS NILSSON:	145
PETER BERNÖVALL:	145

§ 140 Tillgänglighet i Svenska kyrkans lokaler	146
BIRGITTA SÖDERFELDT:	146
LARS-IVAR ERICSON:	146
BIRGITTA SÖDERFELDT (REPLIK):.....	147
§ 141 Öppna eller låsta kyrkor	148
OLA ISACSSON:	148
ANETTE NORDGREN:	148
ANDERS BRUNNSTEDT:	149
KRISTINA BACKE:	149
ULLA RICKARDSSON:.....	149
BERTIL OLSSON:	150
HELENA KLAHR FAST:	150
§ 142 Svenska kyrkans hållbarhetsarbete	150
YLVA WAHLSTRÖM:.....	150
TERENCE HONGSLO:.....	150
LENA KLEVENÅS:.....	151
MATS NILSSON:.....	151
GUN ERIKSSON:	152
§ 143 Avgiftsbefrielse för kyrkotillhöriga	152
BIRGITTA SÖDERFELDT:	152
TOMMY ERIKSSON:.....	153
§ 145 Solceller på kyrktak	153
LARS-IVAR ERICSON:	153
INGA ALM:.....	153
CORNELIA DAHLBERG:.....	154
NIKLAS LARSSON:.....	154
SAMUEL LILJA:.....	155
§ 146 Förvaltning av prästlönетillgångarna.....	155
MATS NILSSON:.....	155
TERENCE HONGSLO:.....	156
JAN-ÅKE ISAKSSON:	156
MAGNUS EK:	157
LARS RISBERG:	157
LENA KLEVNÅS:	158
LARS-IVAR ERICSON:	158
ANDERS BRUNNSTEDT:	158
IRENE OSKARSSON:	159
SVEN ESPLUND:	160
§ 147 Ingen parfym av hänsyn till allergiker.....	160
TERENCE HONGSLO:.....	160
MATS LUDVIGSSON:	161
§ 148 Ekumenisk överenskommelse mellan Svenska kyrkan och de	
Gammalkatolska kyrkorna av Utrechunionen	161
BISKOP MIKAEL MOGREN:.....	161

§ 149 Svenska kyrkans svar på Kyrkornas världsråds dokument <i>Kyrkan – på väg mot en gemensam vision</i>	162
SVEN-E KRAGH:	162
LENA KLEVENÅS:	162
SVEN-E KRAGH (REPLIK):	163
§ 150 Utveckla ett diakonalt samarbete i Europa	163
LARS STJERNKVIST:	163
JULIA KRONLID:	164
AGNETA BRENDT:	164
ANETTE NORDGREN:	165
JAN OLOV SUNDSTRÖM:	165
§ 151 Ratificering av tilläggsprotokollet till ESK-konventionen	166
LENA KLEVENÅS:	166
DAN SARKAR:	166
JESPER ENEROTH:	166
JAN OLOV SUNDSTRÖM:	167
§ 152 Behandling av olika former av dokument	167
JOHANNA ANDERSSON:	167
DANIEL TISELL:	167
JOHANNA ANDERSSON (REPLIK):	168
DANIEL TISELL (REPLIK):	168
JOHANNA ANDERSSON (REPLIK):	168
DANIEL TISELL (REPLIK):	169
§ 154 Publicering av dokument på Svenska kyrkans hemsida	169
JOHANNA ANDERSSON:	169
JULIA KRONLID:	169
MATTIAS KRISTENSON:	170
JOHANNA ANDERSSON (REPLIK):	170
MATTIAS KRISTENSON (REPLIK):	170
JOHANNA ANDERSSON (REPLIK):	170
ANDERS ROOS:	170
§ 155 Ökad kunskap om kristna i Mellanöstern	171
JERKER SCHMIDT:	171
MAGNUS HEDIN:	171
§ 156 Förändringen av Svenska teologiska institutets ramprogram	171
ANNIKA BORG:	171
JAN OLOV SUNDSTRÖM:	172
JULIA KRONLID:	173
BISKOP ÅKE BONNIER:	173
ANNIKA BORG (REPLIK):	174
BISKOP ÅKE BONNIER (REPLIK):	174
LISA TEGBY:	174
ANNIKA BORG (REPLIK):	175
LISA TEGBY (REPLIK):	175
ANNIKA BORG (REPLIK):	175

MARGIT BORGSTRÖM:	175
ANDERS ROOS:	175
DANIEL TISELL:	176
ANNIKA BORG (REPLIK):	176
DANIEL TISELL (REPLIK):	177
ANNIKA BORG (REPLIK):	177
DANIEL TISELL (REPLIK):	177
JERKER SCHMIDT:	177
ORDFÖRANDE KARIN PERERS:	177
JERKER SCHMIDT:	178
ORDFÖRANDE KARIN PERERS:	178

§ 157 Kartläggning av religionsdialog inom Svenska kyrkan..... 178

ANNIKA BORG:	178
JULIA KRONLID:	178
AXEL W KARLSSON:	179
JOHANNA ANDERSSON:	179
EVA-MARIA MUNCK:	180
ANNIKA BORG (REPLIK):	181
EVA-MARIA MUNCK (REPLIK):	181
ÄRKEBISKOP ANTJE JACKELÉN:	181
AXEL W KARLSSON (REPLIK):	181
ANNIKA BORG (REPLIK):	182
EVELINA JOHANSSON:	182
BERIT BORNECRANTZ DIAS:	183
ANNIKA BORG (REPLIK):	183
MATTIAS KRISTENSON (REPLIK):	184
KERSTIN HESSLEFORS PERSSON:	184
AXEL W KARLSSON (REPLIK):	184

§ 158 Särskilda insatser för utsatta kristna 184

MARGARETA CARLENIUS:	184
JULIA KRONLID:	185
MARGARETA CARLENIUS (REPLIK):	186
JULIA KRONLID (REPLIK):	186
MARGARETA CARLENIUS (REPLIK):	186
LEIF NORDLANDER:	186
ERIK JOHANSSON:	187
KATARINA WEDIN:	187
BISKOP RAGNAR PERSENIUS:	188
JULIA KRONLID (REPLIK):	188
BISKOP RAGNAR PERSENIUS (REPLIK):	188
JULIA KRONLID (REPLIK):	188
JESPER ENEROTH:	189
BISKOP MIKAEL MOGREN:	189
JULIA KRONLID (REPLIK):	189
BISKOP MIKAEL MOGREN (REPLIK):	189
JULIA KRONLID (REPLIK):	190
BISKOP MIKAEL MOGREN (REPLIK):	190
EVELINA JOHANSSON:	190

BISKOP RAGNAR PERSENIUS (REPLIK):	190
LARS STJERNKVIST:	190
JULIA KRONLID (REPLIK):	191
LARS STJERNKVIST (REPLIK):	191
§ 159 Svenska kyrkans roll i Mellanösternkonflikten	192
JULIA KRONLID:	192
DANIEL TISELL:	192
§ 160 Mer inflytande för barn och unga	192
KARIN JANFALK:	192
KEKKE PAULSSON:	193
EVA-MARIA MUNCK:	194
SVEN GUNNAR PERSSON:	194
BISKOP MARTIN MODÉUS:	195
PER LINDBERG:	195
KARIN JANFALK (REPLIK):	196
PER LINDBERG (REPLIK):	196
KEKKE PAULSSON (REPLIK):	196
PER LINDBERG (REPLIK):	196
SARA WALDENFORS:	197
§ 161 Stiften	197
MAGNUS HEDIN:	197
SVEN ESPLUND:	197
BELLA AUNE:	198
§ 162 Några frågor om församlingsråd och strukturreformen	198
KARL-GUNNAR SVENSSON:	198
LEIF NORDLANDER:	198
SVEN GUNNAR PERSSON:	199
IRENE OSKARSSON:	199
PER LINDBERG:	200
BENGT INGHAMMAR:	200
GUNVOR TORSTENSSON:	200
LOUISE CALLENBERG:	201
§ 164 Meddelanden	202
ORDFÖRANDE LEVI BERGSTRÖM:	202

Onsdagen den 18 november	203
§ 165 Meddelanden	203
ORDFÖRANDE KARIN PERERS:	203
§ 166 Vissa frågor om kyrkliga handlingar m.m.	203
ORDFÖRANDE KARIN PERERS:	203
ANNA EKSTRÖM:	204
WANJA LUNDBY WEDIN:	204
ORDFÖRANDE KARIN PERERS:	204
§ 199 Fyllnadsval till Organisationsutskottet	205
LEIF NILSSON:	205
ORDFÖRANDE KARIN PERERS:	205
§ 200 Ändringar i kyrkoordningen m.m.	205
JERRY ADBO:	205
ANDERS ROOS:	205
JERRY ADBO (REPLIK):	206
ANDERS ROOS (REPLIK):	206
JERRY ADBO (REPLIK):	206
ANDERS ROOS (REPLIK):	206
§ 201 Samordning av begravningsverksamheten m.m.	207
ANDERS BRUNNSTEDT:	207
ANDERS ÅKERLUND:	207
CLAES BLOCK:	207
ANETTE NORDGREN:	208
CONNY TYRBERG:	208
§ 203 Konsekvenserna av kyrkomötets beslut.....	208
OLA ISACSSON:	208
JERRY ADBO:	208
OLA ISACSSON (REPLIK):	209
JERRY ADBO (REPLIK):	209
OLA ISACSSON (REPLIK):	210
JERRY ADBO (REPLIK):	210
§ 204 Meddelanden	210
ORDFÖRANDE KARIN PERERS:	210
§ 210 Avtackningar	210
ORDFÖRANDE KARIN PERERS:	210
BISKOP ESBJÖRN HAGBERG:	211
ORDFÖRANDE KARIN PERERS:	211
§ 211 Kyrkomötet avslutas	212
ORDFÖRANDE KARIN PERERS:	212
FÖRSTE VICE ORDFÖRANDE LEVI BERGSTRÖM:	214
ORDFÖRANDE KARIN PERERS:	214

Kyrkomötet**Tisdagen den 22 september****§ 1 Kyrkomötet öppnas**

ORDFÖRANDE KARIN PERERS:

Ers majestät, ers kungliga högheter, Your Holiness, länsråd, ärade övriga gäster, biskopar och alla kyrkomötets ledamöter! Kära vänner, nu samlas kyrkomötet till årets arbete. Vacker och värdig är inramningen i domkyrkan, som började byggas för över 700 år sedan. De människor som då ritade helgedomen, som forslade stenar och som reste murverk, visste inte att de levde i den mörka medeltiden. De levde i sitt nu – med sina erfarenheter långt tillbaka i tiden och i ett flöde i sitt eget nu av prövningar och drömmar. Ute i världen färdades Marco Polo till Kina. Hur kommer människor om 700 år att se på oss och vår tid?

För ett år sedan, när det nyvalda kyrkomötet möttes då stod det ökande antalet asylsökande i fokus. För en kristenhet och kyrka, burens av övertygelsen om att alla människor – alla, med en blommande mångfald av etnicitet, tro och erfarenheter – är skapade till Guds avbilder, finns en längtan att med respekt se och möta alla, att i ord och handling stå upp för en generös asylpolitik.

Mot bakgrund av bultande verklighet i församlingar med varma ambitioner och smala ekonomiska marginaler, beslutade kyrkomötet ”att skyndsamt ordna former för bistånd till församlingarnas arbete med flyktingar och asylsökande”. Den tända facklan fördes vidare av kyrkostyrelsen till myndigheter, regering och sedan av tusentals och åter tusentals människor runt om i många hundra av Svenska kyrkans församlingar. Ändå kunde vi inte då förutse proportionerna på flykten.

I tisdags, i sitt tal vid riksdagens öppnande, uppmärksammade kungen den 70-åriga freden, de ljusa förhoppningarna. Så gav kungen uttryck för det som vi väl alla bär i våra hjärtan: Oron över att flyktingströmmarna nu är lika stora eller större än under andra världskriget i vårt Europa. Önskan om tolerans, hänsyn och medkänsla. ”Allt vad ni vill att människorna skall göra er, det skall ni också göra dem!”

Ja, vi frågar oss: Hade vi kunnat förutse och därmed förbereda oss bättre? Hur kommer människor om 70 – och 700 – år att se på oss och vår tid?

Vi i kyrkomötet inleder en ny säsong. Vår kyrka är en del av den världsvida kyrkan som utan stora åthävor utåt når fram också över stängda gränser, fram till medmänniskor i nöd. Gästerna idag bekräftar den dialog och det samarbete som Svenska kyrkan har i internationella relationer men också här hemma, på den inhemska arenan.

The guests today confirm the dialogue and the cooperation that Church of Sweden is a part of, in international relations and on our domestic area. We are very proud of your participation here today.

Kyrkomötet har en diger ärendelista. Från kyrkostyrelsen kommer sex skrivelser och från ledamöterna 108 motioner. Låt oss se vårt uppdrag – att fatta beslut som gagnar hela Svenska kyrkan, närvaro, förankring och utveckling i hela landet och där kyrkan internationellt arbetar.

Nu stundar arbete i utskott. När kyrkomötet i november möts till sin session med debatt och beslut, står FN:s klimatkonferens i Paris för dörren. Världens ledare söker överenskommelser för att rädda jorden åt framtiden.

För oss kristna är det självklart. Övertygelsen om människors lika värde sträcker sig till kommande generationer. Om 70 år, om 700 år, om 7000 år har människor samma rätt som vi att bo och leva, sträva och drömma på den här planeten. Det ger

uppfordrande förväntningar på hur vi, som lever nu, klarar att hantera dagens flyktingströmmar och att förebygga ett förött klimats nya flyktskäl. Respekten för varje människas unika värde – och för naturens egen fotosyntes – det är drivkrafter som heter duga.

Nu är 2015 års kyrkomöte är öppnat.

§ 2 Anförande av ärkebiskopen

ÄRKEBISKOP ANTJE JACKELÉN:

Ers majestät, ers kungliga högheter, Your Holiness, honoured guests, herr länsråd, herr prorektor, ledamöter – systrar och bröder i Kristus! Varmt välkomna till årets kyrkomöte!

Just nu är 60 miljoner människor på flykt i världen. Så många har det inte varit sedan slutet av andra världskriget. Det stora flertalet söker skydd i det egna landet eller lever i grannländer, delvis i flyktingläger. Hälften av alla flyktingar är barn.

Med de orden börjar ett gemensamt uttalande av rådsordföranden i den Evangeliska kyrkan i Tyskland och mig som publicerades igår i både Tyskland och här i Sverige, de två länder inom EU som för närvarande tar emot flest människor på flykt. Uttalandet fortsätter:

Som biskopar ser vi i våra kyrkor och samhällen bådadera: den fasta viljan att ge flyende människor hjälp och ett nytt hem samt oron över att våra välfärdssystem inte ska klara trycket som uppstår.

Vi kritiserar EU:s avsolidarisering i detta humanitära nödläge såväl som världssamfundets misslyckande att skapa fred och strypa tillgången till vapen och pengar för terrorgrupper och förtryckare.

Människor i nöd kan inte bordläggas. Och i längden kan ingen bevara sin värdighet som människa samtidigt som grannarnas värdighet trampas på. Den som vill följa Jesus kan inte annat än att visa medmänsklighet: ”Jag var hemlös och ni tog hand om mig” (Matt. 25:35).

I den rådande situationen kan ingen slå sig för bröstet och säga att det görs tillräckligt. Det kan inte Svenska kyrkan heller. Men genom våra samarbetspartner och vårt eget arbete finns vi med hela vägen: i krigs- och konfliktområden, längs flyktvägarna och i våra församlingar. Vi ger humanitär hjälp och vi arbetar med psykosocialt stöd. Just genom att vi ser hela ledet kan vi också bedriva ett trovärdigt påverkansarbete. Här hemma blir kyrkan en mötesplats på många sätt: språkcaféer, lek, kläder, rådgivning. Och det förtjänar också att sägas många gånger: kyrkans gudstjänstgemenskap är ett av få ställen där en asylsökande kan vara bidragande subjekt från första dagen. I våras beslutade kyrkostyrelsen om ett extra anslag för församlingarnas flyktingarbete och om en stödfunktion på nationell nivå för det lokala arbetet. Pengarna är utdelade och stödfunktionen håller på att ta form.

Under det gångna året har jag många gånger fått svara på frågan om vi inte bör prioritera vår hjälp till kristna människor. Det teologiska svaret på den frågan är: genom dopet finns det helt klart ett särskilt band kristna emellan. Men just dopets kallelse till ett liv i tro och kärlek betyder också att engagemanget för utsatta människor inte kan göras beroende av trostillhörighet.

Det finns ett gemensamt ansvar att värna om människor i nöd och att vårda den skapelse som är förutsättningen för allas liv. Svaret som kyrkoledare i Mellanöstern

ger på samma fråga om vi bör prioritera kristna är: Se oss som medborgare, insatta i våra sammanhang; gör inte uppdelningar mellan kristna och muslimer som kanske passar er hemmaopinion men i själva verket skadar oss mer än de hjälper oss.

Behoven ser inte ut att minska. Vi verkar vara inne i en period av ökande migration i världen, vilket har hänt förr i världshistorien. Det kommer att innebära belastningar för kyrka och samhälle. Belastningar som känns av, men som också kan skapa nya möjligheter.

Du som är ledamot i vårt kyrkomöte sitter här därför att du är döpt. Genom val har du anförtratts ett särskilt ansvar. Vi kan imponeras och glädjas över den bredd och kompetens som finns här men också skrämmas av våra brister, rädslor och vår oenighet. Men vi kan aldrig låta bli att identifiera oss med kyrkan. Så, om någon säger att Svenska kyrkan är i kris eller inte tror på sin egen tro, så är det om oss det sägs. Vi sitter i samma båt, för att säga det med en bild som gärna används för kyrkan. Vi är här för att lyssna, tala och brottas med olika uppfattningar: allt för att hitta fram till de beslut som bäst uttrycker vår kristna tro. Det är mer än att nämna namnet Jesus ett visst antal gånger; det är att se på Jesus som någon att följa och älska. Brottningen om det bästa beslutet är inte alltid enkel, men den är också en viktig del av att vara kyrka.

Kyrka och samhälle liknar varandra i det att det ibland förs debatter om debatten. Det leder inte alltid framåt. Men det ställs frågor som utmanar oss som kristna samhällsmedborgare: Hur hög är vår civilisationsnivå egentligen? Hur djupt rotade är värden som medmännisklighet och människovärde när det kommer till kritan? Hur långt sträcker sig ansvarskänslan? Hur odlas viktiga värden hos barn och ungdomar som kommer att forma morgondagens samhälle? Hur får de som idag är i maktpositioner hjälp att följa den medmänniskliga kompassriktningen, även när det blåser hat och hot mot dem?

I våras publicerades den så kallade Förtroendebarmetern, som visar en signifikant positiv förändring för Svenska kyrkan. Samtidigt som samhällsoron ökar har också förtroendet för Svenska kyrkan vuxit. Det senare är förstås mycket glädjande, även om vi vet att förtroende alltid är en färskvara; det kan också raseras på kort tid. Jag tror att det är rätt att säga att vi uppfattas som en röst som inte väjer för komplexiteten i stora samhällsfrågor och som talar tydligt om medmännisklighet och människovärde. Vårt diakonala arbete har högt anseende. Dessutom tror jag att det finns en växande lyhördhet också för det som är grunden för allt vi gör: Evangeliet om Jesus Kristus.

Inför samhällsutmaningar kunde det för tio år sedan heta: "Varför ska kyrkan blanda sig in i detta?" Samma människor kan idag fråga: "Varför gör kyrkan inget?" Därmed inte sagt att den ena frågan är lättare än den andra. Men vi behöver i varje fall inte lägga tid på att bevisa för oss själva och varandra att kyrkan är relevant. Vänner, självmarginaliseringens tid är förbi!

Ändå fortsätter självmarginaliseringen att leva bland oss. Följande utspelade sig härförliden i en större stadsförsamling. En yngre man, döpt, men från annat land, gift med en svenskkyrklig kvinna, har efter moget övervägande bestämt sig för att bli medlem i vår kyrka. Han frågar prästen som välkomnar honom: "Vilka förväntningar har du nu på mig som ny medlem?" Prästen blir först lite ställd och säger sedan: "Du får gärna besöka de verksamheter vi erbjuder." Som om kyrkan var ett program som görs för andras konsumtion ...

Tänk om svaret hade blivit något i stil med: I första hand hoppas vi att du vill vara kyrka i din vardag, leva ett kristet liv helt enkelt. Vi är också nyfikna på dina gåvor, kompetenser och erfarenheter och undrar om där finns något som du vill bidra

med i församlingens liv. För vi vill utstråla gudstjänstglädje, ha en vass diakoni, ett starkt bildningsprogram och ligga i framkant när det gäller dialog.

Vår satsning på undervisning och mission blir allt viktigare. *Dela tro – dela liv*-projektet går framåt. Lovande delsatsningar har beslutats av kyrkostyrelsen och nya idéer genereras fortlöpande i församlingar och stift. Baserat på egna erfarenheter och på det vi kan lära oss av andra kyrkor behöver vi nu bygga vidare. Det är dags att arbeta fram ett systematiskt och samordnat kristet bildningsprogram för vår kyrka – *Våga tänka, våga tro*.

Kyrkohandboksarbetet fortsätter. Synpunkter och kritik har tillvaratagits och ett reviderat förslag planeras gå på remiss i början av nästa år. Planer kan alltid ändras men målet ligger fast: en kyrkohandbok av högsta kvalitet som bidrar till gudstjänstglädje.

Under det gångna året har jag som ärkebiskop haft förmånen att få möta ett stort antal kyrkoledare, både på hemmaplan och internationellt. Jag har besökt mina nordiska kollegor, påven i Rom och ärkebiskopen i Canterbury samt talat till den Engelska kyrkans kyrkomöte. Som biskopskollegium har vi fått vara värdar för fjorton kollegor från den Evangelisk-lutherska kyrkan i Tanzania. China Christian Council har besökt oss, och nu har vi fått välkomna Hans helighet påven Tawadros II från den Koptisk-ortodoxa kyrkan.

Det gemensamma uttalandet som gjordes av biskoparna från Sverige och Tanzania har väckt positiv resonans långt utanför våra två kyrkor. I ett brev till de båda biskopskollegierna skriver Lutherska världsförbundets generalsekreterare Martin Junge: ”Jag överdriver inte om jag betonar att ni verkligen har stått för ledarskap inte bara för era två kyrkor utan för hela Lutherska världsförbundet och dess fortsatta resa som en gemenskap av kyrkor.”

Jag berättar nog inte detta för att vi ska frossa i självberömmelse utan för att betona ekumenikens vikt. Både Jesus och världen nödgas oss att tala med en röst så mycket vi bara kan. När kyrkomötet 2009 tog beslutet om samkönade äktenskap fanns det tydliga röster som menade att Svenska kyrkan nu skulle hamna i närmast fullständig ekumenisk isolering. Ibland kan man bara inte vara annat än glad över att man haft fel, eller hur?

I längden väger ändå känslan för proportioner och förståelsen för skillnaderna i varandras kontexter tyngre än viljan att näpsa varandra och sätta sig till doms över andras ställningstaganden. Gemensamma utmaningar tvingar oss till samtal och samverkan. Hit hör allt från det stundande reformationsjubileet till migration, klimatfrågan och religionsmöten. Jag kommer att arbeta för att Svenska kyrkan kan spela en ännu större roll i arbetet för fred genom religionsdialog – som ett uttryck för den mission som Fredsfursten Jesus överlämnat till oss.

Den väsens- och arbetsbeskrivning för kyrkan som Efesierbrevet ger är idag lika relevant som då: En enda kropp med hela den världsvida kyrkan, sammanhållen av dopet och bärare av hopp. Och därtill: en är Gud och allas Fader; Gud står över allting, verkar genom allt och finns i allt.

Må Guds goda ande leda vår kyrka till insikt och handlingskraft också genom detta kyrkomöte!

§ 3 Hälsningsanföranden

HANS HELIGHET TAWADROS II, PÅVE AV ALEXANDRIA OCH PATRIARK AV KOPTISK-ORTODOXA KYRKAN:

Your Majesty King, Your Grace Archbishop Antje Jackelén, dear brothers and sisters in Christ.

It gives us great pleasure to be with you here this afternoon, your warm welcome and generous hospitality has touched me deeply. We were particularly happy to receive your kind invitation for sharing the opening of 2015 General Synod and were looking forward to meeting with you all. We give you also our holy Coptic-Orthodox Synod greetings. Our happiness is also doubled as we stand together in this glorious, deep-rooted Cathedral with all its great history.

We take also the opportunity to thank you for your unfailing efforts in supporting the Egyptian community in Sweden, which brings no wonder to our mind hence we know that Swedish society is based on many principles but before any of them comes the human side; protection for civil liberties, equality and human development.

Thank you and I pray to the Lord to sustain the success for your synod and so it remains always a reason for the prosperity of the Swedish society.

God bless you all and thank you!

FÖRBUNDSORDFÖRANDE AMANDA CARLSHAMRE, SVENSKA KYRKANS UNGA:

Ers majestät, ers kungliga högheter, Your Holiness, ärade gäster, dear guests, herr länsråd, kyrkomötets presidium, ledamöter, biskopar, rockkören bakom mig med era fantastiska röster, och alla medlemmar i Svenska kyrkan, gammal som ung!

Svenska Kyrkans Unga vill framföra sina varmaste hälsningar till kyrkomötet 2015.

När jag i våras gjorde ett verksamhetsbesök i en av våra lokalavdelningar i Svenska Kyrkans Unga började jag kvällen med att delta i en barngrupp under sena eftermiddagen. Jag hade en liten kille på sju år i handen när vi gick förbi ett mötesrum där ett sammanträde pågick. Vi stannade till utanför och tittade en stund genom glasväggen på sammanträdet. "Vad gör dom?" frågade killen. "De har möte", sa jag. "De diskuterar vad kyrkan ska göra nästa år och vad de kan hitta på för att kyrkan ska bli roligare, bland andra för dig!" sa jag. Hans snabba replik var "Det ser inte så roligt ut! Min pappa säger att man får de bästa och roligaste idéerna när man leker!" Sen blev han alldeles tyst och fick stora ögon, han tittade på mig och nästan viskade: "Tror du de har glömt hur man leker?"

Jag anade att ni var relativt många som skulle komma med portföljer idag, så jag tog med mig en egen variant som passar barn i alla åldrar! Det här är en rittavla.

Jag var ett barn som inte tyckte speciellt mycket om målarböcker med förtryckta motiv. Jag tyckte mycket bättre om att få måla fritt med gatkritor eller med större penslar och drag. Det säger kanske mest om mig men det är samtidigt en bild för att barn och unga kan behöva hjälp på traven med att få verktygen för att skapa, inte nödvändigtvis ett fåtal alternativ att välja mellan.

På en rittavla som den här är innehållet föränderligt. Så även kyrkomötet. Det kyrkomöte som träffas idag kommer inte att vara detsamma om 5 år eller om 50 år eller om 150 år. Då kommer innehållet att ha förändrats. Ramen är densamma men färgerna och kanske motivet som tavlan eller canvasen föreställer är ett annat.

Vår ram är våra traditioner, vårt arv och vår historia. Den stora målarduken avgör ni hur den ska se ut. Nu målar jag ett kors och hämtar det om en stund. Nu

målar jag ett kors här på rittavlan. Men det är också dags att ge barn och ungdomar bra verktyg för att måla inom Svenska kyrkans ram, det vill säga sätta penslar i händerna på oss! Ni beslutsfattare är de som håller i penslarna idag. Ni skapar innehållet och ni målar tillsammans. Nu målar jag ett ankare här. Ni beslutar om framtiden i Svenska kyrkan, om prioriteringar, om verksamhet som sker och pekar ut kompassens riktning.

Tavlan är inte beständig men att samtala, diskutera och debattera och att måla är det. Vi barn och unga som finns i Svenska kyrkan idag är era efterträdare och ni är de som behöver förse oss med penslar.

Ta ert uppdrag på stort och på fullaste allvar, men inte på ett så sådant sätt att syftet och innehållet försvinner i en endast realistisk bild. Behåll hoppet och lekfullheten och det som en gång lockade in er till kyrkan och som gjorde att ni engagerade er för första gången. Behåll det och ge färgen och penslarna vidare. Ansvarsfullt och lekfullt är inte varandras motsatser.

Till Svenska Kyrkans Ungas årsmöte i år skrevs en motion som ville genomdriva att Svenska Kyrkans Unga ska påverka kyrkomötet kring barnkonsekvensanalysbeslutet och hur det förverkligas i församlingar och stift. Motionären tycker att det idag är för svaga riktlinjer och alldeles för lätt för beslutsfattare att bocka av att de gjort en konsekvensanalys utan att barn och unga haft en reell påverkansmöjlighet. Att ha *inflytande* vid beslut eller i en verksamhet är en sak och *delaktighet* vid beslut eller i en verksamhet en annan. Möjliggör för barn och unga att ta ansvar och forma vår kyrka genom att ge oss rätt verktyg, som i det här fallet penslar. Visa att ni tror på oss, så att vi kan tro på vår förmåga.

I just den här ramen är det möjligt att sudda ut och måla nytt. Nu målar jag ett hjärta. Men ramen är kvar. I Johannesevangeliets sjätte kapitel står det att läsa: ”Arbeta inte för den föda som är förgänglig utan för den föda som består och skänker evigt liv.” Ramen består, och motivet varierar.

Ingenting vi kan skapa är beständigt. Icke genom någon människas styrka eller kraft skall det ske, utan genom min Ande, säger Herren. Vi, som är en enda stor församling, har ansvar för att barn och unga ska ha en naturlig och tydlig plats i den kyrka som är vår. Barn kan inte allt som vuxna kan, men barn kan allt som barn ska kunna!

Slutligen vill Svenska Kyrkans Unga uppmana kyrkomötet att *agera* för medmänsklighet, att *samtala* för inkluderande, att *diskutera* för mångfald och att, så småningom, *besluta* för kärlek. Du som är verksam i kyrkomötet är förtroendevald för att göra skillnad. Gör den skillnaden! Svenska kyrkans medlemmar räknar med er. *Och vi vill att ni ska räkna med oss.*

Svenska Kyrkans Unga finns i foajén på Uppsala Konsert & Kongress, med sina motionssvar som ser ut så här. I år har vi svarat på 14 motioner som inkommit till kyrkomötet. Har du redan läst svaren och har frågor eller funderingar vill jag uppmuntra er att grabba tag i oss och ställa frågor. Jag vill också uppmuntra er att ta med det här arbetet in i utskottsarbetet. Vi ses utanför utskottsdörrar, utanför plenisalen och vi lyfter än så länge barn och ungas perspektiv utanför kyrkoordinationen.

Nu önskar Svenska Kyrkans Unga er ett stort lycka till med de här dagarnas utskottsarbete och ert beslutsfattande lite senare i höst! Sätt penslarna i våra händer och gör skillnad. Slutligen vill jag också meddela att om leklusten faller på under dagarna finns den här rittavlan vid vårt bord på UKK. Ni är varmt välkomna dit! Tack.

ORDFÖRANDE KARIN PERERS:

From our hearts warmly thanks for these greetings, these blessings and these wishes, and to you Your Holiness: we thank you for honouring us with your presence today!

Varmt tack till ärkebiskopen för inspirerande och vägledande ord! Varmt tack till Svenska Kyrkans Ungas ordförande! Varmt tack också till alla som har medverkat i invigningsmässan och till er som nu förgyller den här högtidliga invigningen av själva kyrkomötet! Tack till vår organist Andrew Canning och till den här underbara kören som förkortas så dumt DUM och som är domkyrkoförsamlingens ungdomsmusik under ledning av Niclas Dahl.

§ 4 Inkommen skriftlig hälsning

ORDFÖRANDE KARIN PERERS:

Till kyrkomötet har också inkommit en skriftlig hälsning från Evangeliska Fosterlandsstiftelsen:

Evangeliska Fosterlandsstiftelsen samlad till årskonferens i Umeå i maj 2015 sänder sin hälsning med vårt treåriga årstema ”Älskad – Rustad – Sänd”.

EFS ser fortsatt som sin kallelse att bidra till kyrkans uppdrag att fler ska få lära känna Jesus Kristus som älskar, rustar och sänder oss i sin tjänst

Kyrkomötet 2015

Måndagen den 16 november

§ 17 Kyrkomötets förhandlingar återupptas

ORDFÖRANDE KARIN PERERS:

Kyrkomötet återupptar sina förhandlingar. Vi möts i en tid när medmänniskor brutalt mördas, på olika kontinenter, i olika syften och med samma fasansfulla bakgrund, att några människor inte respekterar andra människors rätt att leva. Nu senast i terrordåden i Paris. Varje människas rätt till liv, och rätt till liv i värdighet och behandling som lika värd, är bärande för vår kristenhet och för vår svenska kyrka. Och Svenska kyrkan behövs, här i vardagen i vårt land och runt om i världen genom utlandsförsamlingar och internationell verksamhet. Vi som är samlade här i kyrkomötet har ett stort ansvar för den här helheten. Vi är Svenska kyrkans högsta beslutande organ och vi i presidiet hälsar er alla nu så varmt välkomna. Välkommen varje ledamot, varje biskop, varje medarbetare, varje gäst, varje åhörare.

I would like to welcome our honoured guests, Bishop Katharine Jefferts Schori, Professor Charles Robertson and the Ecumenical Officer Margaret Rose. You represent the Episcopal Church of America and our Archbishop will introduce the Bishop in a few minutes. Very welcome to us.

En ordningsfråga är anmäld av Lars-Johan Hallgren från Sverigedemokratiska nomineringsgruppen.

§ 20 Ordningsfråga

LARS-JOHAN HALLGREN:

Ordförande, ledamöter, åhörare. Jag heter Lars-Johan Hallgren och kommer från Lunds stift. Jag önskar så här i samband med kyrkomötets öppnande yrka på att vi håller en tyst minut för offren från terrorattacken i Paris och från otaliga andra terrorattacker begångna under året. Det är mitt yrkande, ordförande. Tack.

ORDFÖRANDE KARIN PERERS:

Tack för det yrkandet. Jag kan meddela hela kyrkomötet följande. Med anledning av det upprop som nu finns i hela Europa att klockan 12 idag, den här måndagen, hålla en stund av stillhet och tystnad kommer kyrkomötet också att göra det. Den stunden kommer att ledas av vår ärkebiskop Antje Jackelén. Tack för den frågan och informationen är härmed lämnad.

§ 22 Meddelanden

ORDFÖRANDE KARIN PERERS:

Några meddelanden ska lämnas. Jag vill till att börja med påminna om talartiden i debatterna. De beslutades under den första sessionen. Till er som är nyvalda ledamöter och tjänstgörande ersättare har de här talartiderna delats ut i facken. Här gäller fyra minuter för en förhandsanmäld talare som talar för utskott, för reservant i utskottsbetänkande, för skrivelse, motion och för varje särskilt yttrande i utskotts- betänkande. Alla övriga talare har tre minuter vardera. Replikskiften är välkomna och omfattar en minut vardera och två repliker per replikomgång. Blanketter för begäran om ordet, instämmanden och reservationer är delade i facken och fler exemplar finns i brevkorgarna här framme. Minns detta att när ni varmt vill bifalla

något som är sagt i talarstolen behöver inte tid upptas genom att stiga upp i talarstolen och ånyo tala. Det går också att lämna meddelandena. Den som vill delta i debatten gör det genom att begära ordet skriftligen. Den som har ett förslag ska också ange det på samma lapp. Inled gärna ert anförande med det beslutsförslag som ni har.

Vad gäller våra handlingar finns det två rättelser. I Kyrkorättsutskottets första betänkande *Ändringar i kyrkoordningen m.m.* finns det en bilaga som heter nummer ett. I den har några avsnitt ut kyrkoordningen felaktigt återgivits. Det är nu rättat och i den version av betänkandet som finns på webben och också i det slutliga protokollet är det korrekt inklipt. Det finns också i Kyrkolivsutskottets betänkande nummer 16 ett skrivfel som påverkar innebörden av meningen. Betänkandet handlar om andlig själavård inom kriminalvården. Under rubriken Kostnad ska det i stället för "dock inte" stå "även". Den korrekta lydelsen ska vara: "Det gäller även den gemensamma utbildningen för institutionssjälavårdare som nyligen togs fram av kyrkorna tillsammans." Rättelserna som jag nu har meddelat är inlagda i versionen på webben. De kommer också att finnas i slutligt protokoll. Detta noteras härmed.

Så några ytterligare upplysningar. Många av oss är nu vana vid den här plenisalen. Det finns två in- och utgångar. Under debatten ber vi att ni i första hand använder den bakre dörren för att skapa lite ro här framme. Vi kommer också den här sessionen att hålla den dörren stängd. Den är mycket ljudlös och fin i sin funktion. Det gör att ni som är placerade i den delen av plenisalen kommer att ha det lite varmare. Apropå värme har nu var och en som så önskar fått en värmedyna via Svenska Kyrkans Unga. Jag ska meddela kyrkomötet att vi hederligt betalar för de här värmedynorna och att säkert en del av behållningen går till Svenska Kyrkans Ungas verksamhet.

I likhet med tidigare sänds debatten direkt via webb. Den kommer sedan också för den framtid vi kan överblicka att finnas tillgänglig på Svenska kyrkans webb för den som vill följa upp. Kaffe serveras på plan tre och där finns också i angränsande salar möjlighet att sitta ner och följa debatten men att också ha en liten paus. Detta är de meddelanden jag har och de noteras.

Nu är vi framme vid hälsningsanförandet från vår internationella gäst, biskop Katharine Jefferts Schori och vår egen ärkebiskop introducerar. Välkommen Antje.

§ 23 Hälsningsanförande

ÄRKEBISKOP ANTJE JACKELÉN:

God morgon allihop! Innan vi ger oss in i våra debatter får vi också denna dag en påminnelse om att vi är en del av den världsvida kyrkan och att vi har relationer med många andra kyrkor. Det är för oss en särskild glädje att ha en relation med den episkopala kyrkan i USA, en del av den anglikanska världen. Anledningen till det är att vi egentligen har en relation som går långt tillbaka i tiden men som vi på senare tid tagit tag i på nytt. Vi har funderat över vad vi har gemensamt, vad vi mer kan ha gemensamt och hur vi kan gå sida vid sida med varandra och berika varandra. Detta kommer vi också att högtidlighålla med en liten, liten blygsam akt i samband med mässan som avslutar det här kyrkomötet.

Men nu är det dags för ett hälsningsord och delegationen som är här består av prästen Margaret Rose, som är handläggare för ekumenik och interreligiösa angelägenheter, och doktor Charles Robertson, som är kaplan till Presiding Bishop, och doktor Katharine Jefferts Schori, som ända till den 1 november i år var just Presiding Bishop of the Episcopal Church. So welcome on the podium, Bishop.

BISHOP KATHARINE JEFFERTS SCHORI:

Tack så mycket. God morgon. I bring you greetings from the Episcopal Church from Episcopalians in Taiwan, Micronesia, Honduras, Ecuador, Colombia, Venezuela, Curaçao, Haiti, which is our largest diocese, the Dominican Republic, the British and U.S. Virgin Islands, Puerto Rico and the churches in Austria, Belgium, France, Germany, Italy, and Switzerland as well as the United States. We pray for you and we ask your prayers for us. The Episcopal Church is in full communion with the Evangelical Lutheran Church in America, with the Moravian Church the Unitas Fratrum in the United States of America and other parts of North America, with the the Old Catholic Union of Utrecht and the Philippine Independent Church as well as the Mar Thoma Church of Malabar.

Together as churches and as Christians we engage in God's mission around the world: sharing good news of Jesus and the kingdom of God; teaching, baptizing, and nurturing new believers; responding to human need through loving service; working to transform unjust structures of society, pursuing peace and reconciliation, and working to counter violence wherever it occurs; and together we work to sustain and heal the life of the earth.

We give thanks for the long history of relationship with the Church of Sweden, dating back to congregations established in North America in the 18th century. Those congregations shared Eucharistic fellowship with congregations that had been founded by the Church of England and American colonies. Those congregations shared Eucharistic priests, shared Eucharistic fellowship and functioned as though they were in full communion. When the American Revolution came, and The Episcopal Church was established as a body distinct from the Church of England, your leaders said to ours, 'let these Swedish congregations become part of The Episcopal Church.' In the 19th century, Swedish immigration to America produced new occasions and opportunities for intercommunion. Since that time our two churches have shared in consecrating bishops for both of the churches. In the last 25 years we have seen a renewed interest and effort to strengthen and solidify our intercommunion, particularly since the Episcopal Church established a full communion relationship with the Evangelical Lutheran Church in America.

Today we collaborate in various global mission efforts, particularly in relief and development work for long-term sustainability, for health, education, equality and the dignity of every human being. Our churches collaborated in a climate change event in Washington, DC, a little over two years ago as an outward and visible sign of our shared commitment to heal this world and to build something that looks more like God's dream, the Reign of God on earth as it is in heaven.

We pray that acknowledging and affirming our solidarity in communion may advance God's work of healing and wholeness.

May God bless the Church of Sweden, and the ministry we share together to heal this world. Tack så mycket.

ORDFÖRANDE KARIN PERERS:

Thank you very much, Bishop Katharine. So there are already more than 200 years of cooperation and now we do look forward to deepening this. Very welcome to us.

Kyrkomötet närmar sig det som är vårt huvuduppdrag, tre intensiva dagar med mycket arbete och förhoppningsvis intressant och lärorik debatt. Hundratals beslut ska fattas. Vi ska visa respekt för varandra och för det tidsschema som vi har. Vi är framme vid ärendebehandlingen. Den här sessionen har ju absolut fokus på debatt

och beslut och eftersom flera är nya så först en liten orientering. I regel gäller detta: debatt ena dagen och beslut nästa dag. Det ger oss möjlighet att så att säga sova på saken. Vi kan sortera propositionsordningar och ni kan i grupperna diskutera. Var och en kan sedan själv dra slutsatsen hur röstningen ska ske. Det finns förstås ett undantag och det gäller behandling av mål och budget för hela Svenska kyrkan, som blir ett ärende redan idag och som sedan blir beslutsärende sista dagen. Det är helt naturligt därför att kyrkomötets debatt och beslut under dagarna här kan komma att påverka det som är de ekonomiska förutsättningarna för 2016. Det finns också ett undantag vad gäller onsdagen, där vi debatterar på förmiddagen och beslutar på eftermiddagen.

Med anledning av den utvärdering som nästan alla kyrkomötesledamöter deltog i fjol har vi i presidiet gjort några förändringar i hur debatterna läggs upp. Arbetsplanen utgår nu ifrån beräknade start- och debatttider för varje utskott. Om inte alla ärenden från ett utskott ryms inom denna planerade debattid, kommer återstående ärenden att debatteras efter behandlingen av samtliga ärenden på respektive dags föredragningslista. Vi kommer ändå inte att bryta debatter mitt i ett ärende, så en viss justering kan komma att ske. Betänkanden som gäller motioner med förenklad motionsbehandling har placerats sist i respektive utskott. Så ber vi er notera, att ärenden kan komma att tas upp före angiven starttid. Om tempot rasar på snabbare än vi kunde föreställa oss ska vi förstås ta till vara dyrbar arbetstid.

Sedan en detalj, en detalj som adderad till sig själv kan spara många minuter av kyrkomötets arbetstid. Det är när ni inleder era anföranden här i talarstolarna. Inled då med att säga ordförande, inget mer. Enligt den svenska demokratiska modellen talar vi ju därmed till alla. Om var och en av er i varje anförande ska räkna upp alla, ordförande och ledamöter och biskopar och närvarande åhörare och åhörare hemma i Dalarna och via webben, tar det ju väldigt mycket onödig tid. Titta i protokollet från tidigare kyrkomöten, så ska ni se hur många rader just det där upptar. Så har vi två talarstolar. Det visade sig i fjol vara en nyckel till snabbare och spänstigare skiften i debatterna. Vi har även stolar i väntan på talartid i talarstolen. Använd gärna dem.

Det var lite introduktion till det som nu blir ärendebehandling. Och ärendet är ju stort och viktigt. Vi ska inleda med att blicka bakåt och alldeles strax ska vi blicka framåt, om vi lägger ordningsfrågan som ett tillägg och ändå håller oss till den numrering som finns på listan för enkelhetens skull. Vårt sjätte ärende är Budgetutskottets andra betänkande.

§ 24 Årsredovisning för Svenska kyrkans nationella nivå 2014

CHRISTER BJÖRK:

Ordförande! Jag talar för utskottet och för tids vinnande vill jag bara yrka bifall till utskottets förslag till beslut, nämligen att fastställa årsredovisningen samt resultat och balansräkning för Svenska kyrkans nationella nivå 2014 och bevilja kyrkostyrelsens ledamöter ansvarsfrihet för räkenskapsåret 2014.

MATS HAGELIN:

Ordförande! Jag vill från kyrkostyrelsens sida säga några ord om det gångna året och också kommentera utskottets överväganden om årsredovisningen.

Verksamheten 2014 har genomförts enligt plan. Det är en mängd händelser och aktiviteter på nationell nivå som främjat trossamfundets ändamål att levandegöra evangeliet och att göra Guds rike känt. Några exempel är följande.

- ◆ *Dela tro – dela liv*, en satsning som genomförts tillsammans med stift och församlingar i syfte att stärka alla medlemmars kunskap om kristen tro och att stimulera till reflektion och samtal.
- ◆ Vår ärkebiskop Antje Jackelén mottogs som ärkebiskop i juni 2014.
- ◆ Den 1 september startade utbildningsverksamheten vid det nya utbildningsinstitutet, där de fyra kyrkliga grundutbildningarna samordnas. Alla vet att det handlar om diakoner, församlingspedagoger, kyrkomusiker och präster.
- ◆ Kontrollstation 2014 är en annan viktig händelse. Det gjordes en avstämning med staten om nuläget i de kyrkoantikvariska frågorna. Verksamheten har varit inriktad på att stödja stiftet när det gäller att fördela den kyrkoantikvariska ersättningen samt att redovisa användningen till regeringen.

Det kan nämnas att det under 2014 användes 550 miljoner kronor. Det är den högsta siffran som utbetalts. Årligen ger staten till kyrkan 460 miljoner kronor, kan jag notera. 2014 års nettoresultat uppgick till 834 miljoner kronor. Det är ett väsentligt högre resultat än föregående års resultat och också mycket högre än budgeterat. Det främsta skälet till detta är naturligtvis att finansmarknaden under förra året har gått så bra. Det gjorde också att det för oss resulterade i ett mycket bra resultat för kapitalförvaltningen.

Så vill jag också lämna några kommentarer med anledning av utskottets betänkande. Det är glädjande att utskottet uppskattar den utveckling som skett i redovisningen av arbetet med att analysera och hantera risker. Vi i kyrkostyrelsen noterar särskilt utskottets förväntan på en fortsatt utveckling av denna redovisning samt årsredovisningens resultatrapport. Jag kan också notera och uppskatta att kyrkostyrelsens redovisning av nuläge och inriktning för arbetet med Svenska kyrkans gemensamma IT-system och tänkt stöd inom området för administrativ samverkan har uppskattats. Kyrkostyrelsen kommer i enlighet med utskottets förväntan utifrån den övergripande planeringen fortsatt strategiskt hantera dessa för hela Svenska kyrkan viktiga frågor.

Jag yrkar alltså bifall till utskottets förslag. Tack.

ORDFÖRANDE KARIN PERERS:

Jag kan berätta att detta var kyrkostyrelsens andre vice ordförande. Jag kan också berätta att talarstolen är höj- och sänkbar, om det skulle kännas bekvämt att ha den lite mer i relation till den egna kroppslängden.

KENNETH NORDGREN:

Ordförande! Jag kommer från Umeå, vilket är av intresse i sammanhanget när jag nu tänkt säga något angående den tryckta årsredovisningen 2014. Snygg i all sin ära och säkert också värd ett publishing-pris som förra årets årsredovisning fick. Men just eftersom jag bor i Umeå läste jag den med särskilt intresse för att se vad som skulle fångas upp av det gångna kulturhuvudstadsåret som ägde rum i Umeå hela 2014, där naturligtvis Svenska kyrkan lokalt var väldigt engagerad. Vi hade många satsningar, men Svenska kyrkan på nationell nivå var också starkt delaktig liksom Luleå stift. Nationell nivå bidrog med pengar till uppförande av en kyrkopera, Hjärtats nycklar, genom kulturstipendier. Kyrkostyrelsen anslog medel till en stor konstsatsning med mera och Luleå stift var som sagt också delaktigt. När jag nu läser den tryckta årsredovisningen, speciellt kulturavsnittet på sidan 24, finns ingenting om detta nämnt. Däremot nämns kyrkomusiksymposiet, bokmässan och så vidare och en rad andra större eller mindre satsningar. Det var ju lite snopet för mig att det där inte alls

fick plats inom radarn. Man kan förstås säga: ”Ja, ja, det får ni ta i Umeå.” Jag gjorde då en intressant jämförande läsning i årsredovisningen för 1998, om ni minns den. Det var senaste gången en annan stad i Sverige var kulturhuvudstad. Det var Stockholm. I denna tryckta årsredovisning på sidan 21 lyfts det fram, att ”en viktig del av årets arbete har varit kulturprojekt inom ramen för Stockholm som kulturhuvudstad”. Så nämns några konkreta satsningar. Skillnaden blir slående. För 16 år sedan när Svenska kyrkan också hade motsvarande satsningar som förra året fick det plats. För 2014 syns det inte alls. Nu tror vi i och för sig som kyrka även på det som inte syns. Vi tror att det var goda och givande satsningar, men jag vill fästa kyrkomötets uppmärksamhet på att ingenting alls av detta syns i denna tryckta årsredovisning. Tack.

ORDFÖRANDE KARIN PERERS:

Tack för den informationen, som vi då kan säga kompletterar årsredovisningen. Det är inget ärende för kyrkomötet, men jag kan ändå berätta att kyrkomötets presidium i anslutning till sitt ordinarie sammanträde under hösten i fjol besökte Umeå. Vi passade då på att dels njuta av denna kyrkopera *Hjärtats nycklar* med text av tidigare biskopen Martin Lönnebo och att dels se bland annat Eva Kochs magnifika konstillation som ingick i *Fyren*. Men jag uppfattar att du här inte har något yrkande utan att det var ett påtalande, kanske till lärdom för nästa kulturhuvudstadsår, vilka av er som är med och beslutar då.

Beslut i ärendet återfinns i kyrkomötets protokoll, § 78.

§ 25 Verksamhet och ekonomi för Svenska kyrkans nationella nivå åren 2016–2018

BERTIL OLSSON:

Ordförande! När det gäller verksamhet och ekonomi har vi i Budgetutskottet hantierat det tillsammans med tre motioner, 2015:22, 2015:86 och 2015:89, som handlar om flyktingsituationen och den ökade insatsen som behövs runt om i vårt land utifrån att vi får fler och fler flyktingar. Vi började först med att ha flyktingmotionerna för sig, men vi konstaterade att vi måste göra något. Då det handlar om ekonomi måste det in i verksamhet och ekonomi. Därför har vi med anledning av dessa tre motioner lagt till, utöver det som är kyrkostyrelsens skrivelse, det som är punkt 7 i utskottets förslag att utöver kostnadsram bevilja 75 miljoner kronor att stå till kyrkostyrelsens förfogande för arbete med flyktingar och asylsökande att användas 2016.

Sedan kunde man tycka att motionerna därmed anses besvarade, eftersom alla önskade mer insatser. Det tyckte flera av oss i utskottet. Men en utskottsmajoritet tyckte att vi ändå skulle avslå dem, eftersom det inte var exakt det beslut som motionerna önskade. Dessutom har vi i kyrkostyrelsens skrivelse plockat bort en punkt. Det är de 150 miljonerna för att stödja gemensamma administrativa system, alltså GAS och GIP och sådana. De är inom ramen enligt vad man läser i kyrkostyrelsens skrivelse och det är mycket märkligt att ha det som en särskild sats. Det ingår i den ram som vi tar beslut om innan. Sen vill jag säga när det gäller flyktingpengarna 75 miljoner att det gäller 2016. Om behovet kvarstår utgår vi ifrån att kyrkostyrelsen för 2017 och 2018 äskar medel för fortsatt arbete på den punkten. Men vi har inte lagt in några pengar där, eftersom kyrkomötet kan besluta om det nästa år om kyrkostyrelsen så önskar och om man behöver ytterligare medel.

Bifall till utskottets förslag.

DAVID LÅNG:

Ordförande! Budgetutskottet har arbetat i en positiv och konstruktiv anda, där alla nomineringsgruppernas synpunkter har tagits i beaktande. Det är i den andan som betänkandet har tagits fram och jag ber att få tillstyrka utskottets förslag till beslut.

Även om Svenska kyrkan inte bär skuld till den situation som råder i världen eller till den situation som råder i Sverige just nu, måste vi inom kyrkan bedriva vår verksamhet med rådande situation i åtanke. Jag vill säga att jag och min nomineringsgrupp Sverigedemokraterna är positivt inställda till skrivningen angående anslag för arbete med flyktingar och asylsökande, där det framgår att de medel som används i Sverige bör gå till de församlingar som behöver förstärkningar såväl i det dagliga arbetet som i särskilda satsningar. Men vi menar också att det är eftersträvarsvärt att maximera nyttan med de satsningar som görs och att resurser används för att maximera antalet flyktingar som får hjälp. Därför är det också positivt att utskottet poängterar att medlen kan användas såväl i Sverige som utomlands. Vi menar att det ju är satsningarnas krisområden som är av särskild vikt med tanke på den enorma resursbrist som råder där de flesta flyktingar befinner sig, vilket också bekräftas av FN.

Som sagt, bifall till utskottets förslag.

WANJA LUNDBY-WEDIN:

Ordförande! Vi tycker det är glädjande att Budgetutskottet delar kyrkostyrelsens uppfattning gällande förslag om verksamhetens inriktning och omfattning för den kommande perioden. Jag vill också börja med att säga att det är väldigt glädjande att utskottet på eget initiativ har tagit beslutet om att utöver kostnadsramen för 2016 bevilja extra medel om 75 miljoner kronor för arbete med flyktingar och asylsökande. Skälet till att de pengarna inte fanns här från början var att situationen har eskalerat kraftigt från det skrivelsen överlämnades till kyrkomötet fram till september och vi kan se att den fram till nu ytterligare har förvärrats. Jag är därför helt övertygad om att dessa 75 miljoner kronor verkligen behövs till stöd för alla de människor som idag söker sig till Sverige undan krig och tortyr.

Som framgår av skrivelsen är det fyra områden som vi prioriterar. Det är omvärldsanalys och forskning, det är administrativa stödfunktioner, det är stöd till församlingens grundläggande uppgifter och det är kommunikation. Huvuddelen av de medel som finns inom de ekonomiska ramarna utgörs då också av löpande åtaganden. Vi har ju ganska stora löpande åtaganden, kostnader som verkligen inte kan prioriteras bort. Det finns mycket som är reglerat i kyrkoordningen, men det är också sådant som är av stor betydelse för Svenska kyrkan, verksamhet inte minst när det gäller kris- och katastrofberedskap. En sådan fråga som kyrkovalet tar också en hel del resurser, de administrativa funktionerna som vi hörde om som till exempel de gemensamma IT-systemen. Där vill jag bara ytterligare poängtera följande, så att det inte råder någon tvekan om det. När punkten 7 som fanns i skrivelsen inte finns med, att vi inte bejakar den, betyder det inte att utskottet inte ställer sig bakom det faktum att vi vill fortsätta att subventionera dem som ännu inte är inne i vårt system utan vill cleara in i det. Det är så viktigt för oss alla, för ju fler som är med desto rationellare kan vi arbeta och desto mer ekonomiskt försvarbart är det också framöver.

Det här innebär då, att det bara är en liten del som kan utgöra särskilda prioriteringar. Vi har valt ut tio punkter som vi ändå tycker är de prioriterade punkterna under året och under perioden 2016–2018. Det är punkter som både handlar om det

som är väldigt inomkyrkligt och det som verkligen handlar om att vi är en kyrka som också är en del av det omgivande samhället. Det visar inte minst att vi satsar på arbete för hållbar utveckling, stöd till utsatta människor i Mellanöstern och arbete med asylsökande och flyktingar i Sverige. Det här handlar ju om satsningar både internationellt och nationellt.

Vi har också det som är så viktigt och rör det omgivande samhället. Det är det diakonala utvecklingsarbete som bedrivs inom kyrkan men även i nära samverkan med våra kommuner och andra intressenter som med barn och unga. Vi har undervisning om mission och där vill jag bara ytterligare poängtera det som Mats Hagelin sa. *Dela tro – dela liv* är en stor satsning vi gör, som fortsätter under planeringsperioden och där tanken faktiskt är att det arbete vi har gjort inom *Dela tro – dela liv* ska vara en del av vår reguljära verksamhet. Undervisningen om mission ska förstärkas. Vi jobbar också med kulturarvsarbete, utbildning och strategiskt arbete gentemot samhällets företrädare. Det har också visat sig väldigt viktigt i den speciella samhällssituation som vi har nu. Svenska kyrkan är verkligen en viktig aktör. Vi har också jobbat med nyttiga förstärkningar av administrativa funktioner, som sagt.

Det här är en del av beskrivningen av det som vi har arbetat med. Vi vill bara åter igen säga att vi är väldigt glada över det som Budgetutskottet har lagt extra förslag på och att ni bejakar vår skrivelse.

Med den här bakgrunden vill jag yrka bifall till utskottets förslag. Tack.

CARL-ERIC GABRIELSSON:

Ordförande! Jag yrkar bifall till Budgetutskottets förslag till beslut. Budgetutskottet har präglats utav god samstämmighet och att vi skulle komma fram till gemensamma lösningar. Jag ska bara kommentera två av de förslag som finns med här.

Det första är kyrkoantikvarisk ersättning. Jag brukar dra en lans för detta varje kyrkomöte, eftersom det är så enormt viktigt för att bevara kulturarvet. Vi är naturligtvis många små församlingar som är oerhört beroende av att detta fungerar och fungerar på ett bra sätt. Jag har kritiserat den tidigare eftersläpningen. Nu kan vi konstatera att det ändå har skett en upphämtning och att vi har fått en större utbetalning under det gångna året. Men målsättningen måste ändå vara, att de anslag som årligen anslås också betalas ut det året. Vi ligger fortfarande och släpar ganska mycket. Det sas för ett år sedan att man nog räknade med att vara i kapp vid det kommande årsskiftet. Så är det inte, utan det finns mycket mer att göra här för att kunna veta att pengarna är utbetalade vid årsskiftet. Jag vill puffa för att man tar till åtgärder, så att man kan ha en bättre planering också ute i församlingarna. I de flesta fall är det så att vi jobbar med budget och flerårsbudget. Vi planerar för tre år, men när det gäller den här delen tar vi aldrig beslut om mer än ett år. Vi saknar beslut för de två kommande åren. Det saknar jag, eftersom det innebär att man inte kan dra igång beställningar och upphandlingar och så vidare för mer än det kommande året.

Det andra är det som är ett initiativ från Budgetutskottet, 75 miljoner kronor till församlingars arbete med flyktingar. Det är naturligtvis oerhört viktigt att det kommer till stånd. Det läggs ner ett stort arbete ute i församlingarna nu och det har ökat hela tiden. Därför kommer det här anslaget att komma till god nytta. Jag är övertygad om, att det i samarbete med de stora frivilliga insatser som görs på det lokala planet kommer att få en stor effekt. Ifrån min nomineringsgrupp Centerpartiet är vi angelägna om att detta kommer till stånd som det är föreslaget nu. Jag bedömer att det är ett anslag med väldigt hög prioritet.

ANDERS ÅKERLUND:

Fru ordförande! Under hösten har ganska många människor i vårt land vaknat till en situation som man upplever som ganska ny. För oss som har fått förmånen att få vara i internationella sammanhang under en stor del av livet är detta ingen ny värld, utan världen har kommit in på knutarna. Jag är så lycklig att se det otroliga ideella engagemang som växer fram i spontana grupper, oorganiserat från början men som söker samband och sluter leden och vaknar upp på ett nytt sätt. Jag ser ett positivt Sverige växa fram i den här krisen. Vi tar ansvar, vi ökar vänskapen, vi knyter vänskapsband och ökar därmed vi-känslan också i vårt land mellan olika tidigare grupper, fast massmedia envisas med att se det här som administrativa problem och söker problem och katastrofer överallt, för de finns. Men problem är möjligheter som kommer med baksidan framför sig.

Kyrkostyrelsens satsning på asylfrågorna och flyktingarbetet är ett mycket välkommet bidrag för att stärka Svenska kyrkans möjligheter att på alla plan, internationellt och nationellt, kunna vara en aktiv och uthållig partner, som på tydligare sätt kan komma *out of the box* och öka vi-känslan för ett öppet och uthålligt samhälle. Jag är stolt över att få vistas, leva och verka i en kyrka, där vi i det innerligaste mysteriet i mässan får påminna oss i tackbönen där vi ber: Jesus, hjälp oss att förstå den nöd som du har förstått, tjäna den mänsklighet som du har tjänat. Ett enda bröd, en enda – nej, inte bara kristenhet – ett enda bröd, en mänsklighet.

Bifall till utskottets hemställan i den här frågan och till kyrkostyrelsens förslag, särskilt detta med asylfrågor och flyktingarbete.

DAG SANDAHL:

Ordförande! I det gamla kyrkomötet kunde man få en motion avslagen. Det hette "avslag med krans". I det här fallet blev det inte krans. Det blev en blomsterhyllning av gigantiska format. Jag hade motionerat om 35 miljoner kronor och det blev 75. Om man får en så stor blomsterhyllning vid en begravning brukar man säga, att det hade varit bättre om pengarna hade gått till de nödlidande, och det gör de ju nu. Så jag kan bara vara nöjd och yrka bifall till utskottet.

Men jag har ett par tillägg. Vår kyrka är episkopal. Det betyder att vi håller oss med biskopar, men det är också en utmaning för var och en, för episkopé är uppsikt. Uppsikt är något som gäller alla i kyrkan, att se människan, att ha uppsikt över vad som faktiskt händer. Det är en episkopal kyrkas hållning. Fast sedan behöver vi också ha biskoparna som håller igen. Jag är rädd för 75 miljoner kronor. Det är väldigt mycket pengar. Risken är att ambitiösa, säg kyrkoherdar, satsar allt på flyktingarbete och glömmer det vanliga. Jag fick en sådan replik. "I vår församling är det bara flyktingar som gäller." Hon som sa det var inte illvillig. Jag tror att hon var klarsynt, episkopal om ni vill. Det kan bli för mycket. Det finns en del vi ska göra som är grundläggande för att vi ska kunna göra det andra, det som handlar om flyktingar. Det är klart att främlingarna har vi ett särskilt ansvar för, men vi har också ett ansvar för främlingsfientligheten. Jag stimulerade middagskonversationen en dag genom att säga: "Jag tror att några av dem som bränner flyktingförläggningar är medlemmar i Svenska kyrkan, döpta och konfirmerade." Då fick jag som motreplik att de kanske har gått ur Svenska kyrkan. "Inte alla", sa jag. Har vi inte ett problem här? Vanligt hederligt kyrkfolk som inte går i kyrkan tycker att det finns goda skäl att bränna flyktingförläggningar. Hur ska de fientliga integreras att fatta vad det handlar om? För Sune i Sunne och lustige Rune i Ruda är ju ändå människor som ibland kan ställas inför utmaningar till barmhärtighet. Hur gör vi det? Det är

också en episkopal fråga. Så ser vi ju horderna av de papperslösa som rör sig i storstäderna. Jag hörde en varning idag på morgonen att de blir fler och det blir ohanterligt. Det är också vårt ansvar. Jag kunde inte tänka mig att Abbé Pierres hållning från 50-talet i Paris skulle kunna vara den som vi utmanas av i det här årtiondet. Men så kan det snart bli.

Ska man deprimera sig ett svar om skulden, så bär vi skuld allihop förstås. Jag har läst Samar Yazbeks *Resa in i tomheten*. Det var en ryslig bok, förfärande. Den handlar om Syrien. Jag rekommenderar den.

BENGT KJELLGREN:

Ordförande! Jag ställer mig bakom utskottets förslag till beslut. Jag vill bara säga några ord om de 75 miljoner som vi tog fram som ett initiativ från utskottet vad gäller flyktingar och asylsökande. Jag tror det är väldigt angeläget att de här pengarna kommer till och att vi använder dem vettigt. Det är väl som Dag Sandahl sa, att det är ganska mycket pengar. Man ska också komma ihåg nu, eftersom jag har erfarenhet själv från min hemförsamling där vi har tagit emot ett par hundra flyktingar i omgångar, att också kommunen har kostnadstäckning för detta. Det är ett kommunalt ansvar. Därifrån kommer det också pengar.

Det som jag tycker är viktigt, och det tycker jag också Dag Sandahl tog upp, är att vi inte glömmer av den verksamhet som så att säga är normal i våra församlingar, att vi inte tränger undan den utan har den normala verksamheten. Vi har valt att göra två omgångar när vi har hjälpt till i flyktingarbetet med en paus emellan. Det har varit väldigt bra för församlingsarbetet.

Ett litet tips på vägen och bifall till utskottet.

LISA TEGBY:

Ordförande! Hjälp bland människor som lider nöd tillhör förvisso den vanliga församlingsverksamheten.

Jag vill också lyfta fram en annan sak. I församlingarna märker vi år för år och månad för månad ett utökat behov av undervisning och samtal kring kristen tro bland vuxna. Därför vill jag lyfta fram det som nämns om lärande i kyrkostyrelsens skrivelse på sidorna 6 och 7, det som också Wanja Lundby-Wedin nämnde. Den nationella satsningen *Dela tro – dela liv* är viktig och den behöver verkligen få en fortsättning, vilket ju också kyrkostyrelsen betonar. Församlingarna behöver få stöd och hjälp till en långsiktig plan för undervisning och samtal, mission helt enkelt bland vuxna. Ingen detaljstyrning men hjälp till förnyelse och till struktur. Jag och många med mig ser fram emot att uppföljning och utvärdering av *Dela tro – dela liv* leder till att kyrkostyrelsen ser till att vi får en plan för hur detta ska kunna ske runt om i stift och församlingar i vår kyrka.

ANETTE NORDGREN:

Ordförande! I skrivelsen föreslår vi att stärka Svenska kyrkans arbete med asylsökande och flyktingar. Det talas då om flyktingar i Sverige. Utskottet poängterar att medlen kan användas för arbete såväl i Sverige som utomlands. Det här är speciellt viktigt för oss i utlandsförsamlingarna. Vi vill kunna känna att vi är en del av detta och att vi kan ha möjlighet att söka medel. Vi är svenska församlingar utomlands. Vi arbetar precis som ni. Vi har barnverksamhet, vi har diakoni och gudstjänst och ska då behandlas lika.

En del av våra församlingar har direkt eller indirekt påverkats av flyktingströmmarna. Det gäller främst församlingarna i Europa. Det gäller Wien, Rom, Berlin, Aten väldigt mycket och nu dessutom Schweiz. Arbetet på de här platserna fungerar alltså inte på samma sätt som i Sverige. Vi gör inte samma saker, men vi har samarbetspartners. Vi arbetar med lokala aktörer. Situationen i Grekland är som ni vet förtvivlad. Den är fruktansvärd. Vi har tusen som kommer in över våra gränser varje natt. Barn dör. Det är inte bara den lille pojken på stranden. Dagen efter var det 14 till. De fanns inte med i europeisk press. På Lesbos har vi ingen plats att begrava folk längre. Det är fullt. Bara innan jag åkte hemifrån Aten var det 79 kroppar i kylcontainrar utanför sjukhuset på Lesbos. Det är en förtvivlad situation. I Aten har det ekumeniska arbetet intensifierats under detta som händer. Den ortodoxa kyrkan har en hjälporganisation som vi arbetar med, Apostoli. De är ledare i det här arbetet. De har en ekumenisk grupp där vi är med. Där ingår den katolska kyrkan, den anglikanska, den svenska, den tyska och Frälsningsarmén. De träffas ofta. De rapporterar och de gör behovsanalyser, eftersom situationen förändras hela tiden. Det är väldigt välorganiserat.

De lokala behoven är naturligtvis mat, kläder och tak över huvudet. Detta är kanske inte intressant för er. Ni har egna behov, så varför ska ni bidra till det. Det finns andra projekt som är europeiska, hälsoundersökningar och vaccinering av flyktingbarn som är viktigt för alla. Vi kan göra mycket i våra närområden. Vi kan församlingarna.

Vill yrka bifall och poängtera att vi också ska ha möjlighet att söka medel till arbetet med flyktingar, som hemma fast utomlands. Tack.

MAJ-LIS AASA:

Ordförande! Bifall till utskottets förslag. Jag vill lyfta fram ett annat utlandsperspektiv. I skrivelsen ser vi med glädje att den internationella och diakonala budgeten utökas. Vi hoppas då att den innefattar de diakonala behoven som vi i utlandskyrkan också har och som bara växer. Vi håller andan med internationella gruppen och hoppas och ber att de pengarna inte omfördelas till de nationella behoven, utan att de pengar som behövs nationellt hittas från andra ställen.

I skrivelsen anger rubriken Arbete bland svenskar i andra länder, att en halv miljon svenskar bor i utlandet enligt SVIV, Svenskar i Världen. En senare mätning sa att det var 660 000. Men det är bara 450 000 som har skrivit ut sig. Enligt andra rapporter bor 63 procent av utlandssvenskarna i Norden eller i EU-området. USA blir mer och mer populärt. Många flyttar dit. I Kalifornien beräknar man just nu att det finns 90 000 svenskar. Ska vi placera alla utlandssvenskar i en svensk kommun, skulle vi vara Sveriges näst största kommun, kanske ungefär 7 procent av Sveriges befolkning. Under 2014 betalade CSN ut lån till 32 000 studenter från 19 till 56 år gamla. England hade 2 200 studenter. USA fick 5 500 studenter och av dem kom hälften, 2 500, till Kalifornien. Santa Monica College och Santa Barbara College hade 600 plus studenter var. Men pratar man med internationella avdelningen på Santa Monica College säger de, att de har över tusen svenska studenter. Alltså betalar många med egna pengar för att gå i skola. Då kan man tänka sig att de siffror vi har kanske är 30 till 40 procent högre.

Undersökningen visar att ungefär 33 procent stannar i utlandet två till fem år, 24 procent stannar sex till tio år och 20 procent stannar elva till tjugo år. Det är bara 8 procent som flyttar utomlands när de blir pensionerade. Alltså är det studenter och yrkesaktiva svenskar som flyttar ut och så småningom flyttar hem igen. Många som

kommer till utlandskyrkan har aldrig varit i kontakt med Svenska kyrkan i Sverige, kanske på dop, konfirmation och begravning men inte riktigt aktiva. När de kommer till utlandskyrkan får de oftast ett ganska positivt bemötande. De blir aktiva deltagare. Detta hade de aldrig tänkt sig i Sverige, men helt plötsligt hittar de ett hem, fast borta. De till och med blir medlemmar i Svenska kyrkan. Jag hoppas vi ska kunna värva många medlemmar till Svenska kyrkan här.

Bifall till utskottet.

BERTIL PERSSON:

Ordförande! Jag har inget eget yttrande utan yrkar bifall till utskottet i alla delar. Jag vill lyfta fram ett avsnitt som i utskottets betänkande börjar längst ner på sidan 5 och som handlar om det egna kapitalet. Jag har ju lite med det att göra, kan man väl säga. Kyrkostyrelsen hade ett uppdrag eller borde ha lämnat förslag redan till det här kyrkomötet om vad man gör när målskapitalet överskrider en viss gräns. Det gjorde man inte och skälen till det har utskottet accepterat denna gång, men vi gör det nog inte nästa år om det skulle vara samma läge. Jag vill ge kyrkostyrelsen ett par hälsningar inför det arbete som nu ska göras med att analysera buffertkapitalet, hur mycket som behövs, vad det ska användas till och så vidare.

Jag har under åren i kyrkostyrelsen upplevt ett par försök tidigare att teckna scenarier vad som skulle kunna hända och vad nationell nivå skulle kunna använda sitt kapital till. De där övningarna har blivit mer och mer krystade för varje gång och jag hoppas att kyrkostyrelsen, när man nu gör ett nytt försök, inte bara trampar vidare i gamla hjulspår. Det räcker inte att hänvisa exempelvis till att utjämningsutredningen ju har lagt förslag och de kommer att kosta så mycket. För övrigt hoppas jag att inte alla deras förslag kommer att genomföras, men det är en annan femma. Vad jag alltså vill säga är, att kyrkostyrelsen måste våga ta med och säga det som nästan alla vet: Svenska kyrkan på nationell nivå har alldeles för mycket pengar. Utifrån det bör analysen handla om inte bara vad man skulle kunna använda dem till utan också var de kommer ifrån. En del kommer naturligtvis ifrån att vi har haft en väldigt framgångsrik kapitalförvaltning, men det är inte någon kärnverksamhet för Svenska kyrkan. Detta är ett kapital som härrör från församlingar och pastorat i Svenska kyrkan och som borde återgå dit i någon form. Jag tror inte kyrkomötet kommer att ha tålamod nästa år, om inte kyrkostyrelsen angriper den frågan. Vi har haft ett antal uppslag och önskemål om församlingsbidrag i olika former tidigare. Det kanske kan vara skäl att påminna om att tankarna att återföra pengar egentligen startade i den gamla kyrkofondens arbetsutskott, där Conny som kommer efter mig här var med, Lars Rydje som inte är här och Dag Sandahl.

Det finns en annan sak jag också vill säga. Det är att inte bara att använda pengarna utan att stoppa tillflödet av pengar till nationell nivå. Då menar jag: Våga titta på storlekarna av den allmänna utjämningsavgiften. Tack.

CONNY TYRBERG:

Ordförande! Jag vill yrka bifall till utskottets förslag. Jag vill särskilt tala om det utskottsinitiativ som tagits för att kyrkomötet ska kunna anslå 75 miljoner kronor till flykting- och asylverksamheten och ställa dem till kyrkostyrelsens förfogande.

Det känns ännu mer angeläget nu med den situation som eskalerat under sommaren och hösten. En stor del av pengarna hoppas jag ska finna sin användning lokalt i församlingar och pastorat. Det är där vi möter människorna. Det görs redan mycket, men som läget nu är finns det mycket mer att göra. Praktisk diakonal verksamhet att

stötta alla människor som kommer till oss, var och en med berättelser som vi inte ens kan fantisera om. De flesta söker kunskap om vårt land, vill komma in i samhället och integreras så snart som möjligt. Vi har en möjlighet att hjälpa till, inte minst i den tid som har blivit ett vakuum under ansökningstiden för asyl. Det ser olika ut i landet. Var och en kan inte göra allt men tillsammans kan vi erbjuda en mötesplats för samtal, barnverksamhet, samhällsinformation, körverksamhet, idrott, vara kontaktpersoner och kontaktfamiljer med mera, med mera, i varierande grad på en mängd olika platser i landet. Vi är rikstäckande.

Jag vill också rikta en uppmaning. Se er om i församlingar och pastorat. Våra lokaler som används till mycket, används de maximalt? Kan de användas på ett nytt sätt, exempelvis bra boende för ensamkommande barn? De behövs i betydligt högre grad än hittills. Jag tror också pengarna kan behövas för större projekt såväl inom som utomlands. Det ser så olika ut.

Bifall till utskottet.

Beslut i ärendet återfinns i kyrkomötets protokoll, § 209.

§ 26 Följder av riksdagens beslut om upphörande av folkbokföring på församling

ANNA EKSTRÖM:

Ordförande! Jag talar för motion 2015:87 och kan mycket väl tala först. Från den 1 januari 2016 blir Svenska kyrkans församlingsindelning inte längre folkbokföringsgrundande utan enbart en inomkyrklig uppdelning. Inte desto mindre har vi liksom utskottet påpekat en lag, lagen om Svenska kyrkan, som säger att vi ska vara medlemmar där vi bor. Dock ger kyrkostyrelsens skrivelse till känna att kyrkobokföringen ska följa folkbokföringen. Detta, mina vänner, kommer att leda till att lagen om Svenska kyrkan bortbryts eller frångås vid flera tillfällen, bland annat då du flyttar till ett serviceboende som ligger i en annan kommun men har kvar din fastighet och därför är fortsatt skriven på denna. Eller om det är så att fastigheten inte längre finns kvar och du har flyttat till en annan kommun men kommer kvarstå att vara skriven i den kommun där du senast hade en fastighet. Där blir det ju lite spännande, för vi vet att i en kommun kan det – hör och häpna – finnas flera församlingar. Blir det huggsexa? Vem ska få denna medlem?

Kyrkobokföring, ja, men att den ska följa folkbokföringen gör att vi bryter mot den här kära lagen. Att avslå motionen 2015:87 som menar att vi ska försöka göra det möjligt för människor som flyttar till serviceboende att vara kvar i sin församling, även om det är så att man flyttar till ett boende utanför församlingen, med lydelsen ”nej, då bryter vi mot lagen om Svenska kyrkan” skulle ge vid handen, att vi också skulle avslå kyrkostyrelsens skrivelse. Eller så kan vi ta den till att titta lite närmare på, för vidare utredning, och vi skulle kunna bifalla motion 2015:87. För att få kvarstå i sin gamla församling när man flyttar till ett serviceboende är väl det minsta man kan begära. Tack.

NILS GÄRDER:

Herr ordförande! Jag har inget annat yrkande än utskottets. Orsaken till det är att jag tyvärr inser, att det inte låter sig göras utan betydande insatser att ändra den bestämmelse som nu träder i kraft från årsskiftet. Men jag delar Anna Ekströms uppfattning att detta är olyckligt. Redan vi förra kyrkomötet belyste flera av oss att vi kunde förutse det här problemet. Det är märkligt nog så, att den ännu för

ytterligare en månad gällande folkbokföringslagen tar inomkyrkliga hänsyn, eftersom den härrör från en tid då församlingsbegreppet var en del i folkbokföringen, men att vi av självklara skäl inte längre i den nya folkbokföringslagstiftningen kan ta kyrkliga hänsyn. Jag delar meningen att man egentligen borde ha ett kyrkobokföringssystem som, om jag får säga så, bevarar det som nuvarande folkbokföringslag ger, det vill säga ett utrymme att kunna tillhöra den församling där man har en hemhörighet.

Det jag främst vill säga är att jag tycker att utskottet nog inte alldeles rätt beskriver verkligheten. Det är tydliggjort i samband med kyrka–statreformen att det uttrycket ”bosatt” som finns i lagen om Svenska kyrkan inte med nödvändighet behöver uppfattas vara av samma betydelse som folkbokföringsbegreppet. Det finns ett utrymme för kyrkan att inom ramen för lagens lydelse ha ett annat sätt att definiera eller förstå ”bosatt”. Därför tycker jag att utskottets motiv inte är helt rättvisande, när man säger att valfriheten inte är förenlig med bestämmelsen i 4 § i lagen om Svenska kyrkan. Jag tror mycket väl att den är förenlig med lagen. Däremot krävs det en teknisk anpassning i vårt kyrkobokföringssystem. Tack.

SVEN-E KRAGH:

Ordförande! Styrelsen ställer sig bakom utskottets hemställan och jag yrkar därmed bifall till detta.

HANS-OLOF ANDRÉN:

Ordförande! Ytterligare ett steg i kyrkans skiljande från staten kommer nu att tas vid årsskiftet. Då upphör nämligen församlingarna att vara grunden för folkbokföringen i riket och eftersom vi naturligtvis behöver veta i vilka församlingar våra medlemmar bor, måste vi bygga upp ett eget system för att klara av detta. Det är inte så alldeles enkelt.

I korthet går det till på det här viset. Fyra gånger per vecka levererar folkbokföringssystemet till kyrkan alla förändringar som har skett under de dagarna. Då får man reda på vilken person det gäller, vilken fastighet den personen bor i och vilken kommun. Församling finns inte längre. Då är steg ett att gå till Lantmäteriverkets dator och ta reda på vilka koordinater denna fastighet har. Steg två är sedan att gå in i en alldeles nyupprättad kartdatabas och se efter inom vilken församlings territorium dessa koordinater befinner sig. Steg tre är naturligtvis att kontrollera att det inte är en person som tillhör en icketerritoriell församling, för då måste den specialbehandlas. Först därefter kan man göra ändringen i kyrkobokföringen. Detta är ett väldigt stort utvecklingsarbete som pågår just nu och vi hoppas de blir klara i tid, så att vi får våra aviseringar och vet vilka som hör till vilka församlingar efter årsskiftet också.

Av praktiska skäl har man valt att följa folkbokföringen helt utom när det gäller icketerritoriella medlemmar. Det får en del lustiga konsekvenser som har att göra med det kommunala utjämnningssystemet. Om man flyttar till ett särskilt boende inom en kommun, som Nils påpekar, skrivs man på den nya fastigheten och därmed på en ny församling. Råkar man däremot flytta till ett särskilt boende utanför kommunen ska man inte skrivas på den utan vara kvarskriven på den gamla, vilket naturligtvis är ett flagrant brott mot lagen om Svenska kyrkan. Men kyrkostyrelsen föreslår ändå att vi ska göra på det här viset, för det blir så förfärligt krångligt att göra en ändring där. Det innebär att det har dessa två olika effekter. Det gläder dels dem som är anhängare av territorialprincipen, eftersom man när man flyttar inom

kommunen alltså blir flyttad till församling, och dels dem som vill ha en friare församlingstillhörighet, eftersom man ändå får vara kvarskriven när man flyttar utanför kommunen. Alla kan vara nöjda och glada eller förskräckta, efter tycke och smak.

I alla fall har vi i utskottet bedömt att det skulle gå för långt att just nu göra dessa förändringar. Vi får acceptera att det blir dessa konsekvenser och att det blir lite tokigt. Å andra sidan, som Nils säger, är det helt tydligt i propositionen om kyrkans skiljande från staten att ministern skriver, att det ankommer på kyrkan själv att definiera vad som menas med ”boende”. Vi är alltså inte slaviskt bundna till folkbokföringen på något sätt, men vi har valt att följa den av praktiska skäl. Jag tror att vi får acceptera detta lilla avsteg från vad vi tycker skulle ha varit ännu lite bättre. Det kostar mycket mer än det smakar att försöka rätta till det här.

Därmed, mina vänner, yrkar jag bifall till utskottets betänkande i alla dess delar.

ANNA EKSTRÖM (REPLIK):

Ordförande! Hans-Olof, det är spännande att du ändå säger att vi faktiskt bryter mot lagen om Svenska kyrkan när vi nu tar den här skrivelsen. Det gör vi för att det är praktiskt eller flagrant. Det är praktiskt, helt enkelt. Men varför, Hans-Olof, kan vi inte göra det lika praktiskt som motionen 2015:87 säger? Varför kan vi inte göra denna praktiska övergång nu när det blir en inomkyrklig fråga med lite tolkningar om var man är bosatt och inte och om var ens hjärta är och fötter står? Gör det mer praktiskt, om det nu är så att vi bryter mot lagen om Svenska kyrkan för att det är praktiskt i skrivelsen efter den 1 januari.

Så bifall till motion 2015:87, plus att jag tycker det är lite ledsamt att vi bara pratar om särskilt boende och boenden när det handlar om äldre. Vi har rätt många funktionshindrade och människor som av andra skäl flyttar till serviceboenden, som detta också bör gälla. Tack.

HANS-OLOF ANDRÉN (REPLIK):

Den lagkloke Gunnar Edqvist har upplyst mig om att man tekniskt inte bryter mot lagen om Svenska kyrkan, eftersom man anses bo där man är folkbokförd, även om man inte gör det. Det ni!

Beslut i ärendet återfinns i kyrkomötets protokoll, § 80.

§ 28 Att lägga till faddrar efter dopet

KARL-GUNNAR SVENSSON.

Ordförande! Jag valde att inte tala vid förra ärendet, även om det var en motion som jag också hade skrivit. Det får räcka med det här. Det blir ändå samma bifall. Utskottet har gjort en klok bedömning av frågan, anser jag, och det är väsentligt att vi faktiskt kan lägga till faddrar också efter själva doptillfället. Att-satsen var nog lite rakt på och det är väsentligt att kyrkostyrelsen får titta lite närmare på frågan.

Även om det blir avslag på min och Torbjörn Arvidssons motion 2015:8 yrkar jag därför bifall till utskottets förslag. Tack.

MARGARETA CARLENIUS:

Jag yrkar också bifall till utskottets förslag.

Beslut i ärendet återfinns i kyrkomötets protokoll, § 82.

§ 29 Vissa frågor om kyrkliga handlingar, m.m.

INGER WAHLMAN:

Ordförande! Jag yrkar bifall till den reservation och den motion, 2015:88, som avsges. Det handlar om synen på äktenskapet mellan samma kön. Jag vill ge ett stöd till reservationen och yrkar bifall till den.

ANNA EKSTRÖM:

Ordförande! Även jag vill yrka bifall till reservationen som finns. Där står att ”vi anser att utskottet skulle beslutat föreslå kyrkomötet att med anledning av motion 2015:88 uppdra till kyrkostyrelsen att till kyrkomötet återkomma med ett förslag till ändring i kyrkoordningen som innebär att det blir ett villkor för prästvigning att ha förklarat sig beredd att förrätta vigsel av par av samma kön”. Dessa villkor är idag tre och går att läsa i utskottets betänkande på sidan 4. De är att man ska vara döpt och konfirmerad, man ska tillhöra Svenska kyrkan och man ska förklara sig beredd att i alla delar kunna tjänstgöra tillsammans med både kvinnor och män eller oavsett könet på den man tjänstgör med. Tre villkor för att bli präst och förslaget är nu att det ska bli fyra.

Vad kan hända? Det handlar ju om att välsigna människor, så vad är det värsta som kan hända? Jo, att människor som ber om att få bli välsignade blir det. Ingen ämbetsbärare äger välsignelsen. Den är inte vår och tack gode Gud för det. Vi minns morgonbönen och Bob Hanssons ord, att kärleken är så mycket mer än vår privata lilla kokong. Kärleken är ett litet ord men en stor händelse, den öppnar upp en dörr. Låt nu kyrkostyrelsen få öppna upp denna dörr, för Gud är kärlek och vill kärlek. Var inte rädda.

Bifall till reservationen.

BIRGITTA SÖDERFELDT:

Ordförande! Jag yrkar också bifall till reservationen som är inlämnad av Anna Ekström med flera, inkluderande Britt-Marie Danestig från vår nomineringsgrupp som deltog i septembermötet.

Kyrkliga handlingar är ju en viktig del av kyrkans verksamhet. Ibland tycker jag att vi betonar det för lite. Det är väldigt viktigt att vi möter alla som vill vigas och ingå ett äktenskap i kyrkan positivt och öppet, oavsett om det är ett samkönat par eller ett par med olika kön. Det är för många människor kanske ett av få tillfällen då man har kontakt med kyrkan. Det gäller också dem som deltar i vigseln som gäster och så vidare. Jag ser det därför som väldigt allvarligt om vi inte har den öppenheten och om präster ska kunna säga nej till att förrätta en välsignelse, som Anna pratade om.

Jag har också själv ett starkt engagemang i kyrkans familjerådgivningsverksamhet, bland annat som ordförande i den verksamheten i Stockholms stift. Där betonar vi väldigt tydligt att alla familjer är välkomna. Att ha en ordning där man inte riktigt har samma välkomnande attityd utan att anställda inom kyrkan kan säga nej till en del par ser jag som väldigt diskriminerande. Jag ser det som viktigt att alla som går in nu och ska bli präster i Svenska kyrkan har en annan och välkomnande attityd.

Jag yrkar alltså bifall till reservationen. Tack.

HELENA ELMQVIST:

Ordförande! Jag yrkar avslag på motion 2015:88 och har en särskild mening. Jag instämmer i utskottets avslagsyttrande och vill poängtera vikten av att kyrkans ledning och organisation i stort respekterar den väjningsrätt som präster idag har

från att viga samkönade. Ett avsteg från denna princip och detta löfte som gavs i samband med införandet av samkönade äktenskap vore högst negativt och anmärkningsvärt. Det skulle leda till stora praktiska svårigheter och splittra kyrkan. Frågan om synen på samkönade äktenskap får inte bli avgörande eller ett hinder för nyvigda präster eller för dem som är i stånd att söka till prästutbildningen. Respekten för olika syn på äktenskapet måste slås fast. Det måste markeras. Tack.

DAG SANDAHL:

Ordförande! Frågan gäller nu inte vad en välsignelse är eller inte är. Det var frågan 2009. Frågan gäller nu om kyrkomötet ska gå ifrån en utfästelse, ett löfte. I politiken är löften dagligvara. De håller så länge omständigheterna gäller. Sedan får man ompröva löftet. Vallöften är ju ingenting annat än tomt tal. I kyrkan är det annorlunda med löften. Där står de fast och där försvaras de. Det är det här vi ska göra och vi står vid vårt ord. *Facta sunt servanda* skulle kanske påven säga.

När vi röstar nu vill Frimodig kyrka slå vakt om kyrkomötet och jag antar att det är alldeles självklart. Man kan tänka sig, att vi låter kyrkomötet rösta och rösta bort sitt eget löfte och tappa auktoriteten, för vad är ett sådant löfte egentligen värt. Man kunde också tänka sig att kyrkomötet säger att vi står vid våra löften. Men främst kunde man nu tänka sig att biskoparna något så när mangrant reser sig upp och säger: ”Vi menar, med bakgrund av vad vi sa 2009, att det här löftet ska stå kvar.” Biskoparna kan i det här läget inte vara alldeles tysta. Om biskoparna är alldeles tysta är jag inte alldeles säker på att jag kommer att rösta för någonting, men om några biskopar kan säga att de vill att löftet ska stå kvar, då yrkar jag bifall till utskottet.

ANNA EKSTRÖM (REPLIK):

Det här med att ett löfte ska hållas är ju väldigt speciellt. Jag kan hålla med dig i sak att ett löfte ska hållas, men när kyrkomötet tog beslutet att kvinnor skulle få prästviga sig beslöt det att man inte skulle behöva tjänstgöra tillsammans etcetera, etcetera. Det var ett löfte när det ingicks. Det löftet höll vi knappt 50 år. Måne inte detta löfte som man gav 2009 hålla 50 år. Det finns ju ändå en utveckling, så ta det inte som att vi skulle vara en löftesbrytare. Vi ser mer att vi öppnar dörrar. Det handlar inte om att den som idag har ämbetet helt plötsligt ska vakna upp i morgon och ha ett annat ämbete att gå till. Det handlar om att den som nu söker in faktiskt ska kunna gå igenom fyra och inte tre provningar för att bli präst. Tack.

DAG SANDAHL (REPLIK):

Ordförande! Du har brutit ditt löfte, sa flickan. Var inte ledsen, sa pojken, du kan få ett nytt. Om Anna Ekström kunde lugna sig och låta det här löftet stå 50 år ska jag inte ha mycket att säga, för då är jag död och begravnen. Men nu handlar det om 5 eller 6 eller 7 år och löftet ska bort. Det är faktiskt en ordentlig skillnad, bortsett från att kyrkan inte tog bort samvetsklausulen. Den föll av sig själv, sas det, eftersom den var ett förarbete till den lag som togs bort. Ta bort den här lagen, så faller också alla utfästelser. Det är ju där vi är just nu. Men argumentationen att eftersom vi har brutit ett löfte kan vi bryta ett till – det skulle kunna få en docent i etik att hoppa upp på båda fötterna och begära ordet.

ELISE NILSSON:

Ordförande! En kan fråga sig hur stort problem det är att inte samtliga präster vill viga samkönade par. Som Läronämnden gjort oss uppmärksamma på står det i skrivelsen 2005:9 från när välsignelse över registrerat partnerskap infördes, att det inte torde vara i parets intresse att handlingen leds av en präst som inte själv vill och har den övertygelsen och att det härtill inte rör sig om fler tillfällen än att de präster som vill räcker till. Det är rimligen sant också för vigsel av samkönade par idag. Tack och lov finns det många präster som med glädje viger älskande oavsett kön.

Nej, det ligger inte i parets intresse att bli vigd av någon som inte vill viga dem. Däremot ligger det i varje människas intresse att kunna söka sig till sammanhang i trygg vetskap om, att hen är välkommen som den hen är. Det ligger i kyrkans intresse och uppdrag att vara ett sådant sammanhang. Människor som lever i samkönade relationer är inte bara vigselpar. Hbtq-personer är konfirmander, unga ledare och aktiva ungdomsgrupper, präster, kyrkomusiker, vaktmästare, medarbetare i vår kyrka, barnfamiljer, ideella, gudstjänstfirare, förtroendevalda, körsångare och konfidenter. Hbtq-personer är människor som söker sin livskamrat, sin medmänniska och sin Gud.

Det handlar inte bara om vigselgudstjänster. Det handlar om att kunna dela sitt identitetssökande med sin präst och där möta förståelse, inte skuld. Det handlar om att inte behöva krångla in sig i könsneutrala omskrivningar vid anställningsintervjuer, kyrkkaffe och enskilda samtal. Det handlar om att inte behöva vara beredd på att mötas av förtryckets och osäkerhetens tystnad. Det handlar om att få finnas i en medmänniskas blick och där se och bli sedd som Guds avbild.

Hur ska en kunna och våga bli synlig inför en präst som inte bejakar ens identitet och kärlek? Vilken gudsbild ser vi när vi ser en präst som inte vill se oss? Hbtq-personer är mycket mer än vigselpar. Det handlar om mycket mer än vigselgudstjänster. Därför är det ett problem att inte samtliga präster vill viga samkönade par. Att det är så nu kan vi inte ändra på, men vi kan se till att framtiden blir annorlunda. Även om det inte är möjligt att bifalla motionerna, 2015:20 och 2015:88, som de nu föreligger vill jag bejaka deras intention. Det handlar om så mycket mer än att viga eller att inte viga.

NILS GÅRDER:

Ordförande! Jag yrkar bifall till utskottets förslag. Orsaken till att jag begärt ordet är att jag skulle vilja fästa uppmärksamhet på att orsaken till den regel som finns att präst inte behöver viga i de fall då prästen inte anser att han eller hon vill detta egentligen inte grundar sig på en hänsyn till prästen personligen. När vi tog beslutet om vigsel och äktenskap konstaterade vi att det fanns utrymme för två olika uppfattningar i frågan om äktenskap inom ramen för Svenska kyrkan, att det inte var kyrkoskiljande och att vi uppfattade det som en del av den civila rättfärdigheten som vi skulle kunna ha olika uppfattning om.

Om man skulle bifalla motionen 2015:88 skulle man ta ställning, som jag uppfattar det, inte bara till prästers tjänstgöringsplikter utan egentligen också ta ståndpunkten att det inte finns mer än en ståndpunkt som man kan ha och tillhöra Svenska kyrkan. Det skulle vara utomordentligt olyckligt, skulle jag vilja säga. Det skulle faktiskt vara kyrkoskiljande på ett sätt som vi på alla sätt har sökt undvika när vi fattade beslutet för något år sedan. Därför menar jag att det är mycket angeläget att utskottets yrkande bifalls och att konsekvensen av ett bifall till motionen skulle bli mycket mer långtgående än att bara handla om prästers tjänstgöringsskyldighet.

ARON EMILSSON:

Ordförande! Vi behandlar ju under årets kyrkomöte ett antal motioner av särskild stor och kyrkopolitisk vikt med intentioner och klang som kommer att färdas långt utanför den här salen, från stift till stift, från församling till församling i vårt vidsträckta land och som slår an strängar utanför våra organ. En sådan motion är 2015:88 av Anna Ekström med flera, Ta bort samvetsklausulen för nyvigda präster, vilket är en skildring närmare realiteten, avskaffande av respekten för olika fromhetsinriktningar och äktenskapssyn inom Svenska kyrkan. Det är nämligen vad detta i förlängningen handlar om, ett förslag som riskerar respekt och öppnar för splitt-ring. Vi känner alla från stift till stift, från norr till söder, från nomineringsgrupp till nomineringsgrupp, ja, vi känner alla till hur uppsplitande konflikten kring samkönades rätt till vigsel var för några år sedan, då man efter debattens höga vågor slutligen anammade dagens ordning.

Det var inte alls något självklart beslut. Det föranleddes av många och långa diskussioner i såväl det officiella Sverige som i kyrkans organ, ner till kyrkoherdar och församlingsgemenskaper, i stad och land och ända in i stugorna. Synen på äktenskapet varierar, inte bara i vår kyrka utan även bland Sveriges invånare, bland många fler än man kan tro. Och dagens åsiktskorridor är kritisk till dagens ordning. Många är också positiva. Med andra ord, det är precis som det ska vara i en demokrati, även om respekten för de båda synsätten kunde tillmätas samma ömsesidiga acceptans från vardera sidan i det dagliga samtalet, oavsett om det hålls i Knäckebyhults landsförsamling eller i Stockholms domkyrkoförsamling. Tro mig, så är inte fallet idag. Även präster vittnar om utfrysning.

När man ändå landade i den ordning som vi har idag gällande vigslar av samkönade nådde man även det viktiga löftet att ingen enskild präst mot sin övertygelse tvingas viga samkönade. Det är kyrkoherdens ansvar att kalla in en präst som är öppen för det. Man kom också fram till att synen på äktenskapet inte ska vara en fråga man ställs till svars för som prästkandidat. Viktigast av allt är att det inte ska vara ett hinder för att utbilda sig till det kall man har. De här löftena är viktiga av flera principiella skäl. Dels måste vår kyrka kunna rymma den klassiskt kristna konservativa uppfattningen som många, många har jämte den samhällshärskande liberalteologin. Dels är det en fråga om medmänsklighet. Skulle denna typ av förslag anammas och förkunnas är det bevisat att de som talar varmt om arbetet mot diskriminering själva framhärdar i diskriminering. En annan fara lurar också i kölvattnet av det här förslaget. Ett bifallande av den här typen av förslag sprider ringar på vattnet och skulle snart leda till att de idag tjänstgörande prästerna i denna klassiska äktenskapssyn skulle ifrågasättas och i förlängningen inte kunna tjänstgöra i vår kyrka. Då står vi inför en kluven kyrka, så också med detta förslag. Många goda präster skulle inte kunna börja eller måste sluta sitt värv i vår kyrka. Signalvärdet av den här typen av förslag ska inte underskattas.

Bifall till utskottets förslag om avslag på motion 2015:88. Tack.

ANNA EKSTRÖM (REPLIK):

Aron, tack för ditt inlägg. Detta handlar om att få bli vigd till präst. Det handlar ju inte om trosuppfattningar eller fromhetsinriktningar i stort. Det handlar om vem som ska få vigas till präst i Svenska kyrkan. Vi kan dra det till domen som föll, om det var förra veckan, för barnmorskan som inte ville göra abort. Då sa man att hon nog då inte kunde jobba som barnmorska. Det är ju en del i det yrket. Eller att vara busschaufför men bara vilja köra dem som har blå handskar på sig.

Att bli präst i Svenska kyrkan innebär att vi ställer upp på tre saker som nu föreslås bli fyra. Det är ingen rättighet att bli präst. Det finns ingen skyldighet att prästvigas. Medmänsklighet är att ge välsignelse.

ARON EMILSSON (REPLIK):

Ordförande! Jag ska fatta mig kort. Det finns många både unga och gamla präster som inte delar synen på att samkönade kan ingå äktenskap. Att frånga respekten och acceptansen för den hållningen är olyckligt. Det är inte formellt eller paragrafiskt riktigt att hänvisa till medmänsklighet. Det handlar om respekt för olika fromhetsinriktningar i vår kyrka. Ska vi säga till den gode prästkandidaten som kan vara en god predikant eller visar sig ha en god diakonal, social omsorg, ”nej min gode vän, du kan inte utbilda dig till präst för vi kan inte acceptera din hållning som var den allmänt rådande för bara några år sedan”. Jag tycker det är riktigt, riktigt tråkigt och riktigt illa i så fall. Tack.

ANNA EKSTRÖM (REPLIK):

Ja, Aron, det är precis det vi ska göra. Är det så att man inte ställer upp på de fyra grejerna som det då innebär att bli präst, så kan man inte bli det. Vi gör ju det redan idag. Vi nekar faktiskt väldigt goda själasörjare, väldigt goda förebedjare, men som inte vill ha sitt ämbete bredvid en kvinna. Dem nekar vi redan idag. Det är ju någonting vi gör för att vi ändå har en riktning. Det handlar inte om dem som är bärare av ämbetet utan dem som vill bli bärare.

OLLE BURELL:

Herr ordförande! Jag är oändligt stolt över att tillhöra en öppen och demokratisk folkkyrka i ständig reformation. Vi befinner oss i en tid som är väldigt avgörande för Svenska kyrkans framtid. När vi diskuterar denna fråga måste vi se flera decennier framöver, eftersom de som prästvigts nu eller snart kommer att vara några av de främsta företrädarna för Svenska kyrkan i förhållande till Sveriges befolkning och de som bor utomlands under många decennier framöver.

Det kan vara frestande att återupprepa mycket av det som sas när vi diskuterade den här frågan ur ett annat perspektiv, ett mycket mer omoget perspektiv men som ledde fram till ett historiskt beslut med stor majoritet 2009. Det var mycket vändor inför det här och det talades om kyrkosplittring, men det blev inte så. Vad jag tyckte inte riktigt kom fram då och som jag därför vill passa på att lyfta fram här är den splittring av kyrkan som hade pågått i decennier före det här beslutet men inte på det här spektakulära sättet, där en viss fraktion som har företrädare som kan tala mycket väl hotar med att lämna eller lämnar. Person efter person efter person, hundratusentals människor som tappade tålamodet med Svenska kyrkan, som inte ville tillhöra en kyrka som de tyckte var förlegad och låg efter. Jag tycker det var en fullt rimlig slutsats vi drog när vi fattade det senaste viktiga beslutet, att alla de som vid den tidpunkten och de som nu är prästvigda och fullgör sitt arbete på ett mycket uppskattat sätt som goda predikanter och förrättningspräster ska få gå i mål. Jag tycker det är viktigt och riktigt.

Men nu handlar det om dem som ska bli framtidens företrädare för Svenska kyrkan. Jag tycker det vore fel att lura unga människor att söka sig till yrket som präst i Svenska kyrkan genom att inte vara tydlig här och nu och säga, att det i framtidens kyrka är högst osannolikt att våra medlemmar över huvud taget kommer att kunna ta den typen av företrädare på allvar. Därför tycker jag att motionen från

FiSK i det här fallet är genial, eftersom man från kyrkomötets sida då är tydlig, om vi skulle bifalla den, med att man inte kommer att kunna passa bra i rollen som präst i Svenska kyrkan om man har den typen av uppfattningar.

Jag vill därför yrka bifall till reservationen.

DAG SANDAHL (REPLIK):

Herr ordförande! Jag vill bara stryka under vad Olle Burell säger. Den här kyrkan lever i ständig reformation. Det betyder för Olle Burell att det är ständiga förändringar och de styrs av vad medlemmarna menar. Reformation är något helt annat. Det är att kyrkan får tillbaka den form hon hade, alltså biblisk, teologisk reformation så som Martin Luther sa det. Luther sa inte en enda gång: Detta tycker inte medlemmarna om och alltså ska vi ändra någonting. Han sa: Det här går mot skrift och kyrkans erfarenhet.

Tanken att det är medlemmarna som ska gilla präster eller inte är förstås en bestickande tanke. Men kyrkan lever inte riktigt så. Då blir det en kyrka som blir folkets kyrka och därmed till sist inte Guds kyrka. Auktoriteten blir en annan. Jag kan hänvisa till ett exempel i ett sydligare grannland på 1930-talet som fixade en sådan kyrka.

OLLE BURELL (REPLIK):

Herr ordförande! Jag hade en gång en medarbetare från denna stad som reagerade lite på mina konservativa drag när det gäller estetik och former. Han sa: "Har du tänkt på att den konservatives öde är att försvara det som tidigare tiders generationer har misslyckats med att förhindra?" Det där var nyttigt för mig att höra och det har jag försökt ta med mig. Det som det handlar om enligt mig är att våra medlemmar, vi som utgår från tanken om det allmänna prästadömet, kommer – tro mig – att göra en samfällid annan tolkning av det kristna kärleksbudskapet än vad vi gör idag eller vad man gjorde för hundra år sedan eller trehundra år sedan. Detta är en mycket viktig fråga för många som gör, om de upptäcker hur det egentligen ligger till, att man kommer att gå ur Svenska kyrkan i ännu större omfattning än tidigare.

DAG SANDAHL (REPLIK):

Herr ordförande! Varje gång Olle Burell öppnar munnen behövs det någon som tolkar vad han säger. Han säger "det allmänna prästadömet" men så säger inte kyrkan. "De troendes allmänna prästadöme" innebär en dramatisk skillnad. Det är trons folk som styrs av Bibeln och bekännelsen som agerar, inte allmänheten. Sedan är det inte riktigt sant att hundratusentals människor lämnat Svenska kyrkan på en lärofråga. De flesta lämnar, så vitt jag förstår, på en ekonomisk fråga. Det har ju mätts men vilka som lämnar på grund av någon lärofråga vet vi inte. Hundratusentals kan det i alla fall inte vara. Däremot vet jag att ett antal präster och kyrkoarbetare just nu ger upp och ger sig iväg. Ja, kanske biskopen i Västerås kan berätta mera om detta. Detta är också det allvarliga i läget. Man måste veta också vad som finns bakom ryggen och det är radikalitet.

OLLE BURELL (REPLIK):

Herr ordförande! Kyrkans egen forskningsavdelning har visat att det finns en ekonomisk aspekt på vissa utträden men att det finns en värderingsaspekt på väldigt många andra utträden. Det är ingen tvekan om det. Det som är så allvarligt när en person lämnar Svenska kyrkan är att han eller hon väldigt sällan går in i ett annat

samfund där man känner sig mer hemma. Det är alltså massor av människor, hundratusentals människor i detta land som blir samfundslösa. Det fantastiska med religionsfriheten är ju att vi har en mångfald av trossamfund i världen och i detta land. Jag är övertygad om att de som tycker att det jag står och säger och kanske många andra tycker är för snävt enligt deras mening har ett antal andra trossamfund att söka sig till, kanske inte med lika fina prästgårdar eller med bra löner, men dock med bra ämbeten att kunna utföra. Tack.

BISKOP RAGNAR PERSENIUS:

Ordförande! Det efterfrågades biskoparnas hållning i detta. Den framgår ju av Läronämndens yttrande som alla biskopar enhälligt har ställt sig bakom och där man konstaterar vad som har beslutats, också att det går att rymma olika uppfattningar och dessutom att kyrkan tar ansvar på varje nivå för att människor ska ha tillgång till vigsel av personer av samma kön. Låt mig bara komplettera med en kommentar från ett stift, Uppsala stift. Vad jag förstår är det inga som helst problem för en människa att på ett likvärdigt sätt få tillgång till vigsel av samma kön. Den här regleringen är ju likartad den som finns för vigsel av fränksilda.

Vi har haft två incidenter som jag känner till. En kände jag till innan jag kom hit och en fick jag reda på när jag kom hit. Den ena handlar om en präst som på ett omoget sätt haft en dålig kontakt med ett par av samma kön, den andra om en vikarierande kyrkoherde som inte har sett till att det här ordnades på ett bra sätt. Det jag tycker är ett stort problem är faktiskt, att de kyrkorättsliga kunskaperna och kunskaperna om de beslut som fattats är så dåliga och det har ju inte blivit bättre med det nya utbildningsinstitutet. Om man tittar på detta ur en antagningssynvinkel anser jag också, att det handlar om ett djupare plan än bara om hållningen till vigsel av personer av samma kön. Det handlar om hur man bemöter människor. Det handlar om synen på sexualitet, både för heterosexuella och för homosexuella. Vi skulle behöva komma lite djupare än de här symbolfrågorna, nämligen både hur vi bemöter människor med en viss sexuell orientering och hur vi tar ansvar för vår egen sexualitet. Det finns mycket att arbeta med här, också i antagningssystemet. Det beslut som togs kan ju inte innebära att man för att man har en viss uppfattning skulle ha en in blanco-rätt att bli präst.

TOMAS JANSSON:

Ordförande! Jag yrkar bifall till utskottets förslag. Det beslut som togs 2009 om vigsel av samkönade par var ett mycket glädjande beslut. Svenska kyrkan har varit ett framsynt samfund och ett samfund som troget har tolkat evangeliet. Jag är stolt och glad över att tillhöra en kyrka som viger samkönade par.

Dock vill jag påminna om vad Läronämnden har yttrat i frågan inför detta möte, att Svenska kyrkan även efter beslutet kan rymma olika uppfattningar i frågan. Jag instämmer i det Hans-Olof Andrén har sagt. Skulle vi införa ett absolut förbud att prästvigas om man skulle ha en minoritetsuppfattning i frågan, är det nog ganska liktydigt med att vi frångår principen att kyrkan kan rymma lika uppfattningar. Jag tycker det är en olycklig försnävning av Svenska kyrkan. Även om jag själv har svårt att förstå uppfattningen att samkönade par inte kan vigas, vill jag ändå försvara möjligheten att ha den uppfattningen som medlem i kyrkan. Vi har också en fungerande mekanism i gång för att säkerställa, att samkönade par som kommer och begär att få bli vigda ska få ett gott bemötande och känna sig likvärdigt behandlade.

Som Läronämnden säger är det kyrkan som enhet och inte den enskilda prästen som även fortsättningsvis ansvarar för människors tillgång till de kyrkliga handlingarna.

Alltså är det församlingen som ska se till, att ett par av samma kön som kommer och vill vigas ska bemötas på ett smidigt och bra sätt av en präst som med glädje viger det här paret. Det är ganska enkelt, att de bland prästerna som har en minoritet inte tvingas fram till att göra detta. Därför tycker jag utskottet värnar om ett gott system som vi har idag. Utskottet värnar om det goda i beslutet om vigsel av samkönade par.

Jag yrkar bifall till utskottets förslag.

JOHANNA ANDERSSON:

Ordförande! Jag vill också yrka bifall till utskottets förslag. Listan på villkor inför kommande prästvigning kan komma att bli ganska lång om några år. Jag vill framhålla att det under utskottets överläggningar ganska tydligt framkom att denna motion inte främst utgick från en pastoral omsorg om samkönade par. Det är inte så att samkönade par har svårt att hitta någon som vill viga dem. Vi är många präster som med stor glädje viger dessa par. Det framkom också under utskottets diskussioner att många av oss präster aldrig har fått frågan. Efterfrågan är inte så stor.

Om det inte är en pastoral fråga, vad är det då? Då kommer man till sist fram till att det här nog är en politisk fråga. Det här kommer bara att skapa splittring i kyrkan. Det är ett löftesbrott naturligtvis och det är något helt nytt som införs, om präster plötsligt ska ha vigselplikt i Svenska kyrkan. Tack.

MARGIT BORGSTRÖM:

Jag yrkar bifall till utskottets förslag. Den här diskussionen var jag med om 2009. Den var liknande då och den upprör. Idag känner jag: Ska jag tappa tron på Svenska kyrkan, på att den är trovärdig? Kan jag säga till människor som jag möter att Svenska kyrkan är trovärdig? Den håller vad den har lovat. Just i den här frågan har det varit en cirkus. Man undrar var Svenska kyrkan egentligen står. Så kommer denna diskussion åter igen och tas upp. Jag känner mig väldigt upprörd idag. Låt de präster som fått löftet få ha kvar sin åsikt. Släng inte bort den oerhörda kapacitet som dessa präster är för kyrkan och för dem som står för de andliga värdena, som vill stå fast vid Bibelns ord. Det är väl det kyrkan ska göra, stå fast i vad Bibelns ord säger. Det får inte bli en politisk fråga som vi framför här, för att vara politiskt korrekt. Den frågan ska vara kyrkligt korrekt om vad Bibeln säger.

Jag önskar att det finns tidningspress som lyssnar till vår diskussion idag och som också kan analysera vad vi idag säger. Tack för ordet.

ANNA EKSTRÖM (REPLIK):

Ordförande! Att detta med pastoral omsorg, att efterfrågan inte är så stor och att vi har upprörda känslor här skulle handla om att vara politiskt korrekt och inte kyrkligt korrekt vill jag ta avsteg ifrån. På något sätt måste alla ändå känna igen orden ”störst av allt är kärleken”. På något sätt måste vi ändå förstå att det inte är någon av oss som äger välsignelsen. Det är inte upp till oss att välja vem som ska få den och inte. Tack.

LISA TEGBY:

Jag är väldigt glad åt beslutet 2009 och jag har med stor glädje haft vigsel utav några samkönade par. Samtalet om vigslar och om synen på äktenskapet behöver fortsätta i vår kyrka, både bland oss som är vigda och bland kyrkfolk, mellan biskopar och prästkandidater. Jag ser inget problem i att vi har olika syn på vigsel i kyrkan och bland präster. Vi har råd med det. Vi tar emot de samkönade paren som vill viga. Vi möter varandra klokt och respektfullt, hoppas jag, vilken syn vi än har på dessa frågor. Jag hoppas att biskoparna i sina samtal med prästkandidater tar upp frågor om vigsel, om bemötande och om andra frågor. Det är kyrkan som ska viga. Jag vill yrka bifall till utskottets förslag. Jag tror att vi om 50 eller 20 år kommer att vara i ett annat läge, därför att vi har samtalat om de här frågorna, vi har mött varandra. Men jag tycker inte det är rätt att vi ska ändra på detta nu.

Så bifall till utskottets förslag. Fortsatta samtal, respekt och kärlek.

BERTH LÖNDAHL:

År 2012 genomfördes i Svenska kyrkan 19 271 vigslar. Av dessa var 132 samkönade, alltså 0,7 procent. Vad är problemet? Vad är problemet att då också acceptera att de kan prästviga som kommer från andra fromhetstraditioner än den radikaliserings som det innebär att man alltid måste bejaka samkönade vigslar för att bli vigd? Problemet här är således inte, att de samkönade par som önskar bli vigda på det sättet skulle bli förhindrade att bli vigda. Problemet är någonting annat.

Då måste vi också som kyrkomöte fundera vidare på om vi menar allvar med mångfald, som både bejakar samkönade vigslar och har respekt för de fromhetstraditioner där detta är främmande. Är det så att vi vill ha kvar de fromhetstraditioner inom Svenska kyrkan som ändå på många sätt har burit såväl gudstjänstliv som kyrkoliv och församlingsliv och som känner sig främmande inför de nya beslut som har fattats? Menar vi allvar med den mångfalden, att den verkligen ska ha bredd eller ska den bara ha bredd åt ett håll? Ska mångfalden bli en lögn, bli ett ord man använder och inte en realitet?

Ordet kärlek har använts många gånger här. Jag har stor respekt för det ordet, men jag vet också att det ordet ibland flyter ut på ett odefinierat sätt. I Bibeln definieras ordet kärlek av själva Jesus Kristus. Han säger, att störst är den som har den kärlek som ger sitt liv för sina vänner. Det är Kristi försoningshandling. Det har aldrig varit så att kärleken definieras utifrån att den skulle vara fullständigt gränslös, att allt är rätt och ingenting är fel, utan kärleken vet också att den kan ange att det finns gränser när någonting inte längre är i enlighet med Guds vilja.

BISKOP EVA BRUNNE:

Ordförande! Jag begärde ordet efter Margit Borgströms inlägg. Margit Borgström blir upprörd över att den här frågan tas upp igen. Jag blir upprörd över att Margit Borgström förutsätter att det enbart är de präster som säger nej till att viga samkönade som står för den andliga uppbyggnaden och för hållandet vid Bibelns auktoritet. Jag behöver få det sagt.

Sedan vill jag också få säga följande. Om vi går på reservationen kan det bli så att Läronämnden behöver kallas in igen. Bara som en upplysning.

MARGIT BORGSTRÖM (REPLIK):

Detta har jag inte menat. Det finns präster som står för att viga homosexuella och det finns de som inte vill. Det är det jag menar. Vi beslöt det 2009 och låt det stå kvar. Tack för ordet.

EVELINA JOHANSSON:

Ordförande! Jag tror att man säkert vill väl. Det vill man nog ofta. Och jag tror säkert att det bakom båda de här motionerna, 2015:20 och 2015:88, finns en tro att önskan är god. Kanske man försvarar dem som bäst behöver försvaras. Medmänsklighet är att ge välsignelse, hörde vi. Frågan är väl vem som är min medmänniska. Jag står inte här för att påminna om att din medmänniska också är den präst som inte vill viga samkönade par, det har vi redan påmint om, utan snarare att den här frågan handlar om mycket mer än om präster. Det har tidigare sagts att den handlar om mycket mer än vigsel, men den handlar också om mycket mer än präster. Den handlar om lekfolket, för detta är inte enbart en prästerlig fråga.

Var finns medmänskligheten med det lekfolk som berörs av den här frågan, inte med dem som ska gifta sig oavsett parkonstellation, utan med dem som inte tror att reformerna är i enlighet med Guds ord och som har blivit lovade att den uppfattningen är lämnad utrymme i Svenska kyrkan på lika villkor? Det handlar inte heller bara om tanter och farbröder som kommer att vara döda om 50 år så att vi kan bryta löftet, med all aktning för den äldre generationen. Det handlar om barnfamiljer, där föräldrarna fostrar sina barn i den tro de själva bär. Ska kyrkomötet signalera, utöver att man inte har någon aktning för sitt eget givna ord, att det egentligen inte finns något utrymme för de här familjerna? De fostrar sina barn i kristen tro i Svenska kyrkan, men dessa barn ska aldrig någonsin kunna prästvigas i den tro de växer upp i. Var finns medmänskligheten med de människorna? Vad finns det för anledning för de människorna att betrakta sig som hemmahörande och välkomna i vårt sammanhang, om den tro de bär diskvalificerar för prästvigning? Det är ingen mänsklig rättighet att bli präst, det är inte en kristen rättighet att bli präst, men om din fromhet ska anses höra hemma i Svenska kyrkan är det inte rimligt att varje frukt av den fromheten i form av en människa ska ha en helt stängd väg mot prästämbetet. Det behövs medmänsklighet här, inte bara med ämbetsbärare och inte bara med brudpar, utan med det vanliga lekfolket av båda de godkända uppfattningarna om äktenskapet i Svenska kyrkan. Tack.

HANS-OLOF ANDRÉN:

Ordförande! Jag har för inte så väldigt länge sedan blivit ombedd att försvara utskottet och det gör jag väldigt gärna. Svenska kyrkan är ju en bred organisation. Det är högt i tak i Svenska kyrkan. Den rymmer många olika andliga traditioner. Det är en stor rikedom. Ibland är det ett väldigt trassel, men det är en stor rikedom också. Det har varit spännande här på kyrkomötet, tycker jag, att lära känna olika fromhets-traditioner, även de som inte finns hemmavid. Så har det varit länge och så tror jag nog vi ska försöka bibehålla Svenska kyrkan. Om alla tycker likadant, vad är vi då? Då är det inte en kyrka längre, då har det blivit en sekt, och det tycker inte jag är en bra utveckling.

Lite grand på den linjen var det väl, när vi 2009 fattade beslutet att vi i en luthersk kyrka samtidigt kan ha olika syn på äktenskapet, både att det är reserverat för man och kvinna och att det är riktigt att också viga samkönade par. Båda dessa uppfattningar anser vi alltså står i överensstämmelse med Svenska kyrkans tro,

bekännelse och lära. Beslutet innebar också att vi inte återinförde någon vigselplikt för präster. Det fanns en sådan en gång i världen och det ställde till väldigt mycket elände, men den avskaffades redan 1976. Tiden går, men det som var brännande på den tiden var vigsel av fränskilda. Det tyngde många. Nu är väl det inte något större bekymmer längre, men så var det på den tiden. Då avskaffades vigselplikten och den återinfördes alltså inte 2009. Det är fortfarande så, att en präst inte är skyldig att viga. Men kyrkan viger, som Lisa Tegby sa här förut. Vi har också hört vittnesmål om att det i praktiken inte har inneburit så stora problem.

Motion 2015:88 vill att samvetsklausulen ska tas bort. Då påpekar ju Läronämnden att det inte finns någon samvetsklausul. Man har ingen plikt att viga och det är inte alls samma sak som samvetsklausul. Eftersom kyrkomötets beslut innebär att vi har två äktenskapssyner som båda ryms inom Svenska kyrkans tro, bekännelse och lära, finner utskottet att vi inte bör gå motionärerna till mötes på den här punkten. Det ska vara möjligt att prästviga oavsett syn på detta. Men självklart, som Ragnar Persenius har påpekat, ingår det i prövningen av prästkandidater att man måste klara av de här frågorna på ett vettigt sätt. Det ligger alltså på prövningen, men det finns ingen sådan reglering och vi vill inte att den ska införas.

Så, ordförande, bifall till utskottets hemställan.

JERRY ADBO:

Ordförande! Spännande debatt och spännande diskussion. Jag minns den från 2009 också och långt där innan när frågan avhandlades. Detta är mer en sakupplysning. Det är flera personer som har uttryckt att de är upprörda här idag. Det är tråkigt, det ska vi inte behöva. Vi ska ha ett gott debattklimat, tycker jag.

Men jag kan också bli lite upprörd. Jag kan bli upprörd över att det framstår som att vi inte riktigt vet vad vi talar om, att vi är okunniga på området. Det talas om samkönade personer, samkönade par, att det är homosexuella som är samkönade och så vidare. Ingen människa kan vara samkönad. Det finns några levande varelser som faktiskt rent biologiskt är definierade som samkönade. Det är sniglar. Det lär också finnas en fiskart som är just samkönad. Det vi talar om här är ju personer av samma kön som ingår äktenskap.

Jag vill också reda ut detta med sexuell läggning. Det har ju ingenting med det här att göra. Två personer av samma kön som ingår äktenskap har med kön att göra, inte med sexuell läggning. Sedan är det kanske vanligast att det är bisexuella eller homosexuella personer som väljer att ingå äktenskap i vår kyrka. Men även heterosexuella par skulle ju faktiskt också kunna ingå äktenskap, inte sant. Så vi bör nog lyfta nivån i denna debatt och läsa på, så att vi vet vad vi talar om.

Sedan håller jag inte med att det bara är kyrkan som ska gälla. Vad jag menar är att det självklart handlar om kyrklighet, men att vi inte får vara politiska i vår kyrka förstår jag inte. Många blandar ihop detta begrepp med att vara partipolitisk. Jag tillhör en nomineringsgrupp i Svenska kyrkan, det är jag stolt över. Jag bär med mig mina politiska värderingar, men det handlar om min människosyn och den synen på människan delar jag med Jesus Kristus. Jag väljer också att tro på vad som står i Bibeln, men den måste också tolkas i vår samtid. Jag tror till exempel inte på att kvinnan ska tiga i församlingen. Jag tror inte på att den man älskar agar man, och så vidare. Jag väljer att lyda Johannes som säger: "Älska varandra." Och kärleken finner faktiskt inga gränser, inte i min kyrka. Tack ska ni ha.

Beslut i ärendet återfinns i kyrkomötets protokoll, § 166.

§ 30 Tidsbegränsat uppdrag som stiftsbiskop

YLVA WAHLSTRÖM:

Ordförande! Jag är en av motionärerna till motion 2015:27 och föreslår att man ska ha en biskop i kanske tio år och att man inte har de här riktigt långa uppdragen. Jag tycker det är synd att vi inte har behandlat och sammanställt de tre liknande motionerna som också funderar kring våra biskopar. Svenska Kyrkans Unga behandlade dessa tre motioner gemensamt. Jag föreslår att vi lyfter in deras förslag till beslut redan här, så att vi har med det.

Jag har förslag till ett beslut som är ganska långt och som jag tänker läsa upp: "Att uppdra åt kyrkostyrelsen att utreda formerna för biskopsvalen i stiftet inklusive eventuella mandatperioder för uppdraget som stiftsbiskop och möjlighet att söka sig vidare på andra uppdrag eller tjänster."

Jag stannar där för att spara lite tid. Tack.

NIKLAS GRAHN:

Ordförande! Jag yrkar bifall till motion 2015:59. När en biskop väljs till Svenska kyrkan är det praktiskt att detta uppdrag varar fram till och med pensionering. Ordningen innebär, att en biskop som väljs i 40-årsåldern kan förväntas ha en tjänstgöringstid som stiftsbiskop i upp emot 30 år. Jag menar att detta inte är oproblematiskt, vare sig för den person som kyrkan kallar till biskop eller för stiftet.

I min motion lyfter jag fram tanken på en tidsbegränsning av stiftsbiskoparnas tjänstgöringstid som just stiftsbiskop. Den biskop som inte avslutar sitt uppdrag som stiftsbiskop med pension skulle kunna övergå till att bli nationell biskop med ansvar till exempel för ekumeniska kontakter, utredningsuppdrag och så vidare. Det finns flera andra skäl som talar för en tidsbegränsning, som jag också nämner i min motion. Att nu utskottet yrkar avslag är jag kanske inte så förvånad över. Det som dock förvånar mig är de anförda skälen. Utskottet framför i sina överväganden att biskopens uppdrag är livslångt och inte en tillfällig tjänst. Låt mig vara tydlig. Jag delar till fullo detta synsätt. En biskop är fullt ut fortsatt biskop även efter pensioneringen, men biskopen är inte längre stiftsbiskop. Därför vill jag fråga utskottet vad man egentligen menar, när man anför att en tidsbegränsning är främmande för vår kyrkotradition. Vi har väl redan en tidsbegränsning i form av pensionsålder.

Utskottet lyfter även fram att uppdraget som biskop i Svenska kyrkan är knutet till ett territoriellt område. Men är det verkligen så? Hur är det då med våra pensionerade biskopar? De är väl ändå biskopar fullt ut, trots att de inte längre är knutna till ett territoriellt område? En ordning med nationella biskopar skulle dessutom vara fullt möjligt att förena med ansvar för ett pastoralt område, om man så önskar. Så har vi gjort förr med ärkebiskopen.

Utskottet knyter i sitt betänkande an till Läronämndens yttrande och som så många andra gånger så förundras jag, inte över vad Läronämnden säger utan över vad den inte säger. Har Läronämnden verkligen inget mer att säga? Finns det inga nya perspektiv att lyfta fram? Det är som om Läronämnden anser sin uppgift vara att säga så lite som möjligt. I fallet med min motion anför man ett tidigare yttrande från år 2009, som i sin tur går tillbaka till ett yttrande som Läronämnden gjorde år 1991. Det tycks som om upprätthållande av tradition har blivit viktigare än organisatorisk reformation. Vi ska snart högtidlighålla vårt reformatoriska arv med ett jubileum. Vad handlar detta arv egentligen om? För mig är reformation att se det som har blivit fel, att göra om och att göra rätt.

Jag menar att biskopsuppdraget i vår kyrka är alltför viktigt för att stagnera i organisatoriska former. Vad både kyrka och de personer som anförts ansvar som biskop skulle vara betjänta av är att på allvar prova tanken med tidsbegränsning av uppdraget som stiftsbiskop.

Jag yrkar därför bifall till min motion 2015:59.

BRITAS LENNART ERIKSSON:

Ordförande! Jag yrkar bifall till utskottet och egentligen med de motiv som nu Niklas Grahn har angivit. Den här typen av motioner har kommit upp lite då och då och argumenten som har gjort att de har avslagits håller fortfarande enligt utskottet. Kanske är det också så, att motionerna inte tillräckligt argumenterar vad problemet egentligen är med att ha biskopar som sitter så att säga livsvaraktigt. Vad problemet är om man blir biskop när man är 40 mot att det skulle vara bättre om man blir biskop och bara kunna sitta 10–12 år framkommer inte riktigt i motionen 2015:59. Man kan väl vara en levande och dynamisk ledare i 20 år lika väl som i 9 år. Själv har jag arbetat under tre biskopar och är inne på min fjärde biskop. En del av dem har blivit biskopar på äldre dar och en del på yngre dar, i 40-årsåldern. Jag har en erfarenhet av att det inte så mycket hänger på åldern eller hur länge man sitter. Man håller sig levande utifrån andra förutsättningar.

Utskottet vill också knyta an till detta med det territoriella. När man talar om att ha biskopar på nationell nivå föresvävar det mig, att vi får något slags biskopsproletariat som där svävar fritt och det ska vi i allra högsta grad undvika. Det är min personliga reflektion.

Jag antar att jag inte får förlängd taltid. Därför avslutar jag med att yrka bifall till utskottet.

NIKLAS GRAHN (REPLIK):

Jag tror att det finns några problem med att man skulle väljas som 40-åring. Ett problem är att nästan inga sådana just väljs. Idag är de allra flesta biskopsval i samma generation, vilket gör att det i stort sett är en generation som är företrädare vid biskopsmötet. Jag tror att det vore bra med en större åldersspridning med fler perspektiv. Det finns flera andra anledningar, vilket jag också tror skulle vara bra. Det handlar om att vi skulle kunna ta till vara en massa kompetens in i andra uppgifter i vår kyrka som just många biskopar får genom sina stiftsbiskopsuppdrag. De allra flesta kommer naturligtvis att avgå med pension, men en och annan kommer att finnas kvar i en annan roll några år till i vår kyrka.

BRITAS LENNART ERIKSSON (REPLIK):

Ordförande! Det är väldigt vanligt idag att man ser på hur det fungerar i andra organisationer. Ofta har ju detta med biskop jämförts med landshövding, ibland med verkställande direktör, generaldirektör och allt vad det nu kan vara, där man har tidsbegränsade förordningar. För att behålla – och det här vill jag understryka – den biskopliga integriteten som då inte finns i uppdragen när det gäller företag som är underställd en styrelse och så vidare, ska inte biskopsämbetets förordnande vara tidsbegränsat som det är inom andra företag och organisationer.

NIKLAS GRAHN (REPLIK):

Vill man jämföra sig med andra organisationer kan man åter igen, tänker jag, återkomma till frågan hur det ser ut med åldern. I många organisationer rekryterar man ledande befattningar i 35- till 40-årsåldern, men så är det ju inte i Svenska kyrkan. Det finns säkert flera anledningar till det, dels för att man uppnår ett mått av visdom och kompetens med åldern men dels också att det är ett valbarhetshinder att vara ung vid många biskopsval, tror jag. Det tänkte jag också skulle tala för att man i varje fall skulle titta på en annan ordning.

Sedan förstår jag inte det sista argumentet riktigt. Om man nu har en tid, den kan vara 10, 12 eller 15 år, innebär väl inte det ett hot mot integriteten eller att man inte skulle stå fri i sina åsikter. Det förstår jag inte. Då skulle man inte när man närmar sig pensionen kunna var fri heller.

BRITAS LENNART ERIKSSON (REPLIK):

Det var inte det jag menade. Integriteten handlar om att man inte är underställd eller har sitt uppdrag från en styrelse. Risken när man ska ha förlängning är ju just detta, att man blir beroende av en styrelse. Det kan ju då sägas nej, vi vill inte ha någon förlängning på dig. Det blir ett beroendeförhållande mellan styrelse och biskop. Jag tycker vi ska värna om den här biskopliga integriteten.

Beslut i ärendet återfinns i kyrkomötets protokoll, § 83.

§ 33 Medarbetarundersökning

DAN SARKAR:

Ordförande! Vi kunde i Kyrkans tidning i veckan läsa att det var politiskt självmord att stödja en motion från Sverigedemokraterna. Eftersom jag inte är politiker tar jag på mig det här uppdraget. Jag vill yrka bifall till motion 2015:35.

För en vecka sedan bjöd jag och en prästvigningsskamrat sedan 20 år tillbaka in kollegor, män och kvinnor, från båda sidorna av Skåne-Smålandsgränsen och också från Blekinge till samtal om Svenska kyrkans identitet i den här tiden när så mycket förändras. Det är ekonomin som förändras, det är teologin som förändras, det är handboken som förändras, det är kulturer som förändras och så vidare. Vad är den svenskkyrkliga identiteten och vad är det som är omistligt i denna. Ett 20-tal personer har hörsammat den här kallelsen. De kommer inte i tjänsten utan kommer helt på egen bekostnad. De betalar resa och mat och tar en ledig dag för det här. Det de berättar om är att det finns en rädsla hos dem, en rädsla för att arbeta och bygga församling på det sätt som de tror på. Det finns en oro hos dem att Svenska kyrkan ska bli någonting annat än det som hon var när de prästvigdes. Det här är en lokal fråga, så som utskottet påpekar, men det är också någonting mer än det. Detta är en episkopal fråga. Det har med omsorg om medarbetarna att göra, men det är också någonting ännu större. Det är ett ansvar som till dels faller på kyrkomötet, för kyrkomötets beslut påverkar.

Därför vill jag påminna om att Läronämnden i sitt yttrande 2015:13 över Tillsyns- och uppdragsutskottets betänkande 2015:11 säger: "Det är Svenska kyrkan som kallar och viger till uppdrag inom kyrkans vinningstjänst. Kyrkan måste därför alltid ta ansvar för utredning eller dokumentation av sådant som ingår i kyrkans tillsynsansvar. Det är angeläget att denna grundsyn uttrycks i kyrkoordningen och kyrkans handlande." Alltså har kyrkan alltid ett ansvar för utredning eller dokumentation av sådant som ingår.

Det här ingår. Detta är någonting som är viktigt att veta, hur våra medarbetare mår, hur de fungerar i sina tjänster. Det är något episkopalt. Det är någonting också för kyrkostyrelsen att ta tag i.

Bifall till motion 2015:35.

ARON EMILSSON:

Ordförande! Tack för pragmatism och ett gott anförande, Dan Sarkar. Jag inleder med att yrka bifall till motion 2015:35 angående medarbetarundersökningen och därmed avslag på utskottets förslag till beslut. Det har sin grund i både det faktum att den här motionen är av vikt och pekar på ett reellt problem och att utskottet missbedömer frågans dignitet och karaktär. Bakgrundsbeskrivningen till förslagen i motionen och vilken problematik de kretsar kring kan vi alla läsa i handlingarna. Det tänkte jag därför inte beröra närmare. Dessutom tror jag de flesta med närmare kontakt med vår kyrka kan känna igen sig i frågeställningarna.

Däremot vill jag lyfta ut några delar och sätta dem i relation till utskottets yttrande. Vi anför i motionen att vi nås av vittnesbörd från präster och andra medarbetare om, att man som präst eller annan församlingstvårdande medarbetare i vår kyrka kan uppleva en kollision mellan å ena sidan sin ambition och övertygelse att stå upp för en ofta klassisk tro och evangelisation och å andra sidan ledarskapet i kyrkan som allt mer vill anpassa kyrkan efter samhällsutveckling och gängse godkända åsikter i den berömda åsiktskorridoren. Det är inte okej att präster eller andra medarbetare stundtals upplever en sådan press, en sådan klyfta, att man närmast kan känna sig utsatt för mobbing om man inte anpassar sig till rådande godkända mening i ofta teologiskt känsliga frågor.

Det är inga teoretiskt utmejslade funderingar som ligger till grund för den här motionen. Det handlar inte i första hand om vad man kanske skulle kunna kalla stockkonservativa svartrockar utan goda herdar med god förankring men vandrande i den klassiska fromhetsinriktning som var gängse till ganska nyligen. En bred folkkyrka har vi varit inne på. En bred folkkyrka månar om de sina, den verkar i tiden men har respekt för sin tro och tradition. Utskottet menar att det inte ligger på kyrkostyrelsens bord att sätta en medarbetarundersökning enligt de här intentionerna, även om man får stor handlingsfrihet att utforma en lämplig modell för det, och att det är en lokal fråga. Här verkar det brista i förståelse, som jag ser det. Jag är medveten om att vi från nationell nivå inte i detalj kan styra hur församlingen ska hantera detta dilemma, men utifrån kartläggning kan förtroendevalda på alla nivåer hantera detta. Vi kan få en bild av hur situationen ser ut för kyrkoherdar och andra präster och därifrån få en bättre förutsättning att kunna vägledas och utforma strategier för att de politiska ledningarna och de förtroendevalda ska ha en bättre förståelse, en bättre dialog och en bättre hänsyn. Det krockar inte med det lokala arbetsmiljöarbetet. Vi har noga lyssnat in synpunkter från kyrkoherdar som menar, att detta är en viktig fråga att ta ett nationellt tag om och att det viktiga är att det finns en tanke och en strategi med förslaget. Det finns och det är noga balanserat, skulle jag också vilja påstå. Det enda som saknas är uppenbarligen handlingskraft. Negligerar vi problemet på nationell nivå negligerar vi också vår kyrkas sammanhållning. Det är inte hållbart.

Åter igen, bifall till motionen. Tack.

STEFAN ARO:

Ordförande! Det finns ett ord i motion 2015:35 som jag känner stark sympati för. Det är ordet fromhetsinriktningar. Sådana finns ju i vår kyrka, inomkyrkliga väckelserörelser, missionsrörelser, lekmanarörelser. De bärs upp av människor, medlemmar av Svenska kyrkan. Ofta när vi tänker Svenska kyrkan och när vi debatterar här har vi vår egen horisont för ögonen. Vi lyfter fram exempel från vår egen lokala församlingserfarenhet och det är ju bra. Det är den vi känner till bäst. Men landskapet i Sverige och Svenska kyrkan ser olika ut. Behoven är olika. Jag vill lyfta ett.

I vår kyrka talar man inte bara svenska. Det firas gudstjänster på finska, samiska, meänkieli, teckenspråk. Vi har arbete bland romer, bland resande och så vidare. Många gånger har de inomkyrkliga väckelserörelserna tillfört Svenska kyrkan väldigt mycket kompetens. En sådan kompetens är den språkliga. Man har fostrat präster, diakoner och frivilliga. Man har fyllt kyrkorna och kyrkbänkarna med bedjande människor som ser den lokala gudstjänsten som viktig. Jag tror att det finns ett värde i att fundera kring detta. Hur kan vi i framtiden förse vår kyrka med denna språkliga kompetens? Det börjar se ganska skralt ut på en del håll. I Sverige finns ungefär mellan 50 000 och 70 000 som talar meänkieli, ungefär 20 000 till 23 000 som talar samiska och mellan 200 000 och 250 000 sverigefinnar. Hur ska vi framöver rekrytera kunniga, kompetenta människor till olika tjänster? Jag understryker att alla som talar dessa språk inte har väckelserörelsebakgrund, men många har det. Det är därför viktigt att undersöka frågan varifrån alla dessa som har eller har haft kyrklig tjänst kommer. Finns det någon koppling till inomkyrkliga rörelser och till minoritetsspråk? Tack.

JERRY ADBO:

Ordförande! Det är med spänning jag följer även denna debatt. Jag här läst motionen 2015:35 och tycker det är intressant, eftersom man pekar på vissa frågeställningar som ju har debatterats väldigt hårt. Man pekar på vissa områden i motionen som signalerar, att det just är i de här frågorna man vill ha fri tolkningsrätt eller tolkningsföreträde.

Vad är då det för frågor? Jo, det handlar om synen på kvinnliga präster, samkönade äktenskap som vi nyss avhandlat, vigselrätten, att medverka i prideparader etc. Detta signalerar lite grand vilken inställning och vilken syn man har på just de här frågorna, menar jag. Man kritiserar till exempel det politiska ledarskapet, men vi är ju förtroendevalda. Politik handlar om att utbyta meningar, idéer. Ska vi inte få göra det för att alla ska ha en fri tolkning och sedan omsätta denna fria tolkning i handling, med risk för att just diskriminera andra personer, såväl anställda som förtroendevalda och andra medverkande i församlingslivet? Detta är ju i så fall ett arbetsmiljöproblem om något.

Jag tycker att vi har en bra ordning i vårt land när de gäller att hantera arbetsmiljöfrågor lokalt på arbetsplatserna och den ordningen bör vi upprätthålla. Det är en viktig del i den svenska modellen, en partssamverkan mellan fackliga organisationer och arbetsgivare. Jag menar att Svenska kyrkan faktiskt tar sitt arbetsgivaransvar, men vi står för stora utmaningar på vissa håll. Jag vänder mig starkt mot när man skriver, att ”det är beklagligt att präster och/eller kyrkoherdar i sådana situationer kan uppleva en press och respektlöshet och till och med känna sig utsatta för mobbning om de inte anpassar sig till rådande tidsanda”. Man skriver vidare ”men hindras för att medarbetare eller förtroendevalda vill inta en försiktigare hållning och kanske gör en

annan tolkning av hur den kristna identiteten ska förmedlas”. Här pratar man alltså om klassiskt kristna och ställer det i kontrast mot de liberala kristna.

Visst är det väl fascinerande att i den här typen av motioner och debatter det alltid är de förtryckande som ska skyddas, att det är de förtryckande som anses ha en dålig arbetsmiljö. Det är ju löjeväckande och visar absolut tydligt på Sverigedemokraternas syn på människan.

ARON EMILSSON (REPLIK):

Ordförande! Jag vet inte i vilken ände man ska börja egentligen. De förtryckande? Ska vi komma hem till många av våra församlingar, där det kanske är den rådande meningen att man har en mer traditionell fromhetsinriktning eller konservativ utgångspunkt, och säga att detta är ett lokalt arbetsmiljöproblem men eftersom vi alla är överens vill vi inte heller ta ett nationellt grepp om det, när det är den nationella nivån man upplever att man inte är i samklang med eller får gehör från.

Att detta skulle vara en motion som riktar in sig på att man inte kan respektera kvinnliga präster och så vidare, som framgick här i anförandet, är ju totalt snömos. Det är inte vad det handlar om. Jag vill påpeka igen: Läs motionen åter igen då. Där kan man tydligt se motionens intentioner och vikten av den här frågan nationellt, inte lokalt.

JERRY ADBO (REPLIK):

Vi är inne på detta med tolkning i Svenska kyrkan och den bör vi alltid ha. Det går att tolka den här motionen och jag tycker jag är ganska duktig på att tolka och läsa mellan raderna. För vad är det som utgör ett arbetsmiljöproblem när en präst till exempel inte tillåts ha en väldigt snäv syn på låt oss säga kvinnliga präster, en syn som vi vet tyvärr förekommer på sina håll i vår fantastiska kyrka i övrigt, den synen som faktiskt i sig riskerar att utgöra diskriminering och förtrycka just kvinnorna som innehar ett prästämbete? Er motion är väldigt tydlig och jag kan inte förstå hur ni kan skriva en motion som går ut på att skydda just de förtryckande.

ARON EMILSSON (REPLIK):

Ordförande! Åter igen, ska vi kalla alla våra präster och kyrkoherdar och församlingsvårdande personal och församlingsgemenskaper ute i landet som har en alternativ syn till den Jerry har som förtryckande? Det är ju anmärkningsvärt. Det är anmärkningsvärt. Där tycker jag det krävs en ursäkt till alla dem som har den alternativa uppfattningen. Och det handlar inte om kvinnoprästfrågan. Läs motionen igen. Här listas ett antal exempel på vad som har varit kontroversiella, svåra frågor under en lång period, men det är inte sedan vad att-satserna utmynnar i och det är inte förslag till beslut. Man måste förstå en bakgrund, man måste förstå en homiletik, man måste kunna läsa en motion bredare och se att-satserna och förslaget till beslut på ett nationellt plan. Tack.

JERRY ADBO (REPLIK):

Ja, det är klart. Homiletik är naturligtvis väldigt viktigt. Tolkning är bra för övrigt. Men, Aron, om du menar att bara för att vi har olika uppfattning i olika saker – för det är det som du beskriver här, det är därför du vill genomföra en medarbetarundersökning – ja, då kommer du och jag att ha en ganska gräslig arbetsmiljö här, ett arbetsmiljöproblem. Tack ska ni ha.

JOHANNA ANDERSSON:

Jag talar för utskottet.

I utskottet diskuterade vi ganska krasst och tekniskt om motion 2015:35. Vi resonerade som så, att medarbetarenkäter kan vara ett utmärkt bra sätt att kartlägga anställdas arbetsmiljö och hur anställda ser på sin framtida arbetssituation. Men, det är den lokala arbetsgivaren som har ansvaret för arbetsmiljön. Det är därför den lokala arbetsledaren som har ansvaret att avsätta resurser för åtgärder, om det kommer fram sådant i en medarbetarenkät som visar att vi här måste sätta in någonting om det finns problem, eller det som man brukar kalla utvecklingsområden när man håller på med enkäter.

Därför menar vi i utskottet att det är den lokala arbetsgivaren som måste fatta beslut och genomföra och avsätta resurser till sådana här arbetsmiljökartläggningar eller medarbetarenkäter. Kyrkostyrelsen kan naturligtvis göra detta över kyrkokansliet där man är arbetsgivare men inte ute i de enskilda lokala församlingarna.

Med det sagt yrkar jag bifall till utskottets förslag.

Beslut i ärendet återfinns i kyrkomötets protokoll, § 87.

§ 34 Bejakade dokument

DAN SARKAR:

Å ena sidan är jag glad över att vi har en luddighet i begreppet bejakade dokument. Den här luddigheten förutsätter att det handlar om en reflektion underifrån snarare än beslut ovanifrån. Det finns en massa dokument som produceras i den här staden som inte har klarat av den receptionsprocessen. Jag är glad över att den här luddigheten finns. Faktum är att kyrkan alltid har haft en sådan liten luddighet. Det kallas *sensus fidei*, de troendes känsla för vad som är apostoliskt, katolskt, rätt och sant. Det tas emot och bejakas. Ett exempel på det är Bibeln. Det står faktiskt inte i vår kyrkoordning eller i våra bekännelseskriterier vilka bibelböcker som ingår i vår bibel. Det står bara att det är Guds ord så som det är oss givet i Gamla och Nya testamentets profetiska och apostoliska skrifter. Se där, en central luddighet. Å andra sidan är ju det här väckt utifrån debatten kring *Kairosdokumentets* och *Guds vägars* olika status som vi hade i fjol, en debatt som periodvis handlade om väldigt mycket otydligheter och förvirring kring vilken status som dokumenten egentligen hade. Jag tycker det visade på behovet av tydlighet med vad som inte är bejakade dokument.

Nu menar utskottet att vi nog får leva med den förvirringen därför att debatter är viktiga, debatter är bra och de måste föras också i fortsättningen. Mot det har jag ingenting att anföra.

TOMAS JANSSON:

Ordförande! Jag talar som motionär, motionen 2015:82, och jag yrkar bifall för Anna Ekströms reservation.

Vad är Svenska kyrkans tro, bekännelse och lära? Ja, få frågor är väl så centrala som den för en kyrka. Som kyrka har vi våra rötter långt tillbaka i den bibliska tiden. Den har utvecklats vidare genom reformationen och den process som ägde rum då och avsatte sig i lärodokument från 1500-talet. Den kyrkliga utvecklingen fortskrider och nya texter tolkar kyrkans tro i nya tider. Så är det bra att det är. Utskottet visar på ett bra sätt, tycker jag, på den här processens fortgående karaktär och också på svårigheten att identifiera vilka texter det är som tydligast uttrycker kyrkans tro, bekännelse och lära. Vi använder inte uttrycket använda dokument utan

bejakade dokument för att just betona, att receptionsprocessen är en viktig del i vilka dokument som vi tycker kan belysa kyrkans tro på ett bra sätt. Diffusheten har sina goda poänger.

Men vi måste ändå ha någon aning om vilka dokument det är vi menar. Vi får inte bli så rädda för att peka ut dokumenten att vi inte vågar göra några utpekanden alls. Då hamnar vi i det läget att vi inte kan dra någon nytta av nya dokument som kan formulera kristen tro i vår samtid. Det är bra att vi i vår kyrkoordning har ett uttryck att nyare texter också kan formulera kyrkans tro, att vi har dokument som kyrkan kan bejaka. Men vågar vi aldrig ens peka ut vilka de är missar vi dem. Då kan vi inte dra någon nytta utav dem. Vi ska ta vara på skatten av nya trostolkningsdokument. Därför är det lämpligt som reservationen förespråkar, att kyrkostyrelsen får i uppdrag att belysa vilka dokument Svenska kyrkan bejakar. Kyrkostyrelsen skulle lämpligen kunna utföra det uppdraget genom att ge det till Teologiska kommittén att reflektera över.

Så i månadets av de bejakade dokumenten yrkar jag bifall till Anna Ekströms reservation.

BERTIL OLSSON:

Ordförande! Jag vill också yrka bifall till Anna Ekströms reservation. Det är viktigt att vi vet vilka dokument som är bejakade, annars kan var och en räkna upp sina egna varianter av vilka som är bejakade dokument i vår kyrka. Det är ett uppdrag som kyrkostyrelsen måste ta för att kunna visa på vilka dokument vi har bejakat och vilka som är av den digniteten att de tillhör kyrkans tro och lära. Tack för ordet.

LARS RISBERG:

Herr ordförande! Det kanske är förmätet av mig att ifrån utskottet komma med något djupt och klargörande när det gäller dokument som är bejakade. Det var väldigt svårt i utskottet att ta sig an detta och det gjorde vi inte utan att ta in experter i frågorna

Det är några punkter som jag ifrån utskottet vill ta fram och som gör att vi anser att motionerna 2015:53 och 2015:82 ska avslås. Det första är att vi säger när det gäller bejakade dokument att det inte i första hand är fråga om ett formellt beslutsförfarande. Det andra är, som vi hörde här förut, att utskottet ser det som naturligt att det är Teologiska kommittén och inte kyrkostyrelsen som är det organ som svarar för arbetet med den fortsatta teologiska reflektionen.

Ett bra exempel på ett bejakat dokument är vår svenska psalmbok. Då kan man förstå hur lätt eller svårt det är att precisera bejakade dokument. Tack för ordet.

Beslut i ärendet återfinns i kyrkomötets protokoll, § 88.

§ 35 Domkapitlets handläggning av vissa tillsynsärenden

AXEL W KARLSSON:

Ordförande! Jag börjar med att yrka bifall till min motion 2015:63. Den syftar till att utveckla kyrkans rättssamhälle. Jag tycker det är en av de absolut viktigaste frågorna som finns att vi får leva i ett rättssamhälle, i det allmänna samhället men också att kyrkan fungerar som ett rättssamhälle. Detta med tillsyn är ju en del av det eller bör vara det. Har man varit med några decennier i kyrkan har man sett gräsliga exempel på rättsövergrepp. För ungefär 15 år sedan avsattes en präst för påstådda sexövergrepp. Han var friad i domstol från detta. Det var på statskyrkans tid. Han blev

snart återinsatt i ämbetet, bara för att ta ett exempel. Det finns folk som har slutat i kyrkan för att de har råkat ut för förtalskampanjer. Jag känner till sådana exempel.

Jag tror vi kan utveckla det här med yrkesetiken. Många personalgrupper har ju en viss yrkesetik som man måste iakta. De står under särskild tillsynspersonal, vårdpersonal, präster, poliser, advokater, läkare och så vidare. Nästan varje yrkesgrupp har särskild yrkesetik. Det borde kunna vara möjligt att anmäla sig själv till domkapitlet och få en särskild ordning för att få sådana här saker utredda så långt det nu går. I en del yrkesgrupper att man kan göra det och varför skulle vi inte kunna ha den ordningen i kyrkan. Nu står det i betänkandet att man kan anmäla sig men att det inte finns någon rätt att få sin sak utredd och prövad. Ett domkapitel har beslutat att man inte kan anmäla sig själv. Det ärendet blev inte prövat i högre instans, så här finns tydligen någonting att utreda i alla fall.

När det sedan gäller förtalskampanjer hänvisar utskottet till att man kan få sin sak prövad i domstol. Visst kan man göra det. Tyvärr har ju samtalsklimatet i Sverige förråats väldigt starkt under senare år. Människor är förfärade för det går inte deras väg politiskt. De får alltmer ont om argument. Då använder man nersmutsning i stället, som "hon går på nazistiska möten" också vidare. Det kan vara ren lögn, men de som säger så har ofta fått råd av jurister. Om du säger att hon är nazist kan du åka dit i domstol, men om du har lite omskrivande former som gör att bevisläget är väldigt mycket svårare för den som vill hävda sin rätt, klarar du dig antagligen. Den som är utsatt för sådan här förtalskampanj tänker sig naturligtvis för. Det kostar tiotusentals kronor att förlora ett förtalsmål.

Jag hoppas att vi tillsammans kan utveckla kyrkan som ett rättssamhälle. Tack ska ni ha.

BISKOP EVA BRUNNE:

Ordförande! Jag talar å utskottets vägnar och nu har Axel W Karlsson redan sagt det som är utskottets överväganden. Jag föreslår alltså bifall till utskottets förslag och avslag på motion 2015:63. Däremot yrkar jag att kyrkomötet beslutat att motion 2015:101 är besvarad med vad utskottet anför. Där handlar det alltså om det uppdrag som kyrkostyrelsen redan har fått, att närmare titta på vad som sker när en präst blir obehörighetsförklarad. Det gäller diakon för den delen också. Man kan alltså inte begära avträde från ämbetet själv utan att det ges tid för en utredning kring det som har skett. Detta är redan på gång och därför anser vi att kyrkomötet ska besluta att motionen 2015:101 är besvarad. Tack.

Beslut i ärendet återfinns i kyrkomötets protokoll, § 89.

§ 36 Barmenförklaringen

AXEL W KARLSSON:

Ordförande! Jag hade en motion om Barmenförklaringen förra året men den blev tyvärr inte seriöst behandlad i handläggningen. Den blev vanställd, så att jag var tvungen att rösta nej till min egen motion. Nu har jag lagt den här igen, 2015:64, med en liten variation att man skulle inleda en receptionsprocess för en av de repliker som jag fick förra året. Det var just detta att det krävs en receptionsprocess.

Nu har jag fått svar på detta också. Här är faktiskt en väldigt intressant upplysning. Någon har upptäckt eller påstår i varje fall att det finns inslag i Barmenförklaringen som inte är förenligt med Svenska kyrkans bekännelse. Det kan vi inte utreda just nu, men vi kanske får återkomma på den punkten. Jag yrkar i alla fall att

min motion ska bifallas. Jag tror nämligen att Barmenförklaringen innehåller mycken potential. Det finns mycket mer att hämta ur den. Den skrevs ju i en speciell situation och det finns många likheter med vår tid. Jag hinner inte utreda det just nu men jag återkommer förmodligen om detta.

Det finns skrivningar i betänkandet som antyder att det här skulle vara en reformert bekännelse. Det är ju helt fel i så fall och det står också i min motion från förra året. Det var hela den evangeliska tyska kyrkan, alltså den reformerta och lutheranerna tillsammans, som beslöt detta 1934 i Barmensynoden. Det är inte bara Karl Barth, den reformerte teologen, som var med och skrev den. Det var faktiskt två lutherska teologer, Hans Asmussen och Thomas Wright, som medverkade i det här. Man räknade upp diverse reformerta kyrkor som har antagit den, men faktum är att varenda luthersk Landeskirche i Tyskland har antagit den och en hel del andra också. Det är bland annat andra kyrkor i u-länder, vilket visar att det finns potential i det här dokumentet.

Jag skulle gärna se att någon gav mig ett svar på frågan om det finns inslag i Barmenförklaringen som inte stämmer med kyrkans lära. Det är i så fall en närmast sensationell upptäckt. Jag hoppas att någon närvarande här kan yttra sig om detta. Har jag missat någonting? Är det något jag inte fattar? Är det någonting de lutherska kyrkorna inte fattar? Tack.

ANDERS NOVAK:

Ordförande! Jag känner inte igen det som Axel W Karlsson säger ifrån våra överväganden i utskottet. Vi har inte talat om några reformerta inslag och inte heller att det skulle finnas inslag i Barmenförklaringen som strider mot vår kyrkas bekännelse. Däremot anser utskottet i sitt betänkande 2015:12 att motionen ska avslås. Vi delar Läronämndens syn i dess yttrande att Barmenförklaringen i sin helhet inte kan antas som uttryck för Svenska kyrkans tro, bekännelse och lära. Vidare noterar vi i utskottet att ingen av våra nordiska systerkyrkor har upptagit Barmenförklaringen bland sina bekännelseskriterier.

Avslag alltså på motion 2015:64 och bifall till utskottet.

AXEL W KARLSSON (REPLIK):

Repliken kan bli kort. Du motsäger ju egentligen dig själv. Det står som ni själva skriver ”att detta inte kan tolkas som att Barmenförklaringen i sin helhet kan antas som uttryck för Svenska kyrkans tro, bekännelse och lära”. Då är det väldigt intressant att få veta varför den inte kan det. Kan jag inte få ett svar på den frågan?

BISKOP RAGNAR PERSENIUS:

Ordförande! I Läronämnden har vi hänvisat till det tidigare yttrandet i fjol och vi säger, att det i vissa avseenden inte strider mot Svenska kyrkans tro, bekännelse och lära. Men jag vill markera att det när vi har sagt det inte betyder att Läronämnden bejakar att vi ska anta det här som helhet som ett uttryck för Svenska kyrkans tro, bekännelse och lära. Det har inte i första hand att göra med att det skulle innehålla mängder av falsk lära eller någonting sånt. Det har att göra med att det är en specifik kontext antagen i den hårdnade situationen med den nazistiska regimen i Tyskland med en speciell politisk situation då man skulle markera kyrkans frihet. Gick man några år längre fram i kampen mot naziregimen var förståelsen för statens egen maktutövning ännu mindre. Den är så bunden till en viss situation att det idag, i en helt annan samhällssituation, gör att det är ganska problematiskt att som helhet anta

den som ett uttryck för vår kyrkas tro, bekännelse och lära. Denna tro, bekännelse och lära finns ju alltid i en social kontext och även i en politisk kontext.

Egentligen måste jag, om jag får tillägga för min personliga del, uttrycka min förvåning över varför du har fört upp den här frågan just nu i den situation som vi befinner oss. Vad är det som är överförbart från de tyska kyrkornas värnande av sin integritet i den nazistiska regimen in i vår situation?

AXEL W KARLSSON (REPLIK):

Det är inte så att den är så bunden av sin kontext som du påstår. När den antogs av en massa andra kyrkor skedde det efter kriget. Man gjorde det felet förra året att man bara tittade på så att säga den antinazistiska sidan, att kyrkan värjde sig mot staten. Men det finns faktiskt en annan sida om man läser Barmenförklaringen. Det är att man värjer sig mot att kyrkan lägger sig i alla möjliga politiska detaljfrågor. Där kanske det finns en viss potential idag. Det har ju kyrkan en tendens att göra, vill jag påstå. Man ska ha synpunkter på allting och människor som då inte kan identifiera sig med några synpunkter lämnar kyrkan av fel skäl, tycker jag.

Vi måste alltså se upp med det här lite grand. Förr i tiden räknade man med att människor hade ett eget omdöme. Man talade om den myndiga människan som kunde ta ställning i politiska frågor. Nu verkar det som att man ska anamma kyrkokansliets synpunkter när det gäller allt möjligt. Det är en anledning till att Barmenförklaringen är aktuell nu igen.

BISKOP RAGNAR PERSENIUS (REPLIK):

Ordförande! Genom det yttrandet blev det ju väldigt tydligt varför du tog upp den här frågan. Vad jag då vill säga är följande. I det inledande skedet för de tyska kyrkorna handlade det om att värna rollfördelningen mellan stat och kyrka och inte minst kyrkans frihet och integritet. Den började kränkas på ett väldigt tidigt stadium. Ju längre tiden gick, ju viktigare och viktigare blev det att poängtera att en stat och ett samhälle inte kan ha ett frirum som kyrkan inte ska engagera sig i, för över alltihop handlar det ändå om Guds ord. En stor del av uppgörelsen efter nazitiden för de tyska kyrkorna var just att se tillvaron som en helhet.

AXEL W KARLSSON (REPLIK):

Jo visst var det så, och i det sammanhanget såg man båda riskerna. Man såg risken av att staten förtryckte kyrkan och la sig i kyrkliga frågor, men man såg också risken att kyrkan – och då menades kyrkoinstitutionen, biskopar, kyrkomöte och sådant – lägger sig i politiken för mycket och tar bort ansvaret för de enskilda kristna på det sättet. De är ju också kyrkan i någon mening. Det fanns en teologi där man väldigt kraftigt underströk att människan har ett politiskt ansvar och vi som är kristna kommer till olika slutsatser i politiska frågor. Det finns inte en kristen uppfattning om allting som man kan föreskriva på någon. Så är det i väldigt många politiska frågor. Detta är en anledning till att jag vill aktualisera Barmenförklaringen, men det är nog inte hela anledningen. Jag tror det finns ännu mer att hämta där för dagens situation. Det hinner jag inte utföra nu, men jag får väl då återkomma så småningom igen. Tack.

BISKOP RAGNAR PERSENIUS (REPLIK):

Ordförande! Jag delar uppfattningen att man utifrån en och samma grundsyn kan komma till delvis olika slutsatser när man ska ta ställning i konkreta frågor, helt klart. Men det som det här gäller är ju, att kyrkan som kyrka har ett ansvar också i

det samhälle vi lever och där behöver det naturligtvis finnas ett samspel med den roll som varje enskild kristen människa har utifrån sin tro och sina värderingar. Det jag tycker är väldigt viktigt och som är en problematik i det här är, att kyrkan inte är en sektor skild från de övriga samhället utan vi finns i samhället.

Beslut i ärendet återfinns i kyrkomötets protokoll, § 90.

§ 37 Rekryteringsstöd till församlingar och pastorat

MARGARETA ANDERSSON:

Ordförande! Det här handlar om en väldigt viktig fråga, anser jag, för kyrkans överlevnad. Möjligen har jag skrivit det lite för snävt, så att man från utskottets sida tolkar det som att det enbart handlar om att hjälpa pastorat och församlingar i rekryteringsarbetet i det arbete som stiftet har som ansvar. Men detta är en fråga av större dignitet.

Vi måste få fler personer som är utbildade och som kan ta ansvar för olika funktioner i Svenska kyrkan. Vi måste diskutera och utröna hur vi ska få fler sökande till våra fyra olika profilutbildningar, präst, diakon, musiker och pedagog. De här frågorna är inte särskilt mycket diskuterade just nu. Vi har gjort ett nytt program för utbildningarna, men hur ska vi få folk att komma dit? Överhuvud taget måste vi göra utbildningarna synliga. När man tittar på hur Svenska kyrkan agerar eller snarare inte agerar, när det handlar om att visa upp sig när ungdomar dels ska välja utbildningslinje till gymnasiet och dels och framför allt ska börja på högskolan, finns inte Svenska kyrkan med där. Det här är frågor som kyrkostyrelsen borde få i uppdrag att arbeta med, så att vi kunde få en betydligt tydligare profil på Svenska kyrkan i utbildningssammanhang, också så att vi får fler människor som kan ta de här uppdragen. Det fattas alla kategorier av anställda i Svenska kyrkan. Vi får inte sökande till våra tjänster. Det handlar ungefär om samma sak som att det är få människor som söker till läkar- och sjuksköterskeutbildningar. Detta är också människovårdande yrken och därför måste vi vara ännu mer aktiva. Det här är alltså ett uppdrag som jag anser även kyrkostyrelsen skulle få i uppdrag.

Jag yrkar därför bifall till min motion 2015:69. Tack.

BRITAS LENNART ERIKSSON:

Ordförande! Motion 2015:69 är en viktig motion som har behandlats i utskottet. Vi har naturligtvis behandlat den utifrån hur den har varit skriven. Då har ju siktet för utskottet varit det som görs när det gäller att församlingarna ska rekrytera tjänsteinnehavare. Där fyller stiftet en väldigt viktig funktion och kanske också tar ett stort ansvar. Det grundläggande är naturligtvis frågan från församlingarna, vad de vill ha hjälp och stöd med.

Nu har motionären förtydligat lite grand vad hon menar. Då skulle jag vilja säga följande. När det gäller rekrytering till utbildningar och till tjänster i kyrkan är det ett gemensamt ansvar för alla nivåer. När det gäller nationella nivån ansvarar ju den för de fyra kyrkliga utbildningarna och till det hör naturligtvis också rekryteringsfrågorna. När det gäller stiftet finns det många arenor som stiftet skulle kunna finnas med på förutom det som görs idag. Jag vet i alla fall ett stift som är väldigt aktivt på den fronten, nämligen att delta i rekryteringsmässor som anordnas av aktörer inom arbetslivet. Framför allt skulle jag vilja säga om församlingsnivån att man där bör uppmuntra alla människor, och kanske särskilt unga människor som står i en utbildningssituation, att söka kyrklig utbildning. De som man kommer i kontakt

med i ungdomsarbete, i konfirmandarbete och så vidare bör man stötta och hjälpa att förstå, att det faktiskt är någonting fint och någonting bra att jobba inom Svenska kyrkan. Den bästa rekryteringen som man pratade om förr var ju när prästen såg någon begåvad konfirmand eller ungdom och övertygade eller övertalade eller uppmuntrade denne att gå vidare till exempel till en prästerlig utbildning. Det finns naturligtvis utöver profilutbildningarna många andra arbeten också inom Svenska kyrkan som man kan uppmuntra unga människor att söka till.

Jag yrkar bifall till utskottet.

Beslut i ärendet återfinns i kyrkomötets protokoll, § 92.

§ 38 Adjunksår för diakoner

TOMAS JANSSON:

Ordförande! Jag yrkar bifall till utskottets förslag och vill passa på att tacka utskottet för den välvilliga behandlingen av motion 2015:83. Att rösta ja till detta innebär att kyrkomötet nu kommer att jämställa diakoners inträde på arbetsmarknaden med prästers. Det kommer att underlätta inträdet på arbetsmarknaden och det kommer också att skapa en bra introducerande väg för diakonen.

Jag tackar och yrkar bifall.

Beslut i ärendet återfinns i kyrkomötets protokoll, § 93.

§ 39 Svenska kyrkans arbete med bekännelsefrågor och sin evangelisk-lutherska identitet

DANIEL TISELL:

Ordförande! Jag skrev motion 2015:108, vars syfte handlar om att stimulera och stärka arbetet med bekännelsefrågor med fokus på vår svenska kyrkas identitet som evangelisk-luthersk kyrka. Det finns alltid en risk när man skriver motioner, att man slår in öppna dörrar eller formulerar att-satser som man inte vidare kan bifalla. Efter att ha läst utskottets förslag liksom Läronämndens yttrande som utskottet hänvisar till har min spontana reaktion varit, att man inte riktigt har tagit till sig vad motionen handlar om. Det är också rimligt att förvänta sig, tycker jag, att man ordentligt läser motivtexten, brödtexten, till att-satserna som finns i en motion.

Där tycker jag det framgår med ganska stor tydlighet, att jag inte är ute efter att ändra i några bestämmelser i kyrkoordningen eller dess inledningstexter. Tvärtom delar jag synen att det finns en tillräcklig innehållsbestämning av Svenska kyrkan som evangelisk-luthersk kyrka i kyrkoordningen. Men min motion handlar om något helt annat, nämligen det som Läronämnden sedan också tillägger: "Denna identitet måste tolkas och tillämpas i varje ny tid." Det är exakt denna process av tolkning, bearbetning och tillämpning som min motion vill stimulera och det tycker jag framgår av motionen.

I min motion hänvisar jag till två andra motioner som behandlades 1983. Det är en handfull här som faktiskt var med då. Den ene var Per-Ola Larsson som ville revidera bekännelsen och den andre var Ludvig Jönsson som ville stärka arbetet med att bearbeta bekännelsen och vad det innebär att vara evangelisk-luthersk. Jag gjorde faktiskt så att jag nästan knyckte Ludvig Jönssons att-sats rakt av. Den bifölls ju av kyrkomötet och ledde till det stora, rika arbete med bekännelsen som då skedde under en tioårsperiod. Det var synd att han inte fick vara med och uppleva resultatet av detta. Den att-satsen löd, att kyrkomötet skulle begära hos Centralstyrelsen att

man i samråd med Läronämnden skulle utarbeta ett förslag till en innehållsbestämning av begreppet evangelisk-lutherskt trossamfund enligt lagen om Svenska kyrkan. Jag la till tre ord i min att-sats, alltså att låta kyrkostyrelsen utarbeta ett förslag av "vad det innebär" att vara ett trossamfund med evangelisk-luthersk trosbekännelse.

Min intention som jag tycker framgår med tydlighet i motionens motivtext är just detta tolkningsarbete, eller som jag skriver: "Det andra momentet som kyrkostyrelsen behöver ta sig an handlar om konstruktiva tolkningar av innebörden av att vara evangelisk-luthersk idag" i relation till olika slags utvecklingar som har ägt rum, och så nämner jag några exempel. Som jag skriver i motionen finns det mycket som pågår redan i stift, i forskningsavdelning, i Teologiska kommittén och i mycket som handlar om reformationsjubileet. Men vad jag är ute efter är på vilket sätt Svenska kyrkan på nationellnivå kan ta till vara allt det här goda och samtidigt stimulera en vidare och djupare tolknings- och bearbetningsprocess som fler kan ha del av.

Mycken ambition av min motion är att ta fram material som underlättar läsning av bekännelseskriterierna. Här hänvisar utskottet till en rad litteratur som nyligen getts ut av många av dem som faktiskt sitter med i Läronämnden, verkligen bra och intressant litteratur. Alla dessa böcker är förstas att rekommendera, men de fyller nog en annan slags funktion än det jag är ute efter. Jag anser att det finns ett behov, ett ansvar och en spännande utmaning att tolka och tillämpa innebörden av att vara evangelisk-luthersk idag. Det som görs och skrivs borde ju kompletteras med ett samlat grepp från kyrkostyrelsens sida, som kunde resultera i något att förhålla sig till, något som är rimligt i omfång och upplagt på ett sätt så att såväl ideella som, förtroendevalda och anställda blir inspirerade att ta del av det fortsatta samtalet.

Jag yrkar bifall till min motion 2015:108.

BISKOP PER ECKERDAL:

Ordförande! Jag tror man kan säga att utskottet i långa stycken delar motionärens syn att det är viktigt att bearbeta vår kyrkas bekännelse och identitet. I betänkandet ger vi ändå ett par exempel på hur detta faktiskt redan sker. Det har redan Daniel refererat, så det ska jag inte göra en gång till.

Jag tror det finns en skillnad i grundsyn mellan motionären och utskottet. Det är att den här bearbetningen inte sker i första hand genom beslut så att säga centralt uppifrån. Det är en bearbetning som måste leva i kyrkans liv, framför allt förankrad i församlingar och stift, men där naturligtvis kyrkans centrala organ i olika tillfällen kan vidta åtgärder för att stimulera den bearbetningen. Men i utskottets diskussion var vi överens om att det här inte är någon som kräver några initiativ ifrån kyrkomötet idag, inte minst eftersom det kommande reformationsjubileet faktiskt har stimulerat bearbetningen både av vårt reformatoriska lutherska arv och av tolkningen av detta arv in i vår situation idag.

Utskottet gör i sin skrivning också en notering. Det är att vi utgår från att kyrkostyrelsen bevakar att bekännelseskriterierna görs tillgängliga på Svenska kyrkans hemsida. Vi utgår ifrån att det kommer att ske utan att något speciellt uppdrag ges. När det gäller innehållsbestämningen av Svenska kyrkan som faktiskt motionen talar om säger utskottet, att vi delar Läronämndens bedömning att det finns en tillräckligt tydlig innehållsbestämning i kyrkoordningen. Mot den här bakgrunden föreslår alltså utskottet att kyrkomötet avslår motion 2015:108.

Bifall till utskottets förslag.

DANIEL TISELL (REPLIK):

Ordförande! Jag tycker också att det som sker i församlingar och stift är viktigt. Jag hänvisar ju till det. Jag tycker också att vi har ett ansvar gemensamt i Svenska kyrkan att bearbeta någonting som vi skulle kunna förhålla oss till. Det är ganska svåra frågor. Jag tycker ofta när man diskuterar med människor, förtroendevalda och även kollegor och präster, att det är lite luddigt hur man ska tolka evangelisk-luthersk och vad det innebär. Jag tror att man skulle vinna på att det görs något som samlar ihop detta.

Motionen som jag har skrivit ger ju ett ganska öppet mandat. Jag vill inte föreskriva vad resultatet skulle vara, varken för teologisk utbildning av präster eller förhållanden till vad som skulle kunna ges ut. Jag tänker mig något lite enklare material i omfång än en massa böcker som ska ges ut och som tyvärr alldeles för få läser. Där tycker jag vi har ett ansvar.

BISKOP PER ECKERDAL:

Jag vill då upprepa, att grundprincipen är att bearbetningen framför allt sker i kyrkans liv, det vill säga inte kanske i kyrkomötets lokal i första hand. Det innebär också att det är viktigt att det faktiskt i vissa fall finns en viss luddighet. Den luddigheten ger en frihet och en möjlighet att just tolka vår lutherska tradition och identitet in i varje tid och också i den lokala situationen, vilket aldrig kan ske genom centrala beslut.

DANIEL TISELL (REPLIK):

Jo, jag tycker också om en viss luddighet och det kanske Ludvig Jönsson också gjorde, detta att man inte ska peka ut att det här är bekännelsen. Det är därför som Ludvig Jönsson hänvisar till Gottfrid Billing att vi ska ha kvar Konkordieboken och en bred bekännelse, för att inte det ska bli för exakt. Så det håller jag med om, men osäkerhet kanske inte är så bra. Den tycker jag vi ska komma åt, så att man ökar frimodigheten och kunskapen att faktiskt våga läsa bekännelseskriterierna och börja tolka. Det är ganska många svåra frågor. Jag tror det skulle behöva göras mer. Jag tänker inte bara på den här lokalen med kyrkomötet, jag tänker vidare. Vi fattar ju faktiskt en del beslut som vi måste ha underlag för. I många frågor som vi har att ta ställning till tycker jag att vi kanske inte alltid har på fötterna. Vi skulle kunna ha det mycket mer i fråga om vad det innebär att vara evangelisk-luthersk, men jag har inte tid att ge de exemplen nu.

Beslut i ärendet återfinns i kyrkomötets protokoll, § 94.

§ 42 Svenska kyrkans kristna identitet

JULIA KRONLID:

Ordförande! Jag vill börja med att yrka bifall till motion 2015:30. Det svenska samhället har under de senaste decennierna genomgått en djupgående omvandling med få motstycken i historien. Traditioner, gemenskaper, normer och moral har utmanats och luckrats upp och blivit alltmer flytande och föränderliga.

I detta föränderliga samhälle vill vi återskapa en kyrka som betonar värden som tro, tradition, trygghet och kontinuitet och som kan utgöra en fast punkt i en alltmer yttlig och osäker värld. Men i sin iver att försöka vara politisk korrekt och inte kränka någon annan religion anser jag, att Svenska kyrkan idag har blivit alltmer otydlig i sin kristna identitet. Kärleken till alla människor oavsett tro och bakgrund

är grundläggande i den kristna tron, men det är inte detsamma som att vara otydlig i tron på förlåtelse och försoning genom Guds enfödde son Jesus Kristus, född av jungfru Maria, som genom döden och uppståndelsen gav möjligheten för alla människor att motta förlåtelse och frälsning.

Religionsfrihet är en viktig grundläggande mänsklig rättighet och det gäller även Svenska kyrkan. Det gäller även att tro på det kristna budskapet och vara trygg i den kristna identiteten. För inte länge sedan har det uppmärksammats att Sankt Jacobs kyrka i Stockholm erbjuder en kurs i kristen tro, men innehållet är inte bibelstudier utan koranstudier med en lärare i sharia. Naturligtvis skapar detta frågetecken och osäkerhet hos våra medlemmar. Ville man öka kunskapen om islam i Svenska kyrkan skulle man väl knappast kalla det i kristen tro. Biskop Eva Brunne har också föreslagit att man ska ta bort de kristna symbolerna i Sjömanskyrkan i Frihamnen, för att det ska bli mer inbjudande för besökande sjömän från andra religioner.

Kära kyrkomötesledamöter och biskopar! Ska vi börja skämmas över Kristi kors och krucifix? Då har det gått för långt. Vi ska välkomna människor från andra religioner att besöka våra kyrkor men inte genom att göra avkall på vår egen tro och bekännelse och plocka bort kristna symboler. Kristi kors symboliserar ju den självuppoftande Jesus, som tog på sig alla våra synder, dog i vårt ställe och övervann ondskans och syndens makt och banade väg för alla människor att nå fram till Gud genom förlåtelse. Det kristna kärleksbudskapet är fantastiskt och jag är stolt över vad korset symboliserar. Den kristna tron världen över är utsatt. Våra kristna bröder och systrar i Mellanöstern korsfästs och dödas för sin tro och många kristna väljer hellre döden än att förneka sin tro. Så stark är tron.

I Sverige lever inte kristna under dödshot, men läget ser inte ut att bli enklare för kristna i Sverige. Med tanke på de fruktansvärda terrorbrott som skett i Beirut och Paris och som sker dagligen i Syrien och Irak står vårt samhälle och de värderingar det vilar på inför grundläggande utmaningar. I tider av prövning behövs en kyrka som inger trygghet och tillförsikt i vår kristna tro och inte osäkerhet. I den kristna trosbekännelsen som vi i kyrkor över hela Sverige ber tillsammans står det tydligt, att vi tror på Gud Fader allsmäktig, himmelens och jordens skapare. Vi tror också på Jesus Kristus, hans enfödde son vår herre, vilken är avlad av den Helige Ande och jungfru Maria. Att då börja tvivla på Jesu gudom genom jungfrufödseln är inte heller att skapa trygghet och tillförsikt i tider av prövning.

Kyrkoordningen uttrycker att Svenska kyrkans lära ska vara grundad i Guds heliga ord samt att kyrkans biskopar ska ansvara för att evangelium predikas rent och klart, svara för ledning och tillsyn och vårda och värna kyrkans enhet. Tack så mycket.

ARON EMILSSON:

Ordförande! Jag kan börja med att instämma i Julia Kronlids anförande. Hon nämnde mycket som jag tänkte nämna, så jag ska fatta mig lite kortare. Motion 2015:30 om vår kyrkas identitet är ju inte ny för i år. Den har behandlats med förenklad motionsbehandling och det är inte så märkligt. Däremot är problematiken och fenomenet vi pekar på högst aktuellt och levande i år lika väl som förra året. Det finns anledning ändå att under årets kyrkomöte kommentera och bifalla motionen. Således ämnar jag yrka bifall till motion 2015:30.

Vi är alla bekanta med att det svenska samhället under de senaste decennierna genomgått en djupgående omvandling och det med få motstycken i historien. Traditioner, gemenskaper, normer och värderingar har utmanats och luckrats upp

och blivit alltmer flytande och föränderliga. Jag trodde inte att jag någon gång skulle behöva ta till de orden, men vår samhällsordning och det fördrag som utgör bindemedlet i samhällsgemenskapen utmanas på allvar. Det visar inte minst de senaste terrordåden. Jag är orolig över en negativ utveckling. Vi tror och menar att kyrkan kan spela en stor roll för trygghet och som fast hamn i en stormig tid, att i den betona värden som tro, tradition, trygghet och kontinuitet som kan utgöra en fast punkt i en alltmer yttlig och osäker värld. Det behövs nu mer än någonsin. Många upplever att Svenska kyrkan idag börjat bli alltmer otydlig i sin identitet och det måste vi fånga upp oavsett inställning i frågan.

Vår kyrkas verksamhet vilar på fyra ben, gudstjänst, undervisning, mission och diakoni. De här fyra grundstenarna bör lyftas fram och vara en prioritet för all vår svenska kyrkas verksamhet, vilket det också är på församlingsnivå. Men det är ofta osynligt utåt i tolkningen, kommunikativt, på nationell nivå. Vår kyrka tappar medlemmar och ska vi locka medlemmar igen bör dessa grundstenar prioriteras, kommuniceras och utvecklas. Alltför ofta tar vi på oss rollen som politiska opinionsbildare på bekostnad av att tydligt förmedla att det kristna budskapet står för trygghet och trovärdighet. I dagens föränderliga samhälle behövs inte en osäker kyrka som är otrygg i sig själv utan, som sagt, en kyrka som kan utgöra en fast punkt i en föränderlig värld och vara en trygg hamn för människors liv och val.

Utskottet anser i sitt yttrande att inget har förändrats som bör ändra kyrkomötes inställning och möjligen inte i motionens stavelse. Men kyrkans riktning mot en mer konturlös identitet har bara accelererat på flera håll. Det är faktiskt så att många kyrkogångare upplever detta. Det är inte mer än en vecka sedan jag hade ett samtal, där jag lyssnade in synpunkter från vanliga gudstjänstfirare efter ett kyrkkaffe. Då lyftes precis samma fråga upp. Detta måste vi kunna lyssna till, analysera och identifiera. Tack.

AXEL W KARLSSON:

Ordförande! Det är ju intressant att nomineringsgruppen Sverigedemokraterna tar upp detta med kyrkans identitet. Jag tycker i och för sig att det är ett utmärkt initiativ. Det finns dock vissa problem inne i denna nomineringsgrupp som gör att kanske man får jobba lite grand hemmavid också. Ett symptom på att Sverigedemokraterna har problem med Svenska kyrkans identitet är det fanns en kyrka som hette Fädernas kyrka inom Sverigedemokraterna som skulle organisera de kyrkligt och kyrkopolitiskt intresserade. Den ströp partisekreteraren för några år sedan med motiveringen att det kan bli ett parti i partiet och det går ju inte.

Nomineringsgruppen Sverigedemokraterna är unik genom att ha uteslutit två stycken ledamöter av kyrkomötet efter varandra.

ORDFÖRANDE LEVI BERGSTRÖM:

Detta ärende handlar alltså om Svenska kyrkans kristna identitet, och det är det som Axel W Karlsson begärt ordet för.

AXEL W KARLSSON:

Är det en tillrättavisning eller hur ska jag uppfatta det?

ORDFÖRANDE LEVI BERGSTRÖM:

Jag tyckte du var inne och pratade om ett annat sammanhang.

AXEL W KARLSSON:

Så man kan inte få säga att ett parti behöver jobba med sin egen syn på Svenska kyrkans identitet?

ORDFÖRANDE LEVI BERGSTRÖM:

Det kan du säga till företrädare för partiet i ett annat sammanhang och inte från talarstolen, när nu ärendet inte är det utan när det är kyrkans kristna identitet.

AXEL W KARLSSON:

Okej, allright. Då får jag lyssna på det. Det fanns kanske mer sakupplysningar som borde lämnas, men tack då för ordet så länge.

BISKOP MIKAEL MOGREN:

Ordförande! Jag vill börja med att hålla med motionärerna om det som sagts att världen står i stark förändring. Det märker vi på den flyktingvåg som just nu sköljer över oss över hela västerlandet och påverkar oss i djupet. Däremot vill jag kraftigt ta avstånd från det som sägs om konturlösheten, därför att följderna av den här nya situationen tycks ju vara att vi blir tydligare i konturerna. Det märks först som så ofta på ungdomar, som nu mycket mer än tidigare säger att de är kristna, för de har mött muslimer andra trosbekännare i sina klasser och då blir man tydlig i sin egen identitet. Det där har vi bara sett början av och det märks också i Svenska kyrkans församlingar. Vår identitet blir tydligare av att möta människor som inte har vår identitet.

På dopets grund har vi gemenskap med alla kristna. Vi är inne i kyrkans kropp, i Kristi kropp. Vi är en djup och innerlig gemenskap, men det finns ingen motsättning mellan den gemenskapen och den samhörighet som vi har med alla människor. Att möta muslimer, judar, buddister i samtal, delande, att bygga ett gemensamt samhälle – det är en självklar del av att leva i sitt dop.

JULIA KRONLID (REPLIK):

Jag har då en fråga. Det låter ju lite som att du håller med i att det är viktigt att framhålla den kristna identiteten och kanske extra viktigt i möte med andra religioner. Varför kan man då inte bejaka motionen och kanske, om man inte kan bifalla den, i alla fall lyfta fram vikten av Svenska kyrkans kristna identitet. Och om det nu skulle vara så att vi var på väg att bli tydligare, hur kommer det sig då att vi ska plocka ner kors på Svenska kyrkan eller att vi, när vi inbjuder till en kurs i kristen tro, ska undervisa om koranen? Det händer ju ändå saker i Svenska kyrkan som gör att människor känner en osäkerhet. Jag har pratat med flera bekanta som har lämnat Svenska kyrkan, inte på grund av att den har blivit för kristen utan snarare tvärtom, och att de har blivit väldigt besvikna. Det måste vi ta hänsyn till.

BISKOP MIKAEL MOGREN (REPLIK):

Jag skulle önska att det här inte bara handlade om vilka ni har talat med utan lite källkritik. Det finns medialt stort uppblåsta saker om kors som har tagits ner och så, men det är ju bara detaljer som ni gör till helheter och vi ska ta beslut utifrån det. Vår identitet kan ju inte byggas på mediedrev. Sedan har vi uppenbarligen olika uppfattning om hur man bygger identitet. Jag är övertygad om att vi bygger oss

starka i vår identitet i mötet med andra, och det sker just nu. Den flyktingvåg som just nu sköljer över oss får till följd att vi stärks i vår identitet.

JULIA KRONLID (REPLIK):

Om det är viktigt med den kristna identiteten och att vara tydlig med den, finns det ju heller inga problem att bejaka motionen 2015:30. I stället står det i utskottets svar från förra året att man behöver tolka och göra budskapet tillgängligt till en ny verklighet och man framhåller behovet av en anpassning till en ny verklighet. Det här anser jag lämnar väldigt stort utrymme för en osäkerhet kring kyrkans identitet, bekännelse och lära. Jag vet inte riktigt vad det är det ska öppna upp för. Du säger att det är enskilda händelser, men när en ledare och förebild i Svenska kyrkan inte kan svara på om Jesus är född av jungfru Maria, är det klart att det skapar diskussion och osäkerhet hos våra medlemmar. Det har också jag fått vittnesbörd om det har lett till att människor har lämnat Svenska kyrkan.

BISKOP MIKAEL MOGREN (REPLIK):

Den här tolkningen som du tar upp är ju Guds levande ord, som när den träffar oss dels förvandlar oss men också förvandlar den värld den lever i och som måste förkunnas in i den värld som vi lever i och måste känna. Det är en tolkning som just nu är akut. Det är att vi borde ha fler människor i våra församlingar som kan tolka till arabiska, för väldigt många som går i våra kyrkor talar arabiska.

BISKOP EVA BRUNNE:

Ordförande! Julia Kronlid, jag utgår från att du inte var med om denna samtalskvällskurs i kristen tro i Storkyrkan, för i så fall skulle du ha vetat vad som där förekom. Jag tycker det är viktigt att sanningen inte förvrids i det här samtalet. Rubriken för kvällen var "Handlar koranen om hat och våld eller om kärlek och förlåtelse" och det var en lärare från Kista folkhögskola, själv muslim, som var inbjuden att tala om detta. Det var ett sätt att visa att muslimer sinsemellan är lika olika varandra som vi kristna sinsemellan är olika varandra. Det ingick som en del i en kurs i kristen tro, där vi i övrigt också studerade Bibelns texter. Det är viktigt att detta blir rätt.

Lösningen för oss är ju inte att vi bygger staket om oss själva och vår kristna tro, utan lösningen är att vi lyssnar på varandra. Religionsteologi handlar om hur vi förhåller oss till det faktum att det finns andra trosbekännare än kristna i vår värld och i vårt land. Det är en självklarhet och en skyldighet för oss att undersöka i vår tid.

Jag har själv varit kyrkoherde i Flemingsberg söder om Stockholm i 8 år. Den lutherska kyrkan var där i minoritet. Min tro och min identitet fördjupades väldigt mycket under de 8 åren, för att jag stod i dialog med andra trosbekännare och då i positiv mening tvingades att själv fundera över min kristna identitet, min lutherska identitet. Det skedde i samtal och dialog och den dialogen stärker vår identitet. Tack.

JULIA KRONLID (REPLIK):

Åter igen verkar det ju som att vi är rörande överens om vikten av att stärka vår identitet och då tycker jag fortfarande det är lite tråkigt att man inte kan bejaka önskemålet som finns i motion 2015:30 utan att man i stället säger att vi behöver anpassa budskapet och förändra det till samhället. Givetvis ska man kunna framföra budskapet på olika sätt, men vi ska inte förändra budskapet i sig.

Jag skulle då vilja passa på att fråga eftersom vi ändå tog upp ett annat exempel. Varför är det viktigt att ta bort kristna symboler från en kyrka för att välkomna människor från andra religioner?

ORDFÖRANDE LEVI BERGSTRÖM:

Den replik du begärde var alltså på Eva Brunnes anförande.

JULIA KRONLID:

Okej, jag kan låta resten vara. Det vore intressant att få svar på det. Men om vi går till Eva Brunnes anförande om koranstudier är jag tacksam för en förklaring. Det skapade ändå reaktioner och det finns reaktioner. Oavsett vad vi står och säger finns det människor som reagerar. Hur skulle Eva Brunne möta de reaktionerna?

BISKOP EVA BRUNNE (REPLIK):

Reaktionerna läks ju med fortsatt dialog, det är ingen tvekan om det, men för att den dialogen ska kunna fungera är det ju viktigt att vi är sanningsenliga med vad olika program i Svenska kyrkan egentligen handlar om och inte berättar vad de inte handlar om.

STEN ELMBERG:

Ordförande! Jag talar för utskottet. Den här motionen, 2015:30, fick en förenklad behandling för att den fanns uppe förra året. Vi tycker inte det har skett någon avseendevärd förändring i denna frågeställning.

Svenska kyrkan har fortfarande sin Bibel och sina bekännelseskrifter och det står till och med i en lag om Svenska kyrkan om vår evangelisk-lutherska tillhörighet som är viktig. När man sitter i kyrkomötet som är det högsta beslutande organet i Svenska kyrkan i ämbetsfrågor, läronämnd och med förtroendevalda lekmän, kan man sedan 18 år ibland fundera på i diskussionerna vart vi är på väg. Det är kanske rädsla Julia känner, men det finns så mycket kloka människor som är fyllda utav Guds ande, där man leds på en rätt väg i det här sammanhanget. Och fortfarande betyder det, i ängslan av att våga möta mångfalden, att det handlar om att, visst, det var den barmhärtige samariern som hjälpte till och inte någon av de egna. Man kan säga att det idag handlar om att man i kyrkan både ska förstå och bli förstådd. Förstå och förstådd tar ibland sin tid. Låt oss tänka på att kyrkan hela tiden är på väg. Den har sitt sjökort, den har sin kompass. Den ska inte fastna i några grynnor och skär, för då kommer den att bli ett vrak till slut. Kyrkan är alltid på väg framåt.

Utskottet vill avslå motion 2015:30 med att det inte har tillkommit något nytt utan ser åter igen att frågeställningen inte är aktuell. Tack.

Beslut i ärendet återfinns i kyrkomötets protokoll, § 84.

§ 43 Kollektrekommendation vid fristående dopgudstjänster

LARS-IVAR ERICSON:

Ordförande! Varför kommer dom inte när jag ringer? Den repliken från Hasse Alfredson känns aktuell när kyrkovaktmästaren klockan 11 trycker på knappen. Få besökare vid söndagens huvudgudstjänst men det kommer stora dopföljen klockan 13 och 14. Då är det dopgudstjänst. och igår lördag var det dopgudstjänster klockan 11, 13 och 14. När söndagsgudstjänsten är slut samlas man till kyrkkaffe.

Då får man höra om hur de trogna gudstjänstbesökarna saknar dopen, dopen som förr ägde rum i gudstjänstens mitt men nu har blivit mera av privathögtid. Och kollekten idag, den blev inte stor.

Så kan det vara på många platser. Det är bakgrunden till min motion 2015:2 om kollektrekommendation vid fristående doggudstjänster. Jag läser med intresse utskottets överväganden och jag vet att min motion har haft igång ett intressant samtal i utskottet, där erfarenheter från olika håll av landet redovisats. Det är förstås så att den lokala församlingen är suverän när det gäller att besluta om kollekter vid fristående doggudstjänster. Jag antar att det sker här och var men det kunde ske betydligt oftare.

Min tanke var ändå, att det kunde vara bra med någon form av rekommendation ovan ifrån tillsammans med tips på lämpliga insamlingsändamål, som skulle kunna inspirera församlingar till goda kollektinitiativ, till exempel kyrkans internationella verksamhet, Barncancerfonden, Min stora dag, Rädda barnen eller församlingens barn- och ungdomsverksamhet. Det finns alltså många angelägna ändamål som passar bra vid en doggudstjänst.

Nåväl, jag får tacka för motionssvaret. Kanske kan det vara så, att just förhållandet att denna motion har lagts fram skulle kunna medverka till att fler församlingar tar initiativ i rätt riktning och att man då får kollekt vid fristående doggudstjänster. Därmed skulle också de samlade kollekterna kunna öka. Men den stora frågan hur vi får tillbaka dopen i församlingens mitt i huvudgudstjänsten får vi återkomma till en annan gång. Tack.

Beslut i ärendet återfinns i kyrkomötets protokoll, § 97.

ORDFÖRANDE CARINA ETANDER RIMBORG:

Jag glömde säga för er som inte har varit uppe i talarstolen ännu, att det finns en klocka i talarstolen. Där ser man väldigt tydligt sin talartid, om man har 3 eller 4 minuter. Där finns också tre lampor. Den är grön när man talar, den blir gul när det är 1 minut kvar och röd när talartiden är slut. Vid replik blir den gul när det är 30 sekunder kvar. Jag har för avsikt att knacka i bordet när det är 10 sekunder kvar, så att ni har möjlighet att avsluta ert anförande. Jag förutsätter att ni alla respekterar talartiden.

§ 44 Kyrkohandboksarbetet

JERKER SCHMIDT:

Ordförande! Jag och Peter Nordgren har skrivit en motion, 2015:94, om förbön för konung, regering och riksdag. Jag vill i allra första läget tydliggöra, att detta inte är en motion eller en debatt som handlar om vårt statsskick, huruvida vi ska ha republik eller monarki. Jag vill bara tydliggöra detta för eventuella kommande talare.

För några år sedan mötte jag en riksdagsledamot i Göteborg och berättade då, att vår församling bad för riksdagen vid varje gudstjänst. Ledamoten blev väldigt förvånad men också väldigt glad över detta faktum. Ledamoten är inte särskilt engagerad i Svenska kyrkan men uppskattade detta väldigt mycket. Det är en kristen plikt att be på olika sätt. Det är också faktiskt en kristen plikt att be för dem som har ansvar i landet. I vårt land har vi ett demokratiskt styrelseskick som gestaltar sig genom en konstitutionell monarki, som gestaltar sig genom vår riksdag och vår regering.

I förslaget till ny kyrkohandbok har förslaget till förbön tagits bort att explicit be för konung, regering och riksdag. Det tycker jag är väldigt tråkigt. Jag tycker det säger något på vår syn på oss själva som folkkyrka inte minst. Sällan är det ett problem i de lokala församlingarna att se till det som ligger närmast. Ofta är det så, att vi behöver hjälp med att lyfta blicken och se längre, bortom det egna och det lilla och det lokala. Det får vi hjälp med i kyrkohandboken. Därför är det också viktigt vad som står i förslagen till böner och också att det står att vi ber för vårt demokratiska statsskick. Vi har inte en demokrati i största allmänhet, utan den här kommer till uttryck just genom konung, regering och riksdag.

Det finns också något annat i detta. Det är att det vi namnger, och det vi namnger kan vi också hålla ansvarighet för. Det är en del av det demokratiska statsskicket att vi också kan ställa den riksdag vi har valt till ansvar. Att se, uppmuntra och värna vår demokrati tycker jag är viktigt i vår kyrka. En del i det är också att kunna ställa människorna till ansvar.

Som sagt, det är en motion som man kan tycka kanske är lite löjlig i det stora hela och i allt som händer i världen, men som egentligen bär på många djup som jag tycker vi ska ta på allvar. Att be för vårt land, att be för vår konung, regering och riksdag, handlar om vår syn på oss själva som kyrka, det handlar om vår syn på oss själva som demokratisk nation och det handlar om vår syn på oss själva som kristna.

Jag yrkar bifall till motion 2015:94. Tack.

ANDERS ÅKERLUND:

Ordförande! Låt inte din historia, din identitet, diktera vem du är utan låt den bli en del av det du ska bli. Det är alltså en framtidskänning i det uttrycket. Gudstjänstutskottet har förståelse för innehållet i motion 2015:15 och delar uppfattningen, att det måste få en relevans för dagens samhälle men menar att motionen omfattar ett betydligt vidare perspektiv än ett handboksarbete. Jag tror det är precis tvärtom, att identitet och relevans måste gå hand i hand om gudstjänstlivet överhuvud taget ska fungera. Undersökningar i ungdomsgrupper från vårt land visar att man är mycket glad över att få vara konfirmand. Resultatet var inte alls om man hade väntat utan mycket, mycket bättre, men när det gällde gudstjänsten var det både mycket svårare att komma in i den och en upplevelse av tråkighet. Den berör inte. Om man inte berör så dör det. Det fungerar på det sättet.

Det gäller också andra grupper i samhället som har röstat bort gudstjänsten med sina fötter. Det finns många andra skäl till att gudstjänsten förlorar sin ställning i folklivet. Det finns sociologiska och andra, men det är också viktigt att vi har en form som inbjuder. Som det står i anvisningarna för kyrkliga handlingar i 1986 års handbok ska det pastorala förhållningssättet börja hos människorna, alltså omfatta mycket mer än bara själva gudstjänstordningen man har. Det måste börja i det pastorala. Det skulle jag önska var mycket tydligare än den produkt jag sett hittills i handboksarbetet. Jag tror det skulle vara bra att ha en lite längre tid för reflektion om hur man förhåller sig till gudstjänst i en ny tid, då det kanske inte går att fortsätta precis som vanligt.

Egentligen skulle jag bara kunna sjunga den psalmen vi nyss sjöng en gång till, men det gör jag inte. Det är precis det som det handlar om. Gud, ge oss blick för dolda möjligheter, ge fantasi att finna nya medel. Gör oss djärva, fria, kloka och glada. Så vill jag att det ska vara i kyrkan.

Jag yrkar bifall till motion 2015:15.

KEKKE PAULSSON:

Ordförande! Jag tänkte ägna merparten av min talartid åt motion 2015:76 som jag själv är huvudmotionär till. Jag yrkar givetvis bifall till den, men jag passar också på att yrka bifall till Anders Åkerlunds motion 2015:15 om att ge handboksarbetet mer tid. Min motion föreslår att kyrkostyrelsen ska få uppdraget att återkomma till kyrkomötet med förslag på hur en kyrkohandbok på nätet skulle kunna tas fram för att ersätta den tryckta kyrkohandboken. Den här motionen har flera syften.

Dels kan jag tänka mig att kyrkohandboken skulle kunna bli ett mer levande dokument, kanske med mer delaktighet i gudstjänsterna som resultat, då den skulle bli tillgänglig för betydligt många fler än som det är nu, då det är en bok som står i en hylla i kyrkornas sakristior och på några anställda medarbetares kontor. Vem som helst som är intresserad skulle kunna gå in på portalen för digitala kyrkohandboken, kolla upp till exempel hur en dop- eller begravningsgudstjänst går till enligt Svenska kyrkans ordning, vilka delar som är obligatoriska och vilka som är valbara.

Dels kan jag tänka mig att vi skulle kunna koppla olika typer av andra digitala mötesplatser kring gudstjänstutveckling till den här webbmiljön som kyrkohandboken skulle finnas i. Kanske kan vi ha en sida, där församlingar och enskilda kyrkotillhöriga kan dela med sig av sina lokala böneformuleringar, temagudstjänster och sånger. Där skulle vi kunna öka kreativiteten och delaktigheten i gudstjänstutvecklingen. Kanske kan vi till och med landa i att psalmboken publiceras digitalt i nära anslutning till kyrkohandbokens webbplats. Ett ytterligare syfte skulle kunna vara att minska på såväl kostnader som miljöpåverkan, när vi inte trycker en bok.

Gudstjänstutskottet säger att en digital version av handboken som ständigt öppnar upp för nyformuleringar, tillägg och borttagande inte är möjlig för Svenska kyrkan att använda. Jag tror att utskottet missuppfattar mig. Jag är fullt medveten om att kyrkohandboken uttrycker Svenska kyrkans tro, bekännelse och lära och därför ska fastställas av kyrkomötet. Det ska den absolut göra även fortsättningsvis. I det förslag som jag önskar att kyrkostyrelsen skulle återkomma till kyrkomötet med skulle det kunna finnas en reglering om, att revideringar av kyrkohandboken inte får föreslås med kortare mellanrum än till exempel två mandatperioder eller så. Jag är inte ute efter att kyrkohandboken ska förändras hela tiden. Jag menar att vi kanske kan öppna upp för att revidera den oftare än vart trettionde år. Jag tänker mig en portal på nätet, där den av kyrkomötet fastställda kyrkohandboken finns tillgänglig tillsammans med olika verktyg för gudstjänstutveckling.

Bifall till motion 2015:76. Tack.

DAG SANDAHL:

Fru ordförande! Jag kom in i utskottsarbetet för att ersätta den ordinarie som fick ge sig iväg. Den här punkten visste jag inte om jag skulle särskilja mig på, fast jag skulle vilja göra det. Jag tror inte på att det som utskottet säger om motionen 2015:49 är riktigt sant, att det förs många sådana samtal, inte minst i församlingar, som handlar om gudstjänsten. Det tror inte jag. Jag tror att vi är färre i gudstjänsten än tidigare, men de flesta församlingar är inte skolade att tänka liturgisk teologi, och det är de flesta prästerna inte heller för den delen. Låt oss alltså inte låtsas att det står väl till, för det gör det inte. Några av de äldre prästerna kan säga, att skillnaden mellan då och nu är att vi under terminstid förr i världen hade tre studiegrupper i veckan, men det sker inte längre i församlingarna. Vi har på ett oerhört markant sätt minskat utbudet av undervisning utöver predikan och det vet alla. Varför ska vi inte

erkänna att det är så? Det pågår inte sådana samtal som handlar om gudstjänsten i församlingarna på något rimligt sätt.

Detta trodde jag alltså inte. Men så sägs det att det finns framtagna studie-material redan och därför behövs ingenting mer. Vad *I denna rymd möts vi* är för en bok är jag lite oklar över. Jag föreslog Christer Palmblads bok *Mässa för enhetens skull*, där det finns fyra punkter som talar om vad vi ska tänka på, för att det ska bli en enhet kring gudstjänst i mångfald. Det ville inte utskottet. Jag ringde hem och sa att vi har fått Svenska kyrkans egen Voldemort, namnet som inte får nämnas, Christer Palmblad, en av de dugligaste liturgiska specialisterna. Men eftersom ledamöterna har fått den boken per post, kanske det kan vara värt att plocka fram den och titta efter vad det var som sas där, i alla fall på sidan som handlar om principerna.

Då visste jag inte att det finns en bok till och nu ska jag be att få göra lite reklam. Peter Bexell har skrivit boken *Kyrkornas mysterium* som handlar om kyrkoliv i kyrkorum. Där borde vi vara väldigt duktiga. Fick jag önska, och det får jag väl, skulle man i församlingarna köpa hem 50 exemplar av den boken och sprida den och säga: Sitt nu i vanliga Folketshusrörelsegrupper och jobba med frågorna. Jobba igenom ordentligt, stort och smått, och ha roligt. Jag hade sådana grupper på norra Öland. Jag gav en enda instruktion: ni får bara ha två sorters pålägg på smörgåsarna när ni träffas i hemmen, för det ska inte bli kaffekalas, och sedan jobbar ni på. Och när ni vill att jag ska komma så kommer jag, men bara en gång per grupp. Alltså, tillbaka till det folkliga studiet om vad det är vi gör när vi firar gudstjänst.

PETER NORDGREN:

Ordförande! Kyrkohandboken ska ju bidra till gudstjänstglädje. Det är mot den bakgrunden som vi har skrivit motion 2015:94, som inte handlar om republik eller monarki. Jag tycker att det är synd att debatten idag har handlat så mycket om att kyrkan är otydlig och därför känns det extra tråkigt när man noterar, att man i arbetet med att behandla vår motion har använt argumentet att man har granskat språket. Därför ersätter man ett förslag om förbön för rikets högsta organ med ett förslag som förbön för dem som allmänt fattar beslut i vårt samhälle.

Men som vi skriver i motionen tycker vi, att borttagandet av dessa böneämnen signalerar ett slags frivilligt återtåg från den samhälleliga arenan och visar Svenska kyrkans egen syn på sin ställning i det svenska samhället. Genom de föreslagna förbönerna som finns med i det nya kyrkohandboksförslaget framstår inte längre Svenska kyrkan som en folkkyrka utan endast som ett lokalt sammanhang, där de större samhälleliga perspektiven och ansvaret inte får plats.

Kyrkan har en större roll och därför, ordförande, yrkar jag bifall till motion 2015:94.

BO HANSON:

Ordförande! Våra diskussioner har präglats väldigt mycket av våra diskussioner om vår identitet och hur vi ska identifiera vår identitet. Till vår identitet hör vad vi ber för. Jag kan säga att jag i vår lilla minnestund idag lyssnade med glädje till ärkebiskopen och hennes förbön, men det var en sak som jag ändå trodde skulle komma på slutet som inte kom, nämligen bönen för terroristerna. Ska vi inte be för dem också? Det tycker jag är ett viktigare ämne än att be för kungen.

SOFIJA PEDERSEN VIDEKE:

Fru ordförande! Aldrig har väl 1986 års kyrkohandbok varit så populär som den verkar vara precis nu. Under förra sessionen fick hela kyrkomötet höra ett seminarium om var arbetet med en ny kyrkohandbok befinner sig just nu. Dessutom fick vi i gudstjänstutskottet i direkt anslutning till detta ytterligare fördjupning och tillfälle till frågor. Vi ser nu fram emot ett reviderat förslag som också kommer att prövas i flera av de tidigare remissförsamlingarna, så att vi förhoppningsvis kan fatta beslut här om två år.

I år har vi behandlat fyra motioner som alla anknyter till det pågående arbetet, 2015:15, 2015:49, 2015:76 och 2015:94. Ska vi förlänga tiden ytterligare och tro att vi då kommer att bli färdiga? Är det inte snarare så att kyrkan ständigt måste arbeta med gudstjänstfrågor, inte minst ute i församlingarna, så att människor faktiskt blir berörda? Men tänk så praktiskt det hade varit om vi i kyrkomötet kunde fatta beslut, så att alla gudstjänstbesökare blev sedda, berörda och engagerade bara för att vi i kyrkomötet bestämt det. Då bortser man ju helt ifrån församlingens arbete och mötet som sker där.

Det är viktigt att det alltså finns studiematerial kring vad gudstjänsten är, *I denna rymd möts vi*, som har tagits fram av Sensus för att få större spridning så att vi kan bevisa för Dag Sandahl att många sådana samtal förs. Här finns anledning för oss kyrkomötesledamöter att självkritiskt fråga oss, om vi bidragit till användandet av detta i våra lokala sammanhang, eller kanske åker vi nu hem och gör det. Jag har läst Christer Palmblads bok och finner frågorna som han ställer relevanta men ser klara brister med det konkreta förslaget till gudstjänstordningar som finns där.

Det är lämpligt att Svenska kyrkans ordningar finns tillgängliga på nätet men inte att man när som helst och hur som helst kan ändra dem. Sådan är inte vår kyrkas ordning och det är därför som vi har handböcker med satta ordningar. Däremot är det viktigt att det finns snabba och lättillgängliga forum för den som vill dela med sig av fria och fakultativa inslag.

Peter, jag kan intyga att människor redan idag tittar på ordningarna inför kyrkliga handlingar. Man har ofta svårt att förstå de olika momenten. Därför är det viktigt inför dop, vigsel och begravning att noga gå igenom ordningen och deras önskemål. Kyrkans förbön är ett sådant fritt inslag som bör utformas lokalt och anpassas efter den gudstjänst som den utgör en del av och inte ständigt använda samma färdig-formulerade bönen. Det finns redan gott om material för inspiration om de oräkneliga möjliga böneämnen som kan vara en del av kyrkans förbön. Det finns många samhällsbyggande funktioner som vi borde be för. Jag passar också på att här nämna domare, barnmorskor och poliser.

Gudstjänstutskottet föreslår därför kyrkomötet att avslå samtliga fyra motioner, 2015:15, 2015:49, 2015:76 och 2015:94. Tack.

JERKER SCHMIDT (REPLIK):

Det finns inget fel i att be för mer än vad kyrkohandboken stipulerar, det uppmanas och uppmuntras vi ju till, men däremot ett slags minimum vad man skulle kunna tänka sig. Om det nu är så att vi har sådan frihet och i församlingarna kan utöva detta på olika sätt, behöver vi ju inte ha någon kyrkohandbok över huvud taget, enligt ditt resonemang. Då faller ju det behovet.

Men det tror vi inte på. Vi tror det är viktigt med ord och formuleringar. I det här fallet är det också viktigt med en bön för vårt statsskick. I vår systerkyrka i Finland skriver man: Samtidigt som man är medlemmar i himmelen är vi också medlemmar

i det världsliga samhället och har ett ansvar för det. Därför ska vi också be för statsmakten och följa våra lagar. Samhället tillhör de levnadsordningar som Gud har instiftat. Tack.

SOFIJA PEDERSEN VIDEKE (REPLIK):

Ja, Jerker, det är ju så att det finns färdiga, fasta formulerade böner i den nuvarande kyrkohandboken och vi har sett att det också finns i det nya kyrkohandboksförslaget. Samtidigt lämnas alltså möjlighet att fritt göra tillägg och att helt fritt skriva böner. Det finns också som du säkert vet en bok som heter *Kyrkans förbön*, där det finns olika förslag för varje söndag och kyrkliga helgdagar under kyrkoåret. Man kan alltså göra vilket man föredrar. Om man vill be för konung, regering och riksdag går det alldeles utmärkt även i fortsättningen.

JERKER SCHMIDT (REPLIK):

Jag vill bara läsa färdigt från vår finska systerkyrka och dess evangeliebok. Samtidigt är de medlemmar i det världsliga samhället och har ansvar för det. De ber för statsmakten och följer samfundets lagar och förpliktelser. Samhället hör till de levnadsordningar som Gud har instiftat. Den jordiska överheten är ordnad av Gud till att vårda och skydda människolivet. Att be för vårt statsskick är också något som jag tycker vi fortsättningsvis ska göra i Svenska kyrkan och allra lämpligast genom att ha det med som en färdig, fast formulerad förbön. Tack för ordet.

Beslut i ärendet återfinns i kyrkomötets protokoll, § 98.

§ 45 Gör upp med rasism och antisemitism i vår kyrka

YLVA WAHLSTRÖM:

Ordförande! Jag vill tacka utskottet för behandlingen av motion 2015:26, även om jag så klart hade önskat att den skulle ha blivit bejakad. Men vi är inte riktigt vana vid att bejaka, så det blev en krans i stället.

Man hänvisar till dokumentet *Guds vägar* och att man redan jobbar med och inkluderar antisemitismdelen i kyrkohandboken. Jag har hört det på annat håll också att det var på gång men det blir starkare genom motionen. Sedan finns det väldigt mycket som görs för att motverka rasismen, både i vår egen kyrka och i samhället i stort. Att det redan är mycket som görs är jag också väldigt glad för. Nu hörde jag ärkebiskopens arbete här senast på förmiddagen och det är oerhört mycket som pockar på i den här situationen. Vi måste faktiskt också komma ihåg att vår mästare Jesus själv var ett flyktigbarn i Mellanöstern. Han var en mycket radikal jude som uppmanade och diskuterade med både verkliga ledare och de religiösa ledarna. Tack.

EVELINA JOHANSSON:

Ordförande! Jag kan verkligen instämma i motionärens tydliga intention att bekämpande av rasism och antisemitism behövs i samhället, som kom till uttryck i anförandet. I själva motionen 2015:26 är det lite oklart för mig vad det egentligen är för förakt för den judiska traditionen som föreslås rensas ut ur evangelieboken. Evangelieboken är ju nästan hundra procent bibeltexter. Det är ju också kollektböner. Om det bara är kollektbönerna det handlar om har jag egentligen inte så mycket att anföra, men när det gäller bibeltexterna är det ju så, att kyrkoordningen stadgar att Bibeln är grunden för Svenska kyrkans tro, bekännelse och lära. Ingen annan skrift har den ställningen enligt vår kyrkoordning.

Motionen ger uttryck för en hög uppskattning av Gamla testamentet. Därför antar jag, om det ska rensas i bibelurvalet, att det handlar om Nya testamentet, apostlarnas skrifter och evangelisternas redogörelser för Jesu egna ord och erfarenheter. Där har vi ju till exempel ett bibelställe i Matteus 5 kap. på sjätte söndagen efter trefaldighet, första årgången, där Jesus talar om budordet Du skall icke dräpa och skärper det till att omfatta den som vredgas, den som förbannar, den som okvädar. Den som vill hindra kristna från att bli mördare och plågåre av såväl judar som andra människor behöver inte gå över ån efter vatten. Den kan vända sig med förtroende till Guds ord. Men vill vi gömma undan delar av Jesu och apostlarnas ord, har vi inget som helst försvar om någon skulle vilja gömma undan till exempel nämnda bibelord. Börjar vi försöka rädda Jesus och apostlarna från dem själva, då är det väldigt svårt att få stopp på snöbollen när den väl har kommit i rullning.

Det kan ju också vara bra att påminna sig om att det, eftersom det hänvisas till nazismens utnyttjande av kristen tro, inte var hängiven kristendom som låg bakom när kristna grupper i Tyskland stödde nazistregimen. Det var svårighet att välja mellan lojaliteten till Herren och lojaliteten till statsmakten, och i nazismens toppskikt fanns en synkretism där man ville blanda in till exempel nordisk mytologi och göra en pseudoreligion. Så religionsblandning har också sin historia som inte är av godo vad gäller antisemitismen.

Vi tror att ett flitigt umgänge med den Helige Ande genom Guds ord gör oss mer helgade, inte mindre. Det finns ingen anledning för någon att ransomera umgänget med Guds ord. Tack.

BISKOP ÅKE BONNIER:

Fru ordförande! Jag ska fatta mig kort. Jag vill egentligen bara påminna om hela den diskussion som var vid kyrkomötet förra året kring genomlysning av evangelieboken utifrån ett ersättningsteologiskt perspektiv. Jag vill inte upprepa de argument och det faktadelande som framkom vid förra kyrkomötets plenarsammanträde, där text efter text togs fram i samband med olika söndagar. Jag påminna om en, nämligen frihet i Kristus, där det bland annat talas om sabbaten som mycket lätt med den rubriken och de texter som är valda för den söndagen kan bidra till ersättningsteologisk förkunnelse. Det finns verkligen all anledning att se över evangelieboken, inte minst utifrån de perspektiv som motionären är ute efter.

OLA ISACSSON:

Ordförande! Till att börja med ska jag yrka bifall till utskottets förslag att avslå motionen 2015:26. När det gäller punkt 1 var det med tanke på föregående års beslut kring dokumentet *Guds vägar*, ett arbete som pågår där och där utskottet säger att det är viktigt att detta arbete fortsätter och att dokumentet dokumenteras på ett gediget sätt i Svenska kyrkan. Med hänvisning till det och med den önskan som utskottet uttrycker föreslår utskottet avslag på punkt 1. Punkt 2 föreslår utskottet avslag på mot bakgrund av det arbete som redan pågår inom alla nivåer i Svenska kyrkan, i gudstjänstfirande, i förkunnelse, i arbete och engagemang på andra sätt.

Beslut i ärendet återfinns i kyrkomötets protokoll, § 99.

§ 46 Reformationsjubileet 2017

ARON EMILSSON:

Ordförande! Vi har i det här betänkandet två motioner, 2015:34 och 2015:47, som relaterar till det förestående reformationsjubileet 2017 och jag tänkte kort kommentera motion 2015:34.

2017 firas som vi alla vet reformationsjubileum i stora delar av Europa och hela den lutherska kyrkovärlden. Det är då med anledning av, att det är 500 år sedan Luther spikade upp sina 95 teser i Wittenberg kvällen den 31 oktober 1517, någonting som brukar ses som startskottet för reformationen. Luther, reformationen och utvecklingen i dess spår har för en del haft stor påverkan och mycket stort inflytande i det protestantiska Europa. Kyrkor, stater och folk har påverkats direkt eller indirekt av den lutherska reformationen, och den har lagt grunden till mycket vi idag har byggt vidare på i våra nationer runt om i Europa.

Jag har observerat att Gudstjänstutskottet bejakar motionens intentioner och anser den besvarad. Det kan kanske tolkas som så nära ett bifall som det går att nå. Man konstaterar att 500-årsminnet av reformationen ger möjlighet i Svenska kyrkan att visa på viktiga aspekter och den lutherska teologins betydelse för såväl kyrka som samhälle genom den svenska historien. Samtidigt påpekar man, att mycket av det vi efterlyser redan har planerats för. Det ser jag positivt på och kan i alla fall anse att den första att-satsen är besvarad. Vår kyrka är del av ett internationellt firande genom Lutherska världsförbundet och i Sverige planeras för ett firande på Svenska kyrkans alla nivåer under året 2017. Flera nationella stora satsningar kommer att genomföras och samtidigt ska då satsningar ske på såväl stift som församlingsnivå. I oktober 2017 kommer också en högtidsgudstjänst att hållas, till vilken det officiella Sverige inbjuds, som man har sagt. Det är gott och väl så långt.

En aspekt som ändå talar för samverkan med riksdag och regering i det här sammanhanget och som också skulle kunna uppbringa mer historiskt intresse bland allmänheten är ett brev i original daterat den 31 oktober 1517, vilket anses vara en del av det som satte i gång den process som blev reformationen. Det finns i original på Riksarkivet här i Stockholm. Vi har alltså förmånen att ha ett av de mer betydelsefulla dokumenten från reformationen i Sverige. Det finns historiska, pedagogiska och kulturella skäl för att Svenska kyrkans representanter och representanter för riksdag och regering samt Riksarkivet med flera knyter tätare samverkan inför jubileet.

Därför yrkar jag bifall till andra att-satsen i motion 2015:34. Tack.

MONI HÖGLUND:

Ordförande! Först vill jag säga att jag bifaller utskottets förslag, men jag vill komma med ett tilläggsförslag och yrka på det, och till det ska jag återkomma alldeles strax.

Det finns så många sätt som vi som kyrka kan göra för att söka Guds vägledning för kyrkans framtid. Jag blir så glad när jag ser allt det som vi gör tillsammans i våra församlingar och i våra stift. Vi har samtal, det handlar om forskning, vi gör analyser, det blir teologifestivaler. Vi kan räkna upp hur många saker som helst där vi gemensamt vill få reda på Guds väg för oss. Det stod så här i utskottets skrift. "Ett huvudmål med reformationsåret är att aktualisera och levandegöra kristen tro på ett sätt som håller samman dåtid, nutid och framtid och som pekar mot dess förändrande kraft." Är det inte spännande? Det här är vi med i.

Nu vill jag lägga ett tilläggsförslag till det som utskottet föreslår. Till allt det som planeras för reformationsåret vill jag säga, att Svenska kyrkan under reformations-

året utlyser bön- och fastedagar en gång i månaden, för att vi gemensamt ska söka Guds ledning för Svenska kyrkans vägval i framtiden. Tack.

DAG SANDAHL:

Fru ordförande! Jag har reserverat mig på den här punkten, och det hade väl varit tjänstefel att inte gå upp och tala för reservationen, fast den är så välskriven och finns där.

Argumentet mot att inte ha ett arbete kring reformationsjubileet är att det tar för mycket tid och kraft. Jag finner det vara ett pinsamt argument och jag utvecklar ju den tankegången. Men jag tänker inte så mycket annorlunda än vad jag sa tidigare om studiearbete, om samtal i församlingarna: Basarbete – finns det någon vänster i Svenska kyrkan? – i församlingarna för att kunna göra några förändringar, det är det jag säger. Det kanske de konservativa inte riktigt förstår, men det är så man bygger församling nerifrån. Jag blev lite syrlig i min reservation. Situationen påminner mig närmast om vad som sägs om den ryska kyrkan, som i början av 1900-talet ägnade sig åt liturgisk reformverksamhet men stod handfallen inför de skeenden som skapade helt nya betingelser för samhälle och kyrka. Vi måste alltså kunna jobba med de olika frågorna och med reformationsjubileet riktigt rejält. Folk ska veta vad vi firar och varför.

Fru ordförande! Det här var som hos Johan Sebastian Bach: ”Variation på tema”. Bifall till reservationen.

LISA TEGBY:

Ordförande! Jag talar för utskottet. Självklart ska Martin Luthers återupptäckt av evangeliets kraft och en kristen människas frihet lyftas fram, firas och begrundas. Det pågår ju redan förberedelser för fest och högtidligheter kring detta runt om i kyrkan. Framför allt ska kyrkans ständiga behov av reformation utmana oss och sätta fart på vår bibelläsning och vår blick på vad vi och världen behöver och vad Gud vill med oss. Detaljer i hur reformationsfirandet ska göras på församlingsnivå är inte kyrkomötets sak, inte heller på stiftsnivå, men mycket är på gång på riksnivå.

Gudstjänstutskottet gläder sig åt alla dessa förberedelser och tror också, att det som är på gång kommer att inspirera till än mer i stift och församlingar. Vi menar att det som sker genom satsning på vuxenundervisning och det som sker och kommer att ske i arbetet med den nya handboken kommer att utmana oss till förnyat studium också av vad Martin Luther och andra som har arbetat med vårt reformatoriska arv har lyft fram. För visst, Dag, finns det trötthet i vår kyrka men det finns också liv och kraft och mycket samtal om tro. Gudstjänstutskottet menar, att det som redan är i gång kring ett reformationsjubileum och annat kommer att ytterligare lyfta det samtalet.

Därför tillstyrker jag Gudstjänstutskottets förslag 2015:4.

DAG SANDAHL (REPLIK):

Fru ordförande! Jag envisas med att stå fast vid min reservation, att kyrkostyrelsen får ett uppdrag att inför reformationsjubileet utarbeta ett underlag för samtal, studier och rådslag. Det är vad jag tänker. Men det händer ju så mycket och det gör att jag blir fascinerad över mig själv och så lite jag begriper. Vad man än föreslår äger det redan rum och i större omfattning än vad någon kan tänka. Jag tror att det är bibliskt. Jag ser det inte, men jag vet ju att det synliga är förgängligt men det osynliga är evigt. Vi har ett osynligt evighetsarbete på gång. Jag skulle gärna vilja se. Hjälp min otro.

ORDFÖRANDE CARIN ETANDER RIMBORG;

Tilläggsförslaget från Moni Höglund lyder: ”Att bifalla utskottets förslag men med tillägg att Svenska kyrkan under reformationsåret utlyser bön- och fastedagar en gång i månaden för att söka Guds ledning i Svenska kyrkans vägval.”

Beslut i ärendet återfinns i kyrkomötets protokoll, § 100.

§ 47 Liturgistipendium

TORVALD JOHANSSON:

Fru ordförande! Jag yrkar bifall till utskottets förslag och vill bara denna stund tacka å mina och mina medmotionärers vägnar världens bästa Gudstjänstutskott för den välvilliga behandlingen. Tack.

Beslut i ärendet återfinns i kyrkomötets protokoll, § 101.

§ 48 Utforma en ceremoni för välsignelse för den som fått ändrad könstillhörighet

DAG SANDAHL:

Fru ordförande! Jag särskrev mig med en ambitionsnivå som låg lite över utskottets. Det här är svåra frågor. När vi bedriver teologi frågar vi alltid vad kyrkan har gjort i alla tider. På ett sätt är ju kyrkomötet en del i en kollektivperson, som för ett samtal århundraden igenom och så vitt jag förstår var frågan om könskorrigering det första beslutet som togs vid konciliet i Nicaea. Då var det 300-tal, men det är sådana ekumeniska koncilier vi hänger samman med. I krisfrågor går vi alltså tillbaka och frågar hur de tänkte där, varför kyrkan har sagt på det här viset och vad kyrkan sedan fortsättningsvis sagt i ämnet i andra kyrkor i ekumeniska sammanhang, men det gör inte utskottet och inte heller Läronämnden.

Jag ville ha med ett litet ord och det fick jag inte. Då surnade jag till och särskrev mig. Jag ville ha markeringen att det också finns teologiska frågor att ställa, inte bara psykologiska och socialpsykologiska. Jag tycker vi ska hålla teologin högt och på något sätt inte tänka att de som levde före oss var en samling idioter. De kanske begrep någonting, de också, med andra kunskaper som vi i alla fall behöver föra dialog med. Därför ett särskilt yttrande, men i övrigt gav jag upp.

GEORG LAGERBERG:

Ordförande! Jag har motionerat om att det borde finnas en ceremoni med välsignelse för dem som fått en ny könstillhörighet fastställd, motion 2015:42. Idén till motionen fick jag från Church of England som hade en liknande diskussion och beredelse i sin motsvarighet till vårt kyrkomöte, men mitt intresse för frågan hör kanske mer till mitt jobb. I den enhet där jag är chef har vi också Rättsliga rådets kansli. Rättsliga rådet är den myndighet som i alla fall än så länge fattar beslut om fastställande av ändrad könstillhörighet.

Vi ser hur den här gruppen är väldigt stark. Det är en enorm process de går igenom, men den är alltså väldigt utsatt. Förr var det kanske värre i och för sig. Det var väldigt många som upplevde en stark skam. Det kom äldre män som ofta hade väntat och burit på detta i hela sitt liv tills deras föräldrar hade avlidit. Då vågade de komma fram. Idag har vi en helt annan bild. Det kommer unga pojkar och

flickor, ofta med brev från farmor och mormor som har sett detta hela deras liv och är glada att ha fått vara med om processen. Ibland ska de ha släktkalas efteråt.

Det är en fantastisk utveckling, men det är en blandad och splittrad bild. Det finns alltså mycket fördomar och okunskap. I en del invandrargrupper finns det fortfarande en skam som liknar den som de äldre männen förr mötte. Där tror jag kyrkan kan göra rätt mycket. Det kan bli en ny familj. De som stöts bort från sin egen familj kan vi välkomna, krama om och bjuda in. Så uppfattar även utskottet det i och för sig. Man pekar på vikten av att Svenska kyrkan kan möta dessa människor och ta hand om en sådan här situation, men i stället för en ceremoni vill man att det ska ges goda exempel på vår hemsida, på vårt intranät. Det är bra, jag välkomnar det också, men jag har svårt att se varför antingen eller.

Jag yrkar bifall till motion 2015:42. Jag tror ändå att ett vägledande material om hur en sådan ceremoni skulle kunna se ut skulle kunna vara ett värdefullt stöd för att kunna möta den här skamfylade gruppen på ett bra sätt. Tack.

ANNA EKSTRÖM:

Ordförande! En människa är i behov av livstolkande riter. Det skrev både Läronämnden och utskottet under på. Men utskottet hänvisar till att präster och diakoner själva i varje enskilt behov av denna välsignelse ska utföra den när den efterfrågas. Det är väl bra att Läronämnden och utskottet ser att denna välsignelse faktiskt har sin plats. Jag delar däremot inte bilden när man tolkar det som att motionen 2015:42 säger att man ska göra en fastställd ordning. Det finns inte i motionen, men på något sätt avslår man den för att man inte vill ha någon fastställd ordning. På samma sätt säger Läronämnden att en fastställd ordning kanske inte är det vi ska ha. Den åsikten delar jag. Men vi har ungefär 200 personer som årligen ansöker om att få en ändrad fastställd könstillhörighet. Det betyder, att det inte blir så ofta man får frågan om denna välsignelse. Det kan faktiskt komma att bli så att den blir så sällsynt, att någon kan få för sig att säga nej, nej, nej, nej, nej, en sådan välsignelse kan du inte få. Det går inte.

Därför är det så bra att utskottet och Läronämnden säger att det här behövs. Varför då inte ge kyrkostyrelsen uppdraget att utforma ett förslag till ceremoni och lägga det på intranät eller dela det så att det finns, inte något fastställt att ceremonin ska vara på ett visst sätt utan att ge en vägledning, så att den blir mer känd, inte minst för personal men också ett stöd för den enskilde, som ser att den här välsignelsen ju faktiskt går att få på det här sättet.

Bifall till motion 2015:42. Det hade varit gott om utskottet också hade kunnat hitta en anledning till ett bifall av denna. Tack.

ANDERS ROOS:

Ordförande! Ingenting i sakfrågan, i stället en undran. År 2003 anförde Läronämnden i ett ärende som handlade om barnvälsignelse och tacksägelse för barn samma yttrande som man nu lämnar ifrån sig som handlar om att utforma en särskild ceremoni för välsignelse av den som har fått ändrad könstillhörighet. Det är bra att Läronämnden har ett gott arkiv och kan söka i det, men på tolv år hade kanske Läronämnden kunnat säga något mer, något annat, något som handlade om den här frågan.

SONJA GRUNSELIUS:

Ordförande! Guds välsignelse vänder inte tillbaka. Guds välsignelse består. Jag är människa. Sedan självklart finns det självavårdande samtal och bön tillsammans i församlingen, men vi får aldrig tveka eller tvivla på Guds välsignelse och Guds kärlek. Det här gäller självklart även vid ändrad könstillhörighet.

Bifall till utskottet.

Beslut i ärendet återfinns i kyrkomötets protokoll, § 102.

§ 49 Solidaritet med samtidens martyrer

DAG SANDAHL:

Fru ordförande! Jag yrkar bifall till motion 2015:48. Jag är inte säker på att jag har satt i krysset rätt, för jag var lite uppgiven.

Jag tycker det är ett väldigt konstigt argument, att vi har så mycket att göra att vi inte kan göra en planering inför annandag jul för att ta upp temat martyrtiden som just nu är. Jag vet hur det är. I alla församlingar har man nu planerat att dra ner på antalet gudstjänster på annandagen. Då kommer inte folk. Då lägger man in julens sånger och psalmer för att om möjligt få dem att komma och så är saken klar. Fast egentligen är det stora martyrdagen och vi lever i en omfattande tid av kristna martyrer. Det låtsas man inom om. Det stör julfriden. Jag är emot det. Jag är så djupt emot det. Vad är det för kyrka som inte kan stå samman med dem som får ge sina liv för den tro vi juldästa får bekänna? Men jag har med tilltagande ålder och med tilltagande bristande respekt för kyrkoarbetare vett att hålla tyst. Är de arma kyrkoarbetarna så upptagna att de inte kan ta upp de aktuella ämnena, vem är jag att störa dem då?

Men så kom jag på bättre humör och därför yrkar jag bifall till motionen. Vad är det här för kyrka som i vår martyrtid inte kan säga: Annandag jul ses vi kyrkan för en julgudstjänst som handlar om julens allvar, om dem som får ge sina liv. Vi står samman med dem, deras lidande är vårt, jag är en medkristen. *Je suis Charlie Hebdo*, eller vad vi nu ska säga. Jag är medkristen och i vår sockenkyrka firas det en gudstjänst i solidaritet med dem som får dö för sin tro. Jag tycker att det vore pinsamt om en sådan motion inte bifölls.

Då säger vän av ordning: Men de stackars kyrkoherdarna, planeringen är redan gjord, ledigheterna är redan utlagda. Svaret är på vanlig svenska: Det bryr jag mig inte särskilt mycket om. Det finns krislägen där vi gör saker och ting som man måste göra, och gör man inte det är man inte en kristen utan bara en liten lort.

Bifall till motion 2015:48.

ARON EMILSSON:

Ordförande! Jag vill börja med att tacka Dag Sandahl för en bra motion 2015:48 med väldigt relevanta frågeställningar. Jag instämmer också i hans intention och vikten av att belysa den här betydelsen av att Svenska kyrkans nationella nivå tar initiativ till att uppmärksamma samtidens kristna martyrer, inte minst med anledning av dagens situation i Mellanöstern. Samtidens kristna martyrer kan och bör belysas på såväl Svenska kyrkans nationella nivå som i stift och församlingar.

Jag tycker också det är viktigt att mer uttryckligen än i utskottets yttrande påpeka, att Svenska kyrkan har ett särskilt ansvar för kristna bröder och systrar, vilket inte ska tolkas som någon motsättning till att värna människor av andra förföljda trosinrikt-

ningar. Det särskilda ansvaret i den världsvida kristna familjen behöver markeras tydligare, inte minst i tider av omfattande förföljelser av just kristna.

Samtidigt finns det en problematik i hur att-satsen är formulerad. Den stipulerar att göra just annandagen 2015 till en stor manifestationsdag. Att man tar lokala församlingsinitiativ och stiftsinitiativ tycker jag vore strålande, men att göra just denna annandag till manifestationsdag kan bli problematiskt med tanke på den korta tid det ändå handlar om. Däremot bör frågan hållas levande, tycker jag, och kan formuleras inför nästa kyrkomöte i någon vidare bemärkelse också. Jag tror jag inte skulle ha några problem att bifalla en sådan motion. Jag kan också notera att vi i motioner om Svenska kyrkans roll i mellanösternkonflikterna, konvertitcenter med mera har uppmärksammat, att vår kyrka i högre utsträckning bör uppmärksamma de förföljda kristnas situation.

Motionens intentioner instämmer vi i men yrkar på utskottets förslag till beslut.

DAG SANDAHL (REPLIK):

Fru ordförande! Då vill jag vara välvillig. Låt oss hoppas att det blir många martyrer nästa år också då, så att vi allsidigt kan planera för en väldigt fin gudstjänst. Men vad hade ni sagt om Antje Jackelén hade sagt sig ha en sådan arbetsbörda att hon inte hade uppmärksammat det där i Paris med attentaten, för hennes ledighet var viktigare? Men jag kan komma tillbaka vid nästa attentat och jag kan skriva en bön i förväg. Jag hoppas det blir fler attentat i Paris, så jag kan visa att vi kan vara relevanta.

Men det går ju inte. Eller vad hade vi gjort när två biskopar i Växjö stift dog en natt? Vi hade förstås gudstjänst klockan 18 samma dag och sådant måste man kunna klara. Kan man inte det, vad är det för kyrka? Det går lugna puckar, lugn ordning, ingenting är överraskande och ingenting utmanar. Det är ingen som åstadkommer någonting heller. Men om man säger att vi kör det här och gör det stenhårt, då kan kyrkan på nationell nivå förse oss med material.

SOFIJA PEDERSEN VIDEKE:

Fru ordförande! Jag vill bara yrka bifall till utskottets framförande om avslag på motion 2015:48. Tack.

DAG SANDAHL (REPLIK):

Fru ordförande! Jag gläder mig åt att få vara aktivist. Jag har fyllt 67 år och så kommer de unga, radikala prästerna och bara är tacksamma att ingenting händer. Jag tycker det är svårartat, men jag är glad att jag fortfarande får vara ung och aktivist.

SOFIJA PEDERSEN VIDEKE (REPLIK):

Det är bara det, kära Dag, att du och jag inte alltid delar samma verklighetsuppfattning. Jag tror att det händer mer i församlingarna på annandag jul än vad du gör. Tack.

DAG SANDAHL (REPLIK):

Detta, fru ordförande, uppfattar jag vara en kränkning av min småskollärare, som lärde mig läsa kyrkotidningar.

Beslut i ärendet återfinns i kyrkomötets protokoll, § 103.

§ 50 Samrådsgrupp för gudstjänstlivet

DAN SARKAR:

Ordförande! Utskottet har bejakat vikten av lokala och stiftsmässiga samtal i den här frågan. Det är jag tacksam för, men det behövs också nationella samtal mellan olika grupper som finns i Svenska kyrkan, eftersom gudstjänstutvecklingen också påverkas av strukturella beslut, av teologisk utveckling och av rekryteringsfrågor.

Vid förra sessionen exploderade ju Berget-affären. Jag sörjer inte byggnaderna så mycket som människorna vi går miste om. De här människorna upplevde inte det genuint apostoliska och katolska, inte romerska men katolska, i Svenska kyrkan trots vår bekenntelse. De upplevde att Svenska kyrkan inte hade velat samtala om detta. Om de har rätt eller fel i det vet jag inte. Jag var inte med. Men jag vet att smärtan i den upplevelsen gjorde oss i Svenska kyrkan fattigare, eftersom det ledde till att de konverterar. Jag kan inte vara kall och oberörd inför den smärtan och jag hoppas att de inte är kalla och oberörda inför smärtan de åsamkar oss när de vänder oss ryggen.

I Kyrkans tidning kunde vi därefter i efterdyningarna läsa om smärtan hos kvinnliga präster som inte hade känt sig hemma och välkomna att fira gudstjänst på Berget. Vem kan vara kall och oberörd inför den smärta de gav uttryck för? Samma smärta upplever andra människor när kvinnliga präster tjänstgör eller när de får höra förkunnelse som är fjärran från klassisk kristen tro. Vem kan vara kall och oberörd inför den smärtan? Vi måste mötas, vi måste samtala med varandra, för vi behöver dela varandras smärta. Kanske hittar vi inte lösningar och svar. Kanske är situationen så komplex att vi inte hittar vägar framåt eller når konsensus. Men om vi inte ens samtalar med varandra, hur ska vi då kunna älska varandra? Och om vi inte älskar varandra är jag rädd att Berget-affären inte blir den sista smärtsamma dräneringen på gudstjänstfirare i Svenska kyrkan.

Bifall till motion 2015:52.

DAG SANDAHL:

Fru ordförande! Jag övertygas inte om en gruppverksamhet. Vi har prövat att samtala i grupper. Det tar halvvägs och sedan tar ingen itu med de resultat som har kommit och gör det till en helhet. Jag vill ha en annan ordning. Den nationella nivån försöker integrera alla de bidrag som lämnas och det måste vara en uppgift för kyrkostyrelsen.

Gudstjänstutskottet menar att motionärens förslag inte är rätt väg att gå och därför ska motion 2015:52 avslås. Det delade nog jag också och det beror på en massa erfarenheter. Men då borde man säga: Vilken väg ska vi nu gå för att komma vidare? Det går inte att tala om frid och försonlighet i alla lägen om vi inte själva kan tala om våra oenigheter. Det är därför jag föreslår en annan hållning, inte gruppverksamheter utan sinneändringens. Hur ska vi ha det egentligen oss emellan? Det ledde till ett särskilt yttrande och inte till någonting annat. Men jag menar att Dan Sarkars utmaning står kvar, vare sig man röstar ja eller nej till utskottet. Den står kvar.

NILS GÅRDER:

Ordförande! Jag har heller inget annat yrkande än utskottet. Jag skulle egentligen bara vilja säga att jag tycker det Dan Sarkar tar upp är väldigt viktiga frågor, om vilket man kan ha olika uppfattning om hur de ska lösas. Men det är för mig allt mera uppenbart, att gudstjänstlivet har förlorat kolossalt mycket av delaktighet under den senaste 25-

årsperioden. Det kan vi alla som uppmärksammar kyrkostatistik se. Det är allt färre människor som blir berörda i ordets alla bemärkelser av gudstjänstlivet.

Jag tror det faktiskt är en angelägen fråga att tala om i kyrkostyrelsen, i stiftet och i församlingarna. Hur ska man, om jag så får säga, återerövra möjligheten att kunna träffas fler? Delaktigheten i söndagsgudstjänsten framför allt är den tydligaste markören på den kyrkliga trenden, enligt min uppfattning. Andra förhållanden som dop, vigslar och begravningar är efterdröjande förhållanden som inte säger så väldigt mycket om framtiden, medan gudstjänstlivet ger de signaler som vi måste uppmärksamma.

Bifall till utskottet. Tack.

KENNETH NORDGREN:

Ordförande! Jag talar för Gudstjänstutskottet och yrkar bifall till utskottets förslag som alltså handlar om att avslå motion 2015:52 av Dan Sarkar. Intentionen är god att skapa en dialog och samverkan kring hur gudstjänstlivet kan vitaliseras och utvecklas på olika sätt. Det utskottet dock har tagit ställning till rent sakligt är just det som formuleras i motionen, alltså viljan att tillsätta en nationell samrådsgrupp för att åstadkomma den här gudstjänstutvecklingen. Just den kombinationen tror inte utskottet på. Utskottet har en stark tro i övrigt på att gudstjänsten är central och att vi behöver dialog och samverkan kring den. Men just kombinationen, nationell grupp, hur den skulle se ut och vilken effekt den skulle kunna ha för gudstjänstlivet som ju framför allt levs på lokal nivå, menar utskottet att vi inte tror på. Därmed ska motionen avslås.

Det är ju också så att det i varje församling finns en samrådsgrupp för gudstjänstlivet. Varje församling har ett församlingsråd eller kyrkoråd, som ska jobba både rationellt och emotionellt, men det är ju lokalt som det sker. Församlingarna har naturligtvis väldigt olika förutsättningar beroende på var i vårt delvis väckelsepräglade land församlingen befinner sig. Vi känner en förhoppning och en nödvändighet att just församlingsråd och kyrkoråd – som egen grupp eller att man tillsätter andra grupper – jobbar med gudstjänstlivet. Men gudstjänstutskottet tar alltså emot det motionen föreslår, den nationella samrådsgruppen.

Bifall till utskottets förslag.

DAN SARKAR (REPLIK):

Åter igen, jag är så glad över att man bejakar de lokala samtalen. Det är som sagt lokalt vi firar gudstjänsterna. Samtidigt finns då frågorna om strukturella beslut, teologisk utveckling, rekryteringsfrågor och så vidare som inte sker lokalt utan det sker nationellt. Därför måste vi också samtala med varandra på nationell nivå, som Yitzhac Rabin sa: "Det är inte med sina vänner utan med sina fiender man sluter fred."

Beslut i ärendet återfinns i kyrkomötets protokoll, § 104.

§ 51 Svenska kyrkan roll och uppgifter i kris och krig

JERKER SCHMIDT:

Ordförande! Jag vill börja med att yrka bifall min motion 2015:95. Vi befinner oss i ett nytt säkerhetspolitiskt läge på många sätt. I vårt närområde pågår krig i Ukraina. Vi har ett Ryssland som rustar och visar sig bli mer och mer aggressivt med alltmer ökade inslag i samhället. Detta beskrivs tydligt från vår regering. Det beskrivs

tydligt från vår försvarsminister. Man namnger tydligt Ryssland i detta. Det pågår incidenter där ryska bombplan övar mot svenskt territorium. Säpo anger just nu att den ryska spionverksamheten är större nu än under kalla kriget. Försvaret av vårt land och våra demokratiska värden handlar inte om försvarsmakten och dess verksamhet utan det handlar om oss alla, om hela samhället. Det handlar därmed också om oss som är här, om Svenska kyrkan. Det handlar om det man kallar för totalförsvaret. Om ett samhälle ska kunna fungera och vi ska kunna försvara vårt samhälle behövs det mat, vatten, kommunikationer, drivmedel, trygghet och kurser. Det behövs också ett arbete kring att kunna motstå den krigsföring som sker idag via nätet.

80 procent av Sveriges import kommer idag från Göteborgs hamn. Var och en kan tänka vad som skulle hända ifall denna hindras på något sätt. Det tar inte många dagar innan vi skulle stå utan mat, drivmedel och möjlighet att fortsätta våra vanliga liv. Den krigsföring som det talas om idag är den så kallade hybridkrigsföringen, där det inte handlar om en total invasion utan där man angriper ett land på många andra sätt, genom teledatakrig, genom att hindra mat och genom att hindra andra delar. Kanske är det också så, att vi måste ta med i beräkningen ett hot mot Gotland, där Ryssland likt mot Krim gör något.

Samhället har uppmärksammat detta. Myndigheten för samhällsskydd och beredskap och länsstyrelserna gör nu åter krigsplanering. Det finns där en positiv förväntan på Svenska kyrkan. Man räknar med oss, man ser oss som en viktig del av samhället, en viktig del av totalförsvaret. Därför är det viktigt att också vi börjar fundera och att vi börjar förbereda oss, för endast den förberedde överlever. Hur kan vi göra detta? Jo, genom samarbete, genom egen reflektion, genom att ta fram planer, genom att öva, genom att tänka tankarna och låta både beslutsfattare och tjänstemän bli delaktiga i detta. Vad svarar vi när Myndigheten för samhällsskydd och gemenskap eller länsstyrelserna i respektive stift kommer till oss och ber om vårt stöd? Vad gör vi som kyrka om kriget kommer? Det behövs ett återtag. Samhällets olika institutioner har insett detta. Nu är det också dags att vi som Svenska kyrkan inser det och tar vårt uppdrag, vår uppgift och möjligheterna i detta på allvar. Tack för ordet.

STEN ELMBERG:

Ordförande! Jag tänker yrka bifall till punkt 3 i motion 2015:95. Som Jerker Schmidt beskriver har det väl inte undgått någon att vi ser en förändring i maktbalansen i vårt Europa, där vi finns och lever. Motionärerna har skrivit i punkt 1 om att det behövs en ny vägledning, en handbok och så vidare. Jag är begåvad att få vara med i det arbetet, ha kontakt med kyrkokansliet och få reda på att det sker stora förändringar. Det sker förbättringar och är lättare att ändra och anpassa till tiden. Man kan ju också naturligtvis tänka på vad som händer när strömmen försvinner. Då måste man veta vad man ska göra.

Den andra punkten att stift och församlingar ansvarar för att ha en god plan och kunna den är viktig, javisst. Det är ett ansvar för oss allihop. Nu vid den här tiden på kyrkoåret kan man också få bilden med sig att dela på oljan i sina lampor, så att det räcker om det kommer någonting någon dag. Eller som någon sa en gång: Det är inte roligt att någon rycker upp dörren när man inte har dragit upp byxorna.

Det tredje och viktigaste som jag vill stanna vid är övningarna. Övning ger färdighet, säger man. Sedan ett par år tillbaka har den organisation i försvarsmakten som jag arbetar i fått förstärkt anslag just för att man ska öva. Det räcker alltså inte med handböckerna som är perfekta. Det måste till att man finns i terränglådan, som

man säger på mitt språk i min organisation. Jag som individ måste känna vad det är jag tar för ansvar, som Jerker också beskriver. Även idag möter vi människor på flykt. Ja, det kanske är så det också är en dag framöver om det skulle hända, Gud förbjude.

Vi har en omställning och det är viktigt. Jag kan säga, att 70 personalchefer i försvarsmakten blev inkallade till en fältövning i våras. Det gällde kris, skadade, döda och också döda i mängd. Jag tänker särskilt på det ansvar som Svenska kyrkan har för begravningsarna i fred, kris och krig. Det är viktigt att veta vad som händer när en massdöd sker. Vilka resurser finns det? När till exempel elen går fungerar inte krematorierna och man kanske måste jordbegrava. Vilken planering finns det för att kunna göra detta? Det fanns en sådan tidigare.

Jag vill hävda att det är viktigt att vi i Svenska kyrkan i stort och smått får lämna skrivbordet och gå till fält, kanske bland gravfälten. Därför vill jag bifalla motion 2015:95, punkt 3. Tack.

DAG SANDAHL:

Fru ordförande! Jag talar för utskottet, som tycker att vi har besvarat de utmaningar som Jerker Schmidt har gett. Det är en handbok på gång med hög prioritet och det bekräftas nu av Sten Elmberg. Vi kommer att få en handbok och därmed har vi kommit ett stycke på väg.

Det andra handlar om att vi inte nöjer oss med att det finns ett dokument. Det är klart att man måste öva. Det säger utskottet också. När krisen faktiskt inträffar måste planen hållas levande och genom övningar och samtal påminns och levandegörs uppgiften och ansvaret. Så är det förstås. Varje gång den svenska försvarsmakten bitt Svenska kyrkan om hjälp har vi varit där. Det kan inte vara så att vi ska mobilisera Sverige. Försvarsmakten säger: Här är en övning, varsågod och var med. Och då är vi där, ibland på ett löjeväckande sätt som förr i världen, när det fanns gigantiska planer där allt var planerat till minsta detaljnivå inklusive registreringsnumret på kontraktsprostens bil, så att de skulle kunna ställa den på rätt ställe när kriget kom. Då var det så att kontraktsprosten köpte ny bil efter tre veckor, så planen fick göras om eller läggas in bland handlingarna.

Det tredje är övningarna. Vad har Svenska kyrkan gjort hittills? Ja, inte sagt nej när försvarsmakten kallar och haft egna övningar. Jag ber att få dra dem vi haft i år i rask takt: övningen Gnistregn i januari med stiftskanslierna, en IT-övning nationellt i april månad, övningen Jordbävning med utlandskyrkan och norska kyrkan i oktober och en kommande övning inför OS i april 2016 med alla utlandsförsamlingar och några stift. Detta är det vi själva kan göra.

I övrigt säger vi förstås ja. Länsstyrelserna ska samöva bättre. Det har kommit regeringsbesked om den saken, tror jag mig veta. Det är självklart att det måste bli så. Vi har under ett antal år taggat ner vår förmåga väldigt, väldigt mycket. De av oss som var med när livet lekte och vi kunde öva krig vet ungefär hur det var och att det inte blev så stort där efter. Jag har å andra sidan efter varje militär och civilmilitär övning sagt: Tack gode Gud att det här inte var på allvar, för det hade inte fungerat. Och det kanske också är ett besked från övningen.

Jag tycker att utskottet på ett vänligt sätt har besvarat det som Jerker Schmidt vill ha sagt. Det pågår och då är det inte mer att säga.

JERKER SCHMIDT (REPLIK):

Tack så mycket, Dag Sandahl, för detta klarläggande och för ert välvilliga behandlande av motion 2015:95. Jag vill bara tydliggöra att det är jättebra att öva Gnistregn och Jordbävningar, men det som motionen vill sätta fokus på är ju krigsplanering. Scenariot krig är allvarligt och väldigt långt borta från mångas verklighet. Därför är det en ganska svår sak att ta till sig och därför också mycket viktigare att fokusera på.

Jag skulle vilja fråga på vilket sätt arbetet med krigsplaneringen är högprioriterat, som sägs både i betänkandet och i ditt anförande. Tack.

DAG SANDAHL (REPLIK):

Fru ordförande! Vi kommer med ett sådant avsnitt i planen i handboken. Sedan upprepar jag, att det förstås inte är Svenska kyrkan som lägger grunden till en krigsplanläggning och som ger krigsfallen. Det måste försvarsmakten och MSB göra eller regeringen. Det är inte vi som ska bestämma om vilka som troligtvis ska anfalla oss. Vi ska se hur våra resurser står samman med människor, när detta händer om det händer. Annars är jag förstås beredd att beväpna mig med kanonerna en gång till, om det är det som erfordras.

Jag var ute med några representanter från Frimodig kyrka och pekade mot ett skär och sa: "Där skulle jag ha dött." Då säger en enfaldig kyrkoherde: "Var det övning?" "Nej", sa jag, "det var krigsplanläggning".

Beslut i ärendet återfinns i kyrkomötets protokoll, § 105.

§ 52 Sekulära alternativ till kyrkliga handlingar

OLA ISACSSON:

Ordförande! Som en av motionärerna vill jag tacka för den behandling av motion 2015:102 som utskottet har gjort. Från denna talarstol sägs det många gånger att ni inte har läst texten som skrevs i motionen. Denna gång kan jag säga alldeles tvärtom. Utskottet skriver i sina överväganden att man menar, att kyrkostyrelsen med anledning av motionens motivskrivning ska initiera en undersökning av utvecklingen av sekulära alternativ med religiösa inslag. En sådan undersökning anser utskottet sker mera förutsättningslöst än i motionärens förslag. De att-satser som utskottet förslår avslag på är ganska preciserade, medan det som man i stället föreslår är en mera öppen skrivning.

Jag ställer mig helt och hållet bakom utskottet och föreslår bifall till utskottets förslag.

ANDERS ÅKERLUND:

För det första, bifall till utskottet. Jag är ju en gammal och erfaren präst och får lyssna på väldigt mycket berättelser. Man känner sig som ett bibliotek. Vad jag lägger märke till och vad flera iakttar är, att jag tycker mig finna en andlig klangbotten i djupet av den svenska folksjälen, men att man har förlovat väldigt mycket av språket.

Därför är det också spännande och jag vill tacka Ola och andra motionärer för att ni kommer in och aktualiserar de här frågorna som ligger lite utanför den etablerade, institutionella kyrkan. Detta kanske också kan bli en lärdom för oss. Vi har en del att lära i mötet. Det pågår forskning om riter i modern tid, om hur man uttrycker sig och hittar nya former att bejaka också det alternativa gudstjänstlivet som finns och som berikar våra gudstjänster. Ett enkelt exempel är sången *Håll mitt hjärta* av Björn

Skifs. Är den sekulär eller andlig? När vi sjunger den i kyrkokören är den en bön. Det är fascinerande hur vi ser hur musiken får en helt annan tolkning och upplevelse i ett kyrkorum. Jag kommer ihåg hur en äldre mamma hedrades av sin rockmusiker till son med ett fantastiskt rocksolo efter överlåtelsen. Det var hans tack till mamman.

Den här öppenheten är det som jag hela tiden vill poängtera och efterlysa. Den finns i utskottets behandling av frågan, att öppna upp perspektiven och att studera riter och vår mänskliga erfarenhet av tro och uttryck i vår tid. Kanske kan det också berika oss i vårt fortsatta gudstjänstarbete.

Med glatt hjärta, bifall till utskottets hemställan.

SVEN MILLTOFT:

Ordförande! Jag talar å utskottets vägnar. Således yrkar jag bifall i enlighet med utskottets förslag att avslå motion 2015:102, punkt 1 och punkt 2, samt att kyrkomötet beslutar med anledning av motionen att ge uppdrag till kyrkostyrelsen att initiera en undersökning av utvecklingen av sekulära alternativ med religiösa inslag.

Gudstjänstutskottet menar, vilket ju redan har framkommit, att motionärerna berör viktiga problemkomplex men anser att frågeställningarna ska analyseras på ett mer öppet och förutsättningslöst sätt. Tack.

Beslut i ärendet återfinns i kyrkomötets protokoll, § 106.

§ 53 Miljödag i Svenska kyrkans församlingar

LARS-IVAR ERICSON:

Ordförande! Tack för svaret. Det var intressant att i betänkandet få en sammanfattning av vad som görs för miljön genom kyrkans olika insatser. Då sparas ekonomi även på detta område. Det är säkert så att det förekommer lokala, rationella initiativ med till exempel skräpplockardagar. Det är förstås bra. Kyrkan kan vara en viktig medaktör i detta arbete. Men eftersom omfattningen av nedskräpningen utmed våra vägar bara tycks öka, tycker jag det finns mer anledning till fokus på detta problem. När jag skrev min motion 2015:1 såg jag framför mig, hur församlingsbor från hela vårt avlånga land en dag under året först samlades till morgonbön och sedan fördelade sig och vandrade utmed församlingens vägar för att samla in skräp. Att göra en insats för miljön tillsammans måste vara att vårda skapelsen. Samtidigt vårdar vi vår kropp genom att röra på oss.

Så vill jag inte undanhålla kyrkomötet lite information om vad som kan finnas utmed en sju kilometers skånsk bilväg: 15 ölburkar, 10 petflaskor, 20 glasflaskor, massor av pappers- och plastemballage och 4 sopsäckar med varierande innehåll. Jag såg allt detta under en löprunda och återvände dagen därpå för att plocka skräp. En månad senare sprang jag samma väg och det fanns massor av nytillkommet skräp. Därför, ledamöter och åhörare, en uppmaning till er: I väntan på fler nationella och lokala initiativ kan ni göra en egen insats, var och en på sin ort. Tack.

ANDERS AHL:

Ordförande! Jag yrkar bifall till utskottets förslag att motion 2015:1 ska avslås. Det är en välmenande motion. Dock håller jag med i mycket av vårt fina svar att det görs mycket ute i kommunerna. Till exempel i Hammarö kommun, som jag kommer ifrån, har vi något som vi kallar för skräpplockardagar. Att församlingarna deltar i de lokala aktiviteterna är en rekommendation som jag skulle vilja ge. Dels är det mer effektivt, dels är det bra om kyrkan finns där. Ju fler platser vi besöker och ju mer

aktiviteter vi är med i, desto större chans har vi att få folk som vill gå med i kyrkan. Tack.

ULLA RICKARDSSON:

Ordförande! Jag tycker motion 2015:1 är väldigt bra. Den handlar om en miljödag i Svenska kyrkans församlingar. Jag tycker däremot att motionären och därmed också utskottet har reducerat miljöarbetet till att handla om att plocka skräp. Det är viktigt, men miljö handlar ju om så mycket mer, som vi alla vet.

Ärkebiskop emeritus Anders Wejryd bjöd in kyrkoledare från hela världen till seminarium angående miljöfrågorna i akt och mening att se kyrkorna som en resurs i arbetet. Så kom biskoparnas biskopsbrev som tog upp miljöfrågorna. Väldigt passande tycker jag skulle vara, att vi i vår kyrka hade en speciell dag när vi tog upp miljöfrågorna som en god uppföljning till det seminarium och det biskopsbrev som vi har varit med om.

Det handlar som Lars-Ivar sa om skapelsen. Jag tycker vi ska uppmärksamma det goda arbete som görs. Vi ska stimulera till goda handlingar i miljöarbetet. Jag tror att vi skulle lyfta frågorna och vi skulle göra kyrkan synligare i det engagemanget om vi hade en speciell dag, där texterna är passande.

Jag yrkar inte bifall till motionen nu, eftersom jag tycker den behöver breddas. Jag har inget förslag, utan motionären eller någon annan motionär får komma tillbaka med en bredare motion, tycker jag. Tack.

TORBJÖRN ARVIDSSON:

Jag talar för utskottet. Motionen 2015:1 som den är skriven är framför allt inriktad på att Svenska kyrkan ska införa en miljödag med fokus på skräpplockning både vid vägkanter och på åkrar. Utskottet menar att det redan finns både nationella och lokala arrangemang i den här riktningen. Inte minst vägstädningen funkar riktigt bra på försomrarna. Sedan gav också Anders Ahl ett gott exempel på lokala initiativ.

Det här är naturligtvis mycket mer än skräpplockning, som Ulla Rickardsson nämner, och att vi behöver en dag för det. Vi har i vårt kyrkoår midsommardagen, som är vår miljödag, där texterna handlar om skapelsen och där vi har alla möjligheter att lyfta fram vårt ansvar för skapelsen och miljön som kristna. Dessutom nämner vi i bakgrundstexten om flera ekumeniska miljödagar och miljöperioder under kyrkoåret.

Utskottet föreslår alltså avslag på motion 2015:1.

Beslut i ärendet återfinns i kyrkomötets protokoll, § 107.

§ 54 Chemtrails

CORNELIA DAHLBERG:

Chemtrails, vad är det och varför tar jag upp den frågan här? Jag tar upp den här eftersom våra myndigheter som har ansvar för vårt luftrum och för vår hälsa inte vill ta i frågan. De hänvisar till varandra eller förnekar förekomsten helt enkelt. Media har valt att förlöjliga dem som tar upp frågan, dem som ägnar sig åt provtagning vad gäller regnvatten eller blod, där man har uppmätt kraftigt förhöjda halter utan anledning av bland annat aluminium. Dessa människor hängs ut som idioter och konspirationsteoretiker och därmed sprids rädslan. Man vågar inte säga högt det man ser och det där känner vi ju till från andra områden. I andra länder ser det annorlunda ut. Där förekommer delvis kraftiga protester. I Tyskland uttalar sig miljöpolitiker

öppet i frågan och säger att vi måste få stopp på detta, men i Sverige som sagt tystas debatten. Eftersom jag tänker att vi här inne kanske riktar blicken mot himlen lite mer, är detta en vädjan till er bara att rikta en vaksam blick mot himlen när det gäller det här temat.

Vi i Sverige lever ju en stor del av våra liv i skärmarna. Vi riktar blicken ner i mobilen, i paddan och så vidare. Det gör säkert att en del uppmärksamhet försvinner när det gäller naturen omkring oss och allt vad som pågår där uppe. Idag har vi inte kunnat se någonting eftersom det är molnigt. Vissa dagar är himlen härligt klart blå men vissa dagar ser den helt enkelt konstig ut. Jag brukar poängtera att jag inte påstår att Chemtrails existerar, men jag vill ha svar på frågan. När det är så att ett tema tabubeläggs och människor reagerar känslomässigt på frågan, blir en del faktiskt riktigt arga, en del blir upprörda och andra blir irriterade när man påpekar vad man tycker sig se. Andra ber att få slippa höra, eftersom man vill ha kvar åtminstone en ren himmel, när så mycket annat blir smutsigt och förstört. Det respekterar och förstår jag. Men det finns de som oroar sig. Jag har blivit mormor och tänker på mina barnbarn. Jag tycker inte att vi ska ha ett sådant debattklimat utan att vi ska kunna prata öppet.

För er som inte har läst motionen 2015:15 handlar Chemtrails om kondens, strimmorna efter flygplan som på engelska kallas för *Contrails*. Det handlar om kondensstrimmor som ser helt annorlunda ut och som beter sig konstigt, helt enkelt.

Jag yrkar bifall på min motion 2015:14. Tack!

SOFIA ROSENQUIST:

Ordförande! I detta betänkande behandlas motion 2015:14. Utskottet konstaterar att den utredning kring Chemtrails som motionären vill att kyrkostyrelsen ska tillsätta inte ligger inom kyrkans ansvarsområde utan mer inom universitetsvärlden och forskningen inom det naturvetenskapliga området. Det är inte primärt kyrkans kompetensområde. Utskottet konstaterar vidare att Svenska kyrkan är en öppen och demokratisk folkkyrka som välkomnar alla. Utskottet beklagar naturligtvis om det finns människor som känner sig exkluderade på grund av specifika åsikter men att detta måste hanteras från fall till fall när det uppstår. Utskottet anser därför inte att det finns anledning på nationell nivå att utreda detta vidare.

Av ovan angivna skäl föreslår utskottet att motion 2015:14 avslås i sin helhet.

Beslut i ärendet återfinns i kyrkomötets protokoll, § 109.

§ 55 Avgiftsfritt för barn och unga

SOFIJA PEDERSEN VIDEKE:

Fru ordförande! Jag föreslår bifall till motion 2015:19 så att alla barn och unga kostnadsfritt kan delta i nationella konferenser. Jag menar, att det just är om nationella frågor som kyrkostyrelsen har att fatta beslut. Jag vill därför ta upp tre synpunkter på utskottets betänkande.

För det första: När det gäller utjämning av kostnader mellan deltagare tycker jag bara den frågan är relevant om en konferens alltid hålls på samma plats. Men eftersom de nationella konferenserna ofta flyttar runt, kommer olika grupper att ha olika förutsättningar från gång till gång. Här kan jag lyfta Världens fest som exempel. När den hölls i Malmö kunde ju jag bo hemma och åka kollektivt dit. Det var inte alls möjligt när vi var i Karlstad.

För det andra: Nästa år hålls den stora konferensen för barn och ungdom, Andetag, i Linköping. Detta ser jag fram emot. Målgruppen är barn och unga mellan 0 och 30. Det är nästan så att jag kvalar in. Här finns ingen differentierad avgift utan är för samtliga 800 kronor. Betänk nu denna summa. Man hoppas att 1 500 ska kunna delta. Den totala inkomsten för deltagaravgifter är således maximalt 1,2 miljoner kronor. I våra sammanhang är det ju inga enorma summor.

För det tredje vill jag säga, att jag förstår Svenska Kyrkans Ungas syn på unga med låga inkomster. De poängterar ju att man även upp till 30 kan ha svårt med inkomst, men från 18 års ålder har man ändå oftast egna inkomster till skillnad från barn under 18, när man är helt beroende av sin familjs ekonomi.

Kära kyrkomötesvänner! Barnen är vår framtid, vår oro och vår glädje. Deras deltagande i våra nationella konferenser är också en investering i framtiden. Därför yrkar jag att de ska få komma dit utan kostnad. Tack.

LOUISE CALLENBERG:

Ordförande! Jag talar för motion 2015:57 och yrkar således bifall till den. Jag hade förberett ett par argument men tänker stanna vid ett av dem och låter i stället ett exempel som finns här i salen utgöra en av mina ståndpunkter. Jag ska återkomma till det.

Som ni vet är jag en motionär som tror på goda exempel på hur vi förverkligar avgiftsfri barn- och ungdomsverksamhet i våra församlingar och att det just kan spridas centralt ifrån kyrkan. Jag menar också, att det är en av lösningarna på vår framtids stora utmaning med frågan om antal medlemmar, mångfald av medlemmar, men kanske också det viktigaste, att det här är en principfråga. Avgiftsfritt för barn och unga är en principfråga utifrån att vi som kyrka ska finnas till för dem som behöver det mest. Jag anser att Jesus är glasklar på den punkten. Hindra dem inte. Pengar är en sådan sak som kan hindra våra barn idag.

Så till exemplet. Vi har här idag ungdomar från Landskrona församling. De sitter här bak i gula tröjor, för er som inte har träffat dem ännu. Jag hörde att de var intresserade av just den här motionen. I Landskrona församling är all verksamhet avgiftsfri. Jag pratade med dem idag och frågade, hur det var att vara verksam som ung där. De sa att det kändes väldigt bra att vara del av en församling som är helt avgiftsfri. De sa också att det för dem inte var viktigt vilka bakgrunder de har. Det spelar ingen roll. Här kan alla känna att steget är lätt att ta sig in i en församlings verksamhet. Alla är välkomna. Det är också en anledning till varför de blir fler. Då frågade jag också om detta med läger och konfirmationsverksamhet och sådant. De sa att också resor och liknande är avgiftsfria. Landskrona löser med andra ord detta och de är inte en rik församling.

Detta är de argument som jag tycker behövs. Där finns engagemang, stolthet, attraktivitet, församlingskärlek, en växt i tro. Det här ska vi inte hindra utan möjliggöra. Jag tror att sprida sådana goda exempel och hjälpa våra församlingar att hitta och kunna göra det verkligt är någonting vi ska bidra till.

Men vi kan också uttrycka det så här. Vi behöver fler medlemmar i Svenska kyrkan och vi vet att när konfirmerade ungdomar sedan blir föräldrar, har de en tendens att döpa sina barn i större utsträckning. Därför är också konfirmation och ett flöde in i våra konfirmandarbeten och ungdomsarbeten jätteviktiga för oss och vår framtid. Inflödet av unga i vår kyrka kanske är en av de viktigaste ansatserna för vår mission. Därför ska varje hinder undanröjas. Jag tror att genom att sprida goda exempel och rekommendationer kanske vi kan göra så.

Låt oss öppna dörren och investera i vår framtid, hålla flödet öppet, bifalla vår motion 2015:57 och hjälpa oss att hjälpa varandra att följa Landskronas exempel. Tack.

BIRGITTA LINDÉN:

Jag ska tala för reservationen. Detta blir egentligen ganska lätt, eftersom motionärerna har motiverat mycket väl. Det är det som också finns i vår reservationsformulering.

Den invändning som finns i vårt utskott säger att det är den lokala nivån, församlingarnas ansvar, att se till att jämlika förhållanden ska råda vad gäller församlingstillhörigas barns och ungas möjligheter att delta i planerad barn- och ungdomsverksamhet på nationell nivå, med hänvisning bland annat till att församlingar ofta har fonder att ta medel ur. Det är inte en väg som alla församlingar har. På församlingsnivå krävs visserligen att alla beslut ska prövas genom att en barnkonsekvensanalys ska föregå beslutsfattandet. Detta löser dock inte den ekonomiska ojämnlighet som råder mellan landets församlingar. Det finns en remiss som är ute som handlar om gemensamt ansvar. Där nämns bland annat att en komponent i utjämnningssystemet skulle kunna vara pastoratets andel barn bland befolkningen inom det geografiska området pastoratet har. Men det är ju ingenting som vi vet är någon verklighet och det är mycket mer komplicerat än så.

Motivet för att bejaka motion 2015:57 är precis det vi nyss har lyssnat på. Goda lättillgängliga exempel tror vi leder till förändringar ute på det lokala området. Kostnader på nationell nivå är någonting som har lyfts i vårt utskott. Hur ska vi ha råd med detta? Jag har faktiskt hört idag, att man säger att Svenska kyrkan på nationell nivå har alldeles för mycket pengar. Jag tror det var från Bertil Persson.

Jag yrkar bifall till motionerna 2015:19 och 2015:57.

MARJA SANDIN-WESTER:

Ordförande! Jag talar för utskottet. Naturligtvis är allt som vi hört här behjärtansvärt. Att vi värnar om våra barn och ungdomar är naturligtvis viktigt, att de ska kunna ta del av så mycket som möjlighet utan att det ska behöva bero på föräldrarnas plånböcker. Trots det yrkar jag bifall till utskottets förslag att avslå de två motionerna 2015:19 och 2015:57.

Vi hade en lång diskussion i vårt utskott om detta. Vi anser dock att det är församlingarnas ansvar att göra det möjligt för ungdomarna att komma iväg på så många aktiviteter som möjligt. I utskottets överväganden har vi skrivit: "Utskottet vill komplicera frågan om vad avgiftsfritt innebär. Om man enbart talar om deltagaravgifter, men inte resa och uppehälle, väcks andra frågor." Resan för den som reser långt kan vara väldigt betungande, medan det nästan inte kostar någonting om man bor i närheten och kan åka med kommunala färdmedel. Därför är den här frågan väldigt komplicerad. Att avgöra vad som är goda exempel på avgiftsfritt är inte så enkelt och inte heller att från nationell nivå göra rekommendationer till varierande lokala förutsättningar.

Frågan om barns och ungas möjligheter att delta i Svenska kyrkans verksamhet på de nationella konferenser som erbjuds är otroligt viktig. Utskottet menar att ett deltagande att det inte bör vara beroende av ekonomiska villkor som föräldrarnas möjligheter att betala. Därför menar utskottet att motionärernas intentioner är lovvärda. Vi anser dock att det i första hand är församlingarnas ansvar att ingen ofrivilligt ska tvingas utebli från någon aktivitet som kyrkan ordnar. I många församlingar finns det faktiskt också möjligheter att söka från fonder för det här

ändamålet. En ytterligare fundering som utskottet har är, om det finns risk för att färre konferenser för barn och unga skulle bli följden om de erbjuds gratis, alltså för att budgeten inte skulle räcka till så många andra evenemang.

Av de här anledningarna föreslår utskottet att avslå motionerna 2015:19 och 2015:57. Tack för mig.

SARA WALDENFORS:

Ordförande! Barnen är vår framtid, som Sofija sa. Utan några barn som kommer in i vår organisation och trivs där har vi ingen framtid. Vi vuxna kan sitta här och säga: Jo, det ska vara rättvist. Man kan ha en massa goda argument och det är jättebra. Men kommer inte barnen att trivas, trivs inte föräldrarna. Kommer inte barnen att trivas, kommer de inte fortsätta att vara medlemmar. Kommer inte barnen att trivas, blir de inte kvar. Jag tycker inte det är okej att man på grund av föräldrarnas ekonomi ska avgöra vad man kan vara med på och inte. Det nämndes att det ofta finns diakonipengar att söka, men det är inte jätteroligt att som förälder skicka ett mejl till diakonen och säga att man skulle behöva pengar så att mitt barn ska få åka med och få frågan: Hur mycket kan du lägga då? Det är ingen ovanlig kommentar. ”Jag vet inte riktigt.” Den utsattheten behöver vi inte som kyrka stå för.

Barnen är vår framtid och vårt hopp. Vi ska ta hand om dem på allra bästa sätt, annars är det inte medlemsvård. Det ska vara avgiftsfritt på alla sätt för barn upp till 18 i vår kyrka. Bifall till motionerna 2015:19 och 2015:57. Tack.

Beslut i ärendet återfinns i kyrkomötets protokoll, § 110.

§ 56 ILO-konvention nr 169

GUNILLA ELDEBRO:

Ordförande! Jag talar för den reservation som finns och vi reserverar oss till förmån för ett avslag av motion 2015:21 om att uppvakta regering och riksdag till stöd för ratificering av ILO-konvention 169. Som ni kommer ihåg behandlades den även under 2014.

Frågan är mycket svår och det visade sig även i utskottet. Det var långa diskussioner och vi hade också viss hjälp. Den är mycket komplex, både svår och komplex, att ta ställning till ur många olika aspekter, juridiska, ekonomiska och kulturella. Och än mer komplex blir det för Svenska kyrkan som samfund att förhålla sig till frågan, då vi har medlemmar som ofta hamnar i olika ställningstaganden.

ILO-konventionen har fått en polariserande och konfliktskapande dimension på det lokala planet. Svenska kyrkan bör i detta samman verka för samverkan, samtal och försoning. Svenska kyrkan har också ett ansvar genom att vara en stor markförvaltare och därför bör vi gå före alla för att verka för samverkan och även då i enlighet med ILO-konventionen.

Alltså yrkar vi avslag på motion 2015:21.

AGNETA GRANSTRÖM:

Ordförande! Jag yrkar bifall till utskottets förslag. Urfolk – vad är det för någonting? Varför ska vi ratificera en konvention? Vi har ett urfolk i Sverige, samerna. Jag tillhör den gruppen, som har levt i ett område under lång tid, i vårt fall mer än 6 000 år. Det betyder 4 000 före Kristus. Det är en folkgrupp som fanns där innan några andra kom och bildade en stat i samma område. Ett urfolk har ett eget språk, en egen kultur och en egen sedvänja.

1989 antogs den internationella organisationen ILO, en konvention som hette 169 som handlar om ursprungsfolkens rätt. Då ratificerade Norge och Danmark den men inte Sverige. Det var lite svårt. 2007 antog FN en ursprungsbefolkningsdeklaration som bekräftar urfolken. De är ett folkslag, har samma värde, samma rättigheter och samma skyldigheter naturligtvis som andra folk. Sverige ratificerade detta. Det är ett instrument som används i arbetet mot brott mot mänskliga rättigheter, mot diskriminering och marginalisering av världens urfolk. Vi har 370 miljoner människor som tillhör urfolk i 70 länder i världen. Vi samer är 80 000–100 000 tusen i världen. Vi är 20 000–35 000 i Sverige. Det är inte så lätt att veta, eftersom det inte görs folkräkning på etnisk grund. 2007 antog Sverige att samerna är ett urfolk och 2011 antog Sverige det i grundlagen. 2013 hade Kyrkornas världsråd generalförsamling och då lovade världens kyrkor och även Svenska kyrkan att kämpa för ursprungsbefolkningarnas rättigheter. Det var en glädje att läsa Dagens Nyheter här i år, där vår ärkebiskop Antje Jackelén skrev att Sverige trots upprepad kritik från FN präglas av passivitet och bristande ansvarstagande för samepolitiken. Sverige måste ta fler steg framåt. Det bör kyrkan och kyrkomötets ledamöter också göra, ta ett steg framåt.

Därför stödjer jag att kyrkostyrelsen får ett uppdrag att uppvakta regering och riksdag till stöd för ratificering av ILO-konvention 169 och bifaller motion 2015:21. Tack.

LEIF NORDLANDER:

Ordförande! Det är naturligtvis alltid behjärtansvärt att vi ska uttala oss om och ställa oss bakom stora saker i kyrkomötet. En av dessa saker är ILO 1969. Frågan är bara om det här är något vi ska syssla med. Är det de frågor som är så mångfacetterade och så komplicerade att vi precis som de som reserverat sig mot detta beslut i utskottet skriver i sin text. Jag är uppväxt i Norrbotten. Jag har mött det här, jag har sett det i min vardag. Jag har arbetat i det här och jag har sett konflikterna. Kanske handlar det om att kyrkan som markägare i stället ska gå före som exempel och utöva samtal och försoning i olika konflikter som sker, snarare än att stå med stora uttalanden och bara ord.

Jag yrkar bifall till reservationen. Tack.

KENNETH NORDGREN:

Ordförande! Som många andra i denna plenisal är jag inte alls insatt i alla detaljfrågor i denna fråga, som hittills benämnts som ytterst komplex. Men jag minns i alla fall att vi för ett år sedan, när en motsvarande motion låg på vårt bord, avslog den, vilket fick många negativa reaktioner till följd, inte minst bland samer i Sverige. När det drivs till att säga ja eller nej till en sådan här fråga som är formulerad i motion 2015:21, uppfattas det ju som ett djupare ställningstagande än vad det i sak kanske är, till just den här ILO-konventionen.

Efter det som det beskrivs i utskottets betänkande har ju ett antal insatser gjorts från Svenska kyrkans sida för att kunna påverka i den här frågan i alla fall. Jag uppfattar situationen också som så, att staten har kommit längre in sin behandling att säga ja eller nej till en ratificering. Oavsett om ni som kyrkomöte säger ja eller nej till den här motionen, löser inte det en grundproblematik när markägare och rennäringsidkare hamnar i konflikt, därför att lagstiftningen och framför allt regelverkstillämpningen av den inte är tillräcklig. Det innebär att samer som tillhör Svenska kyrkan och markägare som också tillhör Svenska kyrkan oavsett vad vi tar för

beslut, så har vi som kyrkotillhöriga, som kyrka, att ta ställning som direkt angår dem och deras olika slags näringsverksamhet. Utifrån detta har jag ett tilläggsyrkande som jag ska inkomma med skriftligt sedan. Det är att vi inte tar ställning i grundsakfrågan. Det lyder: Med anledning av motionen och mot bakgrund av Svenska kyrkans hittillsvarande insatser, speciellt under 2015, uppdras till kyrkostyrelsen att uppmana regering och riksdag att se över lagstiftning och regelverk i syfte att reducera konflikter mellan rennäring och markägarrätt. Det är så vi kan ta vårt ansvar som kyrka i den här djupt spänningsfyllda frågan. Det handlar konkret om att staten måste bli tydligare i ekonomisk kompensation när rennärrätt trumfas, så att säga, av markägarintressen i en del frågor.

Tack.

NILS GÅRDER:

Fru ordförande! Som många har sagt är detta andra gången vi behandlar frågan. Jag tycker utskottet föregående år gjorde en god bakgrundsteckning och gav oss information. För mig ledde det till slutsatsen att man borde bifalla förslaget om att vi för vår del ska uttala oss till förmån för att Sverige skulle bifalla konventionen. Jag blev därför förvånad i fjol över utskottets slutsats men är desto gladare i år, då utskottet kommit till den slutsatsen att man vill att vi ska ge detta stöd. En konvention är ju någonting som inte utarbetas av oss utan som vi ansluter oss till. Lagstiftning är någonting som beslutas av den svenska riksdagen. Det är skillnad mellan det och att biträda en internationell konvention. Jag vill inte påstå att jag är välinsatt, men jag är tack vare utskottet bättre insatt än jag varit tidigare och jag tycker utskottet har skäl för sin sak.

Bifall till utskottet.

MAJ-LIS AASA:

Ordförande! Jag yrkar bifall till utskottets förslag. Som tornedaling, som svensk, som same, som utlänning tänker jag att Sverige jobbade för att den här konventionen skulle komma till skott. De stod där och trumpetade från alla länderna. Sedan när det väl hände har de dragit sig tillbaka och de är så sena och så slöa som tuggummi. De kan inte ta ett beslut. Hur länge kommer det att hålla på? Till syvende och sist kommer rennäringen och samernas liv kanske inte ens fungera, när de väl kommer till skott.

Allt annat jag skulle säga har jag glömt bort, men jag yrkar bifall till utskottet.

ARON EMILSSON:

Ordförande! När vi nu behandlar det här betänkandet om ILO 169 är det som flera har varit inne på en både viktig och känsloladdad fråga. Slutsatserna man kommer till varierar stort beroende på vems åskådning man tar.

Jag är som person väldigt intresserad och fascinerad av den samiska kulturen, identiteten och rennäringen. I egenskap av kulturpolitisk talesperson för Sverigedemokraterna och riksdagsledamot i Kulturutskottet har jag också förmånen att få arbeta med de här frågorna på officiell nivå. Men jag har också ganska nyligen besökt sametinget, dess presidium och ledamöter och lyssnat till aktuella frågor och fört diskussioner – någonting som jag för övrigt efterlyser från samtliga partier och regeringen som är dåliga på detta, tyvärr. Men jag är också stolt över att företräda det parti som på allvar faktiskt satsar på samisk kultur, utbildning och språk i riksdagen, nyligen också genom Nordiska rådet. För inte så länge sedan gav jag just

en tjänsteman i uppdrag utreda ILO 169 lite mer på djupet för att kunna landa i en bra linje där. Det är en komplex fråga. Sedan 1977 är samerna som sagt erkända som ett urfolk och har med det ett långtgående skydd och långtgående rättigheter i förhållande till andra nationella minoriteter. På den punkten råder inga tveksamheter.

När man däremot behandlar ILO 169 sträcker man sig in på snårigare terräng och får vara beredd frågor som rör såväl äganderätt som nationellt ekonomiska konsekvenser. Konstitutionsutskottet behandlade i våras frågan och anförde då dels att det är angeläget att ILO 169 inte ratificeras innan de rättsliga förutsättningarna är utredda, dels att man inte vill föregripa den beredning som nu behandlas i regeringskansliet. Samtliga partier inklusive mitt eget utom vänsterpartiet var eniga i det här beslutet, vilket jag tycker är en balanserad linje i dagsläget. Att skynda fram i sådana här frågor, vilket är utskottets förslag till beslut, är inte ansvarsfullt utan mer populistiskt. Man ska också komma ihåg att vi tillsammans med Norge och Finland i överläggningar med sametingen håller på att ta fram en nordisk samekonvention. Den ska vara klar nu till 2016. Det är ytterligare en process som vi hinner invänta med lite tålamod.

Man måste lyfta blicken i de här frågorna och fråga sig lite mer förutsättningslöst, som någon har varit inne på. Löser en ratificering av den här konventionen den nedärvda men väldigt levande konflikten mellan fjällbönder och andra markägare och samer? Om inte, finns det möjligheter vi missat? ILO-konventionen har utretts vid tre tillfällen i närmare tjugo år. Den börjar få några år på nacken, men alla delar är aktuella.

Summa summarum, frågan är viktig och komplex och för att varken föregå pågående processer eller genomtänkt så split mellan grupper och intresse, även i Svenska kyrkan, yrkar jag avslag på utskottets förslag och tyvärr avslag på motion 2015:21 i dagsläget. Tack.

AGNETA GRANSTRÖM (REPLIK):

Ordförande! Det pratas om att vi inte behöver skynda oss. Nej, det har vi inte gjort. Vi har verkligen inte gått några steg framåt, vi har stått stilla – precis som Maj-Lisa – i tuggummi. Vi började med det här 1989, så under 27 år har vi funderat. Jag tror att vi har funderat färdigt. Ska det hända någonting, måste man lyfta på benen och gå framåt. Det händer ingenting när man står still.

Jag vill också säga, att när det gäller samerna och samverkan med jordbrukarna och skogsägarna är det ett oerhört gott samarbete. Visst finns det konflikter, men dem löser man vid samtalsbordet. Det som behövs är att vi ratificerar konventionen, så att vi kommer på lika grund till förhandlingsborden för att få till en samverka som håller. Idag har vi 51 samebyar i Sverige. De kommer att försvinna om vi inte hjälper till genom att ratificera konventionen. Tack.

ARON EMILSSON (REPLIK):

Ordförande! Det finns inte så mycket att tillägga. I sak någonstans, i intentionen och i frågan kan jag verkligen instämma med föregående talare på flera plan. Det här är en oerhört komplex fråga. Det är ett viktigt ställningstagande för att erkänna utvidgade rättigheter för ett urfolk, men det är också en fråga som inte alltid ligger högst på dagordningen när man faktiskt pratar med sametinget och med flera samiska företrädare som också har många grupper inom sig. Det är en fråga som bereds på så många plan inom riksdag och regering. Den har 20 år på nacken och man måste titta

på olika möjligheter och inte bara låsa sig vid ILO 169. Det är detta som jag tror det finns en problematik med och därav anledningen.

ANDERS AHL:

Det är första gången jag är med här som ersättare i kyrkomötet. Jag är väldigt glad att jag då hamnade i Kyrkolivsutskottet. Jag kände inte till så värst mycket om den här konventionen innan. Diskussionen i utskottet var bitvis ganska het. Där var ju delade meningar. Det var juridiska aspekter och även mycket diskussion om utredningen av konventionen. Det är väl där som många är lite osäkra. Vad blir konsekvenserna? Jag ville först yrka bifall till motion 2015:21 när jag först såg den, men ju mer jag fick veta, desto mer insåg jag att detta är en väldigt komplex fråga som i dagsläget kan vara svår att ta ställning till.

Tyvärr får jag därför yrka avslag på utskottet förslag och avslag på motion 2015:21. Tack.

STIG ERIKSSON:

Jag vill yrka avslag på motion 2015:21 till förmån för reservationen. Frågan är komplicerad och jag tror det är därför som det har dröjt med beslut. Vi pratar om samer mer än renägare. Vi pratar om kyrkan som markägare, men markägare är också en sådan som jag, som bor i renbetesområdet och äger mark.

Vi ska vara salt och vi ska våga uttala oss i frågan, men det kräver att vi är väl insatta när vi uttalar oss och vad som blir resultaten av det vi ska uttala oss om. Vi ska noga välja i vilka debatter vi går in. Jag är inte säker på att det här är en bra debatt. Med frågan om ILO är det precis som Agneta sa. Det är sådant som vi nog praktiskt löser när vi sätter oss ner och pratar med varandra. Det är samverkan och förtroendegivande samtal som löser de problemen. Det blir en polarisering på det här. Man känner oro inför förväntan på vad ILO-konventionen ska åstadkomma. Är den lika stor som rädslan över vad den kommer att ställa till med? Det gör att detta inte är någon enkel fråga.

Jag stöder reservationen.

BISKOP HANS STIGLUND:

Ordförande! Jag ska inte förlänga med att säga hur komplex frågan är. Jag möter ju den som biskop i Luleå stift – församlingsbor, samer, renägande samer och icke renägande samer, markägare, bönder som också under lång tid bedriver skogsbruk och försöker överleva i bygderna.

Så skär den frågan rakt igenom byar och samhällen. ILO 169 har ju blivit en symbol för många samer på en längtan efter att deras identitet och kultur och språk ska bli erkänt. Deras rennäring ska bli erkänd. Varje gång som det här skjuts på framtiden blir det på något sätt ett osynliggörande av samer som gör ont och sårar. Det har också blivit ett hot för många markägare. Mark som man äger och har ärvt ska man plötsligt lämna ifrån sig och därmed möjligheten till inkomst. Någonstans där finns den här frågan.

Men ändå önskar jag bifalla utskottets förslag. En ratificering är ändå ett steg i rätt riktning. Just nu händer ingenting. Min bild är att någon måste lyfta upp frågan på bordet. Den stat, riksdag och regering, som en gång har skapat de här reglerna och lagarna måste ta ett ansvar, annars sviker man människor lokalt som ställs i konflikt mot varandra. Mitt förslag är därför, att en ratificering kan innebära att också dialog möjliggörs. Att ratificera en konvention har ju inte löst alla svåra frågor

kring markrättigheter och näringsverksamhet, långt ifrån. Men då förs frågan upp på agendan på ett tydligt sätt från dem som har makten att förändra situationen. Det kan man inte göra lokalt. Det är min bedömning.

Därför tror jag att det behöver tas ett steg framåt och då är ratificeringen en möjlighet. Det betyder inte att vi är framme. Vi har redan ratificerat barnkonventionen i Sverige. Det betyder ju inte att vi har löst barns problem på något sätt i vårt samhälle, men vi har gett en färdriktning vart vi vill gå. Det saknas i den här frågan.

Bifall till utskottets förslag.

BISKOP MIKAEL MOGREN:

Ordförande! Jag vet väl att det finns komplikationer i den här frågan. Mina föräldrar är skogsbönder. I den tidningsflora som bondepressen utgör finns det mycket rädsla för det här. Det är jägare och det är skogsägare som inte vill se att ILO 169 ratificeras.

För mig som kristen och svenskkyrklig är detta en större fråga. Det är en del av ett försoningsarbete mellan samer och svenskkyrkliga, eller den del av svenska kyrkan som är samisk och alltid har varit det. Det är lätt att man gör det här tekniskt och tänker att det handlar om skog och beten och jägare och så, men för mig är det verkligen samma process som kommer att uttryckas i den vitbok som kommer att släppas till Jokkmokks marknad och handlar om de oförrätter som det samiska folket har blivit utsatt för och där Svenska kyrkan, som var samisk men också mycket annat, var en aktör. Den drev skolor som ställde till det och det var faktiskt ganska otäckt.

Jag själv har mycket kontakter med Idre sameby, som är den sydligaste statligt reglerade samebyn och som finns i Västerås stift. Jag ser fram emot den dagen jag kan säga till vännerna i vår sameby, att nu stöder vår kyrka ratificeringen av ILO 169. Tack.

YLVA WAHLSTRÖM:

Ordförande! Jag hoppas verkligen att du vågar gå på utskottets förslag och vågar ratificera den här rättigheten för samerna. Jag hoppas också att våra biskopar kan komma tillbaka till sina stift glada med det här budskapet och också att vi på nationell nivå genom Henrik Grape jobbar för alla ursprungsbefolkningars rättigheter och miljökunskande i samband med miljökonferensen i Paris. Vi måste våga se naturfolken och lyssna in dem. Det är de som känner jorden bäst och att vi vågar ta vår del av det hela är bara en liten del.

Regering och riksdag behöver det här stödet och denna uppmuntran från oss här på kyrkomötet. Det var en besvikelse när vi inte tog beslutet förra året, men då var det en otydligare formulering. Nu fick vi en tydlig motion, 2015:21, som gör att vi i år vågar ta detta. Jag hoppas verkligen att ni inte vill bli bromsklossar. Kyrkomötet bör vara med och leda kyrkan mer än förhindra det vi vill och står för. Jag tror att vi har mod att hjälpa till med den här rättighetslagstiftningen, så att samerna får sina självklara rättigheter och kan utveckla sig bättre. Tack.

LENA KLEVENÅS:

Ordförande! Jag yrkar bifall till utskottets förslag. Jag tycker vi har utrett detta i Sverige länge nog. För mig handlar det om ursprungsfolk över hela världen och jag tycker det skulle vara logiskt, att Svenska kyrkan och kyrkomötet stödjer mänskliga rättigheter för alla ursprungsfolk i överallt.

Jag tänker på janadifolket i Indien som blev bortkörda därför att det byggs en hamn. Jag tänker på ursprungsfolk i Afrika som inte äger sina marker. När det sätts upp en kaffeplantage körs de undan utan kompensation och förlorar sina försörjningsmöjligheter. Det finns i Brasilien mängder med ursprungsfolk, det finns i Ecuador, det finns i Filippinerna. Vi har ju inte bara ett ansvar för det svenska ursprungsfolket. Här gäller det alla ursprungsfolk över hela världen. Jag tycker det stämmer väl överens med Svenska kyrkans internationella arbete att se till att människor kan slippa gå hungriga.

ILO-konventionens ratificering betyder att mänskliga rättigheter stärks för alla ursprungsfolk i hela världen och det bör vi ställa upp på.

DANIEL LARSON:

Ordförande! Jag vill börja med att yrka bifall till utskottets förslag. Jag kommer att läsa text från utskottets överväganden. Vi blev klokare i utskottet och kunde därmed lägga förslaget om bifall.

Ratificeringen av ILO-konvention nr 169 är en symbolfråga som skapar både oro och förhoppningar. Konventionen visar på en viljeinriktning och präglas av urfolkens rätt till samråd och delaktighet i beslut som kan komma att påverka dem. Utskottet anser att frågan om konventionen är komplicerad genom de olösta intressekonflikter som råder mellan samer och markägare. Samtidigt skulle en ratificering av konventionen bidra till regelverk och tydlighet i frågan. Med en ratificering måste staten även ta ansvar för markägarnas situation genom att lösa frågan om hur man skulle kunna ersätta dem när de drabbas ekonomiskt.

Sverige är redan idag bundet av internationell rätt som ställer krav på ickediskriminering av urfolks rättigheter och hänsyn till urfolkens traditionella näringar. Detta innebär bland annat att samråd ska hållas så att samerna ges möjlighet att påverka de åtgärder som planeras och som berör dem och deras markanvändning. Det finns också regler i svensk lag, exempelvis i skogsbruket, om att markägare ska vidta särskilda åtgärder för att visa hänsyn för renskötselrätten och samråda med samebyarna för att på det sättet underlätta för renskötseln. Rennäringen är ett så kallat allmänt intresse och renskötselrätten är skyddad i grundlagen, men kan kollidera med äganderätten.

Bekymret är att svenska regler inte tillämpats så att de når upp till de krav som ställts i internationell rätt för skydd för urfolks rättigheter och kultur, varken när det gäller likabehandling av samernas bruksrätt eller när det gäller särskilda åtgärder till skydd för renskötseln.

Utskottet konstaterar att kyrkostyrelsen under flera år utträttat ett omfattande arbete i den riktning som motsvarar motionärernas önskan, och sedan förra årets kyrkomöte har ytterligare insatser genomförts. Likaså konstaterar utskottet att det i regeringens budgetproposition som lämnades dagen innan utskottsbehandlingen började, framgår att regeringen i enlighet med vad Sverige meddelat FN:s råd för mänskliga rättigheter kommer att arbeta i riktning mot en ratifikation av konventionen, men att frågan ytterst avgörs av riksdagen. För att ytterligare påskynda processen om en ratificering anser utskottet att Svenska kyrkan ska fortsätta uppvakta regering och riksdag i denna fråga.

Svenska kyrkan är en stor markförvaltare och den hänsyn som ska visas enligt skogsvårdslagen tillämpas och Svenska kyrkan vidtar åtgärder i sitt skogsbruk för att främja samernas renskötsel och samråd hålls.

En tillämpning av ILO-konventionens bestämmelser skulle kunna innebära att Svenska kyrkan tillsammans med samebyarna och andra samiska organisationer utformar samråd i ILO-konventionens anda, vilket också görs på flera platser. utskottet menar att detta skulle kunna bidra till ett klarläggande och därmed till en minskad oro för vad en svensk ratificering av ILO-konvention nr 169 skulle innebära. Utskottet menar också att Svenska kyrkan som rymmer både markägare och samer skulle kunna ta ett större ansvar i denna komplicerade fråga och medverka till att dialogen utvecklas och utformas så att förtroendet mellan människor ökar.

För att ytterligare påskynda processen med Sveriges ratificering av ILO-konvention nr 169 föreslår utskottet kyrkomötet att bifalla motionen.

ORDFÖRANDE KARIN PERERS:

Ett under överläggningen framlagt förslag som jag uppfattar är ett alternativt förslag är lagt av Kenneth Nordgren och lyder: "Med anledning av motionen och mot bakgrund av Svenska kyrkans hittillsvarande insatser speciellt under 2015 uppdras till kyrkostyrelsen att se över lagstiftning och regelverk i syfte att reducera konflikter mellan rennäring och markägarrätt."

Vad gäller det här särskilda yrkandet kan det vara någon nyans som våra jurister behöver titta på. Kyrkostyrelsen kanske inte helt och fullt kan se över lagstiftningen i landet men däremot det som främjar synpunkter på den lagstiftning som förekommer.

Beslut i ärendet återfinns i kyrkomötets protokoll, § 111.

§ 57 Tobacco Endgame – Rökfritt Sverige 2025

JERKER SCHMIDT:

Ordförande! Jag vill börja med att yrka avslag på motion 2015:23. Att börja uttala Svenska kyrkans stöd för diverse i och för sig väldigt lovvärda ideella organisationer och olika kampanjer, utan att det egentligen har någon central bäring på Svenska kyrkans grundläggande uppdrag och uppgifter, är på ett principiellt plan väldigt problematiskt. Ett sådant förfarande riskerar att leda till att Svenska kyrkan kommer att behöva uttala sitt stöd till en mängd organisationer och initiativ. Det innebär en svårighet hur det ska uppfattas när vi inte har tagit ställning till någon fråga eller ställt oss bakom en organisation. Innebär det, om vi inte uttalar oss för Amnesty, att vi skulle vara för tortyr, eller om vi inte uttalar oss för ett arbete i trafiksäkerhetsfrågor, att vi skulle vara emot ett sådant arbete? Därför är det bäst att avslå den motionen utifrån de argumenten.

Därtill finns det ytterligare en väldigt principiell fråga som handlar om det egna ansvaret. Frihet och egenansvar är i sig själv goda samhällseliga och principiella värden. Vidare anser vi när vi har diskuterat detta i utskottet, att det inte har varit riktigt klarlagt om det är några kostnader förenade med detta och vad detta beslut i sådant fall skulle innebära. Tack för ordet.

ANNA-KARIN WESTERLUND:

Ordförande! Visst vore det en önskedröm om ett rökfritt Sverige 2025. Det tycker vi alla i utskottet. Ändå föreslår jag att motion 2015:23 avslås och jag talar då för reservanterna. Eftersom Jerker har sagt det mesta tänker jag att jag inte behöver säga mer. Jag tycker precis som Jerker.

AGNETA GRANSTRÖM:

Ordförande och motionärer! Tack för motionen 2015:23. Tobacco Endgame handlar om att en rökfri framtid är möjlig. För att uppnå detta behövs ett stort samhällsstöd och ett stort samhällsengagemang, men det betyder inte att det är kyrkan som gör jobbet. Det är många andra som kan göra det. Men varför bör vi vara med då som kyrka? Jo, idag röker och snusar 24 procent av Sveriges befolkning. Om man går in på OECD:s hemsida och tittar på fakta ser vi, att de tobaksrelaterade dödsfallen i Sverige och i världen är 10 procent i den vuxna befolkningen. Rökningen är den enskilt största orsaken till cancer. 12 procent av alla som dör och av alla cancerfall beror på rökning. Den passiva rökningen, vet ni vad, tar lika många liv per år som trafikolyckorna, ungefär 200 stycken. När det gäller trafikskador och trafikdöd har vi en nollvision.

Kyrkan jobbar mycket med barn. Barnarbete, konfirmandarbete och ungdomsarbete är oerhört viktigt. Vi träffar barn dagligen och våra ungar är ju vår framtid. När vi tittar på barnkonventionen och när vi tittar på tobakskonventionen som Sverige har ratificerat säger vi, att barn har rätt att ha bästa möjliga hälsa och en tobaksfri uppväxt och framtid. Vet ni, att idag börjar 16 000 ungdomar att röka i Sverige, så kyrkan har en uppgift. Tobaks- och folkhälsoexperter föreslår att vi 2025 ska ha mindre än 5 procent av rökarna. Det är möjligt om vi är många som går ihop och hjälper till. Det finns länder som Irland och Nya Zeeland som redan har satt 2025 som slutår för tobaksbruk. Tobacco Endgame betyder att vi stöder ett stort samhällsarbete om att minska rökningen, men det är ju inte något förbud mot tillverkning, försäljning, innehav eller användning av tobak. Det är att ställa upp på en god folkhälsoinsats mot tobak som faktiskt tar död på människor. Vi behöver minska tobaksrökningen. Vi behöver bli goda mor- och farföräldrar som lever länge och hjälper till med barnuppfostran. Vi behöver få friska ungdomar och vi behöver minska cancersjukvården.

Jag vill yrka bifall till motion 2015:23.

JERKER SCHMIDT (REPLIK):

Tack Agneta! Jag håller med dig i allt det du säger utom i din slutsats, att vi faktiskt inte ska bifalla utan avslå motion 2015:23. Men i övrigt handlar ju faktiskt inte detta som jag ser det huruvida vi är för rökning. Jag tror att väldigt få av oss här inne är för rökning eller att vi på något sätt skulle vara motståndare till att arbeta kring folkhälsofrågor. Nej, det som vi försöker ta upp är att problematisera motionen i sig själv och lyfta de principiella aspekterna utav detta. Hur ska det uppfattas när vi inte har tagit ställning i en fråga eller ställt oss bakom en organisation? Det är oklart vad detta innebär när det gäller eventuella kostnader och vad detta stöd egentligen får för konsekvenser. Tack.

BRITTA BROMAN:

Ordförande! Jag funderade tidigare idag över vad min fromma gammalkyrkliga farmor Maria Lovisa skulle ha sagt om en sådan här motion. Hon rökte två matanzas om dagen för att inte räknas till de gärningsrättfärdiga.

Men till sakfrågan, som jag tycker handlar om ifall vi ska stödja vissa organisationer medan vi låter andra vara. Min fråga blir då vilken organisation som blir nästa som ska stödjas av kyrkomötet. Är det nykterhetsrörelsen? Djurens rätt? Friskis och svettis, för vad ska vi göra åt alla dessa soffpotatisar? Jag kan se framför mig ett kyrkomöte, där olika organisationer kontinuerligt vädjar om vårt stöd. Ja, kanske måste det till ett helt nytt utskott som behandlar just bara detta. Vi öppnar här för någonting som jag har väldigt svårt att se att kyrkomötet ska syssla med. Därmed inte alls sagt att det skulle vara hälsosamt att röka, inte alls, men det handlar ju om något helt annat i botten.

Jag yrkar därför bifall till reservationen och avslag på utskottets förslag.

WANJA LUNDBY-WEDIN:

Ordförande! Jag vill börja med att kommentera huruvida det är en organisation som vi stödjer. Tobacco Endgame kan vi säga är en opinionbildningsinsats. De som jobbar mycket med den är Tobaksfakta, en ideell tankesmedja bestående i huvudsak av personer verksamma inom olika yrkesföreningar i vården. Det är över 80 organisationer som har anslutit sig till denna opinionbildningsinsats. Det medför inga kostnader och det hela handlar om att vi ska opinionsbilda vår riksdag och regering så småningom att vilja fatta ett beslut som innebär, att vi ska ta oss an och göra aktiva insatser för den folkhälsokonvention som Världshälsoorganisationen har fattat beslut kring och som också Sverige har ratificerat.

Jag tycker det har kommit fram många goda argument varför vi skulle ansluta oss till Tobacco Endgame, när vi ser hur tobaksbruket fortfarande finns i vårt land, hur det ökar bland unga människor och framför allt bland kvinnor och att det skördar många dödsoffer, både naturligtvis bland dem som röker men tyvärr också bland dem som inte röker. Man kan tycka att det här ska vara ett egenansvar, men det är unga människor som kanske har svårast att stå emot de reklamkampanjer som kommer från olika industrier.

Jag vill lyfta en fråga till, som visar vilken stark etisk fråga det här är. Det är ju så att tobaksbruket har gått ner i västvärlden. Vart vänder sig då de industrier som vill tjäna pengar på tobaksbruket nu? De vänder sig ut till länder som vi normalt ser som våra utvecklingsländer, där vi samarbetar för att höja människors hälsa, välbefinnande och möjligheter till att försörja sig själva. Där börjar tobaksbruket öka ännu mer. Vi har därför så många etiska aspekter, där jag tycker att Svenska kyrkan både som Sveriges största kristna samfund och som kyrkan som en stor folkrörelse har ett ansvar att ställa upp på att säga nej till tobaksbruk och vara med och bidra till, att Sverige kan fatta ett beslut så småningom att fasa ut tobaksbruket.

Jag hoppas verkligen att vi kan stå bakom motionen 2015:23 och därmed också utskottets utlåtande som ju föreslår ett bifall till motionen.

JERKER SCHMIDT (REPLIK):

Varför tala så ivrigt bara om rökning? Vi vet ju att motion, sömn och alkohol är minst lika viktiga aspekter av ett begrepp som vi skulle kunna kalla för folkhälsa. Låt oss tala folkhälsa i stället i största allmänhet. Låt oss tala om att leva med en sund själ i en sund kropp. Det är väl ett jättebra budskap som vi skulle kunna ha från

Svenska kyrkan. Men låt oss bredda begreppen och låt oss också se vart de principiella svårigheterna med en sådan här motion tar oss. Det skapar oklarhet. Jag upprepar: Vad innebär det för oss som organisation om vi inte har tagit ställning i någon fråga eller ställt oss bakom ett initiativ eller en organisation?

WANJA LUNDBY-WEDIN (REPLIK):

Det kan finnas mycket. Jag kan känna stark sympati för att vi skulle engagera oss i folkhälsofrågor brett, men just denna gång handlar det om att ställa oss bakom en stor opinionsbildningssatsning i Sverige för att försöka fasa ut tobaksbruket i Sverige. Så, hur säger man, låt inte det bästa bli det godas fiende utan ta tobaksrökningen. Det kanske finns anledning att komma tillbaka till andra frågor, men nu handlar det om tobaksbruket och Svenska kyrkan kan faktiskt göra en insats. Jag vill åter igen yrka bifall till utskottet.

MAGNUS EK:

Ordförande! Jag hoppas också att vi avslår motion 2015:23. Det är delvis för att jag håller med reservanterna i utskottet om att vi kanske ska ha en försiktighet kring vilka kampanjer och organisationer vi stödjer från Svenska kyrkans håll. Dels gör jag det för att jag faktiskt tycker att det är den enskilda människans beslut om man vill röka eller bruka någon annan form av tobak, eller för den delen om man vill äta chokladbollar eller dricka läsk.

Framför allt tycker jag vi ska fråga oss om det här är ett särskilt bra initiativ. Jag är säker på att intentionen till största delen är lovvärd, men det finns en stor problematik med Tobacco Endgame och med andra lösningar som Tobaksfakta och andra förespråkar här. Till att börja med vill man höja tobaksskatten. Det kan vara bra på vissa sätt, men man ska komma ihåg att tobaksskatten till stor del är regressiv. Tobaksbruket är mer utbrett bland låginkomsttagare och bland personer med psykiska besvär, och även om det så klart hade varit bra ifall personer som har en låg inkomst inte röker och inte lägger pengar på det, så tror jag inte det är bra att ta ännu mer av deras pengar bara för att de röker.

Vidare kan vi ju kolla på enhetliga förpackningar. Tittar vi på undersökningar från Australien som har infört det här ser man, att det har en marginell påverkan om ens någon på tobaksbruket. Däremot väljer folk billigare cigaretter om man har neutrala förpackningar, men det påverkar inte tobaksbruket i någon högre utsträckning.

Det som jag ser som mest problematiskt är just, att det inte bara är riktat mot rökningen. Visst säger man att man ska kunna producera och sälja tobak, men man vill också plocka bort smaksättning i alla typer av tobaksprodukter. Vad gäller rökningen är smaktillsatser en ganska sen uppfinning, men i det svenska snuset har vi smaktillsatser sedan 1800-talet och det är en grundläggande del av vad som utgör det svenska snuset. Det svenska snuset är den största anledningen till att vi har lägre dödlighet i lungcancer i Sverige, i varje fall bland män som snusar i större utsträckning. Det är precis sådana följder som det här kommer att få. Jag är säker på att det är en lovvärd intention, men precis som Tobacco Endgame själva säger har rökningen varit på väg ner under en längre tid i hela västvärlden och i Sverige.

Jag tror inte att vi behöver slänga på med fler dåliga förslag. Jag tror framför allt inte att Svenska kyrkan ska behöva uttala sig om detta. Det är klart att vi inte vill att folk ska röka, det är klart att vi inte vill att folk ska förstöra hälsan för sig själv eller andra, men vi ska tänka över hur man ska komma åt det här. Då handlar det mer om

stöd, mindre om förbud, mindre om skatter, och framför allt om att Svenska kyrkan kanske inte ska uttala sig om förbud och skatter. Tack så mycket.

BIRGITTA LINDÉN:

Jag talar för utskottet. Där stannade vi vid att vi vill yrka bifall till motion 2015:23. Mycket är sagt om det här och de invändningarna som har kommit i reservation och mening var väntade. Ni har ju läst alla handlingar som har gått ut.

Men är det då en fråga för Svenska kyrkan att engagera sig i? Den frågan är ställd. Borde det inte vara så, att varje individ har personligt ansvar för hur man förvaltar sitt liv? Varje individ har så klart ett ansvar för hur man väljer att leva sitt liv. Förutsättningarna för de valmöjligheter som står till buds för var och en ser dock mycket olika ut. Men något vi också vet är att information och kunskap om skilda företeelser, om till exempel konsekvenser av tobaksbruk, ger ett bättre underlag för individuella ställningstaganden. Ibland sägs det att människan är skapelsens krona. Är vi då inte skyldiga att hantera också våra fysiska kroppar på bästa sätt? Att avstå från att stödja arbetet mot ett rökfritt samhälle med motiveringen, att Svenska kyrkan då också borde uttala sitt stöd för andra friskvårdande satsningar är inte ett hållbart argument, ansåg utskottet. Vi kan inte invänta en lista på alla tänkbara hälsofrämjande satsningar, för att sedan avgöra om några av dessa skulle vara relevanta för Svenska kyrkan att stödja. Just nu har vi en ung generation, där utvecklingen av tobaksvanorna faktiskt går i helt fel riktning.

Så kyrkomötesdeltagare, ge kyrkostyrelsen i uppdrag att på lämpligt sätt tillkännage att Svenska kyrkan stöder Tobacco Endgame. Bifall till motion 2015:23.

Beslut i ärendet återfinns i kyrkomötets protokoll, § 112.

§ 58 Introduktion till kristendom och Svenska kyrkan på svenska och de större invandrarspråken

ARON EMILSSON:

Fru ordförande! Jag börjar med att tacka utskottet för att man instämmer med våra intentioner i motion 2015:36 och vill tillätta en utredning. Detta är en tid då samhället blivit allt mer sekulariserat samtidigt som invandringen av personer från religiöst och kulturellt avlägsna länder är stor i vår kyrka och hela kristenheten få en utmaning från egentligen två håll. Dels ska vi möta en nedåtgående medlemstrend mot allt färre medlemmar och bland dem allt färre kyrkobesökare, dels ska vi möta stora minoriteter av människor med annan tro och religiös bakgrund i vårt land, inte sällan trosinriktningar som står långt ifrån vår lutherska kristna. I båda fallen krävs naturligtvis bland annat missionsinsatser, vilket kontinuerligt ska bedrivas utifrån missionsbefallningen i kyrkans verksamhet, men särskilt i tider då kyrkan förlorar befintliga medlemmar och har svårt att tillföra nya.

Strategierna kan naturligtvis se väldigt olika ut beroende på vilka målgrupper vi vill nå, men klart är att mission och evangelisation är grundbultar i Svenska kyrkans verksamhet. Vår kyrka har ett ansvar att finnas över hela landet och bedriva gudstjänst, mission, diakoni och undervisning. Man får inte kapitulera ifrån att möta människors oro och längtan i också svårtillgängliga områden, många utsatta förorter och så vidare. Samtidigt vill jag poängtera att det inte handlar om att anpassa Svenska kyrkans webbplatser, publikationer, böcker eller skrifter i allmänhet till andra språk än svenskan och möjligen de officiella minoritetsspråken. Det måste finnas en drivkraft att lära sig svenska och sträva efter det för att ta till sig

verksamheten i stort. Den här motionen pekar på ett särskilt riktat introduktionsmaterial, som utformas både på svenska och på invandrarspråk för en första kontakt med vår kyrka och den kristna läran.

Utskottet skriver i sitt yttrande att det inte är tydligt exakt vilken sorts material som behöver finnas på vilka språk och för vilka syften. Material om kristen tro finns potentiellt på andra språk än svenska i flera invandrarkyrkor och därför bör tas hänsyn till i en utredning av behoven. Att titta på hur materialet ska se ut och på vilka språk måste naturligtvis göras, men syftet är som sagt både samhällsorienterande och evangeliserande. Det kan öppna dörren för fler till vår kyrka. Vi hörde ju också biskop Mikael Mogren tidigare uttala, att vi behöver översätta mer och nå nya grupper på nya språk med vår kyrka. Då borde det vara ett ypperligt tillfälle att tillstyrka denna motion.

Därmed bifall till motion 2015:36. Tack.

ANDERS AHL:

Ordförande! Jag vill börja med att yrka bifall till motion 2015:36. Jag har även skrivit en särskild mening, som ni ser. ”Jag anser att det är viktigt och nödvändigt att ha ett evangeliserande material, som det framförs i motionen, på andra språk än svenska. Missionerande/evangeliserande verksamheter är ett bärande element inom kristendomen. Därför anser jag att det är angeläget att föreslå bifall till motionen.”

Jag såg den här motionen från ett helt annat perspektiv. Jag tänkte in mig själv. Om jag inte kunde svenska språket utan bara arabiska och det fanns en präst här som talade arabiska, hade jag tyckt att det vore väldigt intressant att få i alla fall de mest grundläggande kunskaperna översatta. Det är ju viktigt att alla de bärande elementen i vår religion finns på så många språk som möjligt. Med det tackar jag för ordet.

KATARINA GLAS:

Ordförande! Jag talar för utskottet och yrkar bifall till utskottets förslag. Vi hade ett samtal så klart om motion 2015:36. Precis som i flera andra ärenden vi har haft uppe idag präglas det här samtalet om det nya Sverige som växer fram och som vi är ivriga att möta på bästa sätt.

Vi kom till att föreslå ett avslag av motion 2015:36, punkt 1 och 2. Vi föreslår också att ”kyrkomötet beslutar med anledning av motionen att uppdra till kyrkostyrelsen att utreda vilka behov som finns av material om Svenska kyrkan och kristen tro på andra språk samt att utreda på vilka språk behoven är störst”. Vi har i våra bakgrundstexter också beskrivit vikten av att ta hänsyn även till andra kristna kyrkor som kommer till vårt land och de texter som redan finns på andra språk.

Vi delar motionärernas mening att ett material om Svenska kyrkan och om Svenska kyrkans tro och teologi behöver finnas. Att det finns många i Sverige som har svårt att ta till sig information på svenska vet vi. Det är ju inte det enklaste språket. Det lär bara bli fler som har det behovet. Vi anser dock att det inte är tydligt, och vi märkte under vårt samtal att det är svårt att säga exakt vad vi menar. Det fanns många beskrivningar kring vad det är vi behöver. Därför tänker vi, att en bättre väg att gå är att föreslå kyrkostyrelsen att utreda vilka exakta behov som finns. Tack.

Beslut i ärendet återfinns i kyrkomötets protokoll, § 114.

§ 59 Kyrkan och idrotten

RONNY HANSSON:

Ordförande! Detta betänkande behandlar motion 2015:38 om samarbete på nationell nivå mellan Svenska kyrkan och Riksidrottsförbundet. Tyvärr föreslår utskottet att avslå motionen med hänvisning till vad som redan görs. Vi tycker inte att det är tillräckligt utan vill ha samarbete med Riksidrottsförbundet på nationell nivå. Detta menar vi skulle underlätta för församlingar lokalt att starta samarbete med idrottsrörelsen. Man når inte bara barn och ungdomar, utan genom dem når man även föräldrar och andra vuxna.

I utskottets utlåtande nämner man också samarbete med andra organisationer. Att man samarbetar med Riksidrottsförbundet hindrar inte att man samarbetar med andra organisationer, snarare underlättar. Det är viktigt att Svenska kyrkan syns och märks i olika sammanhang.

Med detta sagt yrkar jag enligt vår reservation att kyrkomötet bifaller motion 2015:38.

STEFAN ARO:

Ordförande! Vi hade en liknande motion förra året och vi stödde den. Vi tycker den är bra. Svenska kyrkan är ju landets största medlemsorganisation samtidigt som idrottsrörelsen är stark och stor i vårt land. På Svenska kyrkans resa att söka nya vägar att vara kyrka tycker jag den här motionen är djärv och spänstig. Jag tänker också på konfirmationsfrekvensen som på något sätt alltid är en kamp och som har varit dalande länge. Vi har ingenting att förlora på att söka samarbete.

Därför bifall till motion 2015:38. Sök Guds rike, sök samarbete.

LEIF NILSSON:

Ordförande! Jag yrkar bifall till motion 2015:38 och till reservationen i betänkande 2015:9. Den här motionen var ju uppe förra gången. Då fick vi avslag, men vi tänkte inte ge oss.

Vi motionärer anser, att det är oerhört viktigt att man kan fortsätta det här. Det ligger på olika nivåer. Det är så att vissa stift ligger i framkant men inte alla. Det är framför allt församlingarna som vill ha stöd när det gäller internatläger, där det kan vara segling, ridning, ishockey, fotboll och allt. Man kan väl säga, att Svenska fotbollsförbundet tagit ett stort initiativ när man har haft ett stort samarbete med Svenska kyrkan på centralt håll. Det ska man fortsätta med, men det räcker inte. Vi skulle vilja ha lite mera hjälp av Riksidrottsförbundet också, som kan trycka på det hela, framför allt nu när de ensamkommande barnen kommer ut i de små byarna och församlingarna. Då skulle vi vilja att idrotten också är med, och så är det ju också. Det är ett stort samarbete mellan kyrkan och olika föreningar. Riksidrottsförbundet har så att säga sin organisation klar. Det förkortas ju RF. Sedan finns det specialförbund och distriktsförbund i Sverige. Kan man få till det här på ett bra sätt, finns det stora möjligheter att man kan utöka det. Det är oerhört viktigt att man tar hand om alla sådana saker.

Till slut yrkar jag bifall till motion 2015:38 och betänkande 2015:9.

BRITAS LENNART ERIKSSON:

Ordförande! Jag hade faktiskt begärt ordet i den här frågan, och för ordningens skull tar jag det också nu. Jag har inte så mycket mer att säga än det som redan har sagts. Jag instämmer framför allt i det som Leif Nilsson har framfört.

Detta var ett försök att helt enkelt lyfta upp den här viktiga saken på ett så kallat högre plan, så att alla nivåer i kyrkan faktiskt blir inblandade i det som är en så stor rörelse, just idrottsrörelsen.

Jag yrkar bifall till motion 2015:38.

ANNA-KARIN WESTERLUND:

Fru ordförande! Jag talar för utskottet. Vi har där beslutat att avslå motion 2015:38 med anledning av att det redan pågår arbete på samtliga nivåer. Detta är faktiskt en resursfråga. Jag önskar att vi hade hur mycket resurser som helst, för jag tycker det är väldigt viktigt med folkhälsa. Det här är faktiskt en folkhälsofråga. Jag tycker också det är viktigt att samarbetet mellan kyrkan och idrottsrörelsen fortsätter att utvecklas. Då vill jag speciellt peka på det goda samarbete som finns mellan Fotbollförbundet och Svenska kyrkan. Säg ni artikeln i Kyrkans tidning om IFK Norrköpings goda samarbete med Svenska kyrkan? De har ju till och med en egen läktare för Svenska kyrkan på sin idrottsplats. Och ni ser hur det har gått för dem. Vilka är svenska mästare? Jo, IFK Norrköping.

Men tyvärr inser vi, att vi inte kan lägga mer pengar på det här just nu. Men jag hoppas verkligen att det kommer att fortsätta att utvecklas och att stiftet kan främja en lokal samverkan. Tack.

LEIF NILSSON (REPLIK):

Det var ju inte så bra att utskottet säger nej till det hela. Ni är ju ändå väldigt positiva till detta. Varför kan ni då inte ställa upp på den här motionen? Det kostar ju inget extra.

Jag yrkar bifall till 2015:38.

ANNA-KARIN WESTERLUND (REPLIK):

Vi i utskottet tog ju upp det här med att vi har *Krafttag konfirmation* och vi har *Kyrka – idrottsforum*. Det är inte fråga om pengar, det är fråga om resurser också.

BRITAS LENNART ERIKSSON (REPLIK):

Ordförande! Jag tycker det verkar lite svag argumentation att säga, att det här är en resursfråga. Det vi vill åstadkomma är, att man ha kontakter mellan den samlade idrottsrörelsen och Svenska kyrkan, så att man bekräftar allt det som händer på lokal nivå och på stiftsnivå. Jag har lite svårt att förstå hur det skulle vara så resurskrävande. Det kan inte vara där som skon klämmer.

TORGNY LARSSON;

Ordförande! Jag vänder mig mot det som utskottets företrädare sa om att det i första hand var en folkhälsofråga. Ja, jag håller med om att det är det, men det här handlar exempelvis om konfirmandarbete. Att vi bedriver konfirmandarbete i Svenska kyrkan är inte bara en folkhälsofråga. Det handlar om att förmedla kristen tro.

Jag har nu under några år vikarierat som kyrkoherde uppe i Härjedalen just i Leif Nilssons församling Ytterhogdal. Jag har sett vad en entusiasm betyder mycket. Det är ingen tillfällighet att det år efter år är samarbete mellan ridskola och konfirmandläger, i ett ridkonfirmandläger. Det beror på att det har funnits flera entusiaster. Fotbollen och idrott över huvudtaget spelar en väldigt stor roll på den orten, även om det är en liten ort och det är fotboll på lägre nivå. Det var ett ridkonfirmandläger nu i somras. Det finns ett stort intresse, men det fordras samarbete på nationell nivå.

Jag är fullkomligt övertygad om det. Det är mycket som skulle kunna utvecklas då det gäller fotbollen.

Jag instämmer i vad Leif Nilsson och Britas Lennart Eriksson har sagt och yrkar bifall till motion 2015:38.

MONI HÖGLUND:

Ordförande! Jag vill bara stämma in i reservationen. Jag har precis varit på *Kyrka och idrott*, där vi har jobbat med Fotbollförbundet och sett hur otroligt viktigt det är att vi som kyrka har det samarbetet. Jag skulle också vilja säga, för att göra det bredare, att om man också har det tillsammans med Riksidrottsförbundet skulle det hjälpa flera församlingar som jobbar med konfirmation att inte bara samarbeta med fotboll utan också med andra idrotter.

Jag vill därför stödja förslaget i motion 2015:38.

Beslut i ärendet återfinns i kyrkomötets protokoll, § 115.

§ 60 Kyrkogårdar som mötesplatser

ELSA CHRISTERSSON:

Ordförande! Jag yrkar bifall till motion 2015:41. Dagen före allhelgonadagen i år gick jag till kyrkogården i Vombs församling, den lilla församlingen i Veberöds pastorat, för att tillsammans med mitt barnbarn smycka vår familjegrav. Då gick där en för mig okänd man och krattade, eller räfsade som vi säger i Skåne. Jag frågade honom om gudstjänsttiden dagen därpå och då bjöd han in på kaffe i kyrkan. Mitt barnbarn har föräldrar av sin tid, så hon är pigg på allt som verkar bjuda på kakor. När vi väl var där inne såg jag att mannen bar prästkrage. Det var församlingens kyrkoherde. Han predikar sällan i den lilla bykyrkan som för närvarande är min hemförsamling och därför har jag inte sett honom. Nu fick vi en pratstund till glädje för mig och barnbarnet fick tända ett ljus för sin avlidne morfar och i praktiken uppleva att den här helgen inte är till för att fira Halloween. Hon fick också en kontakt med kyrkan som kanske kan leda bra framåt.

Jag är säker på att det var väldigt många liknande möten under den helgen mellan kyrkans folk och dess medlemmar. Det som vi upplever under allhelgonahelgen har blivit en tradition i många familjer, inte bara att man smyckar gravarna utan att man går till kyrkan och får kontakt med kyrkans folk. Att det bara ska vara den här dagen tycker jag är slöseri med någonting som redan finns. Vi vet att det fungerar. Vi kan få till en tradition och en mötesplats som jag tycker vi skulle använda. Många före mig har ju påpekat, att vi inte ska fokusera på medlemstappet utan i stället på det som kyrkan erbjuder. Men för att medlemmar och andra ska upptäcka det, den utveckling som pågår och allt det som kyrkan kan erbjuda, är det nödvändigt att komma till kyrkan. Det behövs mer än annonser och det behövs mer än aktiva sociala medier. Det behövs handpåläggning och det behövs att någon talar till oss från mun till mun. Det är då vi kan ändra oss och det är då vi kan få inspiration till att ändra vårt beteende.

Utskottet hänvisar till att kyrkan idag har fått en stor roll när det är katastrofer och kris, vilket är glädjande. Då ser vi också att kyrkan finns i vår folksjäls medvetande, eftersom det är till kyrkan man vänder sig. Även utomlands ser vi detta. I Paris hade kyrkan öppnat när det hemska just nu hände. Det är alltså vid kris och katastrofer, men det jag pratar om är vardagskontakter. Det är basjobbet, det är allt det som behövs av kontakter, av kommunikation, av att vi ser varandra, hör

varandra, tar på varandra och pratar med varandra. Allt detta behöver vi förstärka för att vi ska klara de grundläggande åtaganden som Svenska kyrkan har. När jag hörde om idrotten tyckte jag att min motion är lite i samma anda. Tack.

DAN SARKAR:

Elsa har en väldigt viktig poäng här, även om jag inte kommer med ett yrkande. Det är detta att vi har gudstjänst, undervisning, diakoni och mission. Sedan har vi begravningsverksamhet och där får vi inte använda oss av det som är våra fyra kärnpunkter. Någonstans måste vi börja tänka på de här frågorna. Hur viktigt är det att vi fortsätter att vara huvudmän för begravningsverksamheten, när vi faktiskt inte får syssla med det som är vår huvudverksamhet? Bara en synpunkt.

ELISABETH RYDSTÖM:

Ordförande! Jag talar för utskottet. Vi hade en diskussion i den här frågan precis som i alla andra, men det landade i att vi föreslår kyrkomötet att besluta att avslå motion 2015:41.

Elsa, du har rätt i att det är en viktig mötesplats överallt där man möter människor, inte bara på kyrkogårdarna. Men att rekrytera nya medlemmar är väl kanske någonting som vi kunde ifrågasätta utifrån utskottets syn. Där har ju Dan alldeles rätt, att det handlar om att inte blanda ihop de här verksamheterna.

En snarlik motion behandlades förra året. Det var likadant då, att vi föreslog att den avslogs. Vi skrev så här i våra överväganden: "Motionären lyfter en angelägen fråga om kyrkogårdarnas betydelse men intentionerna i motionen bör kunna beaktas i det arbete som initierades av kyrkomötet 2013 vad gäller begravning och mötet med människor i sorg. Utskottet menar liksom förra året att det inte heller är självklart att människor önskar kontakt med andra människor på kyrkogården, varför frågan inte är okomplicerad. Det finns också svårigheter att förena den trosneutrala begravningsverksamheten med ambitionen att medarbetare aktivt ska möta människor på kyrkogården med målet att nå fler medlemmar med t.ex. information om Svenska kyrkans verksamhet."

Svenska kyrkans arbetsgivarorganisation erbjuder utbildning i frågor om kyrkogårdarnas kvalitetsutveckling och utformning. Där finns frågor om etik och bemötande. Sveriges kyrkogårds- och krematorieförbund har också ett stort kursutbud med liknande innehåll. Även en del stift inbjuder både vaktmästare och personal på kyrkogårdarna till fortbildning.

Utskottets mening är alltså avslag på motion 2015:41. Tack.

Beslut i ärendet återfinns i kyrkomötets protokoll, § 116.

§ 61 Utbildning i kyrkohistoria och landsbygdsfrågor

KARL-GUNNAR SVENSSON:

Ordförande! Jag yrkar bifall till utskottets förslag. Det är med glädje jag kan se, att utskottet har tagit frågan om kyrkohistoria på allvar. Jag hoppas att Fredrik Hegel hade lite fel när han sa, att det enda vi lär oss av historien är att vi inte lär oss något av historien. Jag hoppas att Svenska kyrkan kommer att vara ett präktigt undantag och visar att vi faktiskt lär oss av historien. Trots att det blir avslag på motion 2015:43 blir det ändå ett slags bifall till frågan.

Bifall till utskottets förslag. Tack.

INGA ALM:

Ordförande! För en levande, rikstäckande, öppen kyrka är det viktigt att de kyrkliga utbildningarna rustar sina nya medarbetare, så att de får grundläggande kunskaper och erfarenheter om hur det är att arbeta i en landsbygdsförsamling. Samhällsutveckling och politiska beslut har alltför ofta präglats av att staden utgör norm och referens. Landsbygden har hamnat utanför tankekartan eller så uppfattas den enbart som ett problem. I den snabba tekniska utvecklingen med bredband, fiber och lokal livsmedelsproduktion har förutsättningarna ändrats drastiskt till att åter se landsbygden och de mindre tätorterna som möjligheter för framtiden.

Mot ovanstående bakgrund föreslår jag att kyrkostyrelsen ser över dagens kyrkliga utbildningar, så att detta att vara kristen församling på landsbygden utgör en konkret utmaning för Svenska kyrkan.

Bifall till motion 2015:72.

IRENE OSKARSSON:

Ordförande! Karl-Gunnar Svensson har varit uppe i den motion som vi gemensamt har skrivit, motion 2015:43, men jag kunde inte låta bli att också gå upp med tanke på rubriken på det här betänkandet. Jag kände att det är två hjärtefrågor som jag brinner för, nämligen att vi har god utbildning och kompetens hos våra medarbetare och att vi ser till att det är en kyrka för hela landet. Så vitt jag vet är Svenska kyrkan den enda organisation som Svea rikes lag har skrivit in ska vara rikstäckande. Inget annat som staten har inflytande över har inskrivet att man måste finnas i hela riket.

Då är det också viktigt att utbildningen ger möjligheter för att lära känna och få en kompetens och en kunskap om historien. Jag tycker faktiskt det var lite fyndigt av utskottet att lägga ihop motionerna 2015:43 och 2015:72. Kunskap om historia som kyrkan har med sig på olika sätt, både den nationella kyrkohistorien vi har och, inte minst idag, kunskap om våra systrar och bröder i andra kristna traditioner som nu finns i Sverige och som kanske inte har funnits här så länge. Det är oerhört viktigt att det finns i utbildningen. Kopplat till det skulle jag vilja se mer av – precis som den andra motionären som nyss var i talarstolen sa – att vi faktiskt ser till att våra medarbetare får god kunskap och kompetens vad gäller kyrkans olika förutsättningar. Utan att ha något direkt yrkande skulle jag alltså vilja se som ett medskick, fru ordförande, att vi får mer av praktik förlagd så att man också möter de små församlingarna, landsbygdsförsamlingarna, och de olika förutsättningar som finns där. Min ordförande i Organisationsutskottet var uppe och talade om vikten av eldsjälur i samband med fotbollsdiskussionen. Jag kan konstatera, att de små församlingarnas eldsjälur är mer centrala än någonsin och förståelsen för hur landsbygden många gånger får lösa sina frågor själva tror jag att våra medarbetare behöver mer av, såväl präster som diakoner, musiker och alla andra som har specifika yrkeskompetenser inom kyrkans hägn.

Jag yrkar inget annat än bifall till utskottet men tycker, att båda motionerna 2015:43 och 2015:72 behöver beaktas och att vi har ett öga på vad det är för utbildning vi ger som ett specifikt trossamfunds utbildning.

LARS-IVAR ERICSON:

Ordförande! Inga Alm har lagt fram en mycket angelägen motion, 2015:72, och jag vill tillstyrka den. Hon efterlyser landsbygdsperspektivet hos Svenska kyrkans utbildningsinstitut. Det är väldigt viktigt att det lyfts fram. En stor del av Sverige består av landsbygd och där behövs väl rustade kyrkoanställda.

Ser man tillbaka tror jag inte att respekten för landsbygdens unika förhållanden har funnits med på ett bra sätt i utbildningarna. Jag tänker själv på den prakt jag genomgick i mitten av 80-talet. Stadens förutsättningar dominerade. Prästkandidaterna ville helst praktisera i de stora stadsförsamlingarna. Åren som pastorsadjunkt skulle vara i Lund eller Malmö. Att få tjänstgöra i Blekinge betraktades närmast som en förvisning. Vi fick då en del präster som la ner många timmar på predikoförberedelser men som jäktade in på syföreningsmötet, rev av en andakt och försvann från minnesstunden i församlingshemmet eller bygdegården, präster som trodde att man på landet kan ha morgonböner varje dag och också lunchmässor varje dag. Det var inte bra.

Förhoppningsvis har det blivit bättre nu. Vi får präster som är bättre rustade att tjänstgöra på landsbygden. Så har vi det stora problemet att vi inte har så många sökande till de här tjänsterna, åtminstone i vårt stift och kanske inte heller i andra stift. Det behövs alltså en bättre rustning för blivande präster och kanske lite mera av landsbygdsteologi. Tack.

NIKLAS GRAHN:

Ordförande! Jag talar för utskottet och yrkar bifall till Kyrkolivsutskottets betänkande. Svenska kyrkans utbildningar har nyligen reformerats och den nu gällande utbildningsplanen trädde i kraft den 1 augusti 2014. Motion 2015:43 tar upp en mycket viktig fråga om att det åter ska införas ett obligatoriskt krav på studier i kyrkohistoria för blivande präster, något som har varit fallet i tidigare utbildningsplaner.

I den nya utbildningen har fördjupning och valfrihet prioriterats på bekostnad av bredd. En anledning till detta är överensstämmelse med europeisk utbildningsstandard för magisterexamen. Utskottet delar motionärens åsikt att det är viktigt att präster har kunskaper i kyrkohistoria. Detta var också något som lyftes fram i Nämnden för utbildning, forskning och kultur och biskopsmötet när utbildningsplanen arbetades fram. Vid en eventuell förändrad utbildningsplan är det möjligt att införa krav på studier i kyrkohistoria eller andra teologiska ämnen, till exempel beteendevetenskap, genom att styra de 30 högskolepoäng i annat ämne än teologi som idag kan ingå i en magisterexamen. Detta skulle dock innebära en begränsning av studentens valfrihet. Även biskoparna har möjlighet att styra kraven på vilka kunskaper en prästkandidat ska ha för att prästvigas. Idag finns det ingen sammanställning över vilka ämnen som ingår eller saknas i prästkandidaters magisterexamen, men enligt Svenska kyrkans utbildningsinstitut torde det vara ytterst sällsynt att inte studier i kyrkohistoria ingår.

Utskottet konstaterat att nuvarande utbildningsplan endast har varit i bruk i ett år. Utskottets mening är att det behövs mer tid innan den kan utvärderas. Därför anser utskottet att motion 2015:43 bör avslås. Samtidigt föreslår utskottet, att kyrkostyrelsen ska ges i uppdrag att bevaka att behörighetskraven för prästkandidater inte leder till en utarmning av deras kunskaper i kyrkohistoria.

I utskottets betänkande behandlas också motion 2015:72, som vill uppdra till kyrkostyrelsen att se över dagens kyrkliga utbildningar med inriktningen att se landsbygdsförsamlingar som en tillgång. Utskottet anser, att Svenska kyrkans utbildningsinstitut ständigt måste reflektera över vilken kunskap som Svenska kyrkans medarbetare behöver ha när de kommer ut i tjänst och förutsätter, att detta även gäller kyrkans olika kontexter. Präster ska för att få sitt utbildningsbevis enligt

utbildningsplanen genom den pastoralteologiska utbildningen erhålla kunskaper och förståelse av kyrkans roll i samhället lokalt och globalt.

Då utbildningsplanen bara har gällt i ett läsår finner utskottet, som tidigare konstaterats, att det är för tidigt att föreslå ändringar i den. Därför finner utskottet att motion 2015:72 bör avslås.

Beslut i ärendet återfinns i kyrkomötets protokoll, § 117.

§ 62 Nya vägar att vara kyrka

LEIF NORDLANDER:

Ordförande! Jag tackar utskottet för dess välvilliga, till och med mycket välvilliga, behandling av min motion 2015:55 om nya vägar att vara kyrka. Utmaningarna i vår tid är mångfacetterade. Mycket kan göras inom ramen för nuvarande verksamhet, men vi kan också finna nya uttryck, nya sätt och nya vägar att vara kyrka och förkunna evangeliet där människor möts och finns.

I England har man tagit det ad notam. Man har skapat kreativa miljöer för att utveckla kyrkan, till exempel – om vi anknyter till föregående ämne – på landsbygden. Man skapar olika gemenskaper. Bland ungdomar skapar man *Skateboard Church*. Man möter ungdomarna där de är, är kyrka tillsammans med dem där de samlas. Det kanske inte är det som vi önskar att det skulle vara, utan att de skulle komma till kyrkan på söndag, men där är de inte. De är på skateboardplatsen. Kanske vi kan möta dem där. Eller *Kefee Church* som man har på några orter i England tillsammans med *Espresso House*. *Messy Church* är ett annat koncept som vi har provat i mitt pastorat, en idé som har blivit till stor framgång. En kräftgång i gudstjänstlivet i en av mina församlingar innebar ett lyft med tio gånger fler gudstjänstbesökare från första gången och lika många andra gången. Vi förväntar oss att det ska bli ännu fler nästa gång. Det är nya sätt, nya utvecklingsmöjligheter, nya idéer.

Jag tackar utskottet för dess välvilliga behandling. Tack för ordet.

ERIK JOHANSSON:

Ordförande! Det är spännande, tycker jag. Vi hörde en glimt ifrån England. I morse landade jag ifrån ett besök i Addis Abeba i Etiopien och har fått möta lite grand av strategiskt kyrkotillväxtarbete i Etiopien, där Mekane Yesus-kyrkan har en femårig plan som började gälla 2013. Man har som målsättning att under en femårsperiod berätta om Jesus för 30 miljoner människor, en lite modest målsättning, kan man tycka. Då tänker man att man måste följa upp det här, så att man håller takten. Man kan ju inte räkna med att så många kommer att bli kyrkomedlemmar, men åtminstone 10 miljoner nya medlemmar räknar man med under den här femårsperioden. Detta följer man upp kvartalsvis, så att man ser var man är någonstans i planeringen för att också kunna justera den längs vägen. Under 2014 nådde man inte riktigt upp till målsättningen. Det blev bara 700 000 nya medlemmar. Man ser att detta också är ett sätt som bidrar till många andra saker. Till exempel nämner man en större enhet i kyrkan, en stärkt identitet, en stärkt barn- och ungdomsverksamhet, bättre resurshantering, ökat inflytande för kvinnor och mycket annat.

Det här är naturligtvis Afrika, men i Sverige kan vi arbeta för nya sätt att vara kyrka genom den här motionen, 2015:55. Jag yrkar starkt bifall till den.

BISKOP FREDRIK MODÉUS:

Ordförande! Jag vill bara i största enkelhet yrka ett mycket varmt bifall till den här motionen, 2015:55. Skälet till det är, att den här sortens arbete andas så oerhört mycket hopp och framtidstro. Jag märker att jag ägnar en del tid av min biskopsgärning så här alldeles i början åt att säga till människor, att vi måste vänja oss vid att se möjligheterna. Vi måste hela tiden försöka lyfta fram de perspektiv som andas möjligheter och hopp och framtidstro i vår kyrka. Jag kan liksom många av er se, att det i en del sammanhang finns rätt mycket missmod. Det finns en anda av självmarginalisering, att man inte riktigt tror på sig själv. Den här sortens arbete är för mig ett arbete som verkligen har med framtiden att göra, att pröva nya vägar vad det är att vara kyrka.

Nu vill jag också sätta fokus lite grand på det arbete som bedrivs i den anglikanska kyrkan, där det viktiga är att detta verkligen handlar om att vara kyrka. Det är inte så att det bara är ny verksamhet som man provar lite här och lite där, utan här finns också en rejäl reflektion kring vad det betyder att vara kyrka. I de gemenskaper av ny art som bildas överallt i den engelska kontexten har man en självförståelse, som handlar om att det inte bara är något man gör lite tillfälligt utan man är verkligen kyrkan.

Så jag skulle önska att motion 2015:55 bifölls. När jag gör det önskar jag också, att det i det arbete som kommer ur detta också finns en genomgripande reflektion kring kyrkans identitet. Det kan göras på många olika sätt, men att det görs är jätteviktigt. Tack för ordet.

BISKOP ÅKE BONNIER:

Ordförande! Vi har inte råd att inte vara kyrka på alla möjliga olika sätt. Vi kan inte säga att vi ska göra som vi alltid har gjort, för det har vi alltid gjort. Vi måste hitta andra vägar också. Det ena utesluter inte det andra.

I Skara stift talar jag tillsammans med många andra om att kyrkan för det första måste komma ut som kyrka, vara tydlig i att vara kyrka i det vi står för och i det vi bärs av. Det andra är det som den här motionen 2015:55 talar om. Vi säger att vi måste gå ut som kyrka, det vill säga att vi måste finnas i alla möjliga sammanhang och inte minst där människor inte trodde att vi skulle finnas. Det tredje vi säger är, att vi ska stå upp som kyrka, nämligen ge röst åt människors röster i alla möjliga olika sammanhang, där människor trampas på eller förtrycks på olika vis. Motionen andas mångfald, motionen andas att hitta nya vägar. Det här är någonting som måste ges resurser till på olika vis.

Med nu detta sagda vill jag å det kraftigaste understryka att jag yrkar bifall till att-satserna i motion 2015:55.

SARA WALDENFORS:

Ordförande! Jag yrkar bifall till utskottets förslag. Egentligen skulle jag börja på ett annat sätt, men jag börjar så här. Jag tänkte på det vi hörde om Etiopien. När satte vi sist ett mål som sa att vi skulle ha 750 000 nya medlemmar? Det är snarare så i Svenska kyrkan, tycker jag, att vi säger att vi inte får tappa för många. Tämt om vi kunde fokusera och säga: Nästa år ska vi ha 10 000 nya medlemmar, och deras föräldrar ska inte vara döpta i Svenska kyrkan. Att ha en positiv syn på sig själv, stoltheten, tror jag är så tokviktigt. Ja, förlåt, men i alla fall.

Missionsbefallningen lyder "Gå därför ut och gör alla folk till lärjungar". Gå ut! Utskottet tänker att vi behöver gå ut och vara ny kyrka. Inspirationen kommer då

från *Mission Shaped Church*, Anglikanska kyrkan. Men som allt annat ska man inte auktorisera och kopiera, utan man ska skapa något som fungerar för oss i vår kyrka. Det nyaste namnet som går här är ”Nya vägar att vara kyrka”.

Jag tänker att det så härligt att det är något som svarar upp till den diskussionen, som ändå ligger och surrar. Vi måste tänka nytt, vi måste göra nytt, vi blir färre, ja, ni vet allt det här. Det kommer faktiskt konkreta förslag på att så här kan vi göra. Det är som sagt kanske inte det som vi brukar göra, men det är ett annat sätt och vi måste våga. Det handlar mycket, mycket om att våga.

Ni som har varit länge i kyrkomötet tror jag har varit med om flera sådana här tillfällen, men för mig var det ett av de första. Det var ett litet hallelujah moment i utskottet, när alla var varmt överens och kände: Wow, det här är något. Det här kan vi göra. Det vill jag gärna föra över, så att ni kan förstå att det kände väldigt gott i vårt utskott när vi fick den här känslan. Däremot tycker vi inte i utskottet att vi ska vara inne och peta i hur många tjänster eller vilka resurser eller så. Vi bejakar punkt 1 i motion 2015:55 och ger ett uppdrag åt kyrkostyrelsen att avsätta resurser för ”Nya vägar att vara kyrka” med anledning av motionen.

Sedan diskuterade vi också, som jag vill skicka med men som ni i utskottet får säga emot om det är fel, att till inspiration av detta i glädje till nästa kyrkomöte kanske bjuda in Jackie och Graham Cray, som är Anglikanska kyrkans starkaste företrädare. Både han och hon är prästvigda i Anglikanska kyrkan och är inspiratörer. Det kan kanske vara lite gott att få inspiration även av sådant.

Beslut i ärendet återfinns i kyrkomötets protokoll, § 118.

§ 63 Solidarisk fond för dem som fått egendom förstörd vid kravaller

AXEL W KARLSSON:

Det är jag som är pappa till motion 2015:61. Ibland sitter man och tänker på vad som händer i det svenska samhället. Det är kravaller på en del ställen som vi vet, det är skjutningar, det är ambulanser som blir stenade. Men det är också vanliga enkla människor som får sina bilar uppbrända och det är framför allt dem jag tänker på med den här motionen, människor som har kommit till Sverige för att jobba, som har skrapat ihop lite pengar och som köper en bil. Den bilen kanske är viktig i deras rörelse, vad de nu ägnar sig åt. Så bränns den upp. Den här gruppen uppmärksammas inte alls i det svenska samhället, vad jag har sett.

Jag har försökt ta reda på vilket försäkringsskydd det finns. Så vitt jag förstår finns det människor som förlorar väldigt mycket pengar på det här. Då tycker jag att vi skulle vara solidariska med dem och stödja dem på något sätt, att det skulle gå att hitta på någon fond eller något regelverk som stödjer människor, gärna i samarbete med andra huvudmän. Varför till exempel inte med muslimer, som ofta finns i stadsdelar som är utsatta. Det kunde bli en ny kontaktyta.

Nu yrkas det avslag på det här från utskottet. Jag tycker ni har gjort en rätt så hyfsad utredning av en del frågor runt omkring detta, så det är jag relativt nöjd med. Jag behöver inte nödvändigtvis yrka på alla motioner jag har skrivit, men jag vill gärna skicka med detta hem till församlingar och stift. Fundera på det lite grand. Det kanske går att komma lite längre här när det gäller solidaritet med människor som är utsatta, som har fått egendom förstörd och förlorat en massa pengar. Så vitt jag kan se är det en grupp som man sällan uppmärksammar.

Tack ska ni ha för detta. Jag bryr mig inte om att yrka på något.

ULLA LITTEGREN:

Ordförande! Jag företräder utskottet. Vi pratade en del om det här. Det finns ju riksnorm och försäkringar för skador i sådana här och andra sammanhang. Vi har föreslagit att motion 2015:61 ska avslås.

Man ser att motionären har välvilliga syften med sin motion, men utskottet menar dock att det inte är den nationella nivåns uppdrag att förmedla ekonomiskt stöd till enskilda personer. Det är i första hand stat, kommuner och försäkringsbolag som bär ansvaret för ekonomiskt stöd eller ersättning när människor drabbas av bilbränder eller något liknande. Utskottet menar samtidigt att de lokala insatserna har avgörande betydelse, inte minst de diakonala, efter den sortens händelser som lyfts fram i motionen. Utskottet anser att Svenska kyrkan har en viktig uppgift att tillsammans med andra organisationer samverka och verka för att minska de spänningar som ligger till grund för bilbränder och andra uttryck för missnöje och vanmakt i vårt samhälle.

Därmed föreslår utskottet att avslå motion 2015:61.

Beslut i ärendet återfinns i kyrkomötets protokoll, § 119.

§ 64 Kyrkomötets facebookside

AXEL W KARLSSON:

Ordförande! Om jag var relativt nöjd med hanteringen av min tidigare motion är jag väldigt besviken när det gäller motion 2015:62 som jag har lagt angående facebooksidan. Den är ett slags officiellt ansikte för Svenska kyrkan genom att det är Svenska kyrkans högsta organ, kyrkomötet, som står bakom. Jag tycker att det har uppkommit en del väldigt allvarliga etiska frågor, som också är juridiska frågor, och jag tycker hela det här svaret är bortschabbat. Det svamlas om en massa annat som inte hör till ämnet.

Det är nämligen så, att jag vid två tillfällen av två olika personer som inte är relaterade till varandra har fått veta, att de plötsligt blivit uteslagna från den här sidan. De förstår inte varför. De har varit invecklade i någon diskussion och kan naturligtvis ha gjort något galet eller sagt något galet, men då tycker jag man har rätt att få veta det. Då ska man få något slags tillrättavisning och inte bara uteslutas rakt av. Det är ganska brutalt. Människor ska inte uppleva sig som kränkta bara för att de kanske har någon dum tanke av något slag, eller man ska inte uppleva Svenska kyrkan som intolerant och trångsynt.

Sedan fanns det ytterligare exempel på censurering, som jag skulle vilja kalla det. Det var en bild av de koptiska martyerna i våras som man skar halsen av. Jag tror ni alla har sett bilderna när de står i röda dräkter med en människa bakom sig som strax ska skära halsen av dem. Ett sådant här hedrande av martyerna måste väl kunna vara tillåtet på kyrkomötets sida. Det fanns inget snaskigt eller islamofobiskt. Man kan naturligtvis säga, att en sådan bild i någon mening innebär en kritik åtminstone av vissa riktningar inom islam, men vi är tillbaka till att det måste finnas ett etiskt reglemente för den här sidan. Det får inte vara godtyckligt och det får inte vara tjänstemän som sitter och censurerar lite grand som de vill.

Nu vinner jag kanske inte gehör den här gången för det här förslaget, men då får jag återkomma. Jag har samma kritik av handläggningen av detta som jag hade när jag första gången la Barmen-motionen. Själva kärnfrågan blev bortschabbad. Jag beklagar att det hanteras på det viset och jag yrkar naturligtvis på att de här ska accepteras, att man ska utreda detta, sätta etiska regler och så vidare. Där finns också

frågan om tjänstemän på Svenska kyrkans kansli kan censurera ledamöter av den här församlingen, exempelvis, och om de har juridisk rätt till det.

Nu var det 19 sekunder kvar och jag tackar för det jag har fått säga. Bifall till motion 2015:62. Tack ska ni ha.

DANIEL LARSON:

Ordförande! I utskottets betänkande kan vi läsa under rubriken Svenska kyrkan och grupper på Facebook varför saker och ting tas bort. Det finns regler som styr en grupp på Facebook och det är Facebooks egna gemenskapsregler. Bland annat är det inte tillåtet att publicera sådant som innehåller nakenhet, hat, våld, våldsskildringar. Det kommer Facebook att ta bort. Den som administrerar en sådan här grupp har ansvar för att ta bort eventuella olämpliga kommentarer, bilder, videoklipp eller vad det kan vara. Om inte det följs, kan Facebook stänga ner och släcka sidan/gruppen.

Just den här gruppen, kyrkomötets facebookgrupp, startade 2010. Syftet var att synliggöra, tillgängliggöra och pedagogisera genom att finnas på sociala medier. Ungefär samtidigt startade också kyrkomötets twitterkonto. De sociala webbmedierna underlättade därmed både informationsutbyte och social samvaro kring kyrkomötesrelaterade frågor. Tanken var att den skulle vara öppen, inte bara för oss ledamöter utan för alla som vill följa vad som händer kring kyrkomötet, har ett engagemang och vill lära sig. Så här lyder gruppbeskrivningen.

Det här är en öppen grupp för ledamöter, ersättare, kandidater, medarbetare/arrangörer, journalister, utställare, Svenska kyrkans medlemmar och övriga intresserade. Kort sagt: för alla.

Öppenheten är dock inte liktydig med att vem som helst när som helst kan gå in och göra inlägg i gruppen. Man måste så att säga knacka på dörren och få bli insläppt genom att faktiskt fråga efter att bli medlem i den här gruppen. När det här skrevs hade gruppen 686 medlemmar. Jag tittade alldeles nyss och nu hade den 714 medlemmar. Fler är välkomna. Bara man uppför sig får man vara kvar. Utskottet anser att det är bra att Svenska kyrkan använder sig av digitala kanaler och sociala medier i sin kommunikation och ser positivt på att sociala medier även används mellan ledamöter i kyrkomötet och andra intresserade kring kyrkomötets arbete och beslut. Utskottet konstaterar att Svenska kyrkan har en fastslagen strategi för digital kommunikation och riktlinjer för sociala medier. Detta vid sidan av de egna regler som till exempel Facebook har och den lagstiftning som finns gällande kränkningar gör, att utskottet anser att kyrkomötet inte behöver ta fram ytterligare regler för att reglera kyrkomötets facebookgrupp. Jag kan rekommendera under tiden ni hör det här att ni går in och klickar och ber att få bli medlemmar.

Jag avslutar med att föreslå att kyrkomötet utifrån utskottets förslag avslår motion 2015:62 i sin helhet. Tack för ordet.

AXEL W KARLSSON (REPLIK):

Väldigt mycket av det som sas här är faktiskt självklart. Jag tycker också det är bra att Svenska kyrkan kan ha facebooksidor av olika slag, men det får ju vara någon ordning. Det får ju vara någon etik som styr detta och den måste vara uppenbar för människorna. Det är självklart att människor måste kunna uteslutas om de förbrytar sig mot de reglerna. Men som sagt var ska det inte vara så, att Svenska kyrkan upplevs som trångsynt och att människor inte vet varför de inte får vara med. Vem har delat ut de här censurreglerna som tydligen utövas?

När det sedan gäller Facebooks regler ska ju inte de människorna som hanterar facebooksidan vara mera mer nitiska än Facebook själv. Anmäl dem för Facebook om de gör något galet när det gäller den delen, för Facebook har ju ett eget regelverk. Jag ska inte gå in på frågorna om Facebooks regelverk, men jag hade ett samtal med någon tjänsteman och jag är inte alls säker på att den tolkningen av Facebooks regler som jag då fick höra är korrekta. Men jag vill inte gå in på de detaljerna.

DANIEL LARSON (REPLIK):

Den här motionen handlar ju inte om att vi ska försöka påverka Facebooks regler. En av att-satserna, nummer 4, handlar om att besluta att uppdra till kyrkostyrelsen att tillse att den grupp som administrerar kyrkomötets facebook sida varje år lämnar en rapport till kyrkomötet om hur sidan utvecklas, vilka ingripanden som har gjorts, personer som har avstängts och uteslutits och av vilka skäl. Den typen av förslag vill jag med kraft uppmana kyrkomötet att avslå. Tack för ordet.

AXEL W KARLSSON (REPLIK):

Okej, jag går inte under om den avslås. Kärnan i den här motionen är, att det måste finnas ett etiskt regelverk som är tydligt. Det måste hanteras på ett sådant sätt att, om människor skriver dumheter eller kränkande saker och man måste ta bort dem, man i så fall ska tala om för dem att de har gjort ett felsteg som man inte kan acceptera. Men jag menar att det är galet att bara sparka ut människor rakt av utan att de vet varför. Det ger en falsk bild av vad Svenska kyrkan står för.

Som sagt var, kärnan i det hela är etiken och inte någonting annat. Sedan är det naturligtvis jättebra att dessa facebooksidor finns, där kyrkan kan komma ut. Då har jag talat.

CAMILLA PERSSON:

Jag är en grammatikniss och lite annat på Facebook. Facebooksida är en ensidig kanal, det vill säga att man pratar utåt, man har ingen diskussion med en grupp. Däremot är det som den här motionen handlar om något där man diskuterar. Jag vet inte vad som har hänt. Jag vet att varje nomineringsgrupp har sin egen person som kollar av folk, så att de inte kommer med sådant som "vill du ha ett lån?", de här fejkprofilerna, plus att Facebook buggar ibland. Ibland blir man till exempel av med vänner för att Facebook får för sig att "det är fel, vi tar bort lite."

Det är väldig skillnad på facebook sida och grupp. Facebooksida är en monolog, grupp är dialog. Tack.

AXEL W KARLSSON (REPLIK):

Mycket kort. Släpper man in en sådan människa i en grupp, tycker jag man har ett visst ansvar att hantera den människan på ett bra sätt. Tack.

Beslut i ärendet återfinns i kyrkomötets protokoll, § 120.

§ 65 Eget produktionsbolag

ANNA-KARIN WESTERLUND:

Ordförande! Jag har inget yrkande, men jag tackar utskottet för att de delar min åsikt om, att det borde finnas fler kristna teveprogram i de svenska tevekanalerna.

Svenska kyrkan måste nämligen finnas där människorna finns, och syns vi inte så finns vi inte. Svenska kyrkan ska stärka sin roll i det svenska samhället och förkunna evangelium på ett sådant sätt att människorna lyssnar. Eftersom filmproduktionen blir både billigare och enklare – och vilka kan mer om Svenska kyrkan är de som arbetar där – tycker jag det vore bra om vi hade ett eget produktionsbolag. Jag saknar samtalsprogram och dokumentärer. Varför har vi till exempel inte ett program om Nathan Söderlom eller andra historiska program om kyrkan som är så väldigt populära just nu? Vi måste också tänka på alla äldre som sitter hemma och inte orkar gå till kyrkan. Jag vet, att 65- till 74-åringar ökar mest bland filmtittarna i hela Sverige. Därför efterlyser jag intressanta program. Tack.

ROLAND JOHANSSON:

Ordförande! Jag yrkar bifall till Kyrkolivsutskottets betänkande 2015:15 som innebär, att kyrkomötet beslutar att motion 2015:66 om eget produktionsbolag är besvarad med vad utskottet anför. Motionärerna vill att kyrkomötet beslutar att uppdra till kyrkostyrelsen att undersöka möjligheten att inrätta ett produktionsbolag. Motionärerna säger i sin skrivelse, att Svenska kyrkan bör få större och bättre utrymme i vårt samhälle. De säger också, att kunskapen om kristendom är sämre och att Svenska kyrkan ska synas och höras bättre än vad vi gjort hitintills.

Nu vet vi av analyser att Sveriges television vill fortsätta att sända och de kommer inte att minska på sina sändningar av religionstelevision. De av er som igår råkade slå på P1 i Sveriges radio klockan 11 fick vara med om en ganska unik sak. Gudstjänsten som var annonserad sändes inte igår, utan man sände en specialgudstjänst med anledning av vad som hade hänt i Paris några dagar tidigare. Det är ett exempel på att kyrkan kan vara med i tiden på ett sätt som vi inte är så vana vid och massmedia, Sveriges radio, hänger på och är med. Det innebär att vi måste ha haft någon kontakt i Svenska kyrkan som förde fram det här. Jag tror det är det som man har haft i Katarina församling, där detta ägde rum. Man har en specialtjänst där, en person som har jobbat med media och som har en god relation.

Svenska kyrkans medieutredning *Kommunicera mera med flera* säger, att kyrkan i görligaste mån ska använda allmänna medier och inte skaffa några egna. I dagsläget finns det inga planer att ändra, som jag sa tidigare. Däremot sker ju en stor förändring, nämligen i internet. Det har vi skrivit om i tidigare motioner här i kyrkomötet. Det har också berörts idag. 2008 la jag tillsammans med biskop Tony Guldbrandzén en motion till kyrkomötet om att sända regelbunden webb-tv. Den bejakades av utskottet, till och med så att den fick en förstärkning genom att man inte bara ville ha gudstjänst på webb-tv utan också allmänna program, som motionärerna också berörde alldeles nyss.

2011–2015 hade man ett pilotprojekt inom Svenska kyrkan Play. Det var en följd av tidigare motioner och man fick församlingar att börja sända. Utskottet kunde sedan, efter de här planerna på förändringar och på nya sätt att arbeta, konstatera att kyrkan genom sitt majoritetsägande i Berling media redan har tillgång till det som motionärerna efterfrågar. Utskottet skulle kanske ha skrivit i sitt betänkande, att vi ska ge ägardirektiv till Berling media om att få till stånd en förändring. Nu gjorde vi inte det, men här sitter flera från kyrkostyrelsen. Jag får vädja till er att ta tag i den frågan, så att vi kan fullfölja motionärernas önskemål.

Beslut i ärendet återfinns i kyrkomötets protokoll, § 121.

§ 66 Andlig själavård inom kriminalvården

GERD GULLBERG JOHNSON:

Ordförande! Tack för svaret på min motion 2015:67. Jag yrkar bifall till utskottets förslag. Ni kommer att få en förklaring.

Här konstateras att Svenska kyrkan på nationell nivå hänskjuter ansvaret för andlig själavård inom kriminalvården helt till stiftet. De får stiftsbidrag som i sin tur delas ut som strukturbidrag till församlingar och pastorat. Så fungerar det. Enligt Sveriges kristna råd, som samordnar frågan för alla kyrkor på kriminalvårdens uppdrag, hanteras frågan väldigt olika i våra stift och församlingar. De andra kyrkorna har skrivna avtal/överenskommelse med kriminalvården, men hur har vi det i Svenska kyrkan? Jag har inte hittat några. Ska vi acceptera att vi inte har någon översikt på nationell nivå? Jag tycker att den här frågan behöver komma upp i översynen av utjämnningssystemet, för det finns ändå ett riksdagsbeslut i grunden 1962.

I kyrkostyrelsens skrivelse 2015:01 citerar jag från verksamhet och ekonomi för Svenska kyrkans nationella nivå åren 2016–2018 under kapitlet Diakonalt utvecklingsarbete. På sidan 23 står det bland annat: "Svenska kyrkans församlingar finns idag på nya arenor och den diakonala verksamheten hittar nya former." Det står även i den här skrivelsen under diakonalt utvecklingsarbete om den diakonala nivåns uppdrag som stödjande och sammanhållande kraft och att uppdraget fullgörs rikstäckande, bland annat i ekumeniska relationer. På sidan 8 står det: "för att bidra till att människor i utsatta situationer får förbättrade levnadsmöjligheter". På sidan 22 står det om syftet att ge stöd till diakonalt arbete och utmaning i identitets- och människovärdesfrågor och att diakoni ska vara tillgänglig även för de utsatta. Detta står också nämnt i Budgetutskottets betänkande om diakonala investeringsfonder.

Då kommer nästa fråga. Måste vi också se över vistelsebegreppet? Det var ju en att-sats i min motion. Jag bor i Kumla med 20 000 invånare och jag har min erfarenhet ifrån Kumla pastorat. Vi har Kumla-anstalten. Då bor man på Kumla. Det är 500 intagna med rixanstalt och riksmottagning med högsta säkerhetsklass. Nu anser församlingsborna att deras avgifter till Svenska kyrkan inte ska gå till anstalten, där olika nationaliteter är intagna. Man skriver i svaret till min motion: Oftast behöver stiftsbidraget kompletteras med lokala medel. Det är det här församlingsborna reagerar på. I svaret skriver utskottet, att Svenska kyrkans uppdrag som folkkyrka inte ska begära ersättning för arbetet, men varför? Före år 2000, när vi hade relationsändringen mellan stat och kyrka, arvoderade kriminalvården Svenska kyrkan för arbetet enligt SKR.

JERKER SCHMIDT:

Ordförande! Jag vill börja med att yrka avslag på motion 2015:67. Utskottet delar motionärens åsikt att kriminalvårdssjälavården är en mycket viktig verksamhet, men vi anser inte att vistelsebegreppet i denna fråga är särskilt oklar. Vi noterar att det finns en problematik mellan den lokala församlingens ansvar och de bidrag som stift betalar ut i form av strukturbidrag. Det kan finnas en överlappning eller ett underskott. Då är det någonting som får lösas mellan den enskilda församlingen och det stift som kommer i fråga.

När det gäller den översikt som motionären efterlyser över den andliga själavården på kriminalvårdsanstalter och häkten anser vi inte heller att den behövs, eftersom kunskap om detta redan finns i hög grad i stiftet.

Den tredje punkten gäller avtalet mellan kriminalvården och det som motionären anser i fråga om Svenska kyrkan och Sveriges kristna råds relation i förhållande till Nämnden för kriminalvårdssjälavård. Inte heller där finns något ytterligare som vi just nu skulle behöva göra.

Jag tackar motionären. Motionären lyften den här motionen, 2015:67, men jag ber att få avslå den. Tack.

Beslut i ärendet återfinns i kyrkomötets protokoll, § 122.

§ 67 Stasi-infiltration av Svenska kyrkan

JERKER SCHMIDT:

Ordförande! Ministerium für Staatssicherheit, eller förkortat Stasi, var en organisation som på sin tid i DDR hade 20 000 anställda och hundratusentals informatörer. Vad har det med Svenska kyrkan att göra? På så sätt att det under lång tid fanns ett utbyggt och väl organiserat utbyte mellan Östtyskland och Svenska kyrkan och den lutherska kyrkan där. Bland annat skedde detta genom ett vänskapsförbund, Sverige–DDR, som var en pro-kommunistisk förening där en av Svenska kyrkans tidigare biskopar, Lars Carlzon, var ordförande. Mycket av detta finns bevarat på arbetarrörelsens arkiv, om man skulle vilja forska kring det.

Man kan ju tycka det är anmärkningsvärt att en biskop var ordförande i en sådan förening som Sverige–DDR, ett vänskapsförbund. Jag pratade med våra unga vänner från Landskrona i de fina gula tröjorna här tidigare. Jag sa då, att det ungefär är som om vi idag skulle ha haft en biskop som hade varit ordförande för ett vänskapsförbund med Saudiarabien. Ungefär den pariteten skulle man kunna jämföra med. Det hade vi väl tyckt vara högst olämplig idag. Vi vet att det här utbytet som skedde innebar att Svenska kyrkan kartlades, att enskilda präster kartlades och att många personer från Svenska kyrkan var med och lämnade informationer eller kanske till och med blev informatörer eller spioner. Den mest kände av dessa var professorn och prästen Aleksander Radler, som det har stått mycket om i tidningen och som det har forskats en del kring. Mycket har blivit känt men mycket återstår ännu. Mycket är fortfarande dolt. Vilka övriga var indragna i DDR-diktaturens nätverk? Vilka mer informatörer fanns det runt omkring Radler?

Vad har detta med oss att göra idag? Jo, för att vi ska kunna dra lärdomar av den naivitet som man faktiskt skulle kunna tycka att kyrkan till viss del uppvisade på den tiden, att vi inte åter går in i samma mönster i samarbete med diktaturer eller andra ismer. Därför är motion 2015:93 skriven och jag noterar att utskottet väljer att se motionen besvarad. Jag nöjer mig med det. Jag kan få anledning att återkomma i frågan när ytterligare saker har anförts. Tack.

AXEL W KARLSSON:

Ordförande! En del av er vet att jag har sysslat med journalistik bland annat de senaste 30 åren. Jag har grävt i Stasiarkivet vad gäller fyra personer som har med Svenska kyrkan att göra. Jag har materialet hemma. Jag har läst det men har inte publicerat något av det ännu. Det blir väl förr eller senare.

Det handlar om två höga teologer, professorer. Det handlar om en annan person som var mycket involverad i att hjälpa kristna i DDR. Jag kanske får glänta lite på förlåten. Jag kan inte gå in på resultat och så i detalj, men jag har faktiskt också grävt fram vad som finns om biskop Lars Carlzon. Jag ska bara kort kommentera detta. Han ansåg att han sysslade med dialog och att han inte var någon kommunist. Det

har påståtts mycket om honom som han och hans anhöriga har uppfattat som ärerörligt. Det finns knappast stöd för de misstänkliggörandena i Stasiarkivet, så mycket kan jag i alla fall säga. Förr eller senare ska jag bidra med att lägga fram detta i något sammanhang.

Sedan läser jag här, intressant nog, att det kommer att vara en konferens vid universitetet i Halle 2016. Om det är någon här som vet mer om detta – och det är naturligtvis någon som gör det – får ni gärna informera mig om det lite grand. Det intresserar naturligtvis mig i hög grad. Jag har varit på universitetet en gång och skrivit en artikel om det. De har haft en intressant forskning om upplysningen och om pietismen, bland annat. Tala gärna om mer för mig om ni vet. Jag kan naturligtvis googla, men om det är någon som sitter på kunskap, låt mig gärna få veta.

Tack för ordet.

GUNILLA ELDEBRO:

Ordförande! Jag talar för utskottet. Den här motionen, 2015:93, är mycket viktig. Den består av två punkter:

1. att uppdra till kyrkostyrelsen att för kyrkomötet redovisa den forskning och de utredningar som gjorts av Svenska kyrkan och kyrkokansliet kring kontakterna med diktaturen i forna DDR.

2. att uppdra till kyrkostyrelsen att sammanställa det samlade forskningsläget både det som egen forskning visat och det som andra bedrivit i en skrift att delge församlingar och medlemmar.

Utskottet anför att motionen både på punkt 1 och punkt 2 är besvarad enligt följande: Det är angeläget att Svenska kyrkans kontakter med forna DDR belyses och redovisas på ett öppet sätt, och då ska det vara på ett öppet sätt. Nu pågår det arbete på nationell nivå. Svenska kyrkans förhållande till Stasi i det mellankyrkliga förhållandet har varit omskrivet i olika grad sedan delar av Stasis arkiv har offentliggjorts efter berlinmurens fall. Det är delar av Stasiarkivet. Fortfarande finns det alltså då vissa arkiv kvar.

Det pågår till exempel ett projekt om kontakterna mellan Svenska kyrkan och den evangeliska kyrkan i DDR. Det projektet beräknas vara slutfört 2017. Som nämndes här kommer det att vara en konferens i Halle och en representant från Svenska kyrkan kommer att delta. Den konferensen handlar specifikt om Sveriges relationer till DDR under kalla kriget. Växjö stift har varit aktiva i det här ämnet. För två år sedan anordnades ett symposium och det var tydligen mycket lyckat. Det har resulterat i antologin *Som i en spegel: kyrka och teologi i möte med DDR*, en mycket läsvärd antologi som rekommenderas. Det är både svenska och tyska forskare som har redovisat sina resultat där.

En sammanställning av vad som hittills har färdigställts kommer att finnas på Svenska kyrkans webbplats under 2015. Jag har googlat lite. Det var väldigt svårt att hitta på Svenska kyrkans webbplats, måste jag säga. Sammanställningen har en mycket blygsam publicering. Det är en pdf-fil som ligger under publikationer. En rekommendation är, att man bör göra något åt den här webbplatsen. Den upprättades 18 september nu i år, så det finns lite att göra där.

Bifall till utskottets förslag.

Beslut i ärendet återfinns i kyrkomötets protokoll, § 123.

§ 68 Riktlinjer för församlingars arbete för och med utsatta EU-migranter

ANNA EKSTRÖM:

Ordförande! Tack för behandlingen av motion 2015:96. Utskottet har skrivit ”med anledning av” och bytt ut ordet riktlinjer mot erfarenhetsutbyte och verktyg.

Apropå detta med riktlinjer ligger här ute på ett av våra bokbord: *Vilka rättigheter har barn som är EU-medborgare och lever i utsatthet i Sverige?* Det är en skrift som är utgiven av UNICEF Sverige. Här säger man vad man anser att Sveriges regering ska göra. Man anser att man ska ge riktlinjer och vägledning till kommuner för att undvika godtycklig tolkning, alltså undvika godtyckligheten. Vi vill helt enkelt inte ha församlingar i den fällan heller, att vi inte riktigt vet vad vi ska göra eller var vi sätter gränsen. Utsattheten och behovet är ju faktiskt enormt.

Därför, ordförande, tänker jag kort och gott yrka bifall till motion 2015:96. Tack.

KENNETH NORDGREN:

Ordförande! Som medmotionär vill jag yrka bifall till motion 2015:96. Det handlar om att i något skarpare mening ta fram tygligare riktlinjer och rekommendationer till vägledning för församlingars arbete med EU-migranter.

Vi är på väg mot domssöndagen. Kommande söndags text handlar om evangeliet som kallar oss till ansvar och också till insikt utifrån orden jag var hungrig och jag var hemlös. Vad gjorde ni för mig? Det är ju det som det handlar om. Vilket ansvar tar vi för de fattigaste av de fattiga i vårt samhälle när de har kommit till oss, utsatta EU-migranter som vi oftast kallar romer också? Jag yrkar i första hand bifall till motionen. I andra hand går det naturligtvis att godta utskottets förslag, som ändå handlar om att fortsätta det här arbetet. Men jag anar i utskottets behandling en räddhågsenhet för att ta tag i ordet riktlinjer. Det behöver ju inte innebära tvingande kyrkoordningsparagrafer, det är inte det vi med motionen vill nå fram till.

Jag vill ge en liten bakgrundsteckning. 1993 kom Församlingsnämnden med ett policydokument om Svenska kyrkans invandrar- och flyktingarbete. Ett policydokument anger ju en inriktning. 2007 deltog Svenska kyrkan i Sveriges kristna råds framarbetande av migrationsdokumentet *Detta vill vi* med sex tydliga riktlinjer. I utskottstexten refereras också till det som finns på intranätet, nämligen en vägledning för flykting-, integrations- och migrationsfrågor som kom ut 2012. Vi har alltså inte tidigare varit räddhågsna för att faktiskt skrida fram och ansluta oss till riktlinjer. Men, i frågan om EU-migranterna, romerna, tycks vi då vilja parera för det här. Inte i något av de tidigare anförda dokumenten nämns ju den situation vi står i idag. Här behöver församlingarna få tydliga rekommendationer om hur vi ska förhålla oss till vad kommuner ansvarar för och vad vi som församlingar behöver jobba med.

Så, i första hand bifall till motion 2015:96. I andra hand behöver vi åtminstone följa utskottets intention och fortsätta att jobba med frågorna. Tack.

LENA KLEVENÅS:

Ordförande! Jag har också med mig den här skriften, som jag fick förra veckan på mänskliga rättighetsdagarna i Göteborg. Den handlar just om vilka rättigheter som barn som är EU-medborgare och lever i utsatthet i Sverige har. Den är alltså gjord av Barnrättscentrum vid Stockholms universitet och UNICEF.

Gruppen som vi har i Sverige av fattiga EU-medborgare, som har använt rättigheten att röra sig fritt inom Europeiska unionen, har också rätt att inte bli diskriminerade. Men när den där sociala stadgan inom EU beslutades tänkte man nog inte på,

att den här gruppen också skulle utnyttja den fria rörligheten. Det finns därför ingen riktig beredskap och det finns väldigt oklara direktiv inom det vanliga samhället, om man så får säga. Kommunerna gör väldigt olika. Kommunerna väntar på nationella riktlinjer från regeringen. Här i Uppsala, till exempel, får inte EU-migranternas barn gå i skolan. I Göteborgsregionen får de självklart gå i skolan. Jag tycker inte det räcker med att man delar erfarenheter inom kyrkan, med allt det goda arbete som görs, utan församlingarna frågar efter råd hur man ska bete sig. Jag ville förra året att kyrkan skulle ta fram en policy för hur man ska bemöta dessa EU-migranter och kanske framför allt deras barn. Det finns inga tydliga riktlinjer någonstans. Det finns bestämmelser vilka rättigheter som asylsökande har och vilka som papperslösa har, men dessa EU-migranter kanske har pass och papper och de har uppehållstillstånd tre månader, kanske sex månader. Men de stannar ofta här i flera år. Jag känner en familj som har varit här i nästan tio år och det ena barnet är fött i Sverige.

Det är väldigt viktigt att vi respekterar barnkonventionen. Den nuvarande regeringen har sagt att det ska bli svensk lag och då kommer vi att behöva införliva barnkonventionen på olika sätt. Barnkonventionen gäller ju självklart också Svenska kyrkan. Jag yrkar verkligen bifall till motion 2015:96, att vi behöver riktlinjer och mål att utgå ifrån. Mänskliga rättigheter är en ständigt pågående process och vi kommer att komma framåt. Romerna är en grupp som har varit diskriminerad i Europa i 1 000 år och i Sverige åtminstone 500 år. Det är dags att vi gör rätt för oss gentemot de här diskriminerade människorna.

ANDERS AHL:

Ordförande! Jag säger samma sak som jag sa om motionen om en miljödag i kyrkan. Det är en behjärtansvärd motion, men det är ju mycket som görs idag. Jag går därför på utskottets linje och yrkar avslag till motion 2015:96. Jag yrkar även avslag på tillägget, punkt 2, i utskottets förslag. Det står i rapporten från 2014 vad som görs i alla församlingar om arbetet med de här emigranterna. Man får även tips på vad man ska göra. Där berättas bland annat om olika organisationer som jobbar med dessa frågor. Sedan har ju även Växjö stift äskat pengar från en europeisk fond. Med den fonden är det tänkt att man ska ha någon form av nationell samordning i det här arbetet. Det känns därför lite som att slå in öppna dörrar. Tack för ordet.

LARS-JOHAN HALLGREN:

Ordförande! Jag och min nomineringsgrupp önskar i likhet med utskottet att yrka avslag på motion 2015:96. Men vi stannar inte där, utan vi önskar även yrka avslag på den – vad ska man kalla det – tilläggsformuleringen som utskottet har gjort. Personligen finner jag det mycket märkligt att man har en motion som man avslår och att man sedan skriver en tilläggsformulering som ska antas av mötet. Men jag har förstått att det tydligen är helt i sin ordning att göra så. Det är ju också helt i sin ordning att yrka avslag på den här formuleringen, vilket jag nu officiellt gör.

När det gäller hemlösa EU-migranter och EU-migranter överhuvud taget ska man betänka att de inte är hemlösa. De har ju ett hem, fast inte i Sverige utan i sina respektive hemländer. Vidare i den här tilläggsformuleringen ska man då särskilt inrikta arbetet mot dem som är fattiga. Ja, det är en något luddig formulering. Vem anses vara fattig? Ska de lämna in någon form av deklaration från föregående år eller något liknande? Var drar vi gränsen för fattiga? Är det vid 1 000 kronors inkomst per månad eller 2 000 eller 3 000, eller var drar vi den gränsen någonstans?

Bara av den anledningen är det skäl nog att faktiskt avslå det här tillägget, som är väldigt luddigt formulerat. Sedan ska man också betänka, att detta redan genom diakonalt arbete sker i stort sett alla församlingar i landet. Bara därför tycker jag att vi har gjort tillräckligt. Tack för mig, ordförande.

ANNA EKSTRÖM (REPLIK):

Ordförande! Ja, Lars-Johan, det är väl ingen hemlighet ändå att din nomineringsgrupp inte tycker om den här fria rörligheten eller vill ha EU eller någonting. Det är bara bra att du har tydlighet i detta, att du tycker att det man kanske gör på många håll också är för mycket. Vi ska inte vara de här medmänniskorna. Vi vet att din nomineringsgrupp gick till kyrkovalet och sa, att vi i princip ska ta id-kort på den som står och skulle vilja ta emot en soppa eller den som vill stå och ta emot kläder. Jag förstår det, så tack för tydligheten.

Motionen, skulle jag också vilja säga, använder inte ordet fattig utan ordet utsatt. Det betyder också att det finns andra grupper som kan hamna i ett utsatt läge. Det kanske inte bara betyder att man är fattig rent ekonomiskt utan att man har just en utsatthet. Vi vet ju alla vad vi pratar om, det handlar bara om ord här. Jag kan därför respektera utskottets ”med anledning av”. Jag tycker inte det finns någon anledning att ändra det.

LARS-JOHAN HALLGREN (REPLIK):

Ordförande! Jag är glad att jag var tydlig. Jag gillar att vara tydlig och jag gillar att folk förstår precis vad jag säger. Men dock, med din replik på mig här finner jag ingen annan anledning än att hålla kvar vid mitt yrkande. Jag tycker det är högst rimligt att vi har det på detta vis, så att vi låter församlingarna göra det arbete som de finner mest lämpat och inte i de respektive områdena i landet.

Vidare är det ju så, att Jesu kärlek är gränslös. Jesu kärlek är oändlig, men Svenska kyrkans medel är inte oändligt. Tack.

DAN SARKAR:

Ordförande! Jag tycker att 2015:96 är en väldigt angelägen motion och jag är väldigt glad för den. I regel brukar det ju vara så, att ”med anledning av” ger en ännu mer genomtänkt att-sats, men den här att-satsen blev väldigt problematisk som utskottet föreslår: ”att uppdra till kyrkostyrelsen att fortsätta utveckla sitt arbete”. I vårt utskott får vi bannor av våra sekreterare om vi uttrycker oss på det sättet, därför att tjänstemännen som får ärendet på sitt bord inte vet vad de ska göra. Vad förväntas det? Ska de fortsätta och lägga fem minuter till på det? Det måste konkretiseras.

Därför lutar jag åt att inte yrka bifall till utskottet utan till motionen i det här fallet. Det är viktigt och det behövs att vi får hjälpmedel. Riktlinjer är kanske lite starkt. Visst var vi förtvivlade allihop när dessa EU-migranter började komma. Vi visste inte hur vi skulle hantera det, vi var inte vana vid det tidigare i Sverige. Vi gav och vi funderade på vad som var bäst. Nu ser vi dem knappt. Nu har de liksom drunknat i flyktingströmmen och vi har blivit vana och avtrubbade. Ja, det är kanske inte så dumt med riktlinjer.

Bifall till motion 2015:96.

MARIE NIELSÉN:

Fru ordförande! Jag talar för utskottet i denna fråga. Detta betänkande avser motion 2015:96. Alla brinner vi väl för de utsatta EU-migranterna och alla har vi väl stött på dem på ett eller annat sätt, antingen i vår församling eller att vi har mött dem utanför affären. Man behöver inte lägga en slant i bössan, men ett leende kan vi alla kosta på oss. Den kärleken och den vidsträckta likheten har vi, även fast vi är med i Svenska kyrkan.

Mycket av det som motionärerna belyser i sin motion arbetas det redan med i många församlingar. Det är ett viktigt arbete för denna utsatta grupp, det tror jag vi alla kan vara överens om, eller i alla fall de flesta. Vi har ju hört här att alla inte är överens om det, tyvärr. Men då det just är församlingarnas arbete denna motion handlar om, anser inte utskottet att det är en kyrkomötesfråga.

Därför föreslår utskottet kyrkomötet att avslå motion 2015:96. Utskottet föreslår även kyrkomötet att med anledning av motion 2015:96 uppdra till kyrkostyrelsen att fortsätta utveckla sitt arbete med erfarenhetsutbyte och verktyg kring fattiga EU-migranter samt att göra verksamheten känd för dem som arbetar med fattiga EU-migranter inom Svenska kyrkan. Tack.

Beslut i ärendet återfinns i kyrkomötets protokoll, § 124.

§ 69 Abort och oföddas människovärde

BERIT SIMONSSON:

Ordförande! Jag yrkar bifall till min reservation, som också blir bifall till motion 2015:10 i punkterna 1 och 2. I det här anförandet koncentrerar jag mig på punkten 2 i motionen. Motionären önskar att kyrkomötet beslutar att Svenska kyrkan tar avstånd från talet om ett liv i vardande, då detta innebär ett relativiserande av människovärdet. Uttrycket en människa i vardande är ett citat från Läronämnden 1994 och 2013. En människa i vardande är ett tänkesätt som inte återfinns i biblisk människosyn.

Snart får vi lyssna till dessa ord i våra gudstjänster. I sjätte månaden blev ängeln Gabriel sänd av Gud till en jungfru i staden Nazareth i Galileen. Vilken sjätte månad är det fråga om? Det är ingen almanacksangivelse. Det är Elisabets sjätte graviditetsmånad, när hon bar på Johannes döparen. Hon var i vecka 20 till 24 när Maria fick besök av ängeln Gabriel. Gud har koll på graviditetsveckor. Vi läser vidare. Ängeln säger: Och se, din släkting Elisabet ska på sin ålderdom också få en son. Hon är nu i sjätte månaden. Johannes döparen var känd av Gud som en riktig person i sin mammas mage. Han var inte en människa i vardande. Han var riktig. Och redan som ett ofött barn i sin mammas mage står det att han blev uppfylld av helig ande. Det var dessutom läkaren Lukas som konstaterade detta. Han hade säkert också koll på graviditetsveckor.

Maria då, som nu bär på barnet Jesus, världens frälsare. Hon hälsar på hos Elisabet någon gång under de tre månader som är kvar tills Johannes döparen ska födas. Då är Maria själv någonstans mellan vecka 1 och 12 i sin graviditet. Med Läronämndens tidigare resonemang att fostret är en människa i vardande skulle Jesus då vara någon i vardande. Men Elisabet har bättre reda med sig. Hon hälsar Maria och det högst tre månader gamla barnet i Marias mage med följande ord: Varför händer det mig att min Herres mor kommer till mig? Elisabet kallar alltså barnet i Marias mage för Herre.

I betänkandet som är här har Läronämnden ett yttrande i abortfrågan, men bara halva finns med i betänkandet. Den halvan som saknas är den där det talas om en människa i vardande. Då undrar jag utifrån min reservation: Är vi redan bönhörda, eller är det en underlåtelse att det står på det viset?

NASRIN SJÖGREN:

I januari 2003 gjorde jag som 20-åring en abort på Södersjukhuset i Stockholm. Det var en motvillig abort på grund av press från omgivningen och obefintligt stöd omkring mig.

Låt mig tala klarspråk. Jag varken planerade eller önskade barnet innan det blev till. Jag var Gudsförnekande och abortliberal vänsterveganfeminist men kände igenom och trots allt att det var fel med abort när det plötsligt gällde mig personligen. Det fortsatte att kännas fruktansvärt fel under och efter aborten. Efteråt var jag fastkedjad med ångesten och skulden utan någon att söka nåd och befrielse av. Till det yttre spelade jag oberörd. Inåt dränkte jag sorgen och skulden med tillfälliga relationer och alkohol.

Sedan blev jag kristen och fick då bekräftelse utifrån på min subjektiva upplevelse. Precis som Läronämnden konstaterade 1993: Kyrkan lär att fostret har integritet och orubbligt värde och att mänskligt liv startar i konceptionsögonblicket. Läronämnden har ett gediget stöd i dels 2 000 års kyrkohistoria, dels i samlad och enig biologivetenskap, något som bekräftas i vilken biologibok som helst. Det var mitt eget livs levande verkliga barn jag lät döda. Det var objektivt fel, för det kränkte barnets mest basala mänskliga rättighet, rätten till det egna livet. Skuldbelägger jag nu? I så fall skuldbelägger jag mig själv, något vi alla här inne gör i egenskap av gudstjänstbesökare varje söndag i syndabekännelsen i högmässan.

Det är kyrkans uppgift att benämna och belysa skuld i både samhället och den enskildes liv, för att sedan kunna förlåta och befria från just den skulden. Varför dog Jesus annars på korset? För att ta vår högst verkliga och mycket allvarliga skuld på sig. Om man inte tror på det, tror man inte heller på nödvändigheten i Jesu korsoffer. Då tror man heller inte på det absolut mest grundläggande i den kristna tron. Då är man med tvingande logik inte längre kristen. På grund av sin otydlighet lämnar Svenska kyrkan kvinnor i krisgraviditeter och postabortiva kvinnor som är själv i sticket. Här behöver kyrkan ge sitt fulla stöd, diakonalt, pastoralt, praktiskt och moraliskt. Allt det stödet måste utgå från verkligheten att det handlar om två skyddsvärda individer med orubbligt värde. Som postabortiv kristen kvinna förväntar jag mig stöd, bekräftelse och ett erkännande från min egen kyrka av såväl mitt genomlevda trauma som mitt dödade barns värdighet och mänsklighet. Allt annat är ett totalt svek.

Här råder en enorm rädsla och flathet i Svenska kyrkan. I praktiken står Svenska kyrkan inte för Läronämndens uttalande från 1993. Inte ens dåvarande ärkebiskopen Anders Wejryd klarade av att tydligt stå upp för det som Läronämnden tydligt har uttryckt. I januari 2013 bjöds jag som representant för en människorättsorganisation till ett samtal med dåvarande biskopen. Genomgående talades det där om människor i vardande, liv i vardande, och att abort inte är att döda. När till och med dåvarande ärkebiskopen och kyrkosekreterare Cristina Grenholm, som omnämns som chefs-teolog i Svenska Dagbladet, Kyrkans tidning, Sveriges radio och på Svenska kyrkans hemsida, själva i ett formellt möte explicit upprepade gånger uttrycker raka motsatsen till Läronämnden 1993, blir det akuta behovet av en teologisk kommitté på området extremt uppenbart. Ska Svenska kyrkan ha något att säga i samhälls-

debatten om aborter? Är det i sin ordning att barn som överlever aborter ligger och självdör i skålar i ensamhet i uppåt 30 till 60 minuter, samtidigt som exakt lika gamla nyfödda räddas på samma sjukhus enbart för att se föräldrarnas suggestiva känslor? En teologisk kommitté är nödvändig för att reda ut den förvirring som bevisligen råder från högsta ledningen och hela vägen ner i organisationen.

Därför yrkar jag bifall till samtliga att-satser i motion 2015:97, Svenska kyrkans syn på abort och ofödda. Tack.

DAG SANDAHL:

Ordförande! Jag yrkar bifall till reservationen. Så tänker jag på Anne-Marie Thunberg. Den kyrkliga ungdomsrörelsen sa för mer än 40 år sedan nej till helt fria aborter, därtill stimulerad av socialdemokraten Anne-Marie Thunberg, som ingen av oss har läst på många, många år. Det var en begåvad kvinna. Det var hon som försåg oss med sammanställningen Social Debatt, outtröttligt, och arbetade i Vår Lösen. Hon hävdade, att det abortförslag som las fram stred mot grundläggande socialdemokratiska värderingar. Det imponerade på mig. Det imponerade inte på dem som då satt i partiledningen. Jag beklagar det.

Vi har mer än 30 000 aborter per år. I början på 70-talet hade ingen kunnat tänka sig, att det skulle vara konsekvensen av lagstiftningen. Ingen hade tänkt sig detta. Då tänkte man sig, att om vi bara får legala aborter får vi ordning på det här. Sedan kan folk ha ordning på sina preventivmedel. Det är ändå ett modernt samhälle och vi behöver inte ha stickorna till något annat än att sticka med under kyrkomötet.

Det blev inte riktigt så. Jag tycker att det är en politisk fråga att förklara varför det blev på det viset. Det här är i högsta grad politiska och inte bara personliga frågor. I kyrkomötet blir det bara personliga och inte politiska. Här blir det tal om att skuldbelägga. Utskottet anser att det höga antalet aborter är olyckligt, och det får man mothåll på i utskottet. Det är ändå uppseendeväckande, för det brukar vi väl ändå vara överens om. Vi behöver inte ha höga aborttal också om vi har möjlighet att lagstiftningsvägen ge möjlighet till abort. Utskottet anser att det höga antalet aborter är olyckligt, men i det särskilda yttrandet heter det ju något helt annat. Vi kan inte ställa oss bakom meningen och utskottet pekar på selektiva aborter. Jag antar att man därmed menar aborter som styrs till exempel av kön. Vi vill ha en pojke, inte en flicka, eller tvärtom. Nog är det här knepigt, och det utöver det hanterliga. Så anser ni i det särskilda yttrandet att ingen som gör abort förtjänar att skuldbeläggas, när man har talat om det. Är detta ett anständigt sällskap med präster som har varit själasörjare i årtal och inte ägnat sig åt den skuldbeläggningen men än det vi gör själva, precis som Nasrin sa, i syndabekännelse och bot? Varför ska vi ha bilder av usla präster som inte kan hantera människor i nöd? Det gör mig faktiskt upprörd.

Det särskilda yttrandet har jag ingen respekt för. Utskottet har jag större respekt för. Men frågan ställs faktiskt som en politisk fråga. Hur ska vi ha det med abortfrågan politiskt?

ELISE NILSSON:

Jag tror på en Gud som alltid vill livet, en Gud som vävde oss i moderlivet och såg oss innan vi föddes, en Gud som går med oss vart vi än går, må det vara i mörker eller i ljus, och som delar allt som händer oss. En Gud som vill att vi ska finnas och lägger liv i våra händer att värna och vårda, våra egna liv och andras liv. Det är ett ansvar som anförts oss och det är vår uppgift att ta emot det. Det är vår uppgift att låta livet

växa, att värna varje människas värde och rättigheter, att arbeta mot alla former av diskriminering och förtryck, så att varje människa får rum att finnas. Att inte ge upp hoppet om fred och mat åt alla. Liv är så mycket mer än att ett hjärta slår.

Jag tror på en Gud som alltid vill livet och som bättre än någon annan vet att vägen till livet ibland går genom döden. En Gud som vill att vi ska inse att för var och en av oss händer det, att livet inte blir som vi har tänkt oss, och inte heller Jesus dömer oss. En Gud som vet att ibland måste vi gå vägar som varken vi eller Gud önskar att vi behövde gå, en Gud som delar vandan, utsattheten, skam och skuldkänslor, som delar allt det som är död så att livet blir möjligt. Därför är också vi kallade att gå med vår medmänniska på den av två svåra vägar som hon väljer, att avsluta en graviditet genom abort eller att ta emot ett barn som hon av en eller annan anledning ser sig ha svårt att ta hand om. Död är så mycket mer än att ett hjärta inte slår.

Det är inte så enkelt att en väg är död och en väg är liv när någon står inför en önskad graviditet. Snarare är det så, att alla vägar då är vägar genom död till liv, för varje väg rymmer svårighet och möjlighet. Varje kvinna i den situationen bär sin egen berättelse och varje kvinna har rätt att fatta sitt eget beslut. Vi som kyrka ska inte säga vilken väg som är rätt för alla och därigenom skuldbelägga den som väljer annorlunda. Vad vi ska göra är liksom Jesus, lyssna till den enskildas berättelse och vara ett stöd för henne på den väg hon väljer genom svårighet till möjlighet.

Jag yrkar därför bifall till utskottets förslag.

JULIA KRONLID:

Ordförande! För tydlighetens skull vill jag börja med mina yrkanden och förslag. Jag yrkar bifall till motion 2015:97 gällande punkt 1 och 4. Gällande punkt 2 instämmer jag med utskottet att yrkande 2 kan anses vara besvarat med hänvisning till Läronämndens tidigare yttrande, men vi anser att motiveringen kan göras tydligare. Vårt förslag till motivering är: då Läronämnden redan slagit fast att fostret har integritet och orubbligt värde och att mänskligt liv startar i konceptionsögonblicket, ska inte talet om ett liv i vardande användas för att relativisera människovärdet och abortens etiska dilemma. Därmed kan motionens yrkande 2 vara besvarat.

Utskottet föreslår att yrkande 3 ska avslås, men vi anser att det också ska vara besvarat. Vårt förslag till motivering är: det finns redan en läronämnd som har slagit fast att fostret har integritet och orubbligt värde och att mänskligt liv startar i konceptionsögonblicket. Denna syn har inte förändrats i Svenska kyrkan och därför ska yrkande 3 anses vara besvarat.

Ordförande! Abort är ingen enkel fråga. I en statlig utredning från 1989 framhålls kvinnan och fostret som två individer som är skyddsvärda och att den ena partens intresse ibland måste gå före den andres och där fostrets intresse bör väga tyngre allt efter som fosterutvecklingen fortskrider. Om en offentlig utredning från staten kan framhålla kvinnan och fostret som två skyddsvärda individer anser jag, att också Svenska kyrkan kan göra det. Ett sådant resonemang hör vi dock sällan i dagens samhällsdebatt, utan abortfrågan har blivit enkelspårig och begränsats till att helt och hållet handla om kvinnans kropp, och fostret ska väl helst ses som en cellklump utan värde. Självklart ska vi också ta hänsyn till kvinnans situation och hennes perspektiv, men vi måste också kunna prata om det andra perspektivet. Annars skulle vi ju tillåta abort fram till födelseögonblicket, och det gör vi ju inte.

Inom Svenska kyrkan tror vi på människan skapad till Guds avbild och varje människas unika värde. Detta måste vara vägledande. I psalm 139, vers 13–16, står följande:

Ty du har skapat mina njurar, Du sammanvävde mig i min moders liv.
Jag tackar dig för att jag är danad så övermåttan underbart; Ja, under-
bara äro dina verk, Min själ vet det väl. Benen i min kropp voro icke
förborgade för dig, när jag bereddes i det fördolda, när jag bildades i
jordens djup. Dina ögon sågo mig, när jag ännu knappast var formad;
Alla mina dagar blevo uppskrivna i din bok, De voro bestämda, förrän
någon av dem hade kommit.

Detta är väldigt fina ord som jag anser att Svenska kyrkan behöver bejaka. Sedan vilken gräns som ska finnas för laglig abort, som jag tycker fortfarande ska finnas i Sverige, får politikerna i regering och riksdag ta ställning till. Däremot måste samtalet och reflektionen över livets början få hållas levande i Svenska kyrkan. Tack så mycket.

ALVE SVENSSON:

Ordförande! Jag ska eventuellt göra ett yrkande, men jag vill bara avvakta en liten stund. Jag vet inte om ni hörde på radions program ett härom kvällen. Det kanske är en vecka sedan. Det var ett program som hette Tendens, där en kvinna med anledning av att det var 40 år med fri abort i Sverige intervjuade några som hade varit med om både en illegal abort innan det blev fri abort och sedan vanlig abort och en kvinna som hade varit med om tre aborter. Det berättades i programmet att ungefär en miljon aborter har genomförts i Sverige under dessa 40 år och jag jag tyckte det var minst sagt skakande att höra att det blev så många på 40 år.

Jag tycker det har sagts många viktiga saker här. Det skrivits viktiga saker i Läronämndens yttrande och även i utskottets övervägande, men det är en sak som jag funderar över om vi skulle haka vidare på. Det är det som står i övervägandena, ”att området sexualitet och abort är något som skulle behöva bearbetas ytterligare”. Är det för sent att göra ett sådant tilläggsyrkande nu, ordförande?

ORDFÖRANDE KARIN PERERS:

Det borde ju kunna fungera utifrån att det är berett i utskott, som ett tilläggsyrkande.

ALVE SVENSSON:

Då vill jag göra det. Jag lämnar in det skriftligt. Tack för ordet.

BERTH LÖNDAHL:

Att föda barn är ett livslångt åtagande. Att välja bort ett barn i en abort är också ett livslångt åtagande. Jag har hört berättelser både från de kvinnor som har haft ett ofrivilligt missfall och från de kvinnor som har valt abort. De här berättelserna är väldigt likartade varandra. På samma sätt har jag fått sitta och lyssna som präst på en kvinnas förtvivlan över det missfall som skedde i kanske sextonde eller artonde veckan, längtan efter det barn som aldrig föddes. På samma sätt har jag lyssnat på de kvinnor som har haft en abort som kanske ligger 20 eller 30 år tillbaka i tiden. Men det barnet har också satt ett spår i en kvinnas livsmoder som hon inte kan glömma. Jag har suttit och lyssnat till detta ett flertal gånger. Oavsett om det har handlat om ett missfall eller om det har handlat om en abort har det handlat om en kvinnas erfarenhet långt senare: Detta barnet var en människa i min livsmoder.

Så har jag också sett något annat och då knyter jag an till vad Dag sa. Jag har också sett avlösningens styrka. Styrkan i att vid tillfälle får tillsäga en människa

avlösning, en människa som långt, långt senare har reflekterat över den abort hon valde i en situation som kanske var omöjlig. Hon såg inget annat alternativ. Hon kanske var tvingad av omgivningen eller var under stor press utav en man som ville överge henne, eller någonting sådant. Jag har ändå sett avlösningens styrka, att få tillsäga en människa: Dina synder är dig förlåtna. Att då till den människan säga att detta bara är en skuld känsla, detta är inte en realitet, detta är inte en saklig skuld skulle vara att förneka hennes erfarenhet av att det barnet satte spår i hennes livsmoder.

Jag har också ett flertal gånger sett, hur man har kunnat resa sig upp och ta till sig livet och på något konstigt sätt ta till sig det barn som aldrig föddes som ett verkligt barn. Jag har överlämnat dopljus till mödrar som aldrig födde sitt barn, och det ljuset har fått brinna ut som en påminnelse i djup tacksamhet över vad Jesus Kristus har burit för en människas skull. Avlösningens kraft ska vi inte underskatta och det är en prästerlig förpliktelse att förmedla den.

Min sista kommentar är att jag vill tillstyrka reservationen.

BISKOP FREDRIK MODÉUS:

Jag vill börja med att tillstyrka utskottets förslag och egentligen bara återvända till det som Läronämnden i Svenska kyrkan har sagt under mycket lång tid och som har framhållits här, nämligen att kyrkan lär att fostret har integritet och orubbligt värde och att ett mänskligt liv startar i konceptionsögonblicket. Det är utgångspunkten. Sedan tror jag det är mycket få i detta rum som tänker någonting annat än att vi behöver en väl genomtänkt abortlagstiftning, som naturligtvis kan formuleras på olika sätt, men där jag tänker att den vi nu har i grunden är klok och genomtänkt. Det är ju så att vi har sett, vi ser och vi kommer att se ett antal abortsituationer som verkliga etiska dilemman, som Läronämnden också framhåller. Men det är viktigt med ett regelverk och lagar som tar hand om den mycket, mycket svåra situation som det är när en kvinna eller när ett par hamnar i en sådan här situation.

Låt mig få lägga till två saker. Det ena är, att jag tror vi behöver bli bättre på att samtala om en fråga som så fort den väcks väcker så starka känslor att det tycks omöjligt att föra ett långsamt, efterforskande samtal om detta. Någonting behöver göras, som gör att det blir möjligt att tala om denna fråga igen på ett någorlunda nyanserat sätt. Det andra jag vill säga är, att det är alldeles uppenbart som Alve Svensson sa. Vi behöver också hitta ett sätt att tala om sexualitet, alltså om de frågor som liksom gömmer sig under den fråga som vi inte heller kan prata om, nämligen abortfrågan.

Jag tog för några månader sedan del av Svenska kyrkans senaste officiella uttalande om sexualiteten. Det är från 1942. Läs gärna det. Man ryser. Något behöver göras.

EVELINA JOHANSSON:

Ordförande! Vi hörde nyligen från talarstolen att död är så mycket mer än att ett hjärta inte slår, att liv är så mycket mer än att ett hjärta slår. Det låter kanske vackert, men vem tänker på allvar på det sättet när man står vid en älskad människas döda kropp? Det må vara ett barn yngre än 9 månader, det må vara en gammal människa på 90 plus. Vem tänker på allvar då, att döden inte har inträffat och att det inte är en stor och påtaglig och verklig skillnad mellan det kroppsliga livet och den kroppsliga döden? Det kan vara att man på olika sätt kan argumentera för när livet har sin början, om man så vill. Många goda tankar har lyfts om hur döden när den inträder

ska hanteras i de här sammanhangen. Men vi tror på en Gud som tagit kropp och som dött en kroppslig död, en sann död, inte en skendöd som vissa har hävdad i konstiga, obskyra riktningar av tolkningar av Jesu död. Vi tror på en verklig död för vår skull och en verklig uppståndelse. Att vi tror och hoppas för vår egen del på de dödas uppståndelse och ett evigt liv kan inte vara ett skäl att förneka den kroppliga dödens realitet och därmed också sorgens realitet vid den kroppsliga döden.

CAMILLA PERSSON:

Utskottet har besvarat punkt 1 och 2 genom Läronämndens yttrande. Jag citerar: "Läronämnden menar att det krävs medvetenhet, öppenhet och känslighet för att människor lever under olika sociala och politiska förhållanden i världen." Vidare avslår vi punkt 3 på grund av att det redan finns en teologisk kommitté och punkt 4 på grund av att det pågår ett arbete. Vi anser att Svenska kyrkan ska arbeta för att se till medlemmarnas behov, och då alla medlemmar är olika är även behovet av stöd olika från Svenska kyrkan. Vi anser att vi inte ska ta ställning till och arbeta för någonting som inte är till gagn för vare sig kyrka eller medlemmar och som gör att vi hamnar i situationer som vi inte vill vara i och där vi går andra förenings- och organisationers ärenden.

Ja, det är 30 000 aborter per år. Men som Berth Löndahl sa är det ju inte bara ren abort. De vill ta bort barnet av olika anledningar. Mina föräldrar fick 13 gånger beskedet: Ni ska få barn. De önskade sig 3 till 5 barn minst. De fick 3 och fick behålla 2. Det finns så mycket mer i livet. Det är jobbigt. Jag har själv en tatuering i nacken för min yngste bror som inte är med oss längre. Det är svårt att diskutera denna fråga och vi bör stå bakom varje medlems behov. Tack.

Beslut i ärendet återfinns i kyrkomötets protokoll, § 125.

§ 71 Minoritetsspråken och det lokala ansvaret

STEFAN ARO:

Ordförande! Sverige är sedan gammalt flerspråkigt och mångkulturellt. I delar av landet har det talats andra språk än svenska mycket längre än sedan det svenska språket kom dit. Med andra ord, samiska, finska och meänkieli har talats av generationer. Till och med Gustav Vasas regeringskansli var tvåspråkigt. Man talade svenska och finska. Gustav Vasas söner Erik och Johan fick lära sig finska för att kunna regera i den östra rikshalvan. Så har det också varit i Svenska kyrkan. Vi har varit och är flerspråkiga.

I Svenska kyrkan har vi levt de senaste femton åren med den nya, nuvarande kyrkoordningen. När den infördes förändrades en del saker. Andra regleringar ändrades inte. Ett område som fick en annan gestaltning är det flerspråkiga arbetet. Ansvaret för de nationella minoritetsspråken finska, samiska, meänkieli, teckenspråket, romani och så vidare fördelades så, att stift och nationell nivå fick en stödjande roll medan församlingen axlade hela det operativa ansvaret för all verksamhet. Man insåg ganska snart att man behöver riktlinjer. 2010 tog kyrkostyrelsen fram dessa, en språkpolicy som heter *En flerspråkig kyrka*. Den skulle hjälpa oss på vägen.

Nu tog kyrkostyrelsen fram den och rekommenderade den till stiftens att också anta den. Man undrar ibland hur det går. Lyfter biskoparna till exempel den här i sina möten med sina kyrkoherdar? Eller drunknar den bland allt annat? Sedan kommer vi fram till frågan hur det går i församlingarna. Är det en utveckling som

pågår där? Ligger vi i framkant i våra församlingar eller är det en nedrustning? Ute i samhället i stort finns det ett nyvaknat intresse för en del av minoriteterna. Fler och fler kommuner ansöker om att bli förvaltningsområde för ett nationellt minoritetsspråk. Hur är det med oss? Vad händer med vår kyrka? Vi får exempel från landet, där tjänster som varit liksom öronmärkta eller knutna till ett minoritetsspråk när tjänsteinnehavare avgår, tar pension eller flyttar så tillsätts inte tjänsten. Det finns många vägar att vara kyrka. Det här är ett sätt. Det finns ett sug och en efterfrågan i samhället. Jag tror att det flerspråkiga arbetet förtjänar att utredas. Klarar församlingarna av sitt uppdrag?

Jag yrkar bifall till min motion 2015:104.

SOFIA ROSENQUIST:

Ordförande! Utskottet delar motionärens uppfattning, att Svenska kyrkans församlingar rymmer en stor språklig och kulturell mångfald och att det naturligtvis är en rikedom och resurs för livet och gemenskapen i Svenska kyrkan. Utskottet delar också motionärens åsikt, att det behövs en uppföljning av hur församlingar uppfyller målen för det flerspråkiga arbetet. Utskottet anser dock, att en sådan uppföljning faller inom stiftets tillsynsansvar. Utskottet anser också att minoriteternas barns och ungas situation behöver beaktas, särskilt i församlingens beslut och verksamhet. I detta arbete kan exempelvis en barnkonsekvensanalys fungera som ett stöd för församlingen. I vilken utsträckning detta sker är enligt utskottets uppfattning också en uppgift som faller inom stiftets tillsynsansvar. Vi tar för givet att den inte drunknar bland andra ärenden.

Utskottet föreslår därför kyrkomötet att motion 2015:104 avslås i sin helhet. Tack.

Beslut i ärendet återfinns i kyrkomötets protokoll, § 127.

§ 73 Konvertiter

HELÉN LINDBÄCK:

Ordförande! Tack för svaret på min motion 2015:39. Jag yrkar bifall till utskottets förslag i punkt 3, där man föreslår precis det som jag vill med motionen – fast ordalydelsen är lite ändrad och det föreslås att ännu mer kan göras än vad jag har begärt, nämligen ”att uppdra till kyrkostyrelsen att utarbeta det stöd som behövs i arbetet med konvertiter”. Det står i utskottets överväganden att det i första hand ”behövs pedagogisk handledning till stöd för den som ansvarar för dopundervisningen”. ”Material saknas många gånger om kristen tro på det egna språket för den som vill döpas. Därför föreslår utskottet att kyrkostyrelsen ser över behovet och därefter utarbetar relevant material, gärna i samarbete med nätverket *Framtiden bor hos oss*.”

Det vore verkligen klokt att ta fram ett likalydande undervisningsmaterial för dop för hela landet av ekonomiska, praktiska och pedagogiska skäl, eventuellt webbaserat, som allt efter som kan uppdateras och kompletteras. Behovet är stort och kommer att bli än större i framtiden. Det har väl aldrig varit så aktuellt som nu år 2015, när så otroligt många från andra länder har kommit till Sverige. En del av dessa kommer förmodligen så småningom att vilja konvertera till den kristna tron och låta döpa sig.

Bifall till utskottets punkt 3 att uppdra till kyrkostyrelsen att utarbeta det stöd som behövs i arbetet med konvertiter. Tack.

JULIA KRONLID:

Ordförande! Det är inte bara i andra länder de som har konverterat från exempelvis islam till kristendom riskerar trakasserier och förföljelser och med till och med hot till livet. Det här förekommer även i Sverige. Det gäller naturligtvis inte alla som har konverterat, men det finns vittnesbörd från flera personer som upplevt att det har blivit hotade till livet, spottade på, betraktade som orena och utsatts för annan typ av förföljelser. En person som har konverterat från annan religion till kristendom och som på grund av detta blir utsatt blir utsatt för förföljelse, trakasserier och hot är enormt utsatt och ensam. Den kanske inte har någon att vända sig till. Det är därför av stor vikt att Svenska kyrkan kan vara med och stötta och hjälpa en sådan person. Svenska kyrkan kan säkra ett ansvar att hjälpa utsatta konvertiter i Sverige genom att inrätta ett nationellt hjälpcentrum, där människor kan erbjudas praktiskt och psykosocialt stöd och hjälp och även kontakter med berörda myndigheter i den mån det behövs. Jag är glad att den andra motionen, 2015:39, hörtsammats men jag skulle även vilja att min motion 2015:28 hörtsammades.

Förra året behandlades en liknande motion från mig om nationellt hjälpcentrum för konvertiter och då gav utskottet följande svar som en del i utskottets ställningstagande. "Motionären efterlyser ett nationellt hjälpcentrum för att hjälpa dem som konverterat från en religion till en annan, vilket skulle kunna innebära konversion mellan andra religioner än kristendomen. Utskottet menar att Svenska kyrkans ansvar handlar om att i första hand stödja den som konverterar till kristendomen." Jag har nu hörtsammat detta från kyrkomötet och uppdaterat motionen, så att yrkandet är: "Kyrkomötet beslutar att uppdra till kyrkostyrelsen att upprätta ett nationellt hjälpcentrum för att hjälpa dem som konverterat från annan religion till kristendomen och utsätts för förtryck och förföljelse." Med tanke på det ändrade förhållandet i motionen anser jag, att den borde ha fått en ny behandling och avslagits på nya grunder.

Jag yrkar bifall till motion 2015:28 och hoppas på en ny behandling, kanske nästa år i alla fall.

ANDERS AHL:

Ordförande. Jag yrkar bifall till motion 2015:28 och har skrivit en särskild mening i det här ärendet:

Jag anser att motion 2015:28 ska bifallas då argumentet för att avslå föregående motion var att det ligger utanför Svenska kyrkans kompetensområde att bistå med hjälp till människor som vill konvertera till annan religion såsom islam. Nu har att-satsen ändrats så att det endast syftar på människor som vill konvertera till kristendomen och då detta ligger inom Svenska kyrkans kompetens- och intresseområde ska motionen bifallas.

Jag har suttit i landsting och kommun i många år och har svårt att se att en motion som har ändrats så pass mycket skulle få en sådan här beredning. Jag blev faktiskt lite bestört när jag såg att man har gjort en enkel motionsbehandling och inte gett den någon riktig beredning. Det har som jag minns bara hänt en gång med en av mina motioner. Jag la en motion 2010 som handlade om ett trygghetsboende för äldre. Den motionen kom till kommunstyrelsen. Man skrev ihop ett hafsigt svar och sedan kom den tillbaka till fullmäktige. Den fick ingen beredning i något utskott eller någon nämnd. Det jag syftar på är att en motion ska få en ordentlig beredning

och jag fick faktiskt försvar då för min motion från Jonas Gunnarsson från sossarna. Han sa, att en motion ska beredas ordentligt. Det är det jag syftar på. Oavsett församling ska en motion få en ordentlig beredning. Tack för ordet.

MARIE NIELSÉN:

Fru ordförande! Jag skulle bara vilja uppmana fru ordförande att uppmana talarna att hålla sig till ämnet det handlar om. Detta var ju en bra bit utanför det motionen handlar om, konvertiter. Tack.

ORDFÖRANDE KARIN PERERS:

Jag satt faktiskt och tänkte så, men det var ju ändå lite relevant eftersom vi nu håller på att lära oss detta med förenklad motionsbehandling och gränsdragningarna där.

BERIT SIMONSSON:

Ordförande! Då svarar jag för utskottet. Betänkandet behandlar som ni har förstått två motioner. Motion 2015:28 av Julia Kronlid om nationellt hjälpcentrum för konvertiter får en förenklad motionsbehandling, eftersom en motion med liknande innehåll och samma rubrik behandlades förra året. Utskottet behandlar också motion 2015:39 av Helén Lindbäck om material för dopundervisning för konvertiter från annan religiös kontext.

Utskottet delar motionärens bedömning att antalet som konverterar från annan tro till kristen tro sannolikt kommer att öka, inte minst på grund av de många asylsökande som kommer i kontakt med Svenska kyrkans församlingar. Utskottet ser också behov av material för dopundervisning och konstaterar, att det idag inte finns något gemensamt material som motsvarar motionärens önskan mer än enklare material som utarbetats på lokal nivå. Utskottet menar att ett sådant material behöver innehålla stöd för dopundervisningen i flera bemärkelser. Det behöver vara innehållsmässigt tillgängligt för konvertiter förstås, men också ett metodiskt och pedagogiskt stöd för den som ansvarar för dopundervisningen.

Då utskottet menar att stödet till dem som ansvarar för arbetet med konvertiter behöver vara både brett och mångfacetterat föreslår utskottet avslag på motion 2015:39, men med anledning av motionen vill utskottet föreslå kyrkomötet att uppdra åt kyrkostyrelsen att utarbeta det stöd som behövs i arbetet med konvertiter. Tack för ordet.

Beslut i ärendet återfinns i kyrkomötets protokoll, § 113.

§ 76 Meddelanden

ORDFÖRANDE KARIN PERERS:

Så duktiga vi är och inte minst ni ledamöter som sitter här i stiftsbänkarna. Vi som ser er härifrån podiet kan säga, att här verkligen är närvaro och engagemang. Det lyser i blickarna på er och ni är nyfikna och vakna, fast klockan nu är tjugo över nio. Så bra, och så bra med denna starka närvaro. Den här dagen har gått bra. Det har varit god ton i debatten och respekt för varandra.

Nu har vi några pålysningar före den avslutande andakten. Valberedningen sammanträder så snart kyrkomötet har ajournerat sitt sammanträde. Det sker i sal K4. I morgon återupptar kyrkomötet sitt gemensamma arbete här i plenum klockan 10.30. Så finns det en regel i kyrkomötet och i vår gemenskap. Den utgår ifrån det som talmannen i riksdagen sände ut inför millennieskiftet: ingen ska vara

ofrivilligt ensam. Den som nu vill dra sig tillbaka efter plenum och tycker att det är skönt att vara ensam ska vara det. Annars ska vi vara lite uppmärksamma på varandra, så att ingen känner sig alldeles övergiven när natten faller på.

Med dessa modesta rekommendationer lämnar jag nu ordet till Maj-Lis Aasa som kommer att leda vår kvällsandakt.

Kyrkomötet 2015

Tisdagen den 17 november

§ 77 Meddelanden

ORDFÖRANDE KARIN PERERS:

Valberedningen hälsas varmt välkommen till ännu ett sammanträde idag klockan 12.30 i sal K4.

Nästa meddelande gäller ett ärende som debatterades igår och som presidiet har beslutat ska avgöras i morgon. Det gäller ärendet med anledning av Tillsyns- och uppdragsutskottets betänkande 2015:4 Vissa frågor om kyrkliga handlingar m.m. Där hade yrkats dels bifall till utskottets förslag, dels till en reservation i utskottet. Den reservationen gäller villkorande för prästvigning och vigseljänsten i kyrkan. Enligt kyrkoordningens 11 kap. 17–18 §§ finns det särskilda bestämmelser vad gäller beredning av lärofrågor och beslut i vissa lärofrågor. Det gäller bl.a. bestämmelserna om kyrkans vigningstjänst och relationen till Svenska kyrkans tro, bekännelse och lära. Det som rör vigningstjänsten är relaterat till en beredning i Läronämnden, och vi har nu givit biskopskollegiet möjlighet att under den här dagen genomlysas frågan och så kommer vi tillsammans med biskopskollegiet att förbereda morgondagens beslut.

Beslut i ärendet återfinns i kyrkomötets protokoll, § 166.

§ 129 Val till Svenska kyrkans arvodesnämnd för den nationella nivå

LEIF NILSSON:

Fru ordförande! Efter nomineringar till valberedningen från olika nomineringsgrupper har valberedningen efter mycket diskussion sålunda kommit fram till att Svenska kyrkans arvodesnämnd ska bestå av Thomas Söderberg, ordförande, Leni Björklund, ledamot, Gunnar Sibbmark, ledamot, Christina Rogestam, ledamot och Gunvor Hagelberg, ledamot.

ANDERS NIHLGÅRD:

Fru ordförande! Gunvor Hagelberg är gift med Hans-Olof Andrén som sitter i kyrkomötet. Är inte det en jävsituation? Från ÖKA-gruppen föreslås istället Gunnar Thorbert, som är docent och överläkare, pensionerad. Han har sysslat mycket med arvodesfrågor i Kalmar pastorat och är väl lämpad för den uppgiften.

LEIF NILSSON:

Fru ordförande! Valberedningen fick kännedom om detta igår och vi hade ett extra sammanträde igår kväll. Valberedningen står fast vid att Gunvor Hagelberg ska vara ledamot. Vi har också pratat med den juridiska kompetensen här på kyrkokansliet och jag kan läsa upp när det gäller information angående kyrkoordningen och jäv.

1. Kyrkoordningen har inga bestämmelser som hindrar att man blir vald till ett uppdrag bara på grund av att man är gift, närstående med någon.
2. Det finns inte heller några jävbestämmelser för Arvodesnämnden.
3. Överklagandenämnden har i ett ärende sagt att en ledamot inte var jävig i ett beslut om bidrag till en resa där ledamotens barn skulle delta.
4. Det föreligger inte heller jäv när t.ex. Kyrkofullmäktige beslutar om arvoden för samtliga förtroendevalda i församlingen.

5. Därför torde det inte föreligga något hinder att välja en ledamot till Arvodesnämnden även om ledamoten har en närstående som kommer att beröras av ett generellt arvodesbeslut.

ANDERS NIHLGÅRD (REPLIK):

Fru ordförande! Att det inte finns några hinder säger ju inte att det är lämpligt.

ORDFÖRANDE KARIN PERERS:

Här föreligger sex förslag och fem personer ska väljas. Är någon ytterligare som önskar tala?

§ 130 Direkta val

YLVA WAHLSTRÖM:

Herr ordförande! Först vill jag börja med att tacka för svaret och behandlingen av min motion 2015:80, som handlar om att låta nomineringsgrupperna bli synliga under jubileumsåret. Det kommer att ske också från annat håll men att man inte beslutar på den här nivån utan att man lokalt gott kan ta med nomineringsgrupperna.

När det gäller direkta val bör Svenska kyrkan kunna ta ansvar, vi har gott om pengar att faktiskt hjälpa alla nomineringsgrupper så att de blir mer likvärdiga om vi får alla valsedlar direkt skickade till valnämnderna. Det krävs lite extra folk till det, men kyrkan har råd med en ordentlig organisation kring kyrkovalet om vi verkligen vill att kyrkovalet ska ha någon betydelse.

Jag yrkar på min motion 2015:79.

TOMAS JANSSON:

Herr ordförande! Jag yrkar bifall på Organisationsutskottets punkter 1, 3 och 4 men yrkar avslag på utskottets punkt 2 och istället bifall till reservationen av mig m.fl. som innebär bifall till motion 2015:79.

Den här punkten handlar om hur valsedlarna distribueras i samband med de kyrkliga valen. Ni känner säkert igen den här situationen att när det drar ihop sig till val handlar det om att som nomineringsgrupp köra runt med valsedlar till alla olika valnämnder runt om i stiftet. Detta är ett stort arbete som läggs ner och det finns smidigare lösningar på detta. Motion 2015:79 föreslår den smidigare lösningen nämligen att valsedlarna sänds direkt till respektive valnämnd.

Kyrkostyrelsen fick för två år sedan i uppdrag att utreda det här förslaget men drog då slutsatsen att det skulle bli alldeles för dyrt. Jag vill utmana den slutsatsen och säga att det är en felaktig slutsats och märkliga grunder ligger bakom detta. Tittar vi på argumentationen om varför detta skulle bli dyrt och krångligt så anför kyrkostyrelsen tre saker, dels för församlingar och pastorat, dels för nomineringsgrupper, dels för det centrala valkansliet på nationell nivå. När det gäller församlingar och pastorat så oroar man sig för att det kräver mer bemanning för att ta emot de här försändelserna. Det är helt fel. Det krävs mer bemanning om det ska tas emot valsedlar från ett tiotal olika resande nomineringsgrupper och blir därmed mer besvärligt för dem. Vidare så oroar man sig för att valnämnderna får merarbete av att lägga ut valsedlar i alla vallokaler. Ja, detta är någonting som verkligen handlar om demokrati, att säkerställa att valsedlarna finns på plats. Det vore alldeles utmärkt om valnämnderna hade ett ansvar för att värna om alla valsedlars närvaro i vallokaler.

Vi tittar också lite på det här centrala valkansliet. Det blir dyrare. Det är alldeles korrekt, det krävs ökade personella resurser. Men lägger vi ihop alla de kostnader som det innebär att alla nomineringsgrupper får land och rike runt så handlar det om ekonomiska och personella resurser som är större. Totalkostnaden blir väsentligt högre med nuvarande system än om det hela skulle skötas med hjälp av centrala utskick.

Min slutsats är att det blir ett förbilligande av de kyrkliga valen genom att ha centrala utskick av valsedlar och framför allt så förstärks demokratin i de kyrkliga valen eftersom det säkrar att alla nomineringsgruppers valsedlar finns tillgängliga i alla lokaler. Det här är en väsentlig sak i fråga om kyrklig demokrati, och därför är det väldigt viktigt att bifalla motion 2015:79. Detta är att värna demokratin.

I utskottet handlade det åter om motsättningen mellan stora och små nomineringsgrupper. Samtliga små nomineringsgrupper var ense om att det här är fundamentalt för den kyrkliga demokratin. Därför vädjar jag till kyrkomötets ledamöter att lyssna till detta och till den demokratiska medkänslan att det här är en förstärkning av kyrklig demokrati som är nödvändig.

Bifall till motion 2015:79 och därmed bifall till reservationen.

IRENE OSKARSSON:

Herr ordförande! Jag ska fortsätta där Tomas Jansson slutade och yrkar på precis samma sak, nämligen i allt Organisationsutskottets betänkande utom att vi yrkar bifall till reservationen i betänkandet om bifall till motion 2015:79.

Demokratiaspekten. Svenska kyrkan ska vara en rikstäckande organisation med möjlighet för alla medlemmar att engagera sig, ta del av verksamheten och ta del av dess styrning. I det arbetet har vi ett antal nomineringsgrupper, glädjande nog ganska många. Flera av oss är inte så stora till numerären men gör ett viktigt arbete, skapar debatt och spänst i den och gör det möjligt för olika teologiska synpunkter att komma till tals och olika andra strukturella frågor att komma till uttryck. När vi ska gå till val är det emellertid så att flera av nomineringsgrupperna vill lägga kraft och energi på att möta presumtiva väljare, att föra dialog och diskussion om hur och vad. Vi har de senaste dagarna hört att kyrkan har en ganska god ekonomisk. Ska den då inte bidra till att vi kan vidhålla detta, att vi kan fortsätta att ha spänsten, diskussionen, debatten och att organisationen – jag vill egentligen inte använda begreppet tjänstemän – gör sitt, nämligen håller en viss ordning och reda på det, distribuerar det tydligt ut till alla och ser till att vi som är förtroendevalda får göra det som är vår uppgift. Jag tror eller snarare hoppas nämligen att det här är sista gången vi gör ett pappersval. Om ni läste det som låg i facken stod det något intressant: det prasslar av gult och blått och rött och vitt inför valet. Vi ska kunna lägga in själva och vi ska kunna hantera beställningarna själva, nästa steg är att vi ska slippa pappren. Men där är vi inte. Så länge vi har det här systemet behöver vi se till att demokratin får fullt spelutrymme, att alla nomineringsgrupper har samma förutsättningar att komma ut och att det faktiskt är valnämnderna som garanterar detta. Valnämnderna har en väldigt stor uppgift och jag tror att vi behöver ta hem det var och en och se till att våra valnämnder faktiskt förstår att det är de som är demokratins värnare nummer ett, att se till att alla nomineringsgruppers valsedlar finns på plats.

Bifall till motion 2015:79. I övrigt bifall till Organisationsutskottets betänkande 2015:1.

BERIT BORNECRANTZ DIAS:

Herr ordförande! Av tekniska orsaker hann inte vår grupp (ViSK) skriva under motion 2015:79 men vi bifaller den. Vi tycker i likhet med föregående talare att det är tidskrävande för nomineringsgrupperna. Att behöva informera om valet är mycket viktigare än vi ska behöva distribuera valsedlar. Dessutom är det kostsamt. Vårt nomineringsgruppsstöd skulle kunna gå till utbildning istället för porto. Även miljöhänsyn kan åberopas som anledning att slippa distribuera valsedlarna eftersom de skickas direkt till valnämnderna. Om motionen går igenom slipper man packa om och skicka flera gånger, vilket kan vara nog så viktigt.

Bifall till motion 2015:79.

OLLE REICHENBERG:

Herr ordförande! Jag talar för Organisationsutskottet. I utskottets betänkande 2015:1 behandlas dels kyrkostyrelsens skrivelse 2015:3, dels motionerna 2015:79 och 2015:80. Som framförts av tidigare talare är ju utskottet överens i alla delar utom vad gäller just motion 2015:79, där det finns en reservation och även en särskild mening. Motion 2015:79 föreslår att kyrkostyrelsen ska ges i uppdrag att skicka ut alla valsedlar direkt till varje valnämnd. Utskottets majoritet föreslår att motionen avslås. Vi menar att valsedelsdistributionen är en del av det demokratiska arbete som åligger de olika nomineringsgrupperna att utföra på samma sätt som när det handlar om annat valarbete som att sätta upp affischer, dela ut flygblad eller delta i debatter m.m.

Jag yrkar bifall till utskottets förslag på samtliga punkter avseende Organisationsutskottets betänkande 2015:1.

TOMAS JANSSON (REPLIK):

Påståendet att distribution av valsedlar är ett fundamentalt inslag i det demokratiska arbetet, det undrar jag. Är det centrala i det demokratiska arbetet att vara postombud och med bil köra ut valsedlar? Det centrala är den politiska debatten och att säkerställa att valsedlar finns på plats.

Bifall till motion 2015:79.

BO HANSON:

Herr ordförande! Jag vill i alla stycken instämma med vad Tomas Jansson och Irene Oskarsson har sagt. Men på en punkt skulle jag vilja avvika lite nämligen att alla grupper bidrar till spänst i debatten. Jag är inte så säker på det. Det talas så mycket om värdet av dialog, men jag delar inte den uppfattningen. Jag delar däremot uppfattningen att alla ska få chansen att delta i valet även de som vi tycker inte företräder Svenska kyrkan på ett alldeles välgörande sätt. Jag vill fästa uppmärksamheten på att det är väldigt bra att de kan bli valda hit så att det syns hur få de är eller hur många de är. Även de som inte gillar alla små udda partier, som det jag själv företräder, måste ju tycka att det är väldigt bra att även sådana konstiga idéer som undertecknad företräder får plats och får tala här, och det får synas att de är små. Alla som är vänner av demokrati bör stödja den här reservationen.

Beslut i ärendet återfinns i kyrkomötets protokoll, § 167.

§ 131 Kontrakten

NILS GÄRDER:

Herr ordförande! Jag talar för kyrkostyrelsen. Organisationsutskottet har inte i allt delat kyrkostyrelsens mening. Det är i två avseenden som utskottet har en annan mening. För det första föreslår utskottet att ett kontrakt ska kunna bestå av endast en enhet, vilken i praktiken får antas vara ett större pastorat. I kyrkostyrelsens skrivelse anger vi skälen för vad som talar för att ett kontrakt ska bestå av mer än en enhet. Kyrkostyrelsen har dock även förståelse för det argument som talar för att ett kontrakt ska kunna bestå av endast en enhet. Kyrkostyrelsen har efter övervägande funnit att det inte finns anledning att motsätta sig utskottets förslag, dvs. inlednings-texten till den tredje avdelningen och 37 kap. 35 §. Det blir därmed en fråga för biskopen att avgöra huruvida kontraktet ska omfatta en eller flera enheter. I denna del har jag inget annat yrkande än utskottets.

För det andra föreslår utskottet att det även fortsatt ska i kyrkoordningen regleras att biskopen innan kontraktsprost utses ska samråda med kontraktets präster och nu – som ett tillägg – även med kontraktets diakoner. Kyrkostyrelsen anser att detta inte behöver regleras i kyrkoordningen. Kyrkostyrelsen föreslår, som motiveras i skrivelsen, att vi ska genomföra avregleringar i vissa avseenden. Därmed inte sagt att samråd inte är motiverat så klart, kyrkostyrelsens förslag till avreglering omfattar dock inte endast detta samråd, dvs. personalvalet, utan även har vi föreslagit ta bort föreskrifter om samråd när det gäller själva kontraktsindelningen. Om man behåller, som utskottet föreslår, en samrådsföreskrift när det gäller själva personvalet så uppfattar jag att det finns en risk för att man kan missförstå att samråd inte är befogat när det gäller kontraktsindelningen. Av det skälet så vidhåller kyrkostyrelsen sitt förslag att samråd inte ska vara reglerat i kyrkoordningen.

Jag yrkar sålunda bifall till kyrkostyrelsens förslag när det gäller lydelsen av kyrkoordningens 8 kap. 40 §. När det gäller de ändringar som föreslås grundat på Kyrkorättsutskottets synpunkter, som är mer redaktionella, så har jag ingen erinran.

CLAES BLOCK:

Herr ordförande! Först och främst vill jag bifalla Organisationsutskottets förslag med en ändring att stryka ”hörande av präster och diakoner” när det gäller utseende av kontraktsprost. För mig är det väldigt förvånansvärt att man ska höra när biskopen ska utse sin förlängda arm. Det är ungefär som om regeringen skulle höra med de anställda på Länsstyrelsen när en landshövding ska utses. Det blir för mig väldigt märkligt.

När det gäller antal enheter i kontrakten så tror jag att vi har stort förtroende för våra biskopar. Det hanterar de på ett rationellt sätt.

Bifall till Organisationsutskottets betänkande 2015:2 med den ändringen att man stryker ”efter hörande av präster och diakoner”.

BISKOP ESBJÖRN HAGBERG:

Herr ordförande! Jag vill uttrycka min tillfredsställelse över Organisationsutskottets arbete med kyrkostyrelsens skrivelse 2015:3 i det här ärendet. Jag tror att det är väldigt bra att Organisationsutskottet har markerat möjligheten att ett kontrakt kan bestå av en enhet. Precis som har sagts här har det att göra med de stora pastorat vi har idag, där det annars skulle kunna bli en väldigt stor obalans mellan det stora pastoratet och lilla församlingen/pastoratet om det var nödvändigt att det var mer än en enhet.

Jag tror också att samråd är bra. Det är bra att biskopen samråder med diakoner och präster. Det är viktigt med ett ömsesidigt förtroende för att kontraktsprostarna ska kunna fullgöra sin uppgift. Om det är reglerat eller inte, har jag ingen synpunkt på.

KÅGE JOHANSSON:

Herr ordförande! Jag står här bara för att yrka bifall till Organisationsutskottets betänkande 2015:2 angående kontrakt.

Beslut i ärendet återfinns i kyrkomötets protokoll, § 168.

§ 132 Meddelanden

ORDFÖRANDE LEVI BERGSTRÖM:

Det är många som tycker att det är mycket trevligt att möta de här musikanterna när vi t.ex. går på lunch. Jag vill å kyrkomötets vägnar framföra ett tack till Jerry Adbo, Lars G Linder och till Jesper Eneroth för det initiativ som de har tagit.

Den avgörande EM-kvalmatchen mot Danmark ikväll kommer att kunna ses på storskärm i sal C.

Som presidiet meddelade före lunch ska Kyrkorättsutskottet yttra sig över det av Nils Gårder m.fl. framlagda förslaget till ändringar i kyrkoordningen i ärendet om kontrakten. För att det ska vara möjligt måste kyrkomötet formellt besluta om att Kyrkorättsutskottet får sammanträda nu under andra sessionen.

Jag föreslår därför att kyrkomötet beslutar att Kyrkorättsutskottet ska sammankallas för att yttra sig över det i plenum framlagda förslaget till ändringar i kyrkoordningen.

Anser kyrkomötet att vi kan göra så? Svar ja från kyrkomötet.

Kyrkorättsutskottet kallas till sammanträde i sal B direkt efter kulturstipendieutdelningen.

§ 133 Begravningsverksamheten i Göteborg

ÄRKEBISKOP ANTJE JACKELÉN:

Herr ordförande! Jag vill från kyrkostyrelsen säga några ord om det förslag som vi i kyrkostyrelsen har lämnat om en särlösning för begravningsverksamheten i Göteborg. Förslaget innebär att det inom Göteborgs stift ska få finnas en begravningsgemenskap om stiftsstyrelsen i Göteborg så beslutar. Kyrkostyrelsen har velat bistå stiftet i att finna ändamålsenliga lösningar för begravningsverksamheten i Göteborg.

Varför har då kyrkostyrelsen ansett detta vara viktigt? Inom Göteborgs stift har det sedan 2011 pågått en utredning om indelningen i stiftet. I april 2015 fattade stiftsstyrelsen för andra gången ett beslut om att dela upp Göteborgs kyrkliga samfällighet i nio enheter när samfälligheten inte längre får finnas kvar den 1 januari 2018. I det sammanhanget har frågan om den framtida begravningsverksamheten i Göteborg utretts. De nio enheterna blir enligt begravningslagen alla huvudmän för begravningsverksamheten. Om inget annat görs måste därför begravningsverksamheten delas upp på de nya enheterna. Stiftet bedömer att det innebär stora svårigheter att göra denna uppdelning av verksamheten. Man har därför diskuterat olika alternativ för att även i fortsättningen kunna hålla samman verksamheten och har då kommit fram till att det mest lämpliga vore att bilda en samfällighet. Eftersom kyrkoordningen idag inte allmänt tillåter att sådana samfälligheter bildas har stiftet vänt sig till kyrkostyrelsen om bett om hjälp.

Kyrkostyrelsen konstaterar att det råder speciella förutsättningar i Göteborg. Begravningsverksamheten har där bedrivits samlad under mer än 130 år. Det finns ett stort antal begravningsplatser och cirka 170 anställda. Inga personella resurser delas mellan begravnings- och församlingsverksamheterna. En uppdelning är mot den bakgrunden särskilt svår att göra och medför en mindre kostnadseffektiv verksamhet. Kyrkostyrelsen konstaterar att såsom den faktiska situationen nu är i Göteborgs stift medger inte tiden att beslut i frågan tas senare. För att inte hämma den demokratiska process som pågår i Göteborgs stift har kyrkostyrelsen velat bistå stiftet. Kyrkostyrelsen är medveten om att förslaget innebär ett undantag i kyrkoordningen, men kyrkostyrelsen har också sett att kyrkomötet tidigare visat stor förståelse för att det kan finnas särskilda omständigheter som motiverar undantag från huvudregeln.

Kyrkostyrelsen noterar också att det råder samstämmighet om att begravningsverksamheten i Göteborg har särskilda förutsättningar. Genom att öppna för ett undantag i kyrkoordningen nu kan kyrkomötet ge stiftsstyrelsen i Göteborg möjlighet att skapa en god lösning för såväl den lokala strukturen som för begravningsverksamheten i rimlig tid och under ordnade former.

Jag yrkar bifall till kyrkostyrelsens förslag i sin skrivelse 2015:6.

LOUISE CALLENBERG:

Herr ordförande! Jag talar för Organisationsutskottet i den fråga som har väckts i och med kyrkostyrelsens skrivelse 2015:6. För oss i utskottet har det här varit en fråga om principer och värnande om arbetsformer och för genomtänkta beslut eller stående mot den pragmatism som ibland nöden kräver. Det ligger också lite till grunden till det ställningstagande som jag tänker anföra här. Vi har också resonerat väldigt mycket om frågans art och att det inte är en vana för kyrkomötet att döma eller att hantera en lokal fråga som det här ändå är. Det märks i både hur vi i utskottet har valt att hantera frågan men också att man kan vara olika när man kommer fram till ståndpunkterna som kyrkostyrelsen har sagt.

Med det sagt vill jag redogöra för utskottets ställningstagande. Vi yrkar avslag på kyrkostyrelsens skrivelse 2015:6 och vill se att ärendet återkommer med en fördjupad reflektion för hur partiella samfälligheter för begravningsverksamhet kan fungera i Sverige och i Svenska kyrkan också med en förhoppning om att det här också skulle understryka att det är en särlösning endast för Göteborg.

Det var ett enigt Organisationsutskott som landade i sitt betänkande 2015:3, där man framför allt har diskuterat hur ärendet har framställts och hanteringen. Vi är eniga med Kyrkorättsutskottet som också säger att underlag för beslutet har varit alltför knapert när det kommer till att man ska föra in en text i kyrkoordningen. Man har också tyckt att det har varit en alltför långtgående delegation till kyrkostyrelsen som man ber om och att det har uppfattat som otillfredsställande. Det har alltså varit svårt för utskottet att fullt ut kunna fatta ett sådant beslut att föra in i kyrkoordningen. Det är därför man också vill se att ett bättre berett förslag skulle återkomma. Att som utskott också fatta beslut om en princip och sedan låta resten av förslaget ligga utanför kyrkomötet, det är ju både ovanligt och ett förfarande som utskottet inte vill uppmuntra. Detta sagt om det formella sättet att hantera det här ärendet och hur det har kommit fram till utskottet.

När man tittar på ärendets natur finns det tre delar i detta. Det ena är att det är en särlösning som efterfrågas, det andra är att det är en partiell samfällighet och det tredje är att det är en lösning för begravningsverksamhet. När det gäller särlösningar

var strukturutredningen tydlig: Vi vill inte ha särlösningar i kyrkoordningen. Här kommer då ganska snart inpå att vi har försökt ta bort så många som möjligt, därför vill vi ha det bättre underbyggt. När det gäller partiell samfällighet för begravningsverksamhet, vill vi ha mera ”kropp” innan vi tar det beslutet. När det gäller begravningsverksamhet vet vi ju att när vi fattade det beslutet i september att vi inväntade en utredning den 31 oktober om begravningsverksamhet varpå vi tänkte att det här var ju bra för kyrkostyrelsen att också ta intryck av vad den utredningen sa för att sedan kunna lägga fram ett bättre beslut till oss i utskottet. Jag vill också understryka att utskottet inte förordar partiell samfällighet för resten av Sverige, vilket jag tror att man kan uppfatta i vårt uppdrag till kyrkostyrelsen. Det är ju så att vi inte kan yrka på återremiss för det är en arbetsordning som vi inte har i kyrkomötet. Däremot kan vi ge ett uppdrag till kyrkostyrelsen: Kom tillbaka till kyrkomötet med ett bättre berett förslag.

Här har ni ett utskott som vill värna våra arbetsformer och värna principer men vi har inga problem med att kyrkomötet i sin helhet tar ett annat mer pragmatiskt beslut. På det här sättet har vi stått upp för hur vi tycker att frågor ska placeras i utskott och kyrkomöte.

SVEN-E KRAGH:

Herr ordförande! Jag kommer att yrka bifall till kyrkostyrelsens skrivelse 2015:6.

Jag vill gå tillbaka till 2012 när vi fattade beslut om struktur i Svenska kyrkan. Då sa Organisationsutskottet så här när det gällde frågan om Göteborg som också var föremål för diskussion: Den situation som vi har i Göteborg är så speciell att den måste ges mera tid att diskutera.

Då var kyrkostyrelsen pragmatisk och sa att den inte ville ställa några hinder i vägen för det. Det var föreslaget från kyrkostyrelsens sida att det skulle vara två års uppskov och man fick fyra. Nu har processen gått vidare. Det var en situation där alla i kyrkomötet förstod att i Göteborg var det något speciellt. Många hade trängt djupt in i frågan. Många av oss som sitter här hade varit med i ett utredningsarbete om strukturerna i Svenska kyrkan. Samfälligheter av det slag som vi från kyrkostyrelsen nu föreslår var ingenting som vi egentligen ville ha, och därför kan jag förstå utskottets syn på att man inte vill ha och införa partiella samfälligheter. Nu är det precis som ordföranden i utskottet säger, det är en alldeles speciell situation i Göteborg. Vi som då tyckte i strukturfrågorna var överens om att vi skulle ta bort samfälligheterna men ibland förändras livet och även beslutsunderlagen snabbt och därför har kyrkostyrelsen nu valt att gå in på det här. Jag vill bara beskriva en situation. Om det är så att man ute i vår Svenska kyrka har kommit fram till att begravningsverksamheten är så viktig och vi inte har en organisation men så ordnar man det i ett pastorat. Vad skulle då hända om kyrkomötet gick ut på nytt igen? Det vill kyrkostyrelsen undvika.

Jag yrkar bifall till kyrkostyrelsens skrivelse 2015:6.

OLLE BURELL:

Herr ordförande! Även jag vill yrka bifall till kyrkostyrelsens skrivelse 2015:6. Jag gör det inte med odelad glädje. Precis som Sven-E Kragh framhöll fanns det viktiga poänger med det stora strukturbeslut som vi fattade här i kyrkomötet. Vi ville hejda församlingsdöden och vi lyckades med att ta fram nya regler som gör att man kan kombinera lokal förankring med effektivitet och hållbarhet på lång sikt. Vi hade en strävan att rensa bort inkonsekvenser och särlösningar. Precis som Sven-E Kragh

framhöll så fick Göteborgs kyrkliga samfällighet respit, den förlängdes jämfört med ursprungsförslaget och nu kan vi konstatera att stiftsstyrelsen i Göteborgs stift fattade ett indelningsbeslut som tvingade församlingar och pastorat i Göteborg att komma till kyrkomötet och begära ett undantag i alla fall. Det tvingar därmed oss i kyrkomötet att bevilja det, för allt sunt förnuft talar ju för att vi måste göra det i det läge som vi har hamnat i eller försatts i. Kyrkostyrelsen väljer alltså en pragmatisk linje som alla tidigare talare har framhållit.

Den här linjen stöds av den stora merparten av den socialdemokratiska gruppen och därför yrkar jag bifall till detta. Jag står också bakom kyrkostyrelsens skrivelse, eftersom jag sitter i kyrkostyrelsen. Men precis som framgick av Louise Callenbergs inlägg så fanns det också en tveksamhet inom S-gruppen eftersom den också finns väl företrädd i Organisationsutskottet som ju var enigt i att gå på en annan linje.

För att kunna leva med det här beslutet måste jag landa i den här insikten om ”ingen regel utan undantag”, precis som ärkebiskopen har framhållit. Det finns flera sådana andra undantag eller några få väl valda: Samfälligheten Gotlands kyrkor, Hovförsamlingen, båda av kanske antikvariska skäl som är nog så viktigt. Hovförsamlingen får ha kyrkstämman, vilket är undantaget. Det måste vara tydligt här idag att det är ett undantag och att detta inte ska följas av flera ansökningar från andra som möjligtvis vädrar morgonluft för att slippa gå igenom den naturliga och viktiga förändringen mot större pastorat.

Stockholm har genom svensk lagstiftning en egen modell för begravningsväsendet. Det är kommunen som ordnar det. Göteborg får ha en samfällighet men Malmö som rikets tredje stad har lyckats inordna sig i kyrkoordningen. Om Malmö klarar det, ska alla andra klara det.

Jag yrkar avslag på utskottets punkt 2.

MATS HAGELIN:

Herr ordförande! Jag börjar med att yrka bifall till kyrkostyrelsens skrivelse 2015:6. Jag vill också redan nu säga att jag gör det med en enig nomineringsgrupp, Borgerligt alternativ, bakom mig.

Även vi har naturligtvis diskuterat den här frågan i vår nomineringsgrupp. Precis som Sven-E Kragh och Olle Burell redan har sagt och anför ett antal skäl, handlar det om att vi väljer den pragmatiska linjen. Vi vill dock samtidigt betona att det här inte är en vana eller något som vi ska fortsätta med att bevilja undantag för partiella samfälligheter. Vi står bakom kyrkostyrelsens skrivelse helt och hållet som den är utformad, och det är alltså en enig nomineringsgrupp som gör detta. Sakskälen behöver jag inte gå in på utan jag ansluter mig till vad ärkebiskopen, Sven-E Kragh och Olle Burell har sagt.

BISKOP PER ECKERDAL:

Herr ordförande! Jag vill säga några ord i detta ärende som biskop i Göteborg. Låt mig då börja med att konstatera att stiftsstyrelsen i Göteborg tidigare i år tog ett beslut om den kyrkliga indelningen i Göteborg som gäller från 2018. Arbetet för att förbereda den förändringen pågår nu för fullt i de blivande nio enheterna. Det viktiga för mig här att säga är att det här indelningsbeslutet alltså står fast. Frågan har lämnat stiftsstyrelsens bord och kommer inte att påverkas av utgången av det här ärendet. Det som nu gäller är att kyrkomötet har möjlighet att underlätta och möjliggöra för de nya enheterna i de speciella förhållanden som vi redan har hört råder i Göteborg att på ett förnuftigt sätt bedriva begravningsverksamhet. Jag har också hört

det konstaterat att kyrkomötet under senare år ett par gånger faktiskt har hanterat Göteborg som ett objekt för särlösningar på grund av de speciella förutsättningarna, och det gäller framför allt att innerstadsförsamlingarna aldrig har varit fristående territoriella församlingar i Göteborg. Om kyrkomötet skulle gå på Organisationsutskottets linje och avslå kyrkostyrelsens förslag innebär det att de nya Göteborgsförsamlingarna och pastoraten måste samarbeta i andra former än genom en begravningsgemenskap. Det går, men det är betydligt mer komplicerat. Det skulle slå sönder en välfungerande och kostnadseffektiv organisation, innebära osäkerhet för de 170 anställda och kommer att bli kostnadskrävande bl.a. på grund av tillkommande moms. Det skulle skada förtroendet för Svenska kyrkan som arbetsgivare och för vår förmåga att hantera begravningsverksamheten. De faktiska förutsättningarna i Göteborg gör att begravningsverksamheten måste skötas gemensamt. Den faktorn tillsammans med tidsfaktorn menar jag är ett tillräckligt motiv för att gå på kyrkostyrelsens förslag och ta ett pragmatiskt beslut.

Bifall till kyrkostyrelsens förslag.

PER LINDBERG:

Herr ordförande! Jag vill från Organisationsutskottets sida framhålla att vi aldrig har haft för avsikt att störa processen i Göteborg. Den förberedelse som pågår ska naturligtvis fortsätta som nu. Det är olyckligt att det uppfattas så, men utskottets förslag är ju faktiskt en kritik mot kyrkostyrelsen. Det beslutsunderlag som presenteras i styrelsen är inte tillräckligt bra. När man vet att det kommer ett förslag, så tror vi att arbetet kan fortgå och vi har också tid att då fatta beslut vid nästa års kyrkomöte på en bättre grund. Det här förslaget saknar ju helt införandebestämmelser. Det finns inga indikationer på hur man tänker lösa knäckfrågorna om pastoral ledning eller ledning och styrning överhuvudtaget. Göteborg ska därför fortsätta att förbereda sig.

Jag yrkar bifall till utskottets förslag.

BENGT INGHAMMAR:

Herr ordförande! Jag är ordförande i Göteborgs stifts församlingsutskott, vilket betyder att jag har suttit mitt i smeten när det gäller att hantera de här frågorna och har därför ett slags insyn i ärendet. Det finns några punkter jag skulle vilja ta fram. Mycket är sagt redan men det är några saker som kan vara viktiga.

För det första vill jag säga att i de här utredningarna som vi har haft har det funnits en tydlig majoritet för att vi ska genomföra en delning av Göteborgs samfällighet i nio enheter. Den majoriteten är ganska stor: 17 församlingar av 28, 23 kyrkoherdar av 28, alla kontraktsprostar, tre socialdemokrater av fyra i stiftsstyrelsen osv. Nästan alla som har svarat på en spontanremiss har förordat nio enheter. I utredningen som vi gjorde låg det också en tanke att vi skulle – och då hade vi kontaktat kyrkostyrelsen och kyrkokansliet – få möjlighet att genomföra ett begravningsväsende som var just en partiell samfällighet. Det är alltså en förutsättning som fanns som en möjlighet, för det var den bästa möjligheten. Det finns som sagt också andra.

Så blev det här uppskjutet och överklagat, som vi hörde, och det finns nu en trötthet i Göteborg. Någon sa, ”nej, nu orkar vi inte mer” när man hörde att det hade blivit ett motbud från Organisationsutskottet. Jag väddar alltså till kyrkomötet att ni ser till att vi kommer igång nu på allvar i Göteborg och får fortsätta detta som är så viktigt.

Den andra punkten är att i Göteborg har det varit så att denna fråga har skurit genom alla grupper. Det har inte varit så att den ena gruppen har hållit på den ena linjen och den andra gruppen på den andra linjen utan det har gått rakt igenom våra

grupper. Jag säger det därför att det kanske är viktigt att se att den här frågan har inte varit partibunden i Göteborg, utan man har röstat efter känsla och hjärta. Jag tycker att det är viktigt att säga det så att vi inte ska binda oss i några partisynpunkter i den här frågan. Det går att lösa den här begravningsfrågan på ett annat sätt än genom en partiell samfällighet, men som någon sa i det kyrkoråd där jag finns med i Göteborg, ”det vore ju rena löjan om vi skulle riva upp det som fungerar så bra för den här sakens skull”.

Nu hoppas jag att kyrkomötet hjälper oss i Göteborg som vill få nio fungerande enheter och ett fungerande begravningsväsende hjälper oss genom ett bra beslut idag.

Jag tillstyrker kyrkostyrelsens förslag.

KARL-GUNNAR SVENSSON:

Herr ordförande! Jag kommer att avslå Organisationsutskottets förslag punkt 1 och yrka bifall till utskottets förslag punkt 2. Det innebär bifall till kyrkostyrelsens skrivelse 2015:6.

Organisationsutskottet yrkar på att i kyrkomötet 2016 överväga ett samlat förslag till möjligheter för partiella samfälligheter för begravningsverksamheten i hela landet. Det tycker jag är ett alldeles utmärkt förslag, alltså punkt 2, som jag yrkar bifall till. Men varför utskottet avslår kyrkostyrelsens förslag förstår jag inte alls. De punkterna har ju nödvändigtvis inte med varandra att göra. Dessutom skapar vi på nationell nivå problem på den nivå som pastoratsregleringen ligger på, och det är på stiftsstyrelsen. Jag har tyckt att Göteborgs samfällighet borde ha fått vara kvar och bli ett pastorat och jag anser så fortfarande. Men jag anser också att det är stiftsstyrelsen i Göteborg som ska avgöra den frågan och inte kyrkomötet och det har stiftsstyrelsen i Göteborg gjort. Det blev överklagat och överklagandet fick inte gehör, alltså gäller stiftsstyrelsens beslut. Det var för att möjliggöra det som kyrkostyrelsen fick i uppdrag att ta fram ett förslag till reglering i kyrkoordningen som berör begravningsamfälligheten i Göteborg. Kyrkostyrelsen har gjort det och lagt ett förslag till kyrkomötet där Organisationsutskottet avslår förslaget med hänvisning till att vi ska undvika särlösningar i kyrkoordningen. Men det var ju för att det skulle bli en särlösning i kyrkoordningen som kyrkostyrelsen fick uppdraget!

Enligt min mening har utskottet inte kommit fram till ett klokt beslut vad gäller kyrkostyrelsens skrivelse 2015:6 i frågan, och jag yrkar därmed bifall till kyrkostyrelsens skrivelse och sålunda avslag på utskottets punkt 1.

DANIEL TISELL:

Herr ordförande! Strukturutredningen med dess beslut i kyrkomötet 2012 har inneburit att många processer har ägt rum, ibland stora och svåra inom Svenska kyrkan men också önskvärda och nödvändiga.

När det gäller situationen i Göteborg har komplexiteten varit och är synnerligen stor. Det har pågått en lång resa för hela stiftet. Jag tror att det ibland har känts som att resa med SJ: förseningar och inställda tåg. Men som det är med SJ behövs dessa avbrott ibland för underhållsarbete, men nu är det dags att få grönt ljus. Det är viktigt att få besked om var, eller snarare hur, resan ska sluta så att man kan förbereda sig för framtiden och ägna sig åt fortsatt viktiga saker.

Det finns beslut tagna i stiftsstyrelsen i Göteborg, och det har förts diskussioner och beslut har fattats i församlingarna i samfälligheten i Göteborg. De båda alternativ som har diskuterats har sina för- och nackdelar, men nu har man bestämt sig för att arbeta för nio enheter, sex pastorat och tre församlingar och inte ett enda stort pastorat.

Som nomineringsgrupp har centerpartiet tydligt verkat i denna riktning med flera pastorat i Göteborg. Det är därför med tillfredsställelse vi ser på att kyrkostyrelsen lade fram ett förslag för att underlätta för Göteborg att fortsätta med att bedriva begravningsverksamheten på det mest ändamålsenliga sättet. Ärendet har behandlats i Organisationsutskottet som då var enigt att avvisa kyrkostyrelsens förslag. Vi har sedan dess fört samtal i centergruppen och insett att det nog gick lite för fort på slutet och att det inte blev riktigt så som vi först avsåg. Så kan det ju vara ibland.

Jag vill med en samlad centergrupp yrka bifall på kyrkostyrelsens förslag. Det är skäl för att stödja ett undantag för begravningsverksamheten i Göteborg i detta nu. Det har redan nämnts och jag avser inte att upprepa argumenten. Jag vill på centergruppens vägnar understryka vårt förtroende för kyrkostyrelsen att fortsättningsvis hantera de här frågorna, som vi dessutom anser är tillräckligt beredda för att vi ska våga fatta ett beslut som andas hänsyn, flexibilitet och omsorg.

Bifall för kyrkostyrelsens förslag. Ett grönt ljus!

LOUISE CALLENBERG (REPLIK):

Herr ordförande! Beträffande påståendet att utskottets arbete skulle ha verkat i hast, är det så att själva underlaget till beslutet var bristfälligt. Därför var det utskottets mening att avslå detsamma och att vilja ha ett bättre underlag tillbaka. Det var nog det som också hände i utskottet att man kom fram till att ärendet inte var tillräckligt bra berett. Eftertänksamhet för kyrkomötet är viktigt. Det är en av våra arbetsformer som vi måste värna och det var också därför som vi hamnade där vi gjorde.

DANIEL TISELL (REPLIK):

Jag ska inte recensera utskottets arbete. Det jag avsåg var vår egen bearbetning och det var ingen kritik av utskottet. Ibland kan ärenden komma upp som det gjorde då på torsdagskvällen och så blir det inte riktigt som man har tänkt sig. Det är alltså ingen kritik mot utskottet. Vi i centergruppen resonerar oss fram till olika saker och det här kändes absolut bäst att markera och tydliggöra att vi är eniga.

HANS-OLOF ANDRÉN:

Herr ordförande! Stiftsstyrelsen i Göteborg har fattat ett beslut om uppdelning av Göteborgs kyrkliga samfällighet i nio enheter. Detta beslut går inte att genomföra om inte kyrkoordningen ändras, eftersom tre av enheterna saknar förutsättningar att bli huvudmän för begravningsverksamheten. Det finns helt enkelt inte begravningsplatser. Stiftsstyrelsen har alltså försatt kyrkomötet i en utpressningssituation: Om ni inte ändrar kyrkoordningen och snabbt inför partiella samfälligheter för begravningsverksamheten, åtminstone i Göteborg, kan vi inte få den pastorala indelning som vi bedömer är bäst för Göteborg.

Jag anser inte att kyrkomötet ska ändra i kyrkoordningen och införa partiella samfälligheter och det av två skäl. För det första ska vi inte krångla till den enkla struktur som kyrkomötet beslutade om så sent som 2012. Stiftsstyrelsen får väl lov att välja en organisation som ryms inom kyrkoordningen och det enklaste alternativet är förstås att Göteborg blir ett pastorat i likhet med de andra stora städerna. För det andra, och det för mig viktigaste: Stiftsstyrelsens uppdelning av Göteborg innebär en katastrof för Svenska kyrkans möjligheter att arbeta i de invandrarrika församlingarna i nordost.

Göteborg anses vara Sveriges mest segregerade stad och församlingarna i nordost, Angered, Bergsjön, Kortedala och Nylöse, har stor invandrabefolkning och en

kyrkotillhörighet om 28 procent. Arbetslösheten är stor, medelinkomsten är låg och stiftet har beräknat att om inte kyrkoavgiften i det nya pastoratet i nordost höjs med 38 procent måste verksamheten dras ner. Det går nog inte så lätt att höja kyrkoavgiften i ett pastorat med så många låginkomsttagare. Det kommer förmodligen bara att öka utträdena ytterligare. Stiftsstyrelsen får ursäkta, men jag kan inte ta på mitt ansvar att inte försöka hindra detta svek mot de mest utsatta.

Samfälligheten har solidariskt finansierat en verksamhet som församlingarna själva aldrig skulle ha haft råd med. Svenska kyrkan har försökt motverka och inte spåda på segregeringen. Kyrkan är en av få platser där människor kan mötas i förtroende över nationalitetsgränserna, och i gudstjänstgemenskapen kan invandrarna vara bidragande subjekt i stort sett från ankomsten till vårt land. Utsattheten föder också våld. Enligt tidningsuppgifter har Göteborg flest skjutningar per capita i Sverige och bidrar till flest IS-krigare per capita i hela Europa. De flesta av dessa cirka 120 unga män kommer just från Angered och Bergsjön.

Nu vädjar jag till kyrkomötet att inte möjliggöra en påspädning av segregationen i Göteborg, där de fattiga invandrarförsamlingarna i nordost får en mycket sämre ekonomi och de rika i väst som Askim och Torslanda får en mycket bättre ekonomi. Detta kan kyrkomötet göra genom att avslå kyrkostyrelsens förslag. Då bibehålls Göteborg som en ekonomisk enhet, ett pastorat, och då kan verksamheten i nordost leva vidare. Man ska inte ta från de fattiga och ge till de rika!

Herr ordförande, jag yrkar bifall till Organisationsutskottets hemställan punkt 1 och avslag på utskottets hemställan punkt 2.

BISKOP PER ECKERDAL (REPLIK):

Jag noterar med viss förvåning att Hans-Olof Andrén debatterar en fråga som inte är på kyrkomötets bord just nu. När det gäller förutsättningar för de nya enheterna att organisera sin begravningsverksamhet framgår det av stiftsstyrelsens utredning att det finns ett antal olika alternativ men där begravningsamfällighet är den mest rationella lösningen.

HANS-OLOF ANDRÉN (REPLIK):

Jag håller med om att begravningsamfällighet är den bästa och enda lösningen. Enligt begravningslagen är det nämligen huvudmännen som har att anordna och hålla begravningsplatser och det kan man inte göra med något bolag eller någon annan konstruktion.

BISKOP PER ECKERDAL (REPLIK):

Jag blev felciterad. Jag sa inte att begravningsamfällighet är den enda lösningen. Jag pekade på stiftets utredning som lyfte fram samfällighet som den bästa lösningen men det finns ett antal andra. Det betyder absolut inte att man skulle tvingas bilda något bolag.

HANS-OLOF ANDRÉN (REPLIK):

Stiftet har, ursäkta, inte gjort någon utredning av begravningsverksamheten. Det var vi som skrev den motionen, som blev tillbakadragen sedan, så vi fick göra den utredningen själva, så det är alltså tre av de nio som klarar det.

TOMAS JANSSON:

Herr ordförande! Jag försäkrar att utskottet inte har haft någon avsikt att omöjliggöra för Göteborg att gå in i den riktning som man har valt. Vi valde dock att kritisera kyrkostyrelsen, för vi tyckte att det var lite dåligt berett förslag. Vi var övertygade om att till nästa höst kommer ett förslag som tillgodoser Göteborgs behov liksom också andra behov ute i landet. Vi underskattade dock behovet av planeringstid i Göteborg, och jag inser att där gick det verkligen för fort i utskottet. Det går inte att förutsätta vilket förslag som kommer att läggas om ett år och då blir planeringshorisonten för kort för Göteborg. Jag avstår just nu mycket medvetet att inte yrka bifall på utskottets förslag punkt 1, men jag vill yrka bifall på utskottets punkt 2. Det är möjligt att skapa ett enhetligt regelverk i Svenska kyrkan genom att se över möjligheten om partiella begravningsverksamheter kan användas. När jag säger "kan användas" menar jag just "kan". Beslut om detta ska fattas på lokal nivå. Där vet man vad som är bäst. Vi är nu i ett läge där det pågår en process och på grund av begravningsverksamhetens behov så skapar vi jättestora pastorat. Det är väldigt oomtvistligt att begravningsverksamheten i stora städer behöver lösas på ett enhetligt sätt, en fråga som inte är kontroversiell. Det är ett ändamålsenligt och bra sätt att lösa det på.

Vi har också församlingsverksamheten i kyrkan, och vi befinner oss nu i ett läge där vi skapar stora enheter för församlingsverksamheten på grund av att vi måste ha det för begravningsverksamheten. Jag menar att beslut om storleken på enheterna i församlingsverksamheten ska fattas lokalt, och det ska fattas utifrån församlingsverksamhetens behov. Det är de argument som är relevanta. Det finns starka argument för varför vi behöver ett stort pastorat. Hans-Olof Andréén har nyss effektivt argumenterat för varför det skulle kunna vara en viktig och bra lösning. Det finns också bra argument som talar för att vi behöver mindre enheter, att tillkomsten av dessa jättestor pastorat i Svenska kyrkan inte är en lyckad lösning för alla. Vi är på väg nu där det ska bli en lösning för alla. Om vi bifaller utskottets punkt 2, då skickar vi frågan till kyrkostyrelsen och mycket ödmjukt och försiktigt ber om att överväga möjligheten för tillkomst av partiella begravningsverksamheter. Gör vi det, då kan vi fatta beslut om församlingsverksamheten med rätt argument utifrån församlingsverksamhetens behov.

Bifall till utskottets punkt 2.

HANS-OLOF ANDRÉÉN (REPLIK):

Herr ordförande! Om man bor på en ort där man måste samarbeta om de döda så finns det en viss chans att man också behöver samarbeta om de levande. Det finns väldigt mycket verksamhet i Göteborg som görs över församlingsgränserna. Jag kan bara peka på de två stiftelser som har samfälligheten som huvudman och som får väldigt stora problem när man delar upp staden, nämligen kyrkans jourtjänst och kyrkans familjerådgivning. Det finns bidrag till stadsmissionen på 13 miljoner och det finns massor av saker som vi gör gemensamt, så det är inte bara de döda det gäller. Det är de levande också.

TOMAS JANSSON (REPLIK):

Jag har full förståelse för Hans-Olof Andrééns argument. Jag vill påpeka att om besluten förläggs på lokal nivå, då kan man mycket väl fatta dessa beslut att man tycker att ett stort pastorat är precis som församlingsverksamheten behöver för att vara bra. Men det ska också finnas möjlighet, för de pastorat som vill, att inte behöva skapa storpastorat. Därför behöver möjligheten finnas.

ANDERS ROOS:

Herr ordförande! Jag har inget eget förslag. När Kyrkorättsutskottet får ett förslag på sitt bord till kyrkoordningstext brukar vi titta på det och se hur det är berett. Hur fungerar det? Finns det några följdkonsekvenser? Oftast resulterar det i att vi tycker att det nog behöver granskas ytterligare.

När vi får ett snabbt tillkommet förslag, där man inte kan överblicka konsekvenserna, där man avhänder sig kyrkoordningsmässigt möjligheterna att göra de regleringar som behövs, utan säger att ”det får väl kyrkostyrelsen ta hand om”. Hur stort förtroende man än har för kyrkostyrelsen är det här ingen god ordning. Det är inte heller en god ordning att man strax efter det att man har fattat ett genomgripande strukturbeslut i Svenska kyrkan komma in med särlösningar. Man klarade inte riktigt situationen i Göteborg, man sprang till mamma och bad om hjälp. Det är ingen god ordning. Någon ”kyrko-ordning” får det väl ändå vara.

ULLA RICKARDSSON:

Herr ordförande! Jag yrkar bifall till kyrkostyrelsens skrivning.

Vi har alla fått ett brev från företrädare för kyrkonämnden i Göteborg och man kan väl sammanfatta det som ”hjälp oss att lösa en praktisk fråga”, och den lösningen finns ju i kyrkostyrelsens skrivning, som jag nyss yrkade bifall till.

Skrivningen från Göteborg visar tydligt vilken omöjlig situation de skulle försättas i om utskottets förslag skulle få majoritet. Kyrkoråden och beslutsprocessen i Göteborg skulle bli väldigt krånglig, som vi har hört här. Jag är övertygad om att vi som är delegater i kyrkomötet inte har som huvudmål att försvåra arbetet på fältet utan underlätta detsamma.

Göteborg är rikets andra stad och det behövs en undantagslösning, det har vi hört ganska mycket om här, för att man ska klara den här situationen. Kyrkostyrelsens skrivning bejakar en sådan här lösning.

ANNA LUNDBLAD MÅRTENSSON:

Herr ordförande! Jag börjar med att yrka bifall till kyrkostyrelsens skrivelse, som innebär att vi ska bevilja en särlösning när det gäller begravningsverksamheten inom Göteborgs nuvarande kyrkliga samfällighet.

Vi har ofta sagt att det ser så olika ut, och det är sant. Det ser så olika ut. Det betyder att det kan finnas undantagsfall, och då motiverar det en särlösning. Det finns ingen regel som inte behöver goda undantag. Kyrkostyrelsen förklarade redan i september 2004 att vi var beredda på att i det fall som det skulle bli aktuellt, skulle vi lämna ett förslag till kyrkomötet som innebär en undantagslösning. Genom stiftsstyrelsens beslut blev det aktuellt och nu handlar det om att skapa så goda förutsättningar som möjligt i den situation som råder i Göteborg. När det gäller införandebestämmelser måste de utarbetas nu, men de ska utarbetas i nära samverkan mellan Göteborgs kyrkliga samfällighet och Göteborgs stift och i den mån vi från nationell nivå kan vara med och bidra i det arbetet. När det handlar om en undantagslösning kunde vi se att det kan behövas detaljbestämmelser som det inte är lämpligt att tynga kyrkoordningen med.

Nu har kyrkomötet en möjlighet att bidra till att skapa goda förutsättningar vad gäller begravningsverksamheten i Göteborg och låt oss göra det.

Avslag på utskottet, bifall till kyrkostyrelsens skrivelse.

HILDEGARD JARSKOG:

Herr ordförande! Jag börjar med att yrka bifall till kyrkostyrelsens skrivelse 2015:6 i sin helhet. Jag yrkar dessutom avslag på utskottets förslag punkt 1 men däremot är jag beredd att yrka bifall till punkt 2, alltså utskottets förslag fast punkt 2.

Göteborgs samfällighet blir den 1 januari 2018 nio enheter. Det är redan beslutat och klart och varit överklagat men nu har det vunnit laga kraft. Som en följd av det har nu Göteborg kommit in med en begäran om att få en särlösning när det gäller sin begravningsverksamhet för att försöka hålla ihop den. Det har kyrkostyrelsen sagt ja till och säger att Göteborg har speciella förutsättningar och att det är en fungerande verksamhet som den ser ut idag. Göteborgs begravningsverksamhet och kyrkogårdsverksamhet omfattar 170 anställda och de bör ju få rimliga förutsättningar att kunna planera för sin verksamhet. Det ställer säkert till en del problem att dela upp verksamheten på nio enheter. Kan man hitta en lösning är det ju bättre än att försöka disponera de 170 anställda på så många enheter. Dessutom framgick det i någon av skrivelserna att två pastorat och en församling inom några år kommer att få svårigheter med tillgången på kist- och urngravar, och då har de också svårt att vara huvudman.

Kyrkostyrelsen sa ja till deras begäran men utskottet sa nej. Huvudskälet som utskottet angav var att det i kyrkoordningen inte bör införas bestämmelser om organisatoriska särlösningar. Däremot föreslår man istället att kyrkostyrelsen bör överväga om det ska vara möjligt med partiella samfälligheter för begravningsverksamhet i hela landet. Det tycker jag är bra. Kyrkorättsutskottet har tittat på ärendet och från kyrkorättslig synpunkt har man inte haft något att erinra mot förslaget och det har inte heller Läronämnden haft.

Jag yrkar alltså bifall till kyrkostyrelsens skrivelse 2015:6 i sin helhet och avslag på Organisationsutskottets förslag punkt 1 och bifall till punkt 2.

Jag vill bara skicka med att vi inte vet vad som kommer att hända med begravningsverksamheten i Sverige på riktigt lång sikt. Det finns olika lösningar och olika diskussioner.

ANDERS ROOS (REPLIK):

Herr ordförande! Det är riktigt att Kyrkorättsutskottet inte har några erinringar mot texten som sådan, men att det är vår uppgift att se om den är möjlig att införa och se om den platsar språkligt och strukturellt i kyrkoordningen.

Man måste läsa resten av Kyrkorättsutskottets yttrande också där vi har påtalat de svårigheter och problem som finns med införandet av den här texten. Man måste läsa mer än den sista meningen.

HILDEGARD JARSKOG (REPLIK):

Då tänker jag att svårigheter är ju till för att övervinnas. Jag tror att det är fullt möjligt. Även kyrkostyrelsen i sin skrivelse hade ju krav på vad de ville ha med, så det måste man ju uppfylla ändå. Det kommer de säkert att göra.

ANDERS ROOS (REPLIK):

Här finns en problematik och det är att kyrkostyrelsen säger att det ska man väl fixa till. Det innebär att kyrkomötet ger en långtgående delegation till kyrkostyrelsen att utfärda en massa detaljbestämmelser som kanske är av betydelse för ärendets helhet. Vi har gjort det vid något tillfälle tidigare, och då har vi sagt att det inte är lämpligt att ge en sådan delegation till kyrkostyrelsen. Vi ville inte öppna möjligheten för det

här i fortsättningen. Kyrkostyrelsen ska komma med ett ordentligt berett material så att vi kan fatta beslut om det och ett beslut som vi kan vara stolta över.

HILDEGARD JARSKOG (REPLIK):

Då är väl det ett medskick till kyrkostyrelsen att i framtiden tänka på det, att det är ett ordentligt beslutsunderlag om man nu uppfattar det så ifrån Kyrkorättsutskottet.

Beslut i ärendet återfinns i kyrkomötets protokoll, § 169.

§ 134 Antalet ledamöter i kyrkofullmäktige

BENGT KJELLGREN:

Herr ordförande! Bakgrunden och utredningen är ju bra till motionssvaret. Övervägandena däremot är lite ljumma. Det är viktigt att följa utvecklingen, jo, och man kunde ju besätta alla platser i kyrkofullmäktige 2013. Men det var inte riktigt det som det handlade om, utan om minimiantalet. Utskottet säger vidare att vi inte vill ha engagemang i kyrkan. Men det vill jag ju verkligen ha. Jag vill gärna ha flera hundra ledamöter i kyrkofullmäktige om det går, men det är ju en praktisk fråga och det var den vi lyfte, det gäller minimiantalet. Hur många måste man ha?

I små församlingar och pastorat är det svårt att få ihop listor. Även om man nu lyckas till valet och över valdagen och lyckas ha ett valmöte är det så att 2017 är det färre ledamöter och ersättare kvar. Det vet vi sedan tidigare.

Jag fick också kritik för att frågan var lite för tidigt väckt, det har jag aldrig fått förut. Jag tycker inte det. Jag tycker att man borde kunna titta på den här frågan om man kan dra ner minimiantalet lite.

Vad gäller engagemanget i kyrkan så är det ju inte i fullmäktige som engagemanget syns så jättemycket. Jag är själv ordförande i kyrkofullmäktige i Halmstad. Vi har två möten. Det möte som är mest besökt är när det bjuds på gåsamiddag. Vi har en struktur med ett kyrkoråd och under kyrkorådet utskott. Där sa man att det skulle vara mera engagemang av barn och unga. Det tycker jag är alldeles utmärkt. Vi har ett barn- och ungdomsutskott. Där kan vi utse vilka ledamöter och ersättare vi vill, och där har vi utsett ett antal ledamöter som är just barn och unga.

I den formella organisationen med kyrkofullmäktige skulle man kunna ha en lägre minimigräns.

Eftersom jag har skrivit motionen 2015:51 tillsammans med Suzanne Fredborg kommer jag att yrka bifall till motionen och även bifall till reservationen av Olle Reichenberg och Kåge Johansson.

Bifall till motion 2015:51.

CLAES BLOCK:

Herr ordförande! Det hedrar dig att du bjuder på gås. Det känns tryggt. I Alvesta är det lite svårare att bifalla dina förslag utan förslaget från utskottet är att vi avslår motion 2015:51 och reservationen och bifall till Organisationsutskottets förslag i betänkande 2015:4.

Du sa att du fick kritik för att du var tidigt ute. Nej, ingen kritik men ett påtalande om att vi precis har ändrat bestämmelserna. Vi har bl.a. halverat antalet ersättare, vilket jag tycker är bra. Därför tyckte vi att det var lite tidigt att åter ta upp frågan, att ändra och se över. Däremot påtalar vi tydligt och klart att det här måste följas. Nu får jag ju hoppas att man inte har den dåliga respekten så det inte går att få tag i ledamöter till fullmäktige för då är det ju verkligen kris inom kyrkan. Jag tror att det

är upp till nomineringsgrupperna att jobba och framför allt engagera unga så att vi lyckas vända den trenden för annars är det allmänt bekymmer i kyrkan. Någon kritik har vi inte framfört men däremot påpekandet att det var lite tidigt.

BENGT KJELLGREN (REPLIK):

Jag hör vad du säger. Det finns ju små församlingar där man faktiskt har svårigheter. Jag känner till ett antal sådana församlingar. Det är tyvärr en realitet att det är svårt att få ihop ledamöter och ersättare. Ni går in väldigt mycket på ungdomar. Nu är det ju väldigt många äldre som engagerar sig också. Jag tror att det finns en problematik där, det är inte för tidigt att titta på det. Men jag har vad ni säger och jag förstår att det komma tillbaka. Jag tycker ändå att vi ska bifalla motion 2015:51.

SUZANNE FREDBORG:

Herr ordförande! Jag vill egentligen bara instämma i allt väsentligt i det som Bengt Kjellgren har framfört som min medmotionär och understryka vikten av att ta upp frågan om minimiantalet. Att frågan skulle vara för tidigt väckt tycker jag är lite märkvärdigt. Vi talar här så ofta om att det är viktigt att ta hänsyn till olika omständigheter, att församlingarna ser olika ut. Bakgrunden till motion 2015:51 är ju att plötsligt förändrades antalet kyrkofullmäktigeledamöter utan att kyrkostyrelsen eller berört utskott hade uppmärksammat detta för det behandlades inte särskilt, varken i ärendebehandlingen i kyrkostyrelsen eller i Organisationsutskottet. Det kom som en följd av något som man hade förberett men man var inte medveten om denna ökning. Då sas det att man skulle kunna titta på det här och att man skulle kunna ta hänsyn till församlingarna men då var frågan för sent väckt när den kom upp i plenum. Därför hade jag hoppats på ett bättre mottagande av det här förslaget om minimiantal.

Jag yrkar bifall till motion 2015:51.

Beslut i ärendet återfinns i kyrkomötets protokoll, § 170.

§ 135 Sättet att välja biskop

LISA TEGBY:

Herr ordförande! Under de femton år som har gått sedan kyrkan skildes från staten har Svenska kyrkan utsett 25 biskopar. Processerna kring de biskopsvalen har sett väldigt olika ut. Vi har redan som en fri kyrka en stor erfarenhet av biskopsval. Biskopsvalen ska ha sin största tyngd i stiftens som är biskopens pastorala område. Det är vi som motionärer helt överens med utskottet om. Vi tackar för en positiv utskottsbehandling av vår motion 2015:85. Vi vill också peka på i den här motionen biskoparnas viktiga gemensamma uppgift i biskopsmötet. Där behövs för kyrkan som helhet bredd och mångfald i kompetens och erfarenhet.

Vi vill genom den här motionen få belyst hur processen kring biskopsvalen har varit under de här femton åren och hur den kan utvecklas utifrån de olika kraven som ställs på en biskop. Det handlar om frågan om vad som behövs för biskoparnas tjänst i stiftens. Fungerar de nuvarande biskopsvalsprocesserna på bästa sätt för det här? Det handlar också om kyrkans gemensamma behov. Finns det andra sätt än de sätt vi nu använder för att säkerställa en bred kompetens i biskopsmötet?

Vi har i den här motionen begärt en utredning. Vi säger inte vad den utredningen ska komma fram till, men vi önskar att man vänder och vrider på saker för att sedan

komma fram till hur vi ska gå vidare. Med den femtonåriga erfarenhet vi nu har tror jag tillsammans med mina medmotionärer att det är dags att titta över de här frågorna.

Vi begärde en utredning och utskottet har föreslagit en översyn. Jag tackar för det mottagandet i utskottet och kan ansluta mig till utskottets förslag om att se över biskopsvalen. Sedan får vi se om vi utifrån det får gå vidare senare.

BISKOP EVA BRUNNE:

Herr ordförande! Jag ansluter mig till min medmotionär men jag vill ändå också understryka några saker. Dels vill jag understryka att det fungerar utmärkt väl i biskopsskollegiet nu men många olika kompetenser, med bredd i erfarenheter osv. men det kanske är en tillfällighet eftersom varje stift väljer sin biskop helt självständigt. En sak som inte fungerar och som inte har fungerat på länge är att andelen kvinnor bland biskoparna är väldigt låg, nämligen 20 procent. Det kan inte vara så i längden att det är två eller möjligen tre stift som ser till att det finns ett genusperspektiv också när det gäller biskopar. Det finns många prästvigda kvinnor i vår kyrka men biskopar enbart i tre stift och det har aldrig varit fler heller, Härnösands stift, Lunds stift och Stockholms stift. Den detaljen som är en stor sak skulle möjligen kunna förändras om man utreder och ser igenom.

Jag instämmer i Lisa Tegbys bifall till utskottet och en utredning.

BISKOP ESBJÖRN HAGBERG:

Herr ordförande! För andra gången idag har jag anledning att stå här och säga att Organisationsutskottet har gjort ett gott arbete och kommit till en god slutsats. Motionärerna har pekat på frågor som är viktiga att aktualisera på olika sätt. Det är också viktigt eftersom det finns tre biskopar som motionärer här, att det också finns någon som ställer sig upp och säger att jag skulle inte ha kunnat skriva under den här motionen.

Jag tror nämligen att det är av största vikt att det är i stiftet som arbetet sker med att utse stiftets biskop och att stiftet känner att det är stiftet som till sist har det stora och viktiga avgörandet. Jag har samma önskan som har getts uttryck för att det i framtiden blir en större bredd vad gäller kön i biskopsmötet men också det som också sker idag nämligen att det finns en stor bredd vad gäller kompetensen.

Jag ansluter mig till utskottets ställningstagande.

MAJ-LIS AASA:

Herr ordförande! Då säger jag tack från utskottet. Ni har alla läst vad vi har skrivit, och jag tror att det står klart vad alla tycker. Biskopsfrågan är en fråga för stiftet, men det finns en konsekvens av hur den här processen sker. Då vill vi att från principen att stiftet utser sin biskop att kyrkostyrelsen genomför en översyn av processen kring nomineringen och val av biskopar.

Beslut i ärendet återfinns i kyrkomötets protokoll, § 171.

§ 136 Antalet ledamöter i kyrkostyrelsen

MATS HAGELIN:

Herr ordförande! Jag börjar med att yrka bifall till motion 2015:77 och till den reservation av Olle Reichenberg och Kåge Johansson som finns i underlaget.

I motionen föreslås kyrkostyrelsen få i uppdrag att återkomma till kyrkomötet med förslag som innebär att antalet ledamöter och ersättare i kyrkostyrelsen, naturligtvis utöver ärkebiskopen och ärkebiskopens ersättare, beslutas inför varje mandatperiod. Organisationsutskottet föreslår tyvärr då mot bakgrund av att man anser att den nuvarande ordningen fungerar väl och att den ordning som föreslås i motionen kan medföra problem av såväl demokratisk som administrativ natur. Man föreslår alltså att motionen avslås.

Visst, det fungerar väl i kyrkostyrelsen. Det tror jag vi alla är överens om som sitter där. Det innebär ju inte att man skulle kunna återgå till den ordning som rådde tidigare, inte minst på gamla centralstyrelsens tid då ledamotsantalet fastställdes till ett maxantal och sedan beslutade man inför varje mandatperiod hur många ledamöter och ersättare kyrkostyrelsen skulle ha.

Detta kan ses som ett led i att man effektiviserar och rationaliserar också delar av Svenska kyrkan och framför allt här av de förtroendevalda organen, Jag säger inte att man ska göra det, men jag säger att man skulle kunna besluta om den möjligheten att det alltså finns en möjlighet att ändra inför varje mandatperiod.

Jag tackar utskottet för behandlingen av motionen och återkommer i senare kyrkomöten.

Bifall till motion 2015:77 och reservationen från Olle Reichenberg och Kåge Johansson.

BO HANSON:

Herr ordförande! Vi fann i Organisationsutskottet att den nuvarande ordningen var god, att den har fungerat väl under många år och att en annan möjlig ordning naturligtvis finns. Vi tror att det skulle leda till en typ av taktiköverbäggande som vi inte vill ha. Det är viktigt att kyrkostyrelsen avspeglar majoritetsförhållandena i kyrkomötet. Om man skulle manipulera detta genom att ordna olika konstellationer, skulle man kanske kunna förskjuta detta. Vi tror att det är värdefullt att ha den stabilitet som det innebär att man har ett fast antal ledamöter i kyrkostyrelsen och inte öppna för ett spel om de platserna genom att bygga ihop särskilda konstellationer.

Vi tycker att det är en god ordning och yrkar på att den behålls och avslag på motion 2015:77.

Beslut i ärendet återfinns i kyrkomötets protokoll, § 172.

§ 137 Den nationella nivåns uppgifter

KARL-GUNNAR SVENSSON:

Herr ordförande! Det var med anledning av flyktingsituationen som vi samlades bl.a. i kyrkostyrelsen. Vi hade fått besked från Migrationsverket att man ville ha hjälp av Svenska kyrkan att göra något. Vi kom fram till att det kan vi inte göra så bra i nuvarande ordning på nationell nivå och därför skrev jag motion 2015:3.

Utskottet har gjort ett utmärkt arbete med att belysa hur vi som kyrka på bästa sätt ska vara strukturerad och hur vi enligt tradition vill att vi ska vara strukturerad. När jag läser utskottets text så kan jag inte annat än hålla med. Jag tror ändå att det är väsentligt att ibland fundera över om den struktur vi har är riktigt bra. Om vi

kommer fram till att den är bra, så är det ju bara bra, och jag tror att det är vad vi har kommit fram till.

Jag har alltså inget annat förslag än utskottets.

TOMAS JANSSON:

Herr ordförande! Därmed kan jag som utskottsföreträdare bara yrka på bifall till utskottets förslag.

Beslut i ärendet återfinns i kyrkomötets protokoll, § 173.

§ 138 Sammanläggningar av församlingar och pastorat

MARGARETA ANDERSSON:

Herr ordförande! Jag börjar med att yrka bifall till min motion 2015:70. Sammanläggningar är känsliga frågor. Det är processer som håller på ganska länge och många människor hinner att bli berörda och upprörda. Utskottets skriver ganska vänligt om min motion men sedan avslår man den i alla fall. Det känns lite som, jaha, vad menar ni egentligen? Men det kanske vi förstår av svaret vi får.

Jag tycker att det skulle vara väldigt bra att få reda på hur besluten har fungerat på andra ställen där man har gjort de här sammanläggningarna. Vi som står mitt i den här diskussionen skulle vilja veta lite mer hur det ser ut på andra håll, vad som var bra och vad som eventuellt inte var så bra. Det är litet sent påtänkt att komma fram till de här svårigheterna och det här som blev fel när de allra flesta pastorat har blivit sammanlagda till så stora enheter så att de omfattar hela kommuner. På en del ställen går det bra och på andra ställen är det inte så bra. Jag har sett både positiva och negativa sammanläggningar i mitt eget stift och en del skulle kanske kunnat gå att undvika. För de som ännu inte har genomfört den här sammanläggningen kunde ju också få kunskaper om hur det ser ut: Vad är det för fallgröpar man ska undvika? Hur ska man överhuvudtaget se till att det här kommer att fungera på ett bra sätt? Jag skulle också verkligen vilja veta vad man vann på det här? Vann man överhuvudtaget något? Är det lättare att rekrytera folk? Blir administrationen billigare? Blir framför allt människorna som ska få service av de här nya organisationerna mer nöjda? Blir det mer verksamhet för mindre pengar? Mer pang för pengarna, brukar militärerna säga när de begär att få göra omorganisationer. Det är kanske något som vi också skulle ägna oss åt och fundera över: Blev resultatet det önskvärda? Det gäller både stora och små pastorat och församlingar, för det är inte alltid som stort är vackrast.

Bifall till motion 2015:70.

LARS-IVAR ERICSON:

Herr ordförande! Vi var rätt så många som sa: Kan det här verkligen bli bra? Om jag ska fortsätta att rimma så finns ett uttryck på franska: Qui vivra verra. Den som lever får se.

Nu har vi levat ett tag med sammanläggningarna och jag tror precis som Margareta att det är viktigt att kolla upp fördelar och nackdelar med det som har ägt rum. Vi har haft många sammanläggningar runt om i landet, inte minst i Lunds stift, och det har naturligtvis kommit upp många frågor efter de här sammanläggningarna. Det händer ibland att jag får telefonsamtal från en församlingsbo någonstans i stiftet som säger: Ja, nu är det gudstjänst var sjunde söndag i min församlingskyrka. Förr var det i alla fall varannan söndag, men nu är det var sjunde söndag.

Det har gjorts en del utvärderingar av sammanläggningar men jag tror att alldeles för många frågor har ställts till speciella kategorier i församlingen. Man har frågat kyrkoherden, kanske kyrkokamreren, ordföranden i kyrkorådet och på de allra flesta håll har det blivit positiva svar. Men tänk om man kunde göra en utvärdering hos ett större urval församlingsbor, då får man ju verkligen veta vad sammanläggningarna har fått för konsekvenser.

Bifall till motion 2015:70.

DAN SARKAR:

Herr ordförande! Jag tror att utskottet tänker fel när man menar att det är för tidigt. Efter vad jag förstår har man i Norge den modellen att när man fattar ett beslut som får genomgripande påverkan finns det rutiner för motsvarigheten till Forskningsavdelningen att följa hur det beslutet implementerats, att följa upp hur det går redan från dag ett. Det är för tidigt dag noll, men från dag ett är det ju oerhört värdefullt för kyrkostyrelsen att kunna få in och följa hur sådana här genomgripande förändringar fungerar i verkligheten. Kyrkostyrelsen skulle kunna komma med förslag och snabbt kunna serva kyrkomötet vid behov med underlag för att fatta nya beslut så att vi får det på ett så bra sätt som möjligt. Jag tycker därför att det är en alldeles utmärkt motion. Vi behöver definitivt utvärdera det här och skulle ha gjort det för länge sedan.

Bifall till motion 2015:70.

BERTH LÖNDAHL:

Herr ordförande! Tack Margareta Andersson för en härlig motion och för ett utmärkt inlägg!

Man kan fundera så här: Vad är en församling? När frågan ställs så vet ingen det, och när frågan aldrig ställs så vet alla det därför att när frågan ställs blir man så osäker. Hur ska man definiera den? Som organisation utifrån sociologiska termer, utifrån ett gudstjänstliv eller territorium? Samtidigt vet alla att på något sätt är församling förbunden med det gudstjänstfirande folket. Det är Kristi kropps lokala nedslag, det är där den tar sig konkreta uttryck och Kristi kropp tar gestalt i en särskild kyrka och med det folk som firar gudstjänst där. Det är alltså förbundet med mässan, med altaret, med ämbetet som kommer dit, som är där och med det folk som samlas. Det blir bekymmersamt när utskottet besvarar motionen i sina överväganden och den aspekten inte finns med, tanken kring den gudstjänstfirande församlingen. Det finns inte ett ord om församlingen i den meningen utan man ser det som viktigt istället att man utvärderar och betonar att det kanske behövs i framtiden, en prövning av den strukturreform som har varit när det gäller ekonomi, förtroendevalda och arbetsmiljö. Men vilka har konsekvenserna blivit för gudstjänsterna, för mässorna, för det folk som behöver samlas för att tillbedja Herren? Vad har det betytt för folk som behöver närhet till gudstjänsten? Vad betyder det att präster kommer tillresande ganska långt ifrån för att kunna komma till en församling lite längre ut på landsbygden och som inte har någon kontinuerlig närvaro på plats? Vad betyder detta när Svenska kyrkans närvaro minskar på ett påtagligt sätt på landsbygden i de små enheterna men faktiskt också i de stora enheterna? Jag tycker att från dag ett så behöver den här strukturreformen och dess konsekvenser utvärderas. Den behöver utvärderas utifrån just lekfolket, utifrån gudstjänstfirande. Vad har egentligen hänt? Firas det fler gudstjänster, färre gudstjänster, ökar antalet gudstjänstfirare? Är det så

att människor identifierar sig med de församlingar som en gång har funnits men som har försvunnit? Identifierar man sig med de nya enheterna?

Jag yrkar alltså bifall till motion 2015:70.

EVELINA JOHANSSON:

Herr ordförande! Det är lite anmärkningsvärt hur utskottet kommer fram till sin slutsats att motion 2015:70 ska avslås. Det är spännande att konstatera att den s.k. strukturutredningen, när man tittade lite bakåt, konstaterade att det inte fanns några entydiga resultat från de omfattande indelningsändringarna. Det är märkligt, för det stämmer inte riktigt överens med det man kan möta på en del håll där indelningsändringarna har ägt rum. Man kan då fråga sig vad de tittade på egentligen och såg man verkligen allt? Det är viktigt att vi i kyrkomötet inte har en sådan trång horisont att man tänker att det stod så i boken och då är det nog så. Eller precis där jag är, där har det inte blivit några problem för det finns ju platser där det inte har blivit så bra som man hoppades. Därför konstaterar utskottet helt riktigt att det är viktigt att utvärdera gjorda sammanläggningar. Man skulle kunna tänka sig att det inte är viktigt eftersom det inte gick att se någonting i den förra utvärderingen. Man konstaterar ändå att det är viktigt och det är det, därför att den undersökningen visar uppenbarligen inte allt. Utskottet landar ändå trots att man konstaterar att det här är så viktigt mot bakgrunden att inom många stift fortfarande pågår ändringsprocesser rörande indelningen. Då är det för tidigt att ge kyrkostyrelsen detta uppdrag. Det är mycket märkligt för det man praktiskt taget säger är ju att eftersom alla indelningsändringar ännu inte har genomförts så ska vi inte utvärdera de som redan finns. När är den rätta tiden att göra denna utvärdering? Är det när alla pastoratsregleringar som möjligen skulle kunna ske redan har skett? Vad roligt vi då ska ha med den utvärderingen om den visar att indelningsändringar inte fungerar bra överallt. Den kanske blir till någon sorts tröst för de som får sina erfarenheter bekräftade. Men om den görs i tid då kan den bli till glädje och nytta och räddning för sammanhang som besparas problem genom indelningsändringar som inte är lämpliga och möjligen också till glädje och nytta för de som skulle passa för indelningsändringar men inte ser det. En utvärdering i tid är det nytta med. En utvärdering för sent är bara kuriosa.

Jag yrkar bifall till motion 2015:70.

KRISTINA BACKE:

Herr ordförande! Jag ska börja med att yrka bifall till Margareta Anderssons motion 2015:70. Det är väldigt viktigt med en utvärdering av sammanläggningar av pastoraten. I Lunds stift har vi haft många sammanläggningar ända sedan kyrkan och staten skildes åt. Församlingsbor som inte har full koll på alla märkligheter, man känner inte ens till kyrka-stat-frågan, undrar varför det inte är gudstjänst i en viss kyrka som det alltid var förr. En uppföljning av sammanläggningarna behövs som församlingsborna på gräsrotsnivå får vara med om och inte bara teologerna som det har varit tidigare. I Skåne har vi haft en utvärdering när det gällde församlingarna.

En utvärdering av sammanläggningarna är en i högsta grad behjärtansvärd motion som Margareta Andersson har skrivit.

BO HANSON:

Herr ordförande! Jag yrkar bifall till Organisationsutskottets ståndpunkt och vill göra det utifrån att man efterlyser en syn på församlingen och att utifrån feltänkande

om vad en församling är så skulle det motivera ett annat ställningstagande. Jag tycker att det är lite övermaga att kräva att församlingen ska definieras. Det finns avsnitt i kyrkoordningen som talar om det. Jag tycker inte att utskottet ska behöva tala om vad en församling är. Det har vi i kyrkoordningen redan.

Jag vill fästa uppmärksamheten på att de som vill definiera församling bara som den gudstjänstfirande församlingen tar inte hänsyn till dopet. Alla döpta som är medlemmar i Svenska kyrkan tillhör församlingen och det är med beaktande av det församlingsbegreppet som utskottet har tagit ställning.

BERTH LÖNDAHL (REPLIK):

Jag tänker mig inte att man absolut ska kunna definiera församling så exakt. Det som bekymrar mig är att i utskottets bakgrundsteckning så fanns inte alls perspektivet med som handlar om gräsrotsnivån, som handlar om gudstjänstfirarna, den församling som gestaltar Kristi kropp i det lokala sammanhanget. När det saknas och förstår man att det är ett ovanifrånperspektiv som läggs neråt och man tittar på andra faktorer än de som är avgörande i att leva församling. Trots allt är det så att kyrkan i princip består av tre nivåer: Kristi kyrka, stift och den lokala nivån som är församlingen. Alla andra nivåer, nationens nivå eller kontrakt och pastorat, är hjälpnivåer och ingenting annat.

BO HANSON (REPLIK):

Jag har ofta hört Berth Löndahl tala utifrån de här förutsättningarna. Det är många som återoppar sin enskilda definition av vad en församling är, men det är definierat i kyrkoordningen på ett tillfredsställande sätt. Man kan naturligtvis gå tillbaka till de bibliska skrifterna där vi har ett och samma ord för kyrka och församling. Från en synpunkt, om man ser det från biblisk synpunkt, är församlingen hela kyrkan. Från en annan synpunkt är det inte så. Denna betoning av den gudstjänstfirande församlingen på bekostnad av alla de döpta som inte kanske varje söndag är i kyrkan är olycklig.

BERTH LÖNDAHL (REPLIK):

Jag betonar den gudstjänstfirande församlingen men jag kan lika gärna i det här sammanhanget betona de döptas gemenskap, därför att det är inte heller de döpta som vi frågar när det gäller utvärderingen, som det handlar om här, utvärderingen av de här reformerna. Om vi ska definiera utifrån de döpta så är det faktiskt dem vi ska fråga, men det sker inte. Men det sker inte utan i den utredning som har gjorts så ligger det på en helt annan nivå, enbart det organisatoriska.

BO HANSON (REPLIK):

Vi har en typ av utvärdering där alla de döpta som fortfarande vill vara med i kyrkan har möjlighet att ge sin uppfattning till känna genom de allmänna valen.

IRENE OSKARSSON:

Herr ordförande! Jag hoppas verkligen att stiftet följer den här frågan och kontinuerligt jobbar med utvärdering, för annars blir jag lite orolig. De stift som inte gör det, kan väl ta den här motionen ad notam och sätta igång omedelbart för det är viktigt.

Det andra som föregående talare har berört och som egentligen kommer tillbaka för i utskottet tog jag upp varför vi behandlade den här motionen för sig i betänkande 8 och ett antal andra i betänkande 11 som hade beröringspunkter med varandra,

nämligen utvärdering av församlingsråds funktion osv. i den struktur som nu är. Nu valde vi att inte göra det, och då kan jag konstatera att vi också i den här debatten missar det som i föregående replikskifte konstaterades vara ”var är gräsrötterna någonstans?” De gräsrötter som finns i vår Svenska kyrka, dvs. våra medlemmar, församlingar, de som bär Kristi kyrka, träffas i kyrkan när gudstjänst firas och gudstjänst firas på olika sätt idag. Vi är alla hemmablinda såtillvida att vi tar exemplen hemifrån. Men när det kan börja gro och växa därför att man samlas en vardagsmorgon – och jag min dysterkvist sa att det går aldrig – och det blir fler och fler, då växer församlingsgemenskapen. Strukturen struntar de fullständigt i men inte kyrkans liv och innehåll.

Jag yrkar bifall till Organisationsutskottets förslag till beslut och vill samtidigt uppmana vissa stift som inte följer detta att man nu ändrar och gör det så att inte kyrkostyrelsen ska lägga detta uppdrag.

TORGNY LARSSON:

Herr ordförande! Jag är övertygad om att alla ledamöter tycker att den här frågan är viktig. Motion 2015:70 är dock formulerad så att man vill ge uppdrag till kyrkostyrelsen att i samråd med stiftet göra en utvärdering. Det blir lite konstigt med denna hopblandning.

Jag var ordförande i den utredning som ledde till det här förslaget att det är stiftet, det var inför kyrka-statskiftet, som ska besluta om den lokala indelningen. Det har visat sig att stiftet har kommit väldigt olika långt. Om jag inte minns alldeles fel så var Skara stift väldigt tidigt ute. Andra stift senare. Stiftet ser väldigt olika ut, jämför t.ex. Stockholms stift med Visby. Det finns andra exempel och det är en återspeglning av att Sverige ser olika ut. Jag ska inte föregripa utskottets talesperson, men det är en bakgrund till att vi inte tycker att frågan är oviktig, Tvärtom, den är oerhört viktig, men saker och ting måste tas av beslut, alltså genomföras av rätt organ. Det är möjligt att det kan behövas också på nationell nivå så småningom. Just nu bedömer vi att det är stiftet i första hand som ska fortsätta med att göra denna utvärdering.

MARGARETA ANDERSSON (REPLIK):

Herr ordförande! Jag tycker att Torgny Larsson tappat bort en bit. Då det ser så olika ut är det av ännu större värde för de stift, som inte har kommit så långt, att de får veta hur det har gått i Skara stift och i Lunds stift, delvis också i Växjö stift, om man är på rätt väg, för så väldigt olika är de inte.

Jag har upplevt så mycket ledsamhet bland människor som beklagar sig över att det aldrig är något i sin kyrka. Vart har kyrkan tagit vägen? Det finns säkert glädje på andra håll där det har hänt saker och ting. Det finns dock en stor oro och det finns en stor ledsamhet. Jag tror att vi skulle ha nytta och glädje av att se hur det här fungerar på olika ställen för att sedan kunna göra en utvärdering, exempelvis vad man ska akta sig för, vad som är ett bra sätt för att få det att fungera, så att vi inte behöver göra samma misstag i tretton stift.

AINA ANDERSSON:

Herr ordförande! Jag yrkar bifall till Organisationsutskottets förslag.

Jag kommer från ett mycket gammalt stift som är 1001 år i år. Skara stift ligger ganska mycket i framkant när det gäller sammanläggningar och delningar, dels sammanläggningar av pastorat, dels församlingssammanläggningar. Vi har också

tagit emot pastorat från Göteborgs stift, lämnat ett till Strängnäs stift och ska även lämna delar till Växjö stift år 2018. Vi har gjort en utvärdering vid ett tillfälle, eventuellt är det två. Då gjordes en rejäl utredning ute i de församlingar som hade berörts av de här förändringarna. Det är ungefär åtta år sedan. Man frågade anställda, förtroendevalda och säkert några mer.

När det gäller främjandet och tillsynen i stiftet har de väldigt stor betydelse för där kan man analysera de anställdas arbetsmiljö, de förtroendevaldas roll och sedan församlingens upplevelse av de gjorda förändringarna. Utvärderingen bör ligga på stiftet i första hand. Det är inte en uppgift för kyrkomötet eller kyrkostyrelsen att utvärdera de olika sammanläggningarna.

På sikt kan kyrkokansliet kanske göra en sammanställning, där man kan inhämta uppgifter.

Beslut i ärendet återfinns i kyrkomötets protokoll, § 174.

§ 139 Ökad återföring av ekonomiska resurser till församlingarna via prästlönetillgångarna

MATS NILSSON:

Fru ordförande! Först vill jag yrka bifall till utskottets förslag. Jag kan inte låta bli att gå upp i det här ärendet och referera lite till det här med prästlönetillgångarna. Historiskt sett har detta varit ett sätt att finansiera verksamheter och att hålla präst ute i församlingarna. Mycket av det här värdet finns ute i landsbygden. Jag är från Växjö stift där vi har mycket prästlönetillgångar. Vi har mycket som församlingarna har ägt och äger genom Svenska kyrkan på olika sätt. Man har tillgångar och andelar i prästlönetillgångarna. Femtio procent på församlingarna använda och det är ingen föraktfull summa hemma hos oss eftersom vi har en synnerligen effektiv förvaltning av pengarna. Femtio procent betalas solidariskt till den övriga Svenska kyrkan.

På något sätt tas de här pengarna från oss landsbygdsförsamlingar och går in till den centrala makten, och ibland känns det som en liten skatt till staten fast de borde stanna kvar där de behövs på hemmaplan. De här pengarna är väldigt stora summor som det här handlar om, för vår del var det sista året 45 miljoner som betalades ut. Stiftet fick tillbaka det stiftsbidrag som alla stiftet får viss andel av, men Växjö stift fick också betala ganska stor summa till den centrala delen. I och för sig kan vi gärna bjuda på den biten men det är oerhört viktigt att man inte gömmer prästlönetillgångarna utan verkligen betonar hur viktiga de är för Svenska kyrkan.

Nu kommer utredningen *Gemensamt ansvar – en utredning om fastigheter, kyrkor och utjämnningssystem*, där prästlönetillgångarna kommit in väldigt sent, och man får en känsla när man läser utredningen att de kom in lite hastigt. Det är väldigt viktigt att man markerar och ser över prästlönetillgångarna och att det betonas hur viktiga de är för att finansiera kyrkans verksamhet. Det är helt riktigt att man inte ska göra någon ändring vid det här tillfället.

PETER BERNÖVALL:

Fru ordförande! Jag företräder Ekonomi- och egendomsutskottet och föreslår bifall till utskottets förslag i betänkande EE 2015:2 precis som föregående talare.

Som ni har kunnat läsa är utdelningarna från prästlönetillgångarna en väldigt viktig del i utjämnningssystemet och därmed för solidariteten mellan enheterna i Svenska kyrkan. Utskottet anser dessutom att det är viktigt att avvakta utredningen *Gemensamt ansvar* precis som föregående talare sa och att inte föreslå några föränd-

ringar i det här läget utan man får väga in det här i de förslag som förmodligen kommer till nästa kyrkomöte.

Beslut i ärendet återfinns i kyrkomötets protokoll, § 180.

§ 140 Tillgänglighet i Svenska kyrkans lokaler

BIRGITTA SÖDERFELDT:

Fru ordförande! Jag talar för motion 2015:25 och yrkar på att den bifalls.

Motionen handlar om den nya lag som kom den 1 januari 2015 enligt vilken bristande tillgänglighet för personer med funktionsnedsättning är en diskriminering. Jag brukar fråga i olika sammanhang om folk känner till den här lagen, men jag förutsätter att ni gör det eftersom ni nu har läst motionen och annat. Vill ni veta mer så finns det en utmärkt bok i ämnet.

Människor har alltså funktionsnedsättningar men ett funktionshinder blir det först när omgivningen är utformad på ett sådant sätt att den inte tar hänsyn till att vi människor är olika och har olika förutsättningar. Tanken att en funktionsnedsättning och bristande hänsyn till den är en form av diskriminering kom som en lag i USA för 25 år sedan 1990, den s.k. ADA-lagen, Americans with Disabilities Act. Det var en lag som fick ett mycket stort genomslag. I samband med att lagen implementerades tydliggjorde man för alla i samhället att den fanns.

I den svenska funktionshinderrörelsen hade man stora förhoppningar när en lag kom av liknande slag i Sverige. Det blev dock en besvikelse över att lagen delvis var tandlös men också över att den gick så obemärkt förbi, att så få människor kände till den.

Vad gör då Svenska kyrkan i den här typen av frågor? Det finns ett policydokument från 2008, som är bra på många sätt, men det börjar få några år på nacken. Lokalt har man ofta goda intentioner men bristen på kunskap kan göra att det blir fel. Låt säga att man bygger en ramp för att lätt kunna ta sig in i kyrkan. På vägen till rampen är det en grusad gång som gör att man varken kan ta sig fram med rullstol eller rollator, och då har man inte så mycket glädje av rampen. I en församlingssal kan man ha en välfungerande och bra hörselslinga, men när man ska ha en samling säger talarna att ni hör mig så bra att jag inte behöver använda mikrofonen. Då är det ju meningslöst att ha hörselslinga.

Med den nya lagen så ser jag mer att man sätter mycket fokus på att det ska vara tillgängligt för människor, att man inte pekar ut enstaka tekniska lösningar. Jag ser att Svenska kyrkan inte bara kan luta sig mot att staten har skyldighet att informera om sina lagar. Svenska kyrkan är en stor organisation, Sveriges största. Vi är en organisation som vill vara inkluderande. Vi vill att människor ska kunna ta sig fram och vara med. Vi vill också att vi ska kunna ta hänsyn till alla former av funktionsnedsättningar. Jag vill att vi ska kunna arbeta tillsammans med funktionshinderrörelsen och också centralt göra tydligt för alla som är verksamma i Svenska kyrkan att det här är en skyldighet men också en del i att sprida evangelium. Det handlar faktiskt om att väldigt konkret ta bort trösklar i kyrkan.

LARS-IVAR ERICSON:

Fru ordförande! Jag tackar för svaret på min motion 2015:68, som handlar om dokumentet *En kyrka för alla*, ett policydokument kring kyrkornas arbete med frågor om funktionshinder. Jag hade då inte uppmärksammat att detta policydokument

uppdaterades 2013. Det exemplar som jag såg fanns på ett bokbord i en av våra skånska kyrkor och var från 2008, och det var därför jag skrev min motion.

Jag vill passa på och ge vidare några reflektioner om hur viktigt det är att kyrkan ännu mera uppmärksammar tillgänglighetsfrågorna. Fortfarande möts kyrkobesökare av svårtillgängliga toaletter, branta trappor utan ramp, avsaknad av glutenfria oblater, hörselslingor som inte fungerar, personal som inte vill använda mikrofonen. Det saknas handikapparkeringar utanför kyrkan, det finns inga psalmböcker med stor stil, ingen ramp upp till altarringen, ingen dörröppnare för tunga dörrar. Uppräkningen skulle kunna fortsätta länge. Här finns en hel del saker som bör ställas till rätta.

Jag vill också citera några ord från skriften *Kyrka utan trösklar*, en skrift utgiven av Svenska kyrkan i Lunds stift: Vi som är kyrka, som församlingar, som enskilda kristna, har uppgiften att vara bärarlag, att hjälpa varandra, att möta Gud. Om vi tror att alla är skapade till Guds avbild, då är också alla människor, trots sina olika förutsättningar, indragna i denna relation och strävar efter dess förverkligande. En levande församling som ser värdet att vi är olika och speciellt uppmärksammar de som utåt sett verkar svagast är en gemenskap som har upptäckt vad frågan om tillgänglighet djupast handlar om.

PETER NORDGREN:

Fru ordförande: Jag är utsänd av Ekonomi- och egendomsutskottet att försvara dess synpunkter. Vi delar ju de två motionärernas synpunkter och även den skrift som citerades här från Lunds stift.

Det här är mycket viktiga frågor och därför är det ännu viktigare att varje enhet inom kyrkan håller sig uppdaterad med gällande lagstiftning. Lagstiftningen täcker väl in det som motionärerna har skrivit om. Den här frågan har diskuterats här på kyrkomötet redan 2006, och det policydokument från 2008 är uppdaterat för två år sedan. Det pågår även arbete med att bygga upp en portal, en s.k. fastighets- och kulturarvsportal, som också kommer att belysa de här frågorna. Från utskottets sida känner vi att kyrkan har tagit fram erforderliga dokument och även jobbar med den här frågan. Även Svenska kyrkans arbetsgivarorganisation har ett ansvar och jobbar med frågan och har även initierat mycket information. I dagsläget är det inte något ytterligare behov av varken policydokument eller insatser från kyrkans sida.

Bifall till utskottets förslag.

BIRGITTA SÖDERFELDT (REPLIK):

Det är naturligtvis positivt med de här orden om att man ska göra saker, men samtidigt ser jag att två problem. Det är en väldigt snäv tolkning av vad som är Svenska kyrkans uppdrag centralt. Det andra är att inget av de här dokumenten som du hänvisar till har ju tagits fram med utgångspunkt från den nya lagen. Vi är faktiskt skyldiga att följa lagar och förordningar. Om vi ser att det inte fungerar lokalt så anser jag att Svenska kyrkan centralt måste agera, och att lagen i sig, som funktionshinderrörelsen har sett som en stor framgång, inte har lett till några nya dokument från Svenska kyrkan.

Beslut i ärendet återfinns i kyrkomötets protokoll, § 182.

§ 141 Öppna eller låsta kyrkor

OLA ISACSSON:

Fru ordförande! Inledningsvis vill jag yrka bifall till motion 2015:84. Det är det samma som bifall till reservationen i Ekonomi- och egendomsutskottets betänkande 2015:5.

Det gläder mig att utskottet har sett att kyrkorum öppna för enskilda besök och enskild andakt är viktigt. Det gläder mig också att utskottet har sett att ett minskat öppethållande av kyrkor kan äventyra den kyrkoantikvariska ersättningen. Det är en viktig fråga eftersom Svenska kyrkan har gått in under förpliktelsen att hålla kyrkorummen tillgängliga i samma utsträckning som före år 2000. Utskottet har också visat att det finns en rapportering till regeringen. Det visste jag inte om och att den innefattar kyrkornas öppethållande. Därför har jag, men det är från ett annat håll, också erfarit att rapporterna visar på en väsentlig minskning av kyrkornas öppethållande. De kyrkor som skulle hållas öppna i lika stor utsträckning som före 2000 är nu öppna i ungefär 20 procent lägre omfattning än före 2000. Det är anmärkningsvärt eftersom öppna kyrkorum är något som tycks bli alltmer efterfrågat inte minst i samband med kris och omvälvningar i familj eller i samhället så är det öppna kyrkorummet viktigt.

Vi som är motionärer frågar inte efter en riksläkare när det gäller öppethållande. Precis som utskottet menar jag att det är lokala förutsättningar bl.a. risken för vandalisering och stöld som gör att villkoren för öppethållande varierar. Det är av det skälet vi använder begrepp som ”öppethållande i rimlig omfattning”.

Jag är personligt berörd av frågan. När jag en fredag kommer till en kyrka, människor arbetar på kyrkogården och jag står och sliter i den låsta kyrkdörren – då blir jag inte glad. När någon som har pilgrimscyklat eller pilgrimsvandrat i ett stift och jag frågar om hur kyrkobesöken var så blir svaret att de flesta kyrkorna tyvärr var låsta. Då blir jag inte glad. När det längs samma motorväg med kanske tre eller fyra mils mellanrum finns två ungefär lika stora orter där det i den ena orten finns kyrkor som är öppna och i den andra orten finns kyrkor som är låsta. Då är det svårt att se den bakomliggande tanken. Är det rimligt att så många kyrkor i Sverige inte ens har ett anslag som berättar om när kyrkan är öppen för enskild bön och andakt.

Det är inte nationell nivå som ska komma och låsa upp kyrkorna. Det är inte heller nationell nivå som ska göra avväganden kring stöldrisk i den lokala kontexten, men det är nationell nivå som kan sätta frågan på kartan, att det är viktigt att kyrkorna är olåsta i den utsträckning som är möjlig.

Därför yrkar jag bifall till motion 2015:84 och avslag till utskottets hemställan.

ANETTE NORDGREN:

Fru ordförande! Utskottet säger i den här frågan att det inte bara handlar om kyrkliga kulturvärden utan att den också har pastoral perspektiv, vilket jag anser vara det viktigaste. Utskottet betonar också vikten av att man diskuterar och hittar goda exempel på lösningar lokalt och regionalt, men det verkar inte fungera. Om det inte fungerar lokalt så måste kanske kyrkan på nationell nivå kartlägga och föreslå lösningar. När det gäller ekonomin har församlingar begränsa resurser. Man kanske kan tänka sig att uppmana till ideellt arbete. Hemma hos mig i Grekland är kyrkorna naturligtvis inte öppna 24 timmar om dygnet men de är uppmanade uppifrån att hålla öppet så mycket som möjligt. Tiderna ska anpassas till de platser man befinner sig på, det betyder alltså att det inte är samma i stora städer som på landsbygden. Kyrkorna i städerna är öppna tidigt på morgnarna så att man kan gå in och tända sitt

ljus och be en bön på väg till jobbet. Man öppnar mitt på dagen så att folk kan komma in, och man öppnar på kvällen när man är på väg hem från jobbet. I små byar är det ofta öppna hela dagen. Jag har bott nästan 30 i Grekland och har aldrig stött på en stängd kyrkodörr. Jag vet att de stänger, men jag har aldrig råkat ut för det, vilket är något man råkar ut för i Sverige. Jag har tänkt lite mer på den här motionen och att det inte bara är frågan om att öppna den här dörren. En öppen dörr är ju det viktigaste av allt, och en öppen dörr är en öppen kyrka.

Jag yrkar på avslag på Ekonomi- och egendomsutskottets betänkande 2015:5 och yrkar på bifall på motion 2015:84.

ANDERS BRUNNSTEDT:

Fru ordförande! Som en av reservanterna till utskottets beslut yrkar jag på bifall till motion 2015:84 i sin helhet.

KRISTINA BACKE:

Fru ordförande! Jag vill yrka bifall till motion 2015:84 av Ola Isacson. Det här är en väldigt viktig motion. Att ha kyrkorna öppna är en självklarhet för att människor ska vilja komma till oss. Jag har bott på samma plats i snart 50 år och under den statliga tiden var det alltid öppet i våra kyrkor. De här senaste femton åren har det skett stora förändringar hos oss på lokalt plan. Jag frågar ofta när jag är på olika platser om kyrkan hålls öppen. Nja, svarar man, det beror på om det finns någon kyrkvaktmästare till hands.

Det är lite godtyckligt med tiderna. Nu representerar jag landsbygden och när vi får höra hur det ser ut i Grekland är det ju underbart att höra, för så hade vi det också i Sverige tidigare. Då bodde kanske kyrkvaktmästarna på nära håll så man hade möjlighet att öppna kyrkan. Nu kan det vara svårare på det sättet. Det måste nog finnas någon som styr det här uppifrån, så att inte så många besökare till våra kyrkor på somrarna säger att det var för väl att här är öppet idag. Jag har kört hit så många gånger, för det här är min gamla församlingskyrka. Detta är något som vi får höra oerhört ofta från flera håll på den plats där jag befinner mig.

Bifall till motion 2015:84.

ULLA RICKARDSSON:

Fru ordförande! Jag yrkar bifall till motion 2015:84. Jag skrev inte det men jag ber att få tillägga det, för jag tänkte först att jag bara skulle tala om att det var en mycket bra motion.

Det här är ett ständigt problem och ett tråkigt problem att man möts av stängda kyrkodörrar. Det påpekas också från Riksantikvarieämbetet och när det gäller våra KAE-pengar att vi måste hålla våra kyrkor öppna mycket mer. Jag skulle vilja uppmana till att använda kyrkorna så mycket som möjligt. Vi kan använda dem mycket mer än vad vi gör idag. Man kan undersöka med länsstyrelsen om man göra vissa ändringar i kyrkan så att man kan använda den mer, och kanske då sälja av andra byggnader. Det vet vi i den här remissen som vi håller på med om hur många byggnader kyrkan äger. Det är underbart när kyrkan öppnar, när det lyser i den och det blir en aktivitet i den. Det är så vi vill att det ska vara. Använd kyrkan! Tänk efter hur mycket man faktiskt kan lägga där.

BERTIL OLSSON:

Fru ordförande! Här talas om att det behövs vaktmästare för öppna kyrkor. Det finns modern teknik, det finns klockor som öppnar och stänger. Det behöver inte kosta en massa arbetstid för att kyrkorna ska vara öppna, utan installera den moderna tekniken så kan kyrkorna vara öppna precis hela dagarna.

HELENA KLAHR FAST:

Fru ordförande! Som företrädare för Ekonomi- och egendomsutskottet vill jag också yrka bifall till utskottets förslag att kyrkomötet ska besluta att avslå motion 2015:84. I samtalet i utskottet var vi alla överens så vitt jag förstod om att den här frågan om öppna och låsta kyrkor är väldigt viktig. Ett perspektiv är det kyrkoantikvariska men ett annat perspektiv är också det pastoral. Det är möjligheten att tända ett ljus, och att bara få uppleva kyrkorummet används av väldigt många människor som inte annars regelbundet deltar i församlingens gudstjänstliv, inte minst under semesterperioden. Det är väldigt viktigt att kyrkorna finns tillgängliga när människor vill komma dit.

I motionen står det att man ska kartlägga om Svenska kyrkans församlingar på ett rimligt sätt håller kyrkobyggnaderna öppna för allmänheten samt att på lämpligt sätt sedan redovisa resultatet av kartläggningen. Detta sker redan, som det står i utskottets övervägande, eftersom Svenska kyrkan årligen redovisar och rapporterar till regeringen kring just öppethållandet av våra kyrkor. Det gör Svenska kyrkan på grund av den överenskommelse som slöts inför kyrkans skiljande från staten där det också står som en paragraf att Svenska kyrkan svarar för att de kyrkliga kulturminnena i framtiden är tillgängliga för var och en i minst samma utsträckning som för närvarande. Det som motionen uppmanar till sker redan. Den årliga rapporten har dessutom en komplettering i att en fördjupad granskning sker var femte år i samband med de s.k. kontrollstationerna och det skedde senast för ett år sedan.

Jag tycker att vi kan ta med oss den här debatten idag som en påminnelse till oss alla och till kyrkorna runt om i vårt land att det här är en viktig fråga. Folk måste få komma in i kyrkan när de behöver det.

Beslut i ärendet återfinns i kyrkomötets protokoll, § 183.

§ 142 Svenska kyrkans hållbarhetsarbete

YLVA WAHLSTRÖM:

Fru ordförande! Jag koncentrerar mig på motion 2015:81 angående påvens brev och det används redan i ganska stor omfattning, i alla fall i Stockholms stift. Jag vill bara uppmana fler att kunna använda sig av det som inspirationsmaterial.

TERENCE HONGSLO:

Fru ordförande! Jag yrkar på bifall till motion 2015:10 punkt 2 och så kan jag dra tillbaka punkt 1 eftersom den är för detaljerad. Jag yrkar på att kyrkomötet beslutar att uppdra till kyrkostyrelsen att tillhandahålla fortbildning för personal på alla nivåer som arbetar med skogs-, jord- och markfrågor gällande att bevara Guds skapelse i en långsiktigt hållbar utveckling med bevarande av biotoper och biologisk mångfald.

Jag yrkar bifall till motion 2015:45 av Lena Klevenås. Ett stort tack för att en tjänst för hållbarhetschef har inrättats och tillsatts. Att då bifalla den här motionen är

för enkelt och det kan ge en inriktning på tjänstens innehåll. Jag går därför på reservantens linje och yrkar bifall till motion 2015:45.

Det jag yrkar på är att tillhandahålla en fortbildning för personal på nivåer som arbetar med skogs-, jord- och markfrågor gällande att bevara Guds skapelse i en långsiktigt hållbar utveckling med bevarande av biotoper och biologisk mångfald. Det är alldeles för lätt att det blir det monokulturella jord- och skogsbruket som tar överhanden och att man då förstör många viktiga biologiska biotoper.

LENA KLEVENÅS:

Fru ordförande! Jag yrkar bifall till motion 2015:45. Nästa söndag är det stora demonstrationer i hela världen inför klimattoppmötet i Paris som startar den 30 november. Jag saknar ett engagemang från kyrkan och kyrkomötet inför hotet mot skapelsen som klimatförändringarna utgör. Jag är ny i de här sammanhangen och jag vet inte riktigt hur man ska motionera. Därför tog jag hjälp av kyrkokansliet och frågade: Vad vi kan göra mer, vad är det som behövs på den nationella nivån, för jag vill inte komma med en motion som bara ska avslås. Jag fick god hjälp. Det skulle vara bra om man skapade ett projekt för att ta fram strukturer för att bättre kunna stödja stift och församlingar. Utskottet har föreslaget att motionen avslås och jag är naturligtvis väldigt besviken över det. Jag vill citera ur Kyrkans tidning nyligen, där man berättar att biskoparnas miljömanifest kom redan 1989 och det drevs av Martin Lönnebo och Stefan Edman. 1992 var det ett stort miljömöte i Rio och sedan bildades Kyrkans miljövärn med Dan Melander som drivande kraft. Man tog fram olika material, Ljussteget, Den gröna postillan och en metod för att miljöcertifiera Svenska kyrkans församlingar, pastorat och stift. Många kom igång bra men sedan avvecklades det centralt ledda projektet och ansvaret fördes över till stiftet. Det fungerar mycket sämre när det inte finns något centralt ansvar. Svenska kyrkans miljöprofil är väldigt spretig och osammanhängande, men vi har ju det här med miljödiplomer. Problemet är bara att utav kyrkans 1365 församlingar så är det bara 63 certifierade i fas 1, 12 i fas 2 och 18 i fas 3. Alltså färre än 100 församlingar, ungefär var tionde församling. Det är ett skräpresultat. Inte ens Svenska kyrkans kansli i Uppsala är miljöcertifierat. Därför måste vi utveckla kyrkans miljö- och hållbarhetsarbete och ta det på större allvar. Vi måste utbilda diplomerare, de ska ha god kvalitet, och det ska vara gemensamma och tydliga krav. Allvaret har ökat men engagemanget verkar ha minskat.

Jag yrkar alltså på att vi måste ta fram strukturer och skapa det här projektet för att bättre kunna stödja stift och församlingar. Vi måste lyfta upp den här oerhört viktiga frågan på kyrkomötesnivå och besluta om att vi centralt måste ha stöd till församlingarna så som det fungerade på ett bra sätt för 20 år sedan.

MATS NILSSON:

Fru ordförande! Jag yrkar bifall till utskottets förslag. Jag blev rädd när jag läste reservationen och det var rätt otäckt egentligen när man läser de här sakerna. Vi är många som är skogsägare. Kyrkan är en jättestor skogsägare. Här beskylls man för saker och ting när man inte följer lagar och förordningar på olika sätt.

Jag ska läsa lite av reservation 2: Ett större fokus på ett långsiktigt bevarande av biologisk mångfald behöver läras ut i en tid då växter i åkerkanten betecknas som ogräs och djuren i naturen betraktas som hot i monokulturens trädplantager.

Motionären har ingen aning om vad det är för skogslagstiftning vi har att följa. Jag är helt övertygad om att samtliga prästlönetillgångar är certifierade, troligtvis i

minst två olika certifieringssystem, för annars kan inte sågverken sälja virket som levereras till dem.

Det behövs utbildning för alla som arbetar med skogs-, jord- och markfrågor lär sig att ta hänsyn till den biologiska mångfalden. Ack ack. Du får inte ens starta en motorsåg idag utan utbildning. Man är ju inte ens med på kartan i vad som gäller. Jag skulle önska att de som skriver sådana här motioner gick en utbildning om hur svensk skogsmark brukas och hanteras idag. Jag blir livrädd när jag hör de här sakerna. Jag fortsätter där det står: Så länge Svenska kyrkans skogar skövlas har arbetet med hållbar utveckling inte gett önskat resultat. Mer utbildning behövs.

Det vill jag verkligen betona, mer utbildning behövs för sådant dravel som står här ... Jag vet inte om Karin är här, men hon basar över skogar i en annan fas och jag kan lova er att sådana här dumheter tycker jag inte att man ska sätta på pränt. Vi hade en gammal kommunalgubbe hemma som sa: Man kan säga många dumheter men man ska akta sig för att skriva ner det.

GUN ERIKSSON:

Fru ordförande! Ekonomi- och egendomsutskottets betänkande 2015:6 behandlar tre motioner om Svenska kyrkans hållbarhetsarbete och det är hela tiden fokus på miljö, dvs. den ekologiska hållbarheten. Motionärerna och utskottet, som jag talar för, är helt eniga om att Svenska kyrkan har en hög profil i klimatfrågorna och att medvetenheten och kompetensen ständigt ökar. Det pågår också ett omfattande utvecklingsarbete på olika nivåer, dock inte likadant överallt. Nationell nivå har som vi alla känner till gett ut biskopsbrevet om klimat och många av oss har naturligtvis tagit det till sig. Den som vill komplettera med påvens tankar kan numera hitta det lätt på svenska på nätet, vilket framgår av utskottets betänkande.

På nationell nivå har också en hållbarhetschef anställts. Hen ska bevaka, omvärldsbevaka, samordna, utveckla och ge struktur för miljö och hållbarhetsarbetet, det som efterfrågas i motion 2015:45. Utskottet hoppas att tjänsteinnehavaren ska ge god kraft och ett omtag om det som inte är tillräckligt bra idag.

När det gäller stiftet har de flesta en miljöhandläggare som inspirerar och biträder i hållbarhetsarbetet. De har samverkat i ett nätverk för att ta fram ett verktyg kring Svenska kyrkans miljödiplomering för hållbar utveckling. Här finns också ett diplomeringsverktyg för kyrkans event under utveckling. Och Mats, stiftet erbjuder träffar och kompetenshöjande fortbildningar om förvaltning, om mark jord och skog, bl.a. för att värna den biologiska mångfalden.

När det kommer till praktiskt arbete vet vi alla i den här salen att genomförandet är nästan alltid på den lokala nivån. Där är aktiviteter i pastorat och församlingar. Där förs samtalen och finns studiecirkelarna om biskopsbrevet, arbetet med Ljussteget, Fair Trade-varor, tankar om energieffektivisering osv.

Mot denna bakgrund föreslår utskottet att de fem aktuella att-satserna avslås och jag yrkar bifall till Ekonomi- och egendomsutskottets förslag.

Beslut i ärendet återfinns i kyrkomötets protokoll, § 184.

§ 143 Avgiftsbefrielse för kyrkotillhöriga

BIRGITTA SÖDERFELDT:

Fru ordförande! Jag har skrivit motion 2015:24 men vill ändå ansluta mig till utskottets förslag att avslå motionen. Förra året behandlades en motion som handlade om att många människor är så fattiga, har så dålig ekonomi att de väljer att

begära utträde ur Svenska kyrkan av det skälet. Ibland kan det vara för att de själva ser att pengarna inte räcker men de kan också vara tvingade av socialassistenter och andra myndigheter för att kunna få försörjningsstöd. Vi diskuterar mycket om hur man kan runda detta och sedan skrev jag den här motionen med den bakgrunden som jag fick vid en alldeles utmärkt föredragning från kyrkokansliet. Svaret är att det inte går att runda problemet, så det är riktigt att man föreslår att avslå motionen. Jag vill lyfta frågan på det här sättet för två saker kan vi göra: Det ena är att hantera frågan diakonalt och hjälpa dessa människor så att de kan stå kvar i Svenska kyrkan, och det andra är en vädjan till er som är aktiva på annat sätt inom politiken att verka för att kommuner och andra med insikt i människors ekonomi inte kräver att människor ska ta bort den onödiga utgift som t.ex. medlemskap i Svenska kyrkan innebär.

TOMMY ERIKSSON:

Fru ordförande! Efter det här inlägget från motionären kan jag bara konstatera att det bara finns ett förslag och det är utskottets avslagsyrkande.

Beslut i ärendet återfinns i kyrkomötets protokoll, § 185.

§ 145 Solceller på kyrktak

LARS-IVAR ERICSON:

Fru ordförande! Inga Alms motion 2015:73 får mig att tänka tillbaka på valrörelsen 2013, då en av centerns nomineringsgrupps profilfrågor var solceller på 100 kyrktak under perioden. Det var en uppmärksamman profilfråga men också en viktig signal inför framtiden, att Svenska kyrkan kan vara en stark aktör inom miljöarbetet och arbeta aktivt för en omställning till ett hållbart samhälle lokalt och globalt.

Att utnyttja solens energi för uppvärmning är i högsta grad miljövänligt. Solen är helt oöverträffad som hållbar och miljövänlig energikälla. Den är oändlig, den finns överallt och, vad många inte vet, att Sverige har lika många soltimmar som Tyskland. I Tyskland ser vi många fler exempel på hur man kan tillvarata solenergin.

Fastighetsutredningen har redovisat ett antal byggnader som kyrkan äger och bland dem finns det många som utan vidare skulle kunna utnyttjas för just solpaneler. Idag finns det flera svenska företag som erbjuder sina tjänster till de församlingar som är intresserade av detta energialternativ. Vi kan också konstatera att just inom solenergiområdet har teknikutvecklingen gått väldigt framåt under de senaste åren. Nu har vi en god verkningsgrad och därigenom också bättre ekonomiska förutsättningar för att använda solenergin.

2017 är det kyrkoval igen, och då ska vi hoppas att målet ”100 kyrktak med solceller” redan har nåtts och gärna överskridits. Jag tänker ibland på läsårsången Släpp nu lite solsken in så ska du få det härligt. Solskenet är väl då, om jag minns rätt, en symbol för Jesus. Visst får vi en härligare kyrka om vi blir mer miljövänliga och då kan vi använda mer solenergi.

Bifall till motion 2015:73.

INGA ALM:

Fru ordförande: Vår natur och miljö ropar efter klimatsmarta åtgärder: solceller på lämpliga tak, klimatsmart uppvärmning, miljöcertifiering av församlingar, tillämpning av kretsloppstanken på kyrkans ordinarie verksamhet. Det ska vara enkelt att leva miljövänligt. Vi är och ska vara en stark aktör inom miljöarbetet och arbeta

aktivt för omställning till ett hållbart samhälle lokalt och globalt. Att utnyttja solens energi för uppvärmning är miljövänligt.

Tack för informationen om att det inom enheten för kulturstöd på nationell nivå har anställts en medarbetare som nu leder ett nystartat projekt om solceller i skyddade kulturmiljöer. Jag undrar hur informationen om denna medarbetare har meddelats? Jag är ordförande i kommittén för hållbar utveckling i Uppsala stift och har inte hört talas om denna resurs förrän jag läste utskottets bakgrundsinformation till min motion. Jag vill gärna få information om detta projekt och vad man ska uppnå med det. Kyrkans hus och stiftets hus finns ju i samma stad och borde kunna samarbeta.

Jag yrkar bifall till min motion 2015:73.

CORNELIA DAHLBERG:

Fru ordförande! Jag ansluter mig till Inga Alm och vill tacka för det pågående projektarbetet. Det var roligt att höra att det är på gång.

Samtidigt är det en underlig ordning att avslå en motion med motiveringen att det redan finns ett arbete på gång i frågan för det arbetet skulle ju kunna leda till ett avslag och då har man ju avslagit i sådana fall något som man gillar. Det är tvetydigt. Jag ser hellre att man bordlägger motionen till dess att man vet om den faktiskt är bifallen. Om det nu skulle leda till ett avslag i det här projektarbetet, vilket jag hoppas att det inte gör, kan man ju ta upp den vid nästa kyrkomöte. Det hade varit mer adekvat. Vi verkar i alla fall vara överens om den förnyelsebara energin. Jag hoppas att det inte bara är i ord utan i verklighet till skillnad från nuvarande regering som har lagt en straffskatt på solceller så att jag som privatperson kommer att få det dyrare om jag vill installera solceller.

Jag yrkar bifall till min motion 2015:17.

NIKLAS LARSSON:

Fru ordförande! Jag yrkar bifall till motion 2015:73 av Inga Alm, för jag tycker att det är väldigt viktigt att vi ställer om till ett hållbart samhälle. Vi har ju bara en jord och den måste vi vara rädda om, inte minst för våra barn och barnbarns skull, även om jag inte har några ännu, men de ska ju trots allt leva mycket längre än vad vi ska göra.

Det pågår idag omställningar till ett hållbart samhälle i flera församlingar, bl.a. i min hemförsamling i Osby där vi håller på och utreder om vi kanske kan sätta upp solceller på något av våra tak och där vi även byter ut till mer energieffektiva energisystem.

Det står i betänkandet att det nu finns en person anställd på kyrkokansliet som arbetar med solceller i skyddade kulturmiljöer. Det är ju jättebra för det är ju egentligen det som Inga skriver här i sin motion men den informationen om det skulle kanske bli lite bättre då.

När man läser utskottets betänkande uppfattar jag ändå att utskottet är väldigt positivt till det. Det är klart att kyrkan ska arbeta för en omställning till ett hållbart samhälle och att man delar motionärens uppfattning om detta men ändå yrkar man avslag på motionen, vilket jag tycker är lite märkligt. Man kan ju ändå anse motionen besvarad i så fall.

Jag yrkar bifall till motion 2015:73.

SAMUEL LILJA:

Fru ordförande! Jag talar för Ekonomi- och egendomsutskottet och jag yrkar att kyrkomötet beslutar avslå motion 2015:17 och motion 2015:73 punkt 1 och 2.

Som framgår av utskottets övervägande delar utskottet motionärernas uppfattning om att det är för Svenska kyrkan ett angeläget område att värna miljön. Då är just solceller ett bra sätt att ta ansvar för vår miljö. Det är också viktigt att titta på hela Svenska kyrkans fastighetsbestånd när man bedömer var det är lämpligast att placera solceller. Jag har här vid ett tillfälle pratat med en av motionärerna som delar den här synpunkten att man kanske ska titta lite mer än bara på kyrktaken. Utskottet konstaterar att Svenska kyrkan tar ett stort ansvar för att uppnå långsiktighet och effektivitet i fastighetsförvaltningen. Projektet Etik & Energi och Handbok i hållbar energianvändning för kyrkan ska stödja församlingarna i arbetet med hållbar energianvändning. En viktig del av handboken är *Etik & Energi Lotsen* ett verktyg för omställning. I handboken finns ett särskilt avsnitt som handlar om solceller. Vi fick tidigare också höra att en medarbetare har anställts för att leda ett nytt projekt på den nationella nivån kulturstöd. Projektet handlar om solceller i skyddad miljö. Den här personen är så nyanställd att den inte har hunnit presentera sig. Vi hoppas att presentation kommer att ske snart.

Hjälp och stöttning, som efterfrågas i motion 2015:73, och överläggning på central nivå med antikvariska myndigheter är redan ett projekt som är igång.

När det gäller frågan om solceller på kyrktak är det svårt att hitta generella lösningar. Varje kyrka är unik och kräver en unik lösning. Detta gör att frågor kring tillståndsprövning måste skötas på lokal församlingsnivå.

Med de överväganden som utskottet har gjort anser utskottet att motionärernas önskemål är tillgodosedda och föreslår att motion 2015:17 och motion 2015:73 punkt 1 och 2 ska avslås.

Beslut i ärendet återfinns i kyrkomötets protokoll, § 187.

§ 146 Förvaltning av prästlönетillgångarna

MATS NILSSON:

Fru ordförande! Först vill jag be om ursäkt för att jag brusade upp vid mitt förra anförande. Jag vill dock komplettera lite och ansluta till det jag då sa. Jag blir lite rädd när jag läser motioner som kommer i den här stilen att man ska lägga död mans hand på verksamheten. Certifieringen idag ligger på cirka 5 procent, den fasta certifieringen när man avsätter för miljöändamål. När man brukar och skördar skogen hamnar man idag på 4–5 procent som avsätts, där du inte får avverka, där man tar hänsyn till de här delarna i det hela. Som skogsägare i Sverige har kyrkan ett jättestort ansvar, inte bara för att sköta skogens eget värde utan också skyldighet mot samhället. Vi ska ha klart för oss vilken oerhörd resurs skogarna är i Sverige. Därför är det oerhört viktigt att kyrkan tar ansvar för inte bara miljön, givetvis också för miljön, men inte minst för sysselsättningen.

När det gäller miljön är den brukade skogen en kolfälla och binder koldioxiden. Det är de gröna näringarna som är huvudaktören när man ska ersätta kol, olja och uran i kretsloppet. Det måste man också ha med sig. När man skriver sådana här motioner vill jag också efterlysa förslag hur man ska ersätta de minskade inkomsterna. Ett snabbt överslag för Växjö stift: 48 000 hektar skogsmark, säg att man ska avsätta, då ska man avsätta 10 0000 hektar. Vi pratar om storleksordningen 5–8

kubikmeter per år. Vi hamnar mellan 40 och 50 miljoner kronor som är förlorade inkomster. Det är rätt stora inkomster när man börjar räkna.

Till slut är det så att det är handen och mulen som formar vårt landskap på olika sätt.

Jag vill tillstyrka Ekonomi- och egendomsutskottets förslag i frågan.

TERENCE HONGSLO:

Fru ordförande! Jag anser att en liknande motion som hade avslagits 2014 inte skulle vara något skäl för att man med automatik skulle föreslå att motionen skulle avslås 2015. Det jag vill verka för är att en högre del av prästlönetillgångarna med hög biologisk mångfald avsätts för fri utveckling och med en målsättning att vi når upp till 20 procent. Det gäller kanske även för andra skogsägare än Svenska kyrkan men att vi går i bräsch för att nå upp till en sådan nivå. Frågan är alldeles för allvarlig för att överlåtas på enskilda tjänstemän i stiftet för att uttolka vad hållbart skogsbruk innebär. Det handlar ju om att bevara Guds fria natur.

Jag yrkar bifall på att min motion 2015:11 punkt 1. Jag tycker att det ska utredas att hyggesfritt kontinuitetsskogsbruk kan ge samma ekonomiska avsättning och bevara skogen och den biologiska mångfalden.

Jag yrkar också på att motion 2015:37 Natur och kulturvård i Svenska kyrkans skogs- och markinnehav bifalls på alla punkter. Ett bevarande av den biologiska mångfalden är viktig. Förluster av arter kan aldrig ersättas. Ett ensidigt betraktande och kortsiktig ekonomisk vinst är i längden inte hållbar. Det är nu hög tid att stoppa den förstörelse av viktiga lokala biotoper som tyvärr förekommer. Ett långsiktigt kontinuitetsskogsbruk och reservatsbildningar kan ge en möjlighet för djur och växter att fortleva på dessa platser.

Att besluta att uppdra åt kyrkostyrelsen så att den kan ta ett samlat grepp för att säkra den biologiska mångfalden i Guds skapelse av prästlönetillgångarna kan vara en bra utgångspunkt för bevarandet.

JAN-ÅKE ISAKSSON:

Fru ordförande! Först vill jag tacka för ett gott samarbete och många kloka beslut i Ekonomi- och egendomsutskottet.

Jag yrkar bifall till motion 2015:37. Jag vill uppehålla mig på motionens tredje att-sats. Där är även bilagd en Särskild mening. Det är ytterst anmärkningsvärt att denna att-sats blir behandlad med förenklad motionsbehandling. Att-satsen betonar skyddet av vårt kulturarv i kyrkans skog och jord. Speciellt i skogen är dessa kulturarv utsatta. Av den senaste inventeringen av Skogsstyrelsen och Riksantikvarieämbetet framgår att 41 procent av våra kulturarv skadas eller förstörs när det har varit skogsavverkning och föryngring på gång. Kyrkan är en stor skogsägare och vi skadar ju kulturarvet också genom kyrkan här.

Som ni vet är det brottsligt att skada eller förstöra dessa arv. Vi anser inte att kyrkan ska begå brottsliga handlingar. Därför är vi tvungna att i varje fall bifalla den tredje att-satsen i motion 2015:37.

Att se sina kulturarv förstöras ska inte höra hemma i något land. Idag ser vi sådan framfart i Mellanöstern och tyvärr med rådande migrationspolitik kan detta ske i en snar framtid även här [---].

Men det hoppas och tror jag att ni verkligen inte vill, därför bifall igen till motion 2015:37 i sin helhet.

MAGNUS EK:

Fru ordförande! Tack till motionärerna som har lagt de här motionerna och att de har hållit dem ungefär likadana som förra året, inte bara för att det är lättare att behandla dem utan för att det kanske också är lättare att avslå de som inte ska gå igenom. De här är till allra största delen sådant som inte bör gå igenom. Tack så mycket för det!

Jag ska försöka att inte upprepa vare sig alltför mycket av mitt resonemang från förra året eller alltför mycket av det som Mats Nilsson har sagt, där det mesta är föredömligt. Jag vill ändå komma tillbaka till ett av de grundläggande problemen i de här motionerna, nämligen att man inte förmår att hålla två olika miljönyttor i huvudet samtidigt, att man inte kan se målkonflikter i miljöarbete. Det är inte så att vi har ett miljöskadligt produktionsskogsbruk här borta och ett miljövänligt kontinuitetsjordbruk här borta. Vi har flera olika miljöaspekter att ta hänsyn till vid förvaltningen av Svenska kyrkans skog. Det handlar dels om biologisk mångfald och ett artskydd och att vi bevarar biotoper. Det handlar också om att vi ska ha en skog som tillväxer och som vi kan ta av för framtidens energi, framtidens hållbara byggnadsmaterial, framtidens hållbara textilier och framtidens hållbara gröna kemikalier ... Det gör vi på bästa sätt genom att se till att vi i hela svenska skogsbruket och så även på Svenska kyrkans mark har ett produktionsskogsbruk med hög miljönytta, med höga miljöregler och med hög miljösäkerhet och det är vad vi har idag. Vi har världens kanske mest hållbara produktionsskogsbruk och då ska vi komma ihåg att ska vi övergå till ett kontinuitetsskogsbruk så riskerar vi att tappa vissa av de här sakerna. Det betyder inte att vi får ett mer hållbart skogsbruk i alla delar. Vi får en sämre tillväxt, vi plockar bort de största träden och lämnar skrapet i mitten. Då får vi en sämre tillväxt, vi får ett minskande virkesförråd och det är precis vad vi inte behöver när vi ska ställa om hela samhället. Kom ihåg att vi måste kunna hålla flera olika miljönyttor i huvudet samtidigt när vi behandlar de här frågorna, och det är det som motionärerna tyvärr har missat. Man har även missat vissa andra saker, nämligen att, precis som man sa här i talarstolen, man får inte förstöra kulturarv. Vi har regler mot det här, vi har ett arbete mot det här och att jämställa det här med Daesh framfart i Mellanöstern är kanske det mest osmakliga vi har hört i den här talarstolen på hela helgen.

Bifall till Ekonomi- och egendomsutskottets betänkande 2015:1.

LARS RISBERG:

Fru ordförande! Det är intressant att vi diskuterar Svenska kyrkans skogsbruk, det ser jag fram emot att vi gör. Det är nämligen så att detta är stiftets angelägenhet men det gör ingenting att det diskuteras på kyrkomötet. När jag ser sådana här motioner får jag all anledning att tala. Jag förstår att de som motionerar har väldigt lite i skogen att göra. De går inte där ofta och har inte satt sig in i vad stiftet sysslar med. Det är konstigt att folk måste ha utbildning och då tycker jag att dessa motionärer ska skaffa sig utbildning.

Den första motionen 2015:11 är intressant nämligen att 20 procent av Svenska kyrkans skogar ska avsättas för fri utveckling. Det är ett krav från Naturvårdsverket för att komma upp till en idé om att främja artrikedomen. Det är något som vi – jag sitter själv i en egendomsnämnd i Karlstads stift – ser mycket allvarligt på, när det gäller frågor om arters bevarande. Det är ingenting nytt för oss. Vi har haft det på bordet mycket länge. Vi har börjat närma oss detta och se på ekonomin hur länge vi kan klara en bra utdelning till församlingarna, kontinuerligt samma utdelning hela tiden så att de vet vad de ska budgetera. Att komma fram till här görs inte på en dag,

det görs inte på en motion till kyrkomötet heller. Det är en utbildad stiftsegendomsnämnd som hela tiden valts och har bra folk som jobbar under sig som skogsvaktare, som utbildar sig och hela tiden utbildar sig för nya utmaningar. När det gäller kontinuitetsskogsbruk utreder vi det mycket noga i egendomsnämnden i Karlstads stift när frågan kommer upp men det var länge sedan frågan kom upp som ett alternativ. Nu ser vi över om det finns möjligheter för att göra det ekonomiskt och utvärdera det. Det är ingenting nytt allt det som står i motionerna. Det är något som vi inom egendomsnämnderna har sysslat med kontinuerligt.

När vi ser på de andra motionerna så vill jag rekommendera motionärerna att gå en kurs i vanligt enkel skogsbruk i det här landet.

LENA KLEVNÅS:

Fru ordförande! Jag yrkar bifall till motion 2015:44.

Jag undrar vad det är som gör att det blir så hårda ord, att vi närmast får en utskällning och att vi förmodligen inte har befunnit oss i en skog och inte kan någonting. Det är precis tvärtom. Vi som älskar skogen och är där ofta är oroliga över att och kritiska mot att kyrkan inte tar sitt miljöansvar på ett riktigt stort allvar. Vi försöker på olika sätt att komma med förslag.

Jag har kommit med förslag i motion 2014:44 att kyrkomötet ska besluta att uppdraga till kyrkostyrelsen att initiera ett rådslag eller en konferens för ett brett samtal kring kyrkan som förvaltare av jord och skog. Jag tror inte att jag har tid att gå på någon riktig hel skogsutbildning men jag skulle gärna gå på ett rådslag där det kunde vara ett brett samtal med respekt för motstridiga åsikter, där vi som är så okunniga kunde få lära oss lite av det som vi inte förstår. Jag vill påminna om att Läronämnden har skrivit att det är viktigt att ha "ett etiskt förhållningssätt och effektiv, uthållig förvaltning" och att de ska tas på lika stort allvar. Det finns en stor förväntan på Svenska kyrkan. Miljöskyddsföreningen har kritiserat oss för att vi inte tar det här med skogen på det allvar som vi borde göra.

Jag tycker att ett rådslag skulle vara en nystart, där vi kunde mötas och diskutera. Låt det gärna vara över ett par dagar så att vi kan sätta oss in i frågorna men sluta upp med att skälla på oss, Mats Nilsson. Din ursäkt var på sin plats.

LARS-IVAR ERICSON:

Fru ordförande! Jag kommer att tänka på psalm 304 Lär mig du skog att vissna glad.

Jag är uppvuxen på en skogsgård i västra Blekinge och har från födseln fått följa skogsbruket, och jag vet att en skog som inte sköts kontinuerligt på ett bra sätt är ingen glad skog. Jag har stor tilltro till stiftens egendomsnämnder. Jag har träffat stiftens anställda, skogsvaktare, jägmästare, huggare osv. och jag vet att de klarar av att sköta skogen på ett ändamålsenligt sätt. Vi har all anledning att ha respekt för deras yrkesutövning, deras sätt att vårda naturen.

Bifall till Ekonomi- och egendomsutskottets förslag.

ANDERS BRUNNSTEDT:

Fru ordförande! Jag talar för utskottet. Jag yrkar på bifall till Ekonomi- och egendomsutskottets betänkande 2015:1.

Förvaltningen av prästlönetillgångarna är ett återkommande ämne för kyrkomötet. Det kanske är självklart eftersom prästlönetillgångarna ur olika perspektiv är en stor och viktig resurs. Inom prästlönetillgångarna är Svenska kyrkan Sveriges största

jordbruksförvaltare och femte största skogsförvaltare. Prästlönetillgångarna har under 2015 delat ut 592 miljoner kronor till stift och andelsägare.

Utskottet har i sitt betänkande behandlat tre motioner. För motion 2015:11 punkt 1 samt motion 2015:37 i sin helhet har utskottet tillämpat förenklad motionsbehandling. Utskottet anser att inget tillkommit som förändrar kyrkomötets ställningstagande från 2014 och hänvisar till utskottets betänkande 2014:1.

Motion 2015:11 punkt 2 tar upp frågan om omställning till kontinuitetsskogsbruk. Utskottet konstaterar att det saknas belägg för att endast ett skogsskötselssystem kan användas i hela landet. Kompetensen som den stiftsvisa förvaltningen har om lokala förutsättningar bedöms av utskottet som bäst lämpad att avgöra var olika skogsskötselssystem bäst kan bedrivas. Den s.k. försiktighetsprincipen är också viktig att ta hänsyn till. Ingen vet hur en storskalig omställning skulle påverka ekonomi och miljö. Därför föreslår utskottet att motion 2015:11 punkt 2 avslås.

Motion 2015:44 föreslår att kyrkostyrelsen ska ta initiativ till ett rådslag eller en konferens för ett brett samtal kring kyrkan som förvaltare av jord och skog. Utskottet konstaterar att kyrkostyrelsen enligt kyrkoordningen minst en gång årligen ska kalla företrädare från stiftet till överläggningar och samråd om prästlönetillgångarnas förvaltning. Många tjänstemän och förtroendevalda deltar i överläggningarna. Vid överläggningarna redovisas den årliga rapport som sammanställs för kyrkostyrelsen om förvaltningen. Dessutom hålls information och diskussion om aktuella ämnen. Vid årets samråd var ämnena bl.a. målkonflikter i skogsbruk, miljökonferensen i Paris, hållbarhetsfrågor samt prästlönetillgångarna och flyktingfrågan. Utskottet konstaterar också att det på stiftens initiativ finns många samverkansformer mellan förvaltarna. Ett exempel är att nästan alla stift är medlemmar i föreningen Svenska kyrkans skogscertifiering. Föreningens uppgift är att upprätthålla miljöcertifiering i samband med prästlönetillgångarnas förvaltning. Det finns alltså väletablerade former för rådslag och välfungerande samarbete på olika nivåer i Svenska kyrkan. Därför föreslår utskottet att motion 2015:44 ska avslås.

Jag yrkar på bifall till utskottets förslag till kyrkomötets beslut att avslå motion 2015:11 i sin helhet, att avslå motion 2015:37 i sin helhet samt att avslå motion 2015:44.

IRENE OSKARSSON:

Fru ordförande! Jag kan inte sitta stilla och lyssna på den här debatten utan att gå upp i talarstolen.

Jag kan konstatera att utskottets företrädare talade väl i ämnet men jag kan också säga att Svenska kyrkan, när vi talar om de här frågorna i andra sammanhang än i kyrkomötet, är ett föredöme i sin skogsskötsel och i sin samordning mellan de olika förvaltare som finns i stiftet. Naturligtvis kan det göras ännu bättre. Jag tror däremot att vi förtroendevalda som har ett intresse av detta skulle behöva sätta oss in ytterligare i de här frågorna. Efter att ett antal år ha fått följa miljömålsberedningens arbete runt de här frågorna och nu igen diskutera dem utifrån klimataspekten kan jag konstatera att förvaltar vi inte våra skogar på ett sätt så att tillväxten ökar, så att vi kan ta ut mer resurser ur skogen för att göra hållbara strukturer i form av möbler, vi ska klä oss i skog, vi ska åka i skogen och vi ska köra på skogen. Med det menar jag bilar och drivmedel. Allt det här ska Svenska kyrkan ha en viktig roll i, och det finns en oerhörd kompetens i förvaltningsorganisationen. Om det i debatten har varit lite tuffa toner åt ena hållet så är det också tuffa toner mot att vi faktiskt har en oerhörd

kompetens som vi ska vara rädda om, som vi ska vårda och utveckla och se till att det sker ett gott samarbete med andra aktörer på det här området.

Jag blev också upplyst om vad som sas som jämförelse med förstörelse av kulturarv. Det känns i detta sammanhang ytterst malplacerat som jämförelse. Vi kan naturligtvis också bli mycket bättre att vårda de kulturarv som finns i skog och mark och hagmarker, men då behövs det fler mular ute i skog och mark som någon talare sa.

Det är en annan viktig uppgift som Svenska kyrkan har, att se till att våra jordbruksfastigheter brukas på ett sätt som gör att vi också där bidrar till den biologiska mångfalden.

Kontinuitetsskogsbruk, mina vänner, kan ha precis motsatt verkan om det ska ha en större spridning. Som en liten del i ett större sammanhang, ja, men om vi skulle ställa om helt till det får vi målkonflikter som inte är överblickbara.

Bifall till utskottets förslag.

SVEN ESPLUND:

Fru ordförande! Jag beklagar det tonläge som har varit i salen i det här ärendet. Det känns väldigt onödigt.

Jag kan hålla med föregående talare i att vi är utomordentligt goda förvaltare, och det är precis det vi är. Det råder missförstånd här på många håll. Prästlönetillgångarna är inte kyrkans egendom. Det är självägande stiftelser eller stiftelse-liknande förhållanden. Staten har klarlagt att varje fastighet äger sig själv, men statsmakten har också gett Svenska kyrkan uppdraget att förvalta denna egendom, så det är förvaltare av egendomen vi är och ingenting annat. Dessutom är det så att det är Svenska kyrkan som trossamfund som har fått detta förvaltaruppdrag. Nationell nivå har sedan delegerat det till stiftelsen att förvalta egendomen. Det här måste man ha klart för sig. Det kan tyckas oväsentligt men det är så att all egendom som ligger i prästlönetillgångarna är självägd egendom och så betraktar statsmakterna det. Det får också vissa konsekvenser. Om jag har förstått saken rätt så pågår det fortfarande samtal om beskattningen av dessa egendomar.

Vi har ett förvaltaruppdrag och vi ska ta tillvara på det, och vad jag har sett så är det ett utomordentligt gott förvaltarskap. Låt oss vara stolta över det, men håll reda på rättsordningen!

Beslut i ärendet återfinns i kyrkomötets protokoll, § 179.

§ 147 Ingen parfym av hänsyn till allergiker

TERENCE HONGSLO:

Fru ordförande! Jag har motionerat om att man ska minska parfymanvändningen med hänsyn till allergiker och det är en för viktig fråga för att behandlas lokalt. Miljödiplomeringen är något som i grunden borde vara standardiserad och det är på tiden att lägga in parfymers som miljöskadliga ämnen som bör undvikas. Jag yrkar på att man godtar min motion 2015:9.

Kyrkomötet borde gå vidare med att fokusera på att alla med funktionshinder ska kunna vistas i kyrkans lokaler och delta i kyrkans verksamhet. Att utfärda rekommendationer om att undvika parfym och övergå till användning av oparfymade produkter i kyrkans lokaler är en enkel och kostnadsneutral åtgärd. Att då välja att köpa in och använda hygien- och städprodukter utan parfym är ju en enkel åtgärd så fort man har blivit uppmärksam på att parfym är skadliga för miljön.

Det är en tillgänglighetsfråga som påverkar allergiker och astmatiker. Rekommendationer som kommer från kyrkostyrelsen når ut till hela Svenska kyrkan och ger uppmärksamhet åt parfymers negativa inverkan för allergiker och astmatiker och den biologiska miljön när det kommer ut som föroreningar med avloppsvattnet.

Jag yrkar på bifall till min motion 2015:9.

MATS LUDVIGSSON:

Fru ordförande! Jag talar för utskottet. Ekonomi- och egendomsutskottet yrkar på bifall till sitt betänkande 2015:3 som föreslår avslag på motion 2015:9 punkt 1–4. För punkterna 1–3 i motionen har förenklad behandling tillämpats eftersom en liknande motion behandlades av 2014 års kyrkomöte och inget nytt anses ha framkommit sedan dess. Det här betyder inte att vi ser det här som en enkel fråga eller att vi inte skulle bry oss om den. Det är naturligtvis oerhört viktigt att folk kan komma till våra kyrkliga sammanhang utan att få allergiska besvär.

För punkt 4 anför motionären att uppdra till kyrkostyrelsen att tillse att undvikandet av parfym blir ett av miljökraven när det gäller miljöanpassning och miljödiplomering. Utskottet föreslår även avslag på den punkten då utskottet anser att det redan nu under det lokala ansvaret, precis på samma sätt som punkt 1–3, i arbetet med systematiskt arbetsmiljöarbete är möjligt att inkludera de här miljökraven. Ytterligare möjlighet finns i Svenska kyrkans miljödiplomering för hållbar utveckling som är ett ledningssystem för församlingens långsiktiga arbete, där det bl.a. ska göras ställningstagande om församlingar och pastorat ska förhålla sig inför en miljödiplomering.

Således avslag på motion 2015:9.

Beslut i ärendet återfinns i kyrkomötets protokoll, § 181.

§ 148 Ekumenisk överenskommelse mellan Svenska kyrkan och de Gammalkatolska kyrkorna av Utrechtunionen

BISKOP MIKAEL MOGREN:

Fru ordförande! Jag vill bara gratulera till den här lyckade dialogen att det efter åtta år kommer fram ett avtal mellan Svenska kyrkan och de Gammalkatolska kyrkorna av Utrechtunionen.

För den som undrar är det här en rörelse inom den romersk-katolska kyrkan ända från 1600-talet, de som i kyrkohistorien brukar kallas janseniterna och som under 1800-talet, när det kom nya dogmer, inte ville följa Rom längre. Det var framför allt med Marias obefläckade avelse och påvens ofelbarhet de menar sig stå för en kyrklig grundtradition som inte har den här dogmbildningen. Tack vare att de lämnar romersk-katolska kyrkans huvudfåra förblir den apostoliska successionen men får en i deras mening mer ursprunglig teologi, en reformerad teologi. De har ofta fungerat som brobyggarkyrka och betytt mycket i den ekumeniska rörelsen och också vågat ta spännande beslut, t.ex. 1996 kom beslutet om prästvigning av kvinnor.

Jag hoppas att det här är ett framtidstungt samarbete som kan göra att vi vidgar oss lite ekumeniskt.

Beslut i ärendet återfinns i kyrkomötets protokoll, § 188.

§ 149 Svenska kyrkans svar på Kyrkornas världsråds dokument
Kyrkan – på väg mot en gemensam vision

SVEN-E KRAGH:

Fru ordförande! Det finns inga olika uppfattningar i den här frågan men jag vill ändå lyfta fram några frågor. Jag tror att kyrkomötet kommer att möta det här dokumentet i väldigt många olika sammanhang under de kommande åren. Kyrkornas världsråd och dess Faith and Order-kommission har tagit fram det här dokumentet efter mycket, mycket arbete. Det är ett konvergensdokument, vilket innebär att man inte är överens om allt, men det beskriver var olika traditioner befinner sig någonstans och hur man ska försöka ta sig mot och arbeta för att ta sig mot en gemensam syn. Vi mötte det första gången i BEM-dokumentet från 1982 och det kom sedan att betyda mycket i samtalet inom kyrkan och i relationen med andra kyrkor. Dokumentets fyra kapital handlar om Guds vision och kyrkans enhet, kyrkan som den treeniga Gudens kyrka, hur kyrkan som gemenskap kan växa och kyrkan i och för världen.

Nu ställer man ett antal frågor i vilken utsträckning dokumentet återspeglar vår kyrkas självförståelse. Det är den första frågan och då innebär det svar som vi har givit här i kyrkomötet i år att vår kyrkosyn ryms inom dess ramar.

Den andra frågan i vilken utsträckning dokumentet erbjuder en grund för framväxten av en större enhet bland kyrkorna. Där svarar vi att det behövs en diskussion om vilken enhet som eftersträvs; enhet eller kanske också ordet enighet.

Den tredje frågan: Vilken anpassning eller förnyelse vår kyrka utmanas till? Vi utmanas till att studera uttryck som upplevs ovana för oss.

Som svar på den fjärde frågan om hur långt vår kyrka är beredd att gå för ett närmande till de kyrkor som också har uttryckt sig positivt. Vi är en brokyrka och har varit det under lång tid och ska fortsätta att vara det.

Den femte frågan: Vilka delar av kyrkans liv behöver fortsatt diskussion? Där talar vi bl.a. om skapelsen och hållbar utveckling.

LENA KLEVENÅS:

Fru ordförande! Jag talar för Ekumenikutskottet och vi har ingen annan uppfattning än kyrkostyrelsen i denna fråga. Det är ett fint dokument.

I kyrkomötet är vi ibland väldigt oeniga i detaljfrågor. Nu får vi väl tona ner det lite, men vi ska försöka bli eniga med andra kyrkor.

Häftet känner ni säkert till, *Kyrkan – på väg mot en gemensam vision*. Svaret, som vi godkänner och skickar in, är ju menat att bli starten på en fördjupad reflektion hos oss alla, att vi kan diskutera i våra församlingar och stift hur vi ska se på vår roll som en folkkyrka i den här oroliga världen.

För mig var den här boken väldigt svår. Den ser så lätt och liten ut men med många konstiga ord och jag har ju ändå varit lärare. Jag hade stor glädje av den bok om Nathan Söderblom som vi fick förra kyrkomötet. Den såg lite tråkig ut, men jag läste den och lärde mig otroligt mycket och gladdes över den strävan till ett ekumeniskt samarbete som han kämpade med i hela sitt liv. Vad svårt och tungt det var och vad lyckosam han var ibland, och vad många fiender han fick som tyckte att han var helt ute och seglade. Jag känner igen det här lite efter två år på kyrkomötet, för så kan vi ju tycka om varandra. Men ska vi bli eniga och få en gemensam vision, då är det här ett bra dokument att studera. Kom sedan inte och fråga om vi har bejakat det eller var det hamnar på hemsidan och dylikt för det är inte viktigt.

SVEN-E KRAGH (REPLIK):

Jag vill bara säga som så att det är viktigt med hänsyn till vad Lena sa om hur svårt det är att tränga in i det här. Från kyrkostyrelsen gjorde vi en framställan till kyrkomötets presidium att vi i kyrkomötet här under detta år skulle ge en liten beskrivning av det som vi ska fatta beslut om. Det ställde sig presidiet bakom och beredde utrymme. Vi vill från kyrkostyrelsen framföra ett tack till presidiet men också till de som var inbjudna som ledare av det här, Christopher Meakin och Maria Wingård.

Beslut i ärendet återfinns i kyrkomötets protokoll, § 189.

§ 150 Utveckla ett diakonalt samarbete i Europa

LARS STJERNKVIST:

Fru ordförande! Den här motionen 2015:18 handlar om flyktingfrågan och den var väldigt aktuell när den skrevs och den är ännu mer aktuell nu. Det känns bra att vi får ägna en stund åt att fundera på vad vi kan göra.

Innan jag går in på det vill jag ge en liten kärleksförklaring efter att ha lyssnat nu. Jag är verkligen förtjust i den pragmatiska anda som präglar den här församlingen, den här försiktigheten och försonligheten som gör att man förväntas vara glad över ett avslag. Ni förstår nog vad jag menar. Jag raljerar inte utan menar det verkligen av hela mitt hjärta, för så ska det ju vara i en bred folkkyrka, att vi hela tiden har ambitionen att inte ta större steg än att vi faktiskt får med, om inte alla, de allra flesta. I det ligger styrkan att vara en bred folklig, demokratisk kyrka. Ibland kan det synsättet kännas lite frustrerande i frågor, där det är väldigt bråttom och där vi dessutom vet att vi kan spela en roll. När det gäller flyktingfrågan är det utan tvekan så att Svenska kyrkan är den rörelse som mer än någon annan – vågar jag säga som gammal riksdagsman och rikspolitiker – har bidragit till att Sverige idag är undantaget som står för en generös och human flyktingpolitik, som försöker göra det i ett Europa där man går i en annan riktning.

Nu vet vi att det inte räcker. Nu vet vi att vi måste samverka. Vi måste lyckas med det som vi har gjort på nationell nivå, och vi måste också lyckas med det på europeisk nivå. Det är först när vi får med våra medsystrar och medbröder i övriga Europa, och att de sedan övertygar de styrande i sina länder att förändra sin syn, som vi kan förändra det läge vi har just nu.

Jag är en behärskat glad motionär, trots avslag, därför att utskottet flyttar den här frågan några steg framåt, säger att vi ska engagera oss och påminner om det arbete som bedrivs. Jag vill ändå understryka att i den här frågan behövs det pragmatism, men vi måste också visa att det går att förena pragmatism med passion och handlingskraft, för det behövs verkligen.

Jag yrkar bifall till Ekumenikutskottets förslag.

JULIA KRONLID:

Fru ordförande! Jag vill yrka bifall till utskottets förslag punkt 1 men avslag på utskottets förslag punkt 2. Jag ser att det finns goda intentioner i både motion 2015:18 och utskottets förslag att ha diakonalt samarbete mellan kyrkor i Europa. Jag ser det som en viktig självklarhet att vi hjälper till och att vi i kyrkans diakonala ansvar hjälper flyktingar på olika håll i Europa och även andra håll i världen. (Det återkommer vi till senare i debatten.) Där görs ju också redan väldigt mycket och det är en viktig uppgift som kyrkan har.

Förslaget från utskottet är mer ett politiskt påverkansarbete på EU-nivå i väldigt komplexa frågor, där utskottet menar att man genom det här påverkansarbetet ska göra skillnad när flera medlemsstater intagit en restriktiv hållning till ökat antal flyktingar. Det kan vara lite svårt för Svenska kyrkan att avgöra och kräva av länder att öka antalet flyktingar idag när läget är som det är och många länder redan tar emot väldigt många flyktingar. Sverige har ju svårt att hantera läget som det är idag, vi tar emot ungefär 2 000 per dag, och att Svenska kyrkan då ska kräva att vi ska ta emot ännu fler.

Jag tror att vi måste se till hela situationen, att frågorna är komplexa och inte så enkla. En annan sak är att det finns en risk idag att regeringen kommer att halvera biståndet för att kunna finansiera mottagningen och det kan även drabba stödet till Svenska kyrkan. Behoven i krisens närområde är verkligen enorma. FN är starkt underfinansierat. FN har ett program för flyktinghjälp där man samlar både humanitärt, och utvecklingsarbetet tar ett helhetsgrepp om krisen i närområdet som syftar både till att rädda liv och stötta samhällen som hamnar under stark press. Man efterfrågar 47,5 miljarder men bara 37 procent är finansierat.

Det jag vill säga är, ja till att påverka för en human flyktingpolitik, men det kan man göra på flera olika sätt. Jag är inte övertygad om att kräva att länder ska ta emot fler är det mest framgångsrika sättet om vi vill hjälpa så många som möjligt eftersom behoven är som störst i närområdet. Det beskrivs att Svenska kyrkan deltar och vill fortsätta delta för att skapa fler lagliga vägar. Naturligtvis är det väldigt bekymmersamt att flyktingar idag måste vända sig till flyktingsmugglare och där brukar jag påtala vikten av arbete genom UNHCR. Jag vill hellre förordade att vi använder de lagliga vägar som finns. Det handlar om politisk vilja att använda de vägarna istället för att skapa nya, som jag har fått uppfattningen av både ambassadörer och även regeringen skulle vara väldigt svårt... [tiden ute]

AGNETA BRENDT:

Fru ordförande! Som en av motionärerna vill jag tacka för ett konstruktivt och bra arbete i Ekumenikutskottet, som har utmynnat i ett tydligt och bra betänkande. Jag yrkar bifall till utskottets förslag, som innebär att kyrkomötet med anledning av vår motion 2015:18 beslutar att uppdraga åt kyrkostyrelsen att förstärka det ekumeniska påverkansarbetet på europeisk nivå till stöd för human flyktingpolitik.

Svenska kyrkan ska alltid och utan undantag stå upp för människovärdet, allas lika rätt och värde och vara en tydlig röst i den profetiska diakonin. Svenska kyrkans diakonala arbete har haft stor betydelse för en samhällsutveckling byggd på solidaritet och medmänsklighet. Ett exempel under senare år är Påskuppropet. Idag kan vi se hur Svenska kyrkan i diakonal handling möter de stora behov som uppkommit som en följd av den stora flyktingström som uppstått av krig och terrorn i Syrien, Afghanistan, Eritrea och på andra håll i världen.

Som ledamot i kyrkostyrelsens internationella råd vill jag också understryka det stora och viktiga diakonala arbete som Svenska kyrkan utför i sitt internationella arbete, inte minst i samarbete med andra kyrkor i ACT (Action by Churches Together). På internationell nivå svarar Kyrkornas världsråd och Lutherska världsförbundet för ett viktigt arbete inom den profetiska diakonin. Den rösten bör förstärkas och fler kyrkor i Europa och på andra håll bör ges en möjlighet att delta i det arbetet. Den europeiska och världsvida kyrkan måste med kraft driva på för att hela Europa ska ta sitt medmänskliga och solidariska ansvar för den omfattande flyktingström som nu kommer till Europa. Som kyrka måste vi stå upp för asylrätten och de grundläggande mänskliga rättigheterna.

ANETTE NORDGREN:

Fru ordförande! Jag talar för Ekumenikutskottet. Utskottet tyckte att motion 2015:18 var en väldigt viktig motion som talar om något man hela tiden behöver arbeta med. Utskottet föreslog dock avslag på motionen, eftersom man menade att det redan uppfylls genom Svenska kyrkans deltagande i nätverk och arenor i Europa, som Agneta nyss berättade om. Men med anledning av motionen föreslås att kyrkomötet uppdrar åt kyrkostyrelsen att förstärka det ekumeniska påverkansarbetet på europeisk nivå till stöd för human flyktingpolitik.

Vi vet alla vad som pågår i Europa, vi går inte in på det igen. Sedan motionen skrevs har alltså detta ekumeniska arbete utvecklats och detta har ni då läst i bakgrundstexten. Att förstärka påverkansarbetet, som vi diskuterade i utskottet, är något vi hela tiden behöver göra.

I utskottet berättade jag att vi arbetar mycket ekumeniskt i Grekland, och för drygt två månader sedan hade vi en ekumenisk middag med representanter från England, Anglikanska kyrkan, Katolska kyrkan, Koptiska kyrkan, Svenska kyrkan och den Ortodoxa kyrkan. Den senare med en representant från synoden som arbetar just med dessa frågor och har stor och djup kunskap om det här. En man vid bordet, en ekumenisk sekreterare i synoden i Aten, underströk det här flera gånger under middagen, nästan lite desperat, att vi måste jobba med detta, vi måste jobba tillsammans. Han uttryckte också en rädsla för vad han tänkte (för drygt två månader sedan): Han var rädd för vad som kanske kommer att kunna hända i Europa om gränser börjar stängas. Vad gör vi då? Det är ytterst, ytterst viktigt att det diakonala, ekumeniska påverkansarbetet på europeisk nivå hela tiden förstärks, vilket alltså utskottet föreslår.

JAN OLOV SUNDSTRÖM:

Fru ordförande! Jag trodde att det var jag företrädde Ekumenikutskottet, men det är möjligt att vi är två som gör det. Det kanske gör saken ännu bättre.

Jag ställer mig bakom utskottets betänkande och utskottets förslag. Samtidigt kan jag notera att det uppenbarligen finns glada motionärer i lokalen trots att motion 2015:18 föreslås avslagen. I gengäld har vi dock utvecklat en text som ni har sett i handlingarna, där vi istället för det här lätt orwellska inslaget som motionen innehöll att vi skulle bli ännu bättre på det diakonala området, ännu bättre än vi redan överhuvudtaget kan vara, har vi istället fokuserat på den aktuella flyktingsituationen och i anslutning till den uppmana kyrkostyrelsen att förstärka det ekumeniska påverkansarbetet på europeisk nivå för en human flyktingpolitik, som framgår av handlingarna.

Med det vill jag alltså yrka bifall till utskottets betänkande 2015:3 och förslag,

Beslut i ärendet återfinns i kyrkomötets protokoll, § 190.

§ 151 Ratificering av tilläggsprotokollet till ESK-konventionen

LENA KLEVENÅS:

Fru ordförande! Jag vill uttrycka min stora tacksamhet för utskottets bifallsförslag.

DAN SARKAR:

Fru ordförande! När jag kom till utskottet förra sessionen var jag mycket tydlig med att det här var något som jag inte kunde stödja. Jag har nämligen ett förtroende till våra förtroendevalda politiker till skillnad från politikerna i utskottet. Jag litar på att de gör sitt jobb. De har väntat och väntat med att ratificera det här tilläggsprotokollet och jag tänkte som så att de vet vad de gör.

Under arbetet i utskottet kom det fram genom kontakter med regeringskansliet att både den här regeringen och den förra regeringen egentligen aldrig avsåg att ratificera det här, därför att man var rädd för vilka konsekvenser det skulle få för Sverige. Vi är så duktiga på att tala om för andra länder att de ska vara duktiga men när det kommer till oss själva då var man inte beredd att ta det ställningstagandet. Det här är moralism. Det tycker jag illa om, därför ändrade jag uppfattning under utskottsarbetets gång. Här måste vi som kyrka vara profetiska och tala om för våra politiker vad det är de ska göra när de inte sköter sitt jobb. Så jag stöder alltså socialdemokraterna och miljöpartiet när de går emot sin egen regering.

Jag tycker att det här är kul och bifaller utskottet.

JESPER ENEROTH:

Fru ordförande! Jag är inte replikant här även om jag kunde ha varit det utan jag är utskottets föredragande.

Det här betänkandet gäller motion 2015:71 av Lena Klevenås m.fl. om ratificering av tilläggsprotokollet till ESK-konventionen. ESK-konventionen, alltså konventionen om ekonomiska, sociala och kulturella rättigheter, antogs av FN:s generalförsamling 1966 och trädde i kraft 1976. År 2008 tillkom ett protokoll som ger enskilda personer möjlighet att vända sig till kommittén med individuella klagomål, det är den vi pratar om idag. Om Sveriges regering ratificerar tilläggsprotokollet innebär det att man erkänner

1. Rätten för var och en att förtjäna sitt uppehälle genom arbete.
2. Sitt ansvar att ge skydd och bistånd till familjen i största möjliga utsträckning.
3. Rätten för var och en att ha en tillfredsställande levnadsstandard, dvs. tillräckligt med mat och kläder och en lämplig bostad.
4. Sitt ansvar att förbättra samhällets hälsovård och att förhindra uppkomsten av epidemier, folk- och yrkessjukdomar samt andra sjukdomar.
5. Rätten för var och en att få utbildning och att grundskoleutbildningen ska vara obligatorisk och kostnadsfri och tillgänglig för alla.

Utskottet bejakar ESK-konventionens innehåll och tilläggsprotokollets funktion. Den skiljelinje som låg i utskottet låg inte i huvudsak i hur vi ser på ESK-konventionens tilläggsprotokoll utan snarare på den roll kyrkan borde ha, om man ska pressa på regeringen eller om man ska avvakta. Som Dan Sarkar tog upp här tidigare är detta en fråga som funnits på regeringsnivå sedan 2008. Vi var lite kluvna i utskottet huruvida man skulle pressa på eller inte, men då två regeringar har haft frågan på sitt bord under åtta år känns det nästan troligare att IK Sleipner vinner allsvenskan 2016 än att regeringen ratificerar ESK-konventionens tilläggsprotokoll 2016. En stor del av utskottet tycker att kyrkan borde ta en uppgift, ta en roll, att stå upp för ett gäng

värden. Med den insikten kom utskottet till den slutsatsen att det vore på sin plats att Svenska kyrkan uppvaktar regeringen i den angelägna frågan.

Motionären önskar att Svenska kyrkan ska uppmana regeringen att påskynda arbetet med att ratificera tilläggsprotokollet. Utskottet instämmer i motionens förslag och föreslår kyrkomötet att bifalla utskottet.

JAN OLOV SUNDSTRÖM:

Fru ordförande! Även från vår sida yrkade vi avslag på den här motionen och skälet till det är att det fortfarande föreligger en del svårigheter naturligtvis för den nuvarande regeringen liksom den tidigare regeringen att göra bedömningar av vad konsekvenserna blir av en ratificering av det här s.k. tilläggsprotokollet. Det finns i den här församlingen, även om alla är glada på olika sätt, en viss förmåga att lägga motioner som är aningen beskäftiga, och den här tillhör faktiskt dem, och därför yrkade vi avslag på den.

Beslut i ärendet återfinns i kyrkomötets protokoll, § 193.

§ 152 Behandling av olika former av dokument

JOHANNA ANDERSSON:

Fru ordförande! Vi är många som tycker att det råder en röra bland olika dokument i Svenska kyrkan och deras status. Det har blivit tydligt genom en hel del motioner till årets kyrkomöte – bejakade, tror på, är på väg att bli bejakade, har varit bejakade, en del måste jag tro på annars blir jag av med kragen, en del behöver jag inte tro på.

Redan förra året försökte jag få klarhet när det gäller status och resurstilldelning till två specifika dokument. Det handlar om *Guds vägar* och det handlar om *Kairos Palestine*. Jag fick då liksom i år svaret att de hör till olika genrer och inte bör ställas mot varandra. Då blir ju den rimliga frågan: Varför då? Kyrkokansliets ekonomiska resurser är väl inte obegränsade. Satsar man på stora kampanjer för Kairos Palestina, blir det väl rimligen mindre pengar över till arbetet med *Guds vägar*.

Min motion 2015:90 handlar om att få lite ordning och reda och kanske lite klarhet också i det här. Eftersom *Guds vägars* betydelse och officiella status brukar framhållas, känns det konstigt att det dokumentet verkar ha fått så få resurser sig tilldelade. Tittar man på kyrkans hemsida, hur många kringdokument och annat det finns kring de här två dokumenten, kan man konstatera att det ser rätt magert ut när det gäller *Guds vägar* och det nästan sväller över alla bräddar när det gäller *Kairos Palestine*. ”Valv öppnar sig bakom valv”, när man klickar in bland alla dokument som hör till *Kairos Palestine*.

Jag undrar därför: Hur förhåller det sig? Var satsar vi pengar och resurser? Det här skulle jag vilja veta och därför yrkar jag bifall till min motion 2015:90.

DANIEL TISELL:

Fru ordförande! ”... öppnar sig valv bakom valv oändligt ...” ur en fin och positiv dikt av Tomas Tranströmer, så tack för den beskrivningen även om den inte verkade vara så positiv i det här sammanhanget.

Utskottet anser att det inte råder någon röra. Jag beklagar att det fortsatt är rörigt för dig, Johanna, i det här, men det finns liksom inget som är oklart vad gäller dokumentet *Kairos Palestine*. Det har ingen officiell status, ingen status överhuvudtaget i Svenska kyrkan. Det är ett dokument som Läronämnden har angett som ett teologiskt ekumeniskt dokument och som har skrivits av palestinska kristna. Det

finns bl.a. utlagt på kyrkans hemsida där man har uppmuntrat till studium av detta. Det enda som det har fattats beslut om i kyrkomötet är bl.a. en motion, som jag var med och skrev, och det var en rekommendation att dela ut materialet till ledamöterna från det förra kyrkomötet. Det finns inga andra beslut.

Vi har i utskottet ansett det orimligt att börja utreda sig själva i den här frågan med ekonomiska resurser. Det kan man fundera ut intellektuellt, men det känns också i ryggmärgen att det inte är rimligt att man ska hålla på och jämföra och analysera olika kostnader, vad den tjänstemannen har gjort där på Informationsavdelningen osv.

Av beskrivningen i din motion får man en känsla av att den här utredningen nästan är gjord. Däremot beskrivs det inte helt korrekt att en person har anställts för att syssla med *Kairos Palestine*. Det finns inte en sådan person som bara sysslar med det.

Jag tycker att vi ska vara lite försiktiga med de här utredningarna av ekonomiska resurser. Ska man då fortsätta med att utreda hur mycket tid vi lägger på att arbeta med en annan form av dokument, det kan vara t.ex. *Confessio Augustana* jämfört med något annat dokument? Då kommer det här att svälla och då pratar vi inte om valv bakom valv utan om betydligt sämre beskrivningar. Det ska inte ges resurser på detta, Johanna.

Vi ska fortsätta att arbeta inom Svenska kyrkan med att sprida samtalsdokumentet om *Guds vägar*. Det är ett viktigt dokument. Jag hoppas verkligen att tjänstemännen på kyrkokansliet arbetar för detta, och det kanske skulle kunna leda till någon ytterligare förbättring på hemsidan. Jag tycker också att man ska fortsätta att studera dokumentet *Kairos Palestine*.

Jag yrkar bifall till Ekumenikutskottets förslag.

JOHANNA ANDERSSON (REPLIK):

Då ska jag uttrycka mig ännu tydligare. Jag uppfattar det så här: *Guds vägar* används som ett alibi när Svenska kyrkan kritiseras för sina ensidiga ställningstaganden i konflikten mellan Israel och Palestina. Man håller upp det här dokumentet när det kritiseras. Då vet vi alla att det har ju varit i stort sett obefintligt i 15 år och så dammades det av förra året. När det sedan lugnar sig så lägger man ner det i en låda och så tar man upp de här resurskrävande Kairos-kampanjerna igen. Det står säkert en ny adventskampanj här inför dörren och väntar.

DANIEL TISELL (REPLIK):

Det kanske handlar om något annat. Vad bra, det har vi inte diskuterat så mycket i utskottet, så det är svårt att ta ställning till den här beskrivningen du ger till känna. Får jag dock personligen säga att jag delar faktiskt inte den beskrivningen att det är så det är, varken om alibi eller att man har dammat av det här dokumentet först nu. Jag delar verkligen inte den beskrivningen.

JOHANNA ANDERSSON (REPLIK):

Det är inte så mycket en fråga om uppfattning, det är ju ett rent faktum att *Guds vägar* inte gick att hitta knappt för ett år sedan. Nu går det lite lättare.

Oavsett vad man tycker i den här extremt komplicerade och svåra situationen i Mellanöstern så blir man i Svenska kyrkans nuvarande ställningstagande kollektivansluten till ungefär samma linje som Palestinagrupperna och vi är inte alla så glada över det.

DANIEL TISELL (REPLIK):

Jag noterar att nu är du inne på helt andra frågor, Johanna, och det kanske vi får diskutera vid något annat tillfälle på detta eller nästa kyrkomöte. Det här är något helt annat, som jag som företrädare för utskottet, faktiskt inte känner något behov av att kommentera.

Beslut i ärendet återfinns i kyrkomötets protokoll, § 194.

§ 154 Publicering av dokument på Svenska kyrkans hemsida

JOHANNA ANDERSSON:

Fru ordförande! Svenska kyrkan har på sin hemsida under flera månader delat en text som rymmer en antisemitisk formulering. Det är t.o.m. så att det är en av de mest centrala av alla antisemitiska stereotyper som finns, nämligen den om att det finns en illasinnad och mäktig judisk lobby.

Det här har stått i ett av de många kringdokumenten till Kairosdokumentet, och det har påtalats i offentlig debatt utan att något har hänt. Ändå menar Ekumenikutskottet att nuvarande riktlinjer för att förhindra spridning av antisemitiska formuleringar är tillräckliga. Detta går inte ihop. Om riktlinjerna fungerade, så läggs inga antisemitiska formuleringar ut, och läggs de ut så fungerar bevisligen inte riktlinjerna.

Naturligtvis tar både utskottet och Läronämnden avstånd från antisemitiska uttryck. Att det här dokumentet ändå kunde hamna på Svenska kyrkans hemsida kan bara bero på två saker, antingen hade ingen på kyrkokansliet läst det i sin helhet eller så kände de som hade läst inte igen den här antisemitiska figuren.

Första att-satsen i min motion 2015:91, att ta bort den här texten från hemsidan, har överraskande nog redan bifallits av kyrkokansliet. Men att texten överhuvudtaget kunde hamna på Svenska kyrkans hemsida visar att motionens andra att-sats är nödvändig. Kunskapen om antisemitism behöver förstärkas, och kyrkokansliets riktlinjer behöver ses över.

Jag yrkar alltså bifall till den andra att-satsen i min motion 2015:91.

Möjligen hade också ett litet beklagande från Ekumenikutskottets sida varit på sin plats över att Svenska kyrkan år 2015 varnat för en judisk lobby. Jag har förgäves försökt hitta ansatser till ett sådant beklagande i Ekumenikutskottets betänkande 2015:8.

JULIA KRONLID:

Fru ordförande! Jag instämmer i det som Johanna säger och yrkar också bifall till punkt 2 i hennes motion 2015:91. Det var väldigt olyckligt att det här dokumentet kom ut. Det var inte säkert att man hade för avsikt att sprida antisemitism. Om man nu inte har det, skadar det inte att utarbeta riktlinjer så att det här inte ska hända igen samt att man tittar mera noggrant på de dokument som lagts ut på hemsidan. Det är extremt viktigt att kyrkan är mycket tydlig med tanke på de ökade problemen som finns i samhället med en ökad antisemitism. Det skadar inte att utarbeta riktlinjer för vilka dokument som Svenska kyrkan lägger ut på sin hemsida. Det behöver ju inte bara handla om antisemitism, det kan ju handla om andra saker också som Svenska kyrkan sedan måste stå för.

MATTIAS KRISTENSON:

Fru ordförande! Jag företräder Ekumenikuskottet i den här frågan. Vi har haft en ganska lång diskussion i utskottet om motion 2015:91 och vi har också fått en föredragning från kyrkokansliet om hur man arbetar med intranät och externwebb och vad man har för typ av principer och riktlinjer i de här frågorna.

När det gäller den första att-satsen kan vi konstatera att den i praktiken redan är bifallen eftersom dokumentet är borttaget från Svenska kyrkans hemsida. Beträffande den andra att-satsen punkt 2 kan vi också konstatera att det finns väldigt tydliga riktlinjer, som också finns med i Ekumenikuskottets betänkande 2015:8. Bara för att det ska bli extra tydligt, ska jag läsa upp vad som står där:

Webbplatsen ska vara fri från rasistiskt, sexistiskt eller annat innehåll som kan kränka eller diskriminera individer eller grupper.

Redaktionen har sista ordet vad gäller formuleringar på webbplatsen. Vad som ska publiceras bestäms i samråd med handläggare inom aktuellt område. Ytterst gäller beslut av ansvarig utgivare. [. . .]

Ekumenikuskottet tycker att det här är en god ordning med väldigt tydliga riktlinjer om vad som gäller för publicering av dokument. Vi konstaterar återigen att det här dokumentet har plockats bort från webben.

JOHANNA ANDERSSON (REPLIK):

Jag var nog otydlig och då ska jag upprepa min fråga: Hur kan det komma sig att den här antisemitiska stereotypen kom att ligga på Svenska kyrkans hemsida i flera månader om man redan idag har fungerande riktlinjer?

MATTIAS KRISTENSON (REPLIK):

Fru ordförande! Nu ligger det inte riktigt i utskottets roll att diskutera den frågan och det är nog inte riktigt heller kyrkomötets uppgift att i efterhand agera som en överklagandeinstans. Vi kan bara konstatera att det finns riktlinjer som är väldigt tydliga, och här lägger vi förslag på vad vi vill ändra eller vad vi vill göra. Då undrar jag: hur skulle man kunna komplettera de riktlinjer som finns och som jag och utskottet menar är väldigt tydliga. ”Webbplatsen ska vara fri från rasistiskt, sexistiskt eller annat innehåll som kan kränka eller diskriminera individer eller grupper.” Problemen ligger inte där.

JOHANNA ANDERSSON (REPLIK):

Faktum kvarstår. Vi har varnat för en judisk lobby och spridit den klassiska antisemitiska figuren trots att vi har riktlinjer som ska förhindra att vi sprider just sådant.

ANDERS ROOS:

Fru ordförande! Det kan väl inte vara så illa att handläggare på kyrkokansliet inte kan skilja mellan vad som är antisemitism och det som inte är antisemitism?

Beslut i ärendet återfinns i kyrkomötets protokoll, § 195.

§ 155 Ökad kunskap om kristna i Mellanöstern

JERKER SCHMIDT:

Fru ordförande! Bismill ab wa Ibn wa Rohel Qudos, illah wahid Amen. Det heter så på arabiska när man säger, I Faderns, Sonens och den Helige Andes namn.

Behovet av ytterligare kunskap kring våra kristna vänner från Mellanöstern som i allt ökande grad också finns här i Sverige är stort. Jag tror att många av oss skulle behöva lära sig mer om de olika kristna – ortodoxa, katolska, evangelikala och lutherska – traditionerna som finns i Mellanöstern. Det är en rik flora, en rik andlig tradition som vi numera också får ta del av här hemma i Sverige. Det är en gåva tror jag till vårt land och till Svenska kyrkan, där det också finns möjlighet för oss att ytterligare lära mer men också utveckla samarbete, gemenskap och vänskap med dessa kristna från Mellanöstern. I Göteborg har det sedan decennier funnits en ortodox samarbetskommitté. En ny syrisk-ortodox kyrka invigdes för bara någon månad sedan. Det är ett nytt läge i vårt land och därför behöver vi också i våra församlingar stärka vår kunskap kring dessa olika kristna traditioner. Därför är jag som motionär tillsammans med Johanna Andersson väldigt glada över den välvilliga behandling som Ekumenikutskottet har visat oss. Vi är väldigt glada och vill säga tack.

MAGNUS HEDIN:

Fru ordförande! Jag talar för utskottet och bifaller utskottets förslag.

Kyrkomötet och våra dagar här har kommit att handla mycket om samtal och beslut och frågor kring asylmottagande och människor som kommer till vårt land. Det är bra för det berör oss alla, och mig personligen i den församling där jag finns till vardags,

Motion 2015:92 är angelägen och vi behöver göra något. Orsaken till att vi avslår den är att motionärerna vill att ett material tas fram innan julen 2015. Det är alltför hastigt. Vi hinner inte, men märk väl, nu ska vi inte vänta till julen 2016, det får vi inte. Ett informationsmaterial om just om Mellanösterns kyrkor, det behöver vi som finns ute i församlingarna. Alla människor som undrar: jag ser att de är kristna, jag ser att de korsar sig jättemycket, men vilka är de? Hur ser deras tro ut? Någon såg en man som låg på knä i vapenhuset länge, länge. Varför gör han så?

Det finns väldigt många frågor. Vi behöver få veta, vi behöver undervisning. Under samtalet i utskottet undrade någon: Hur ska det se ut? Vem ska göra det materialet? Vem har den kunskapen?

Det ska alltså inte bli en doktorsavhandling. Vi behöver det på ett enkelt sätt, ett häfte, någonting som vi kan dela ut till våra församlingsbor som har frågor. Vi behöver det snart, kanske inte innan julen 2015 för det går inte, men helst i början av nästa år.

Bifall till Ekumenikutskottets förslag.

Beslut i ärendet återfinns i kyrkomötets protokoll, § 196.

§ 156 Förändringen av Svenska teologiska institutets ramprogram

ANNIKA BORG:

Fru ordförande och ärade ledamöter!

Sex år efter Auschwitz befrielse, tre år efter staten Israels bildande började Svenska teologiska institutet sin resa i Tabors hus på Profeternas gata i Jerusalem. Ända från början har den judisk-kristna dialogen varit den självklara utgångspunkten och fokus. I Ekumenikutskottets betänkande 2015:10 står att det till en början

handlade om mission, detta är felaktigt. Det har hela tiden varit fokus på den judisk-kristna dialogen.

När Svenska kyrkan genom en donation övertog verksamheten i mitten av 1970-talet lovade kyrkan uttryckligen att bevara den judisk-kristna inriktningen på verksamheten. Jerusalem är den unika och enda platsen i världen där mötet med en mångfacetterad judisk kultur, religion och teologi kan ske. Nu har detta tyvärr ändrats, för kyrkostyrelsens arbetsutskott har nu i september beslutat att ta bort STI:s mål med inriktningen på judendomen och ersätta det med en mer allmän formulering, jag citerar: Det stod tidigare: "Svenska teologiska institutet är en plats där Svenska kyrkan utvecklas och fördjupas i frågan om kristnas möte med människor av annan tro, särskilt i mötet med judendomen."

Den nya skrivningen lyder som följer: "Svenska teologiska institutet är en plats där Svenska kyrkan utvecklas och fördjupas genom mötet med annan tro, och med kristna från andra kyrkogemenskaper." Man har alltså tagit bort "särskilt mötet med judendomen". Förskjutningen av Svenska teologiska institutets tyngdpunkt blir tydlig. Effekten blir att den judisk-kristna dialogen marginaliseras och förringas. Det finns tunga och vägande och teologiska skäl för Svenska kyrkan att fortsätta att sprida saklig information och kunskap om den judisk-kristna relationen och om judendomen. Svenska teologiska institutet bör även i framtiden ha detta mål tydligt inskrivet. Syftet med min motion 2015:105 är att säkerställa detta.

Svenska kyrkan kan inte offentligt påstå att judisk-kristna relationer är viktiga och samtidigt rusta ner dem. Det är att tala med kluven tunga. Det som skett ger en klar och tydlig signal om Svenska kyrkans låga värdering av den judisk-kristna dialogen. Här tar man bort det mål som i själva verket varit och är Svenska teologiska institutets i Jerusalem unika uppgift. En uppgift som utvecklats och vårdats under decennier. Den starka signalen hörs och kommer att höras bland judar i Sverige och Israel, en plats där Svenska kyrkan är gäst. Detta tydliga rikttningsbyte är djupt olyckligt och kommer att få negativa konsekvenser för den judisk-kristna dialogen, försvåra samarbetet på plats i det heliga landet och allvarligt skada Svenska kyrkans trovärdighet och rykte.

Jag yrkar bifall till motion 2015:105.

JAN OLOV SUNDSTRÖM:

Fru ordförande! Inledningsvis vill jag yrka bifall till motion 2015:105 och det yrkande som Annika Borg nyss har framfört.

Inom parentes finns det i det här ärendet en komplikation. Det var nämligen så att i utskottet anmälde jag en reservation till förmån för mitt yrkande. Mitt yrkande i Ekumenikutskottet råkade vara bifall till Annika Borgs motion, men eftersom Annika Borg inte kunde tjänstgöra eller lägga förslag var det jag som gjorde det. Den reservationen har alltså inte kommit med i handlingarna och protokollen. Daniel Tisell har lovat mig att eventuellt kommentera den frågan. Jag tycker att det är angeläget att vi i kyrkomötet ser till att vi får lite ordning och reda i våra dokument och handlingar. Så har det enligt min mening inte varit fallet den här gången.

Vad gäller själva motionen tycker också jag att det är en mycket anmärkningsvärd hantering av ärendet som sådant, att förändra STI:s uppdrag på det sätt som framgår av motion 2015:105. Inom parentes är jag även förvånad över de rätt vaga besked utskottet fick från en representant från kyrkokansliet i den här frågan. Vederbörande hade väldigt svårt att ge en rimlig förklaring till varför det här egentligen har hänt. Man kan ju också fundera över varför man ägnar sig åt den här

typen av klåfingrighet för en organisation som bevisligen har haft en ursprunglig och viktig uppgift och fortfarande har det. Dessutom förstår jag inte varför det ena behöver utesluta det andra. Att STI idag ägnar sig åt annat än bara den judisk-kristna relationen vet vi och det ska man naturligtvis fortsätta med, därför att världen förändras. Det finns dock ingen anledning därför att ta bort det som var ursprungligt till STI:s tillkomst och det som var den viktiga delen i deras uppdrag från början. Samtidigt är det ju faktiskt så att det uppdraget inte är mindre viktigt idag, det kanske är viktigare än det någonsin har varit.

Det är ett unikt uppdrag som STI har, och det tycker jag att vi ska värna om och det finns all anledning att backa upp motion 2015:105 i det här ärendet.

JULIA KRONLID:

Fru ordförande! Jag yrkar bifall till motion 2015:105. Det är väldigt bra att Annika Borg har upplyst oss om att man har tagit bort formuleringen ”särskilt vad gäller mötet med judendomen”. Som Annika Borg lyfter upp i sin särskilda mening i betänkandet är vi gäster i Jerusalem och har blivit inbjudna dit. Det är väldigt viktigt att vi visar respekt för judarna som bor i Israel, där vi är gäster. Jag tycker att vi hade en bra och fin diskussion i förra kyrkomötet när vi diskuterade dokumentet *Guds vägar*, som nästa talare Åke Bonnier är en varm vän av, och hur viktigt det är att vi bejakar vår judiska historia och våra judiska rötter.

Det här ger helt fel signaler. Det signalerar nästan beröringsskräck och det är verkligen helt fel signal till judarna och jag tror också att det här ser väldigt illa ut i Israel och det är onödigt. Vi kan ha dialog med andra religioner ändå även om det här står kvar så det är helt onödigt att ta bort det.

BISKOP ÅKE BONNIER:

Fru ordförande! Jag yrkar bifall till utskottets förslag.

Annika Borgs motion 2015:105 om vikten av att kyrkomötet ska tillse att Svenska teologiska institutets ramprogram behåller sin inledande formulering att ”STI är ett teologiskt studieinstitut med inriktning på religionsteologi, religionsmöte, särskilt mötet mellan kristendom, judendom och ekumenik”. Motionen är besjälad av vikten av den judisk-kristna dialogen.

Jag delar Annika Borgs engagemang för ramprogrammets innehåll med framhållande av den judisk-kristna dialogen. Den formulering som idag finns stöder också och stöds av det av kyrkomötet antagna samtalsdokumentet *Guds vägar*, där det står ”i vår kyrka vill vi arbeta för att få bort sådant som kan tolkas som anti-semitism eller förakt för det judiska folket och försvara dess rätt till sin historia, sin tro och sina seder”. Att detta får konkretion genom STI:s verksamhet är fortsatt livsviktigt. Ramprogrammets skrivning stöder den i *Guds vägar* tydliga hållningen och möjliggör därmed den verksamhet som idag bedrivs på institutet. Ett problem är att det råder en begreppsförvirring: Vad är ramprogram? Efter samråd med general-sekreteraren och kyrkosekreteraren kan jag konstatera att ramprogrammets formulering är något som kyrkomötet fastställer såsom varande övergripande för hela programmet.

Det finns också en mellannivå som följer ramprogrammets skrivning. Den återfinns dessutom i kyrkostyrelsens skrivelse 2015:1 sidan 29 och där redovisas det som är STI:s uppdrag.

Det finns en tredje nivå som generalsekreteraren har att hantera efter dialog med kyrkostyrelsens arbetsutskott. Där kan olika formuleringar användas men som måste

vara i linje med de som ramprogrammet föreskriver. Det olyckliga är att denna tredje nivå har fått samma terminologi som det övergripande ramprogrammet. STI:s verksamhet ska även fortsättningsvis handla om judisk-kristen dialog och kunskapsfördjupning liksom dialog med islam och med kristna kyrkor representerade i Mellanöstern.

I samtalet med generalsekreteraren och kyrkosekreteraren framkom behovet av att ändra terminologin gällande det som generalsekreteraren har att hantera gällande Svenska teologiska institutets verksamhet. Ramprogrammets skrivning kommer alltså inte att förändras.

Jag yrkar återigen bifall till utskottets förslag.

ANNIKA BORG (REPLIK):

Det råder ingen som helst förvirring kring vad som har hänt, däremot har det skapats en del förvirring kring vad som har hänt. Det som har hänt är att man har tagit bort formuleringen "särskilt med judendomen" i STI:s mål i ramprogrammet som definierar verksamheten. Här har jag protokollet. Jag har läst upp formuleringen tidigare. Man har alltså tagit bort det. Det råder inget som helst tvivel om den saken och inte heller någon förvirring. Men det har skapats förvirring kring detta och ett oerhört dribblande kring olika nivåer och vad som har sagts. Det här är jätteenkelt. Det första målet talar om att det är "särskilt med judendomen" och det har tagits bort. Svårare än så är det inte. Detta är djupt olyckligt och jag har argumenterat för min sak här tidigare och också i motion 2015:105 och i mitt särskilda yttrande i betänkandet.

Jag vill också säga tack till biskop Åke Bonnier för att du stödjer mitt engagemang och intentionen.

BISKOP ÅKE BONNIER (REPLIK):

Vad som exakt står i protokollet vet jag inte men jag vet att generalsekreteraren har att hantera en viss nivå som måste vara i linje med det övergripande ramprogrammet och där står den formulering som Annika Borg vill ha kvar.

LISA TEGBY:

Fru ordförande! Tack, Åke Bonnier, för det som du säger! Jag vill precis som du bifalla utskottets förslag.

Det görs, och har gjorts, ett gott arbete på STI och genom många år. Situationen i Jerusalem och i Israel–Palestina har genom åren förändrats. Det är alldeles nödvändigt med den judisk-kristna dialogen, men det är också nödvändigt med stöd till de kristna och med dialog till de kristna i Israel–Palestina. De kristna där är i första hand palestinier förutom alla som kommer från olika länder och lever i Jerusalem. De flesta av de palestinska kristna lever i en muslimsk miljö, och att vi då också ska leva i dialog med islam och att vi har möjlighet att göra det genom STI tycker jag är självklart. Jag tycker att den utveckling som har skett på STI är positiv och god och har mycket att tillföra vår kyrka. Dialog med det judiska, dialog med islam och stöd till de kristna som finns i Israel–Palestina.

Jag vill ge mitt stöd och tillstyrker utskottets förslag.

ANNIKA BORG (REPLIK):

Den förändring som nu har skett är att man tar bort inriktningen i målet, ”särskilt med judendomen”. Jag har själv varit student på Svenska teologiska institutet 1989. Då var det självklart att man också hade dialog och kontakter med representanter för islam, kunskap om islam förmedlades och också andra kristna i denna otroligt mångfacetterade stad, men det unika med den judisk-kristna dialogen var fokus. Orsaken till att man tar bort det nu, är att man inte vill ha detta fokus. Man vill marginalisera den judisk-kristna dialogen och istället ha en allmän formulering. Detta är mycket olyckligt och det har redan sänt tydliga signaler och det kommer att fortsätta att göra det. Det är djupt olyckligt. Låt oss inte gå den vägen.

LISA TEGBY (REPLIK):

Det är din bild av vad som har skett, Annika. Jag tror att det finns många andra bilder. Du har erfarenhet från STI, det är många som har det, och vi har många kontakter i Israel–Palestina. Jag tror att den judiska dialogen kommer att finnas kvar, men vi behöver också alla de andra dialogerna. Vi är glada åt att vi har STI i Jerusalem.

ANNIKA BORG (REPLIK):

Fru ordförande! Det är inte min bild av saken utan detta är vad som faktiskt har skett. Återigen, det är djupt olyckligt. Låt oss inte gå den vägen utan låt oss behålla denna unika plats, med denna unika möjlighet till dialog. Det utesluter inte det andra men det ska stå i målet såsom det alltid har gjort. Tack!

MARGIT BORGSTRÖM:

Fru ordförande! Jag har skrivit under den särskilda meningen som Annika Borg har skrivit och jag tycker att den är väldigt bra. Bifall till motion 2015:105.

Jag tänker inte förlänga debatten länge, men den särskilda meningen med judendomen, som Annika Borg gång på gång har poängterat, jag tycker att man ska lyssna på vad hon säger. Det är en väldigt viktig mening, att det är det som är grunden till institutets ramar och att den formuleringen ska finnas kvar.

ANDERS ROOS:

Fru ordförande! Jag kom till Jerusalem för andra gången i mitt liv hösten 1980 och då hade jag ett stipendium till Svenska teologiska institutet i Jerusalem. Jag hade besökt stället tidigare, eftersom jag hade varit militärpastor i FN i Sinai. Jag stannade sedan kvar i Jerusalem genom att få uppgifter inom Svenska kyrkans mission och blev kvar fram till 1983. De åren är bland de mest betydelsefulla i mitt liv och mina teologiska studier, därför att jag fick lära mig var jag hade mina rötter eller har mina rötter. Det är inte bara att ha goda relationer eller vara vänliga och hövliga i den delen av världen, utan det handlar väldigt mycket om att i samtal och dialog med andra människor förstå vem jag själv är som kristen. Det är oerhört viktigt för min teologiska och kristna utveckling, och många andras kristna utveckling, att STI finns kvar.

Det är viktigt att kontakterna med judendomen finns, att det finns i ramprogrammet och att målet framför allt ska vara dialog med judendomen. Allt det andra finns och ska finnas. Mellanöstern har förändrats och det måste vi följa, men jag kan aldrig förändra det faktum att jag behöver hitta mina rötter som kristen i dialog, i kontakt med judendomen.

DANIEL TISELL:

Fru ordförande! Jag tar fasta på allt engagemang som finns för STI och det känns väldigt bra. Det är ett viktigt institut och verksamheten har betytt mycket för många människor, både för de som har rest dit under kortare sejour och de som är på plats under längre perioder.

Det är viktigt att se att vi har tolkningar kring detta. Vi har ett ansvar för hur vi sprider information kring sådana här beslut. Man kan inte göra anspråk på att säga att det bara finns objektiva fakta, att man själva har dem men ingen annan, utan vi tolkar och reagerar och känner olika.

Uppdraget till STI är formulerat och styrs av kyrkomötet genom kyrkostyrelsens skrivelse i varje treårsbudget. Där står den meningen med, att det finns en inriktning på judisk-kristen dialog och ekumenik. Det finns en annan nivå, som har nämnts, och det är beslut som generalsekreteraren har att ta, och som hon också har diskuterat med kyrkostyrelsens arbetsutskott, där man beskriver verksamheten på ett liknande sätt. Där är den judisk-kristna dialogen viktig men man nämner också de andra verksamheterna. Programmet återspeglar såsom verksamheten bedrivs idag.

Under hösten 2014 och våren 2015 har det förekommit en beredningsprocess på kyrkokansliet om detta. Man har arbetat fram ett nytt avtal med Lunds universitet, vilket behövdes, men också för att det har kommit en ny ledning, en direktor och en intendent, på plats. I samband med dessa processer har man funnit behov av att göra en genomgång av ramprogrammet. Generalsekreteraren har kontinuerligt informerat kyrkostyrelsens arbetsutskott om processen och fört dialog med de anställda på plats. När det gäller professuren är inriktningen kvar att den är främst på judisk-kristen dialog. När det gäller hela STI finns det en beskrivning av att man arbetar med judisk-kristen dialog, ekumeniken och de kristna kontakterna och även kontakter och dialog med islam. Jag tycker att detta är bra för det speglar faktiskt den verksamhet som är.

Jag hör att det finns en stark oro för att man ska marginalisera den judisk-kristna dialogen. I motionen pratas det om att man ska avsluta den satsningen, och det är faktiskt överord, eftersom det inte alls är intentionen med verksamheten. Verksamheten kommer att fortsätta. All den verksamhet som har med judisk-kristen dialog kommer att fortsätta på samma sätt som förut. Det är inte ett hot att man nu även tar med lite mer tydligt att dialogen med islam också ska finnas.

Inte på något sätt kommer dialog med islam att utesluta judisk-kristen dialog, och det har vi i utskottet tagit fasta på.

Jag vill citera ur *Guds vägar*:

Djupast sett rymmer alla religioner något hemlighetsfullt vars innersta väsen ingen kan utröna. Kanske är insikten om detta viktigare för all dialog än ambitionen att söka klargöra vari skillnader och likheter mellan de olika trostraditionerna består. När stolthet över den egna traditionen kombineras med ödmjukhet inför både det egna och andras arv kan ett verkligt samtal börja.

Jag yrkar på bifall till utskottets förslag.

ANNIKA BORG (REPLIK):

Att det ska avslutas, är ett citat från handläggare jag har talat med. Att man ska byta fokus, är också citat. Det är alltså inte några överord som jag har uppfunnit. Jag tycker att vi ska vara sakliga. Det skapas väldigt mycket förvirring här om olika

nivåer, ni hör ju själva. Vi hade detta även i utskottet. Jag kan bara upprepa att om det inte ska bli någon förändring, då hade man inte behövt ta bort den här formuleringen. I själva verket är det viktigt att ta bort den här formuleringen, eftersom man vill ha en annan inriktning. Det är därför man har tagit bort detta i målet. Jag har läst upp det och jag tänker inte säga det fler gånger nu. Det här handlar inte om överord, det handlar om citat. Jag har gjort ganska mycket research för den här motionen.

DANIEL TISELL (REPLIK):

Det är naturligtvis svårt att hänvisa till citat som handläggare har sagt till dig, det är väldigt svårt att verifiera den källkritiken. Det viktigaste är ändå vilka beslut som fattas av arbetsutskottet, och den här verksamhetens budgetplan, som kyrkomötet fattar beslut om. Det är det som måste få gälla. I det gäller att den judisk-kristna dialogen kommer att vara fortsatt väldigt viktig för STI. Något annat vore helt orimligt, naturligtvis.

Jag tycker faktiskt att du överdriver och jag beklagar att den här handläggaren i så fall har sagt fel, för det är inte något fokusbyte som ska äga rum på STI. Jag tror att det snarare speglar den verklighet som finns där, och då blir inte det här så kontroversiellt. Vi har ett ansvar att inte sprida den kontroversiella bilden som du pratar om.

ANNIKA BORG (REPLIK):

Här är ett protokoll från arbetsutskottet den 9 september. Där är formuleringen i målet borta. Det ser exakt likadant ut tidigare men då fanns det i ”mötet med judendomen”.

Jag tar ansvar för att detta är fakta.

DANIEL TISELL (REPLIK):

Men då kan du läsa lite längre ner i samma dokument, om dialog och religionsmöte.

Punkt 2. Kristendom och judendom, så beskrivs dialogen som STI ska syssla med.

Punkt 3. Kristendom och islam.

Punkt 4. Ekumenik.

Punkt 5. Text och kontext.

Allt det där finns ju kvar. När du bara säger att något har tagits bort så nämner du inte att det också finns med i dokumentet. Du måste väl ändå beskriva det hela på ett fullödigt sätt. Det känns faktiskt som om du driver en tes och så anpassar du information och fakta efter det. Jag delar verkligen inte din beskrivning.

JERKER SCHMIDT:

Fru ordförande! En ordningsfråga. Jag tycker inte att vi ska applådera i detta forum i samband med debatten och omröstning

ORDFÖRANDE KARIN PERERS:

Ni hör ordningsfrågan att vi inte ska applådera, och jag har fått den frågan förut. Det kommer inte att utgå något påbud från varken kejsar Augustus eller kyrkomötets presidium att vi inte får ge till känna glädjeytringar i ett demokratiskt forum.

JERKER SCHMIDT:

Fru ordförande! Jag tycker att det var ett ganska oförskämt sätt att avfärda en ganska seriös ordningsfråga. I demokratiska sammanhang oavsett om det är kommunfullmäktige, riksdagen eller för den delen Svenska kyrkans kyrkomöte ska vi inte hemfalla åt känslouttryck för att på så sätt förstärka eller utsätta de demokratiskt valda personerna i detta forum för påtryckningar eller på andra sätt påverka den debatt som förs. Det är synnerligen olämpligt och jag tycker att det är synnerligen olämpligt att ordföranden raljerar och ironiserar över min ordningsfråga.

ORDFÖRANDE KARIN PERERS:

Tack, jag lyssnade, och vi avstår från att applådera nu.

Beslut i ärendet återfinns i kyrkomötets protokoll, § 197.

§ 157 Kartläggning av religionsdialog inom Svenska kyrkan

ANNIKA BORG:

Fru ordförande, ärade ledamöter! Det har blivit en väldigt missvisande rubrik i utskottets betänkande. Motion 2015:106 av mig och Johanna Andersson handlar om är kartläggning och utvärdering av Svenska kyrkan och islamismen, och det är ju inte riktigt samma sak som det står i betänkandets rubrik.

Svenska kyrkan är en samhällsaktör och har i många dialogprojekt samverkat med representanter för islamistiska inriktningar, bl.a. genom samarbete med nätverk, personer och organisationer som har ideologiska kopplingar till Muslimska brödraskapet som Islamiska förbundet. Muslimska brödraskapets samhällsvision är inte demokratisk, och politisk islam i Muslimska brödraskapets tappning handlar om visionen om ett kalifat. Det är angeläget att överblicka vilka samarbetspartner Svenska kyrkan har i alla sammanhang, så även vad gäller samarbeten med olika riktningar inom islamismen.

Vår motion visar att det är angeläget att få klarhet i hur dessa samarbeten ser ut och vad de resulterat i. Motionen föreslår att uppdra åt kyrkostyrelsen att initiera en utredning av oberoende forskare för att utreda Svenska kyrkans samarbete med islamister. En utredning skulle skapa en bild av situationen samt öka kunskapen om politisk islams olika inriktningar, visioner och värderingar. Några exempel i vår motion visar att Svenska kyrkan även har samverkat med miljöer där radikaliserings har skett. Svenska kyrkan vill vara en samhällsaktör och som sådan får kyrkan också ta ansvar, inte minst i dessa tider. Mer kunskap kan enbart vara en god sak. Experter på politisk, radikal islam som t.ex. forskaren Magnus Norell m.fl. andra skulle kunna ingå i ett sådant team. Jag har en lista på fler personer.

Jag yrkar bifall till motion 2015:106

JULIA KRONLID:

Fru ordförande! Jag yrkar bifall till motion 2015:106. Jag vill också förtydliga att den här motionen inte handlar om huruvida man ska utvärdera ifall man ska någon dialog med andra religioner överhuvudtaget. Den handlar väl mer om att utvärdera och skapa kunskap om vilka grenar inom islam som det är lämpligt att kyrkan har en dialog och samarbetar med och vad som inte är lämpligt. Det är ju inte helt enkelt.

Det står i betänkandet att det här ska skötas på lokal nivå och man använder det som argument att vi inte ska ha någon utvärdering av det här på nationell nivå. Jag skulle väl snarare säga tvärtom, det är inte så lätt för lokala församlingar att veta

vilka grenar som står för mer radikal islamism och vilka som inte gör det. Eftersom det finns många grenar inom islam, är det desto viktigare att bidra med hjälp, kunskap och vägledning. Vi borde förenkla för lokala församlingar som vill ha den här dialogen. Jag motsätter mig inte att man vill ha en dialog. Vi ska vara försiktiga med vilka Svenska kyrkan representeras tillsammans med, så att vi inte blir hopkopplade med oönskade rörelser, speciellt i dessa tider när det förekommer en allvarlig radikaliserings i Sverige också.

Bifall till motion 2015:106. Jag kan inte se att ökad kunskap kan skada. Jag ser det här mer som en hjälp.

AXEL W KARLSSON:

Fru ordförande! Jag yrkar bifall till motion 2015:106.

Jag ser ett stort behov av större realism när det gäller islam och islamrelaterade frågor. Man anar ibland en stor osäkerhet på Svenska kyrkans sidor och uttalanden men också i praxis. Ibland får man nästan för sig att Svenska kyrkans företrädare är större förespråkare och apologeter för islam än muslimerna själva. När det har varit våldsyttningar förklarar man gärna att det inte är riktig och sann islam utan något slags ideologi och man kan förstå att det finns något slags vilja att försvara fredliga muslimer. Men frågan är om det är sant? Det finns faktiskt muslimer som säger att det är ett problem med våldsuttalanden. Ett exempel är Muhammed Omar, författare i den här stan, som har uttryckt sig väldigt klart att våldsuttalanden finns i skrifterna. Rabbinen Borenstein i Göteborg har varit inne på samma spår i ett inlägg i Kyrkans tidning för något år sedan, att det är ärligare om religionerna medger att det finns problematiska och våldsorienterade texter och att man hanterar det problemet än att skönmåla islam. Jag skulle gärna se att man inte bara undersöker och testar uttalanden, utan praxis i bred mening. Det är ju ganska märkligt att en präst i Svenska kyrkan i Göteborg vägrar samarbeta med Säpo när det gäller frågor om terrorism. Det var för några år sedan och jag vet inte om vederbörande kanske har en annan uppfattning nu. Det är ganska märkligt att en bild som vill hedra martyrerna omedelbart åker bort från den här sidan på kyrkomötet som vi redan har talat om.

Det finns väldigt intressanta trender i islam. Det finns reformerade islam. Jag har själv haft förmånen i ungefär 20 år att umgås och ha dialog med Ahmadiyya-riktningen som har en moské i Göteborg. Den har blivit diskriminerad i sammanhang med Svenska kyrkan, Det lär ha berott på att vissa andra muslimer ansåg att de var orena, så de fick inte vara med i sammanhang där man skulle ha gemenskap med islam.

Det finns en del väldigt intressanta tänkare som är muslimer och som arbetar för en reformerad islam. Jag skulle kunna nämna flera namn här men får väl återkomma till det. Det finns reformerade riktningar som vill liberalisera islam och som säger att islam går igenom samma kris nu som kristendomen gjorde för ungefär 200 år sedan när upplysningen kom och då man började utforska bibeln historiskt-kritiskt osv.

Jag tror att den här utvecklingen inom islam är oundviklig och frågan är

JOHANNA ANDERSSON:

Fru ordförande! Jag kommer från Göteborg. Det är den stad i Europa där flest ungdomar har gått in i radikal islamism och begett sig till Syrien för att döda och själva dö med IS eller Daesh. Det talas också om att alltför många ungdomar från Fryshuset i Stockholm radikaliserats trots att Svenska kyrkan haft mångåriga satsningar i den miljön.

Vilka för Svenska kyrkan religionsdialog med lokalt och nationellt? Vilka islamistiska grupper finns med där? Det finns en rad frågor här som är viktiga och högaktuella och framför allt så behövs det en samlad bild på nationell nivå. Att en lokal nivå ska redovisa och utvärdera sin egen verksamhet blir realistiskt. Lokal nivå har helt naturligt ett intresse av att framställa sitt eget arbete som viktigt och framgångsrikt.

Vår motion vill att man ska titta på vilka islamistiska grupper som kyrkan har haft dialog med? Om det är så att Svenska kyrkan samverkar med islamistiska och icke-demokratiska företrädare för islam, är detta mycket angeläget att omedelbart kartlägga.

Jag yrkar bifall till motion 2015:106.

EVA-MARIA MUNCK:

Fru ordförande! Jag talar för utskottet.

Sällan har väl behovet av att se och belysa religionens roll i samhället varit större i modern tid än kanske just nu. Frågan om religionsdialog och interreligiöst arbete handlar om att lära känna varandra, få kunskap om varandras trosinriktningar men det handlar också om både lokal och nationell säkerhetspolitik. Det är när vi möts över gränser som fredsbefrämjande samtal och aktiviteter kan få en grogrund. Vi befinner oss i en situation där fler och fler kommuner också vaknar och inser vikten av religionsdialog och interreligiöst arbete.

Svenska kyrkan tar uppgiften om dialog och samtal mellan religioner på stort allvar och vill verka för en konstruktiv dialog. Religionsdialogen i vår kyrka sker såväl strukturerat som kanske oorganiserat och så kommer det kanske alltid att vara. Det kommer alltid att vara brännande därför att det handlar om livet.

Utskottet har inte gått in i sak på de exemplen som motionärerna anför men motionärerna pekar på många resonemang i viktiga områden som vi absolut behöver ta tillvara och framför allt handlar det om ökad kunskap om andra religioner, där islam är den andra största religionen i Sverige. Motionärerna pekar också på svårigheten att orientera sig i den ganska snåriga djungeln med inriktningar, schatteringar och teologi som är den verklighet vi befinner oss i. Motionärerna pekar på att religionsdialog inte är lätt.

Sedan vi sågs i september har mycket hänt på det interreligiösa området som har implikationer på behandlingen av den här motionen och hur vi tar emot det i kyrkomötet. En viktig person är Peter Lööf Roos som har börjat på kyrkokansliet som konsekvens av beslutet vi tog 2014 att tillsätta en kartläggning om interreligiöst arbete. Sveriges interreligiösa råd har fått en samordnare, Elias Carlberg, som ska leda interreligiösa rådet mot stabilitet, struktur och synlighet. Det är i Sveriges interreligiösa råd där Svenska kyrkan genom Sveriges kristna råds presidium och ärkebiskopen främst bedriver religionsdialog på nationell nivå.

Utskottet anser att nationell nivåns uppgift inte är att utvärdera den religionsdialog som sker på lokal och regional nivå och finner att de resonemang som motionärerna framför inte är de mest konstruktiva för religionsdialogen och det interreligiösa arbetet, och vi vill därför avslå motion 2015:106.

ANNIKA BORG (REPLIK):

Jag vill återigen påpeka att den här motionen handlar om en oberoende utredning av forskare kring Svenska kyrkans kontakter med islamister.

För några dagar sedan kom jag tillbaka från en resa i Nordafrika dit jag var inbjuden. Syftet var att med de muslimska kontakter som jag har där lära sig mer om inte minst islamismens olika riktningar i Europa. Den här kunskapen har gjort mig ännu mer säker på att det är oerhört angeläget att Svenska kyrkan som samhällsaktör utreder sina kontakter, sina samarbeten och sina dialogpartner och får en bild av det. Det handlar om ett samhällsansvar. Det är oberoende forskare som ska göra detta. Det här handlar inte om religionsdialog i någon sorts allmän mening utan om att utreda Svenska kyrkans relationer med islamister.

EVA-MARIA MUNCK (REPLIK):

Det finns många exempel på olika konferenser som görs och där vi som Svenska kyrkan också är en del och bidrar konstruktivt till den här frågan. Jag håller helt med dig om att handlar om att få kunskap om olika inriktningar och utskottet är till hundra procent med på det, men inte på det sätt som ni föreslår i motionen.

ÄRKEBISKOP ANTJE JACKELÉN:

Fru ordförande! En reflektion över frågan: Vem är lämplig att samtala med? Det är ju den som ligger i bakgrunden här. Det låter rimligt att säga att det är viktigt att hitta rätt personer att samtala med. Men vilka är då "rätt" personer? Är det de som är så lika som vi som möjligt, som är mittfåran? Är det så att genom att vi samtalar med "fel" personer så legitimerar vi alla deras värderingar, de som de själva har och de som de representerar även om de är tvärtemot våra egna? Är det så det fungerar? Jag har haft en benägenhet att tro det, men jag är också påverkad av det samtal jag hade igår med rabbi Michael Melchior. Han kan ju knappast beskyllas för att kompromissa med sin judiskhet men han har ganska stor erfarenhet av dialog, inte minst med islam. Vi talade en del om de erfarenheter, vad är viktigt i detta, tills han sa: Viktigt är att få alla till bordet, både de med kippa, med stor hatt och utan hatt. Vi frågade om det var något som blivit fel? Jo, svarade han, det fel som jag har begått är att vi hela tiden har pratat och letat efter partner i "main stream", i mittfåran. Vi har inte brytt oss om islamisterna. Nu tror jag att han hade en något bredare definition av islamister än vad vi är vana vid i våra sammanhang, men han sa uttryckligen "de radikala grupperna", för hur ska vi kunna göra skillnad och åstadkomma någonting i riktning mot fred om vi inte pratar med de besvärliga? Hur tror vi att vi kan bedriva dialog som befrämjar fred och motverkar radikaliserings om vi i förväg begränsar vem vi får tala med? Det är inte enkelt och det går att göra misstag. En risk är att vi är naiva. Naivitet kommer vi ganska ofta åt genom kunskap och den går att förvärva, men riskerna finns där. Den som inte vågar ta risken att beröra och beröras minskar sina möjligheter att påverka.

AXEL W KARLSSON (REPLIK):

Utan att ta tillbaka något av det som jag sa tidigare så vill jag faktiskt varmt understödja ärkebiskopen på den här punkten. Jag tycker att man ska försöka ha kontakt med alla, olika grupper. Det gäller inte bara inom islam utan det gäller överhuvudtaget när kyrkan närmar sig olika grupper som vi kanske har andra uppfattningar om. För inte så länge sedan ringdes det i kyrkklockor i Lund därför att något tiotal personer som tillhör en extrem grupp hade ett möte. Jag tycker att det är

ett ganska märkligt sätt att närma sig en sådan grupp även om det har problematiska uppfattningar. Det är mycket mera effektivt att lyssna på människor som kanske ingen annan vill lyssna på. Man hör vad de säger, men det innebär inte att man anammar deras uppfattningar och inställningar, men man lyssnar på dem och får dem att känna sig tagna på allvar. Men vi ska besvara dem och motivera varför vi inte delar våldsidéer eller vad det kan vara.

ANNIKA BORG (REPLIK):

Tack, ärkebiskop Antje Jackelén, för anförandet. Jag tror att vi är överens i många stycken. Rätt eller fel person osv. är inte vad den här motionen handlar om. Dessutom det här om det har varit förebyggande, vad som har hänt, hur situationen ser ut, det är ju precis det som en sådan här utredning skulle kunna visa oss. Vad är ett bra sätt att bekämpa radikaliserings och vad fungerar inte, eftersom radikaliserings de facto har ökat i vårt samhälle på olika sätt. Det vi vill ha med den här motionen är en bild av situationen. Det är för Svenska kyrkan att ta sitt ansvar, det är ju precis det här som en sådan här utredning skulle kunna visa: vad är förebyggande, vad fungerar, hur ser det ut, vad ger de här kontakterna, vad finns det för risker och möjligheter? Det är exakt det som motionen handlar om, det är vad den här utredningen ska resultera i och att det är jätteviktigt att det är oberoende forskare med olika kompetenser som tittar utifrån på vår verksamhet och att det skapar ny kunskap. Jag tycker att det, i det läge som råder idag, är att ta sitt ansvar.

EVELINA JOHANSSON:

Fru ordförande! Jag vill lyfta ett delvis annat perspektiv i motionen, nämligen kostnadsredovisningen, ett förslag som jag välkomnar. På sidorna 14–16 i kyrkostyrelsens skrivelse 2015:1 Verksamhet och ekonomi redovisas planerna på kommande religionsdialogsverksamhet under samma rubrik som den planerade ekumeniska verksamheten. Det går i siffrorna inte att urskilja hur mycket av resurserna som läggs på ekumenik och hur mycket som läggs på religionsdialog.

När jag lyfte detta i utskottet anfördes att religionsdialoger ofta sker i ekumeniska sammanhang, t.ex. Sveriges kristna råd, vilket är riktigt, men som utskottet också påtalade finns t.ex. en handläggare på kyrkokansliet för religionsdialogfrågor och det finns också ett interreligiöst råd. Det finns uppenbarligen verksamhet som skulle kunna redovisas separat om man bara vill.

Den här sammanblandningen i verksamhetsplanen är mycket olycklig i ett pedagogiskt hänseende. Den riskerar att grumla förståelsen av vad ekumenik respektive religionsdialog är och vilka deras olika syften är. Religionsdialogens syfte är, som skrivelsen också ger till känna på olika sätt, snarast fred på jorden och stabilitet i samhället. Det är ett diakonalt syfte, som kan komma alla människor till del. Ekumeniken gör vi för att Jesus ber att hans trogna ska bli ett. Även om det vore fred på jorden, även om det inte fanns några som helst trosstridigheter skulle vi vara tvungna att arbeta för att den kristna kyrkan ska enas. Vi skulle vara tvungna att arbeta ekumeniskt och förhoppningsvis med glädje.

Det framkommer i flera sammanhang att den här förvirringen finns på flera nivåer när Svenska kyrkans företrädare på olika nivåer talar om ekumenik men menar religionsdialog eller talar om ekumenik och menar ekumenik och religionsdialog som om det vore ett samlingsbegrepp. Den här samredovisningen är därför pedagogiskt olycklig. Nationell nivå bör bidra till tydlighet kring de begrepp man använder och den verksamhet man bedriver, tydlighet och inte förvirring.

Jag yrkar bifall till motionen som utöver sina övriga lovvärda syften förhoppningsvis kan bidra till en ökad tydlighet i kostnadsredovisningen av Svenska kyrkans religionsdialogiska och ekumeniska verksamhet.

BERIT BORNECRANTZ DIAS:

Fru ordförande! Förra året la jag själv en motion om religionsdialog att starta dialogcentra runt om i landet och det tyckte man att det skulle göras lokalt. Det kanske jag kan hålla med om och jag är tacksam för det som den här motionen ledde fram till. Det hänvisas också till den som svar till Annika Borgs motion. Jag ser det så här att det är väldigt bra med en kartläggning eftersom det är ett första steg till att se var i landet som religionsdialogen kan behövas. Det behövs väldigt mycket religionsdialog, och religionsdialogen i sig själv leder fram till det svar på den fråga som Annika Borg har framfört. Man märker nämligen vem som vill ha dialog och vem som inte vill. Därur kan man dra vissa slutsatser.

Idag kan vi verkligen samarbeta med muslimer om de här frågorna. Vi hade på min arbetsplats, Interreligiösa centret i Göteborg, för några dagar sedan besök av Muhammad Fazlhashemi, som är professor i islamsk teologi. Han rekommenderade oss varmt att läsa Open letter to Baghdadi, som är ett brev från lärda teologer inom islam som väldigt hårt kritiserar IS för att det inte alls är islam. Den finns att läsa på nätet.

Jag yrkar bifall till Ekumenikutskottets betänkande.

MATTIAS KRISTENSON:

Fru ordförande! Jag börjar med att yrka bifall till utskottets förslag till beslut att avslå motion 2015:106.

Vi har pratat en del om kunskap idag och inte minst i denna debatt och jag börjar där. Det finns något som har återkommit under den här diskussionen från några av debattens deltagare och som också finns återgivet i den särskilda mening som finns i betänkandet och det är att islamismen skulle vara en inriktning inom islam. Så är det ju inte. Varför fortsätter man att beskriva det på det sättet? Jag tvivlar på att vi, som inte hemfaller oss åt kristdemokratin, skulle tycka om att kalla kristdemokratin för en inriktning inom kristendomen. Jag tvivlar också på att Angela Merkel skulle tycka om att alltid jämföras med sin partikamrat i Sverige, Ebba Busch Thor, inte minst i flyktingfrågan. Det är någonting i den här motionen som ger en dålig magkänsla. Kanske är det att man pratar om det allvarliga hot som radikaliseringen innebär och sedan drar den direkta kopplingen till de många och fantastiska samarbeten som vi har med företrädare för islam. Kanske handlar det om de här generaliseringarna och typen av förenklingar, som jag redan har talat om, som är precis de saker som vi vill undvika genom att föra den här typen av dialoger.

Om jag inte skulle stå på den här sidan utan vore muslim så funderar jag också på hur trevligt det skulle vara att föra dialog med en partner som uttrycker sig och misstänkliggör på det här sättet och genom ganska olustig retorik.

Bifall till utskottets förslag avslag på motionen.

ANNIKA BORG (REPLIK):

Jag trodde att vi genom utskottets diskussioner hade kommit förbi det där med magkänsla och misstänkliggöra varandra och utgå ifrån att vi har anständiga syften och är engagerade i det vi håller på med. Som en personlig utvikning kan jag säga till dig att jag har, för några dagar sedan i Nordafrika, fört den här typen av diskus-

sioner med mina muslimska kontakter där. Jag trodde att vi kunde släppa det och diskutera sakfrågan. Det här är en allvarlig samhällsfråga och de exempel som finns i motionen handlar ju om det allvaret, inte om all annan verksamhet som jag och andra bedriver. Det är ju det som är syftet. Det här är en allvarligt menad motion. Jag är hemskt ledsen över din magkänsla, men jag tycker att vi kan hålla oss till sakfrågan och sluta upp att misstänkliggöra varandra. Jag utgår ifrån att alla i det här rummet är anständiga människor och att vi har goda uppsåt med det vi gör. Jag tycker att det är oerhört tråkigt, jag trodde vi hade lämnat det bakom oss i utskottet.

MATTIAS KRISTENSON (REPLIK):

Fru ordförande! Tack för att du förklarar det för mig. Jag tror att vi har ärliga uppsåt och ärliga syften men vi tycker också olika i olika frågor. Man har också ett ansvar för det man säger, vilka konsekvenser det får och hur det också kan tolkas. Inte minst visade den diskussion vi hade i det tidigare motionsärendet på hur du hade en stor oro för hur olika formuleringar skulle tolkas av olika grupper. Exakt likadant är det i den här frågan. Om vi ska återgå till det som faktiskt finns skrivet, så läs din egen särskilda mening och fråga dig om det inte är text på papper.

KERSTIN HESSLEFORS PERSSON:

Fru ordförande! Jag har inget eget yrkande men vill säga två saker.

Det talades om manifestation och klockringning i Lund. Ja, det stämmer att det bara kom några personer för den manifestationen. Det kan man inte veta innan. Ja, det stämmer, att vi bestämde oss tillsammans med kyrkorna i Lund för klockringning. Det var ingen ringning av protest. Det var en klockringning som samlade till bön för människans värde, för fred och rättvisa.

Det andra jag vill säga är att det blir så tydligt att gränsen för samarbete sätts av våra olikheter eller, omvänt sagt, så mycket olikheter vi kan tillåta, där går gränsen för vårt samarbete.

AXEL W KARLSSON (REPLIK):

Jag tackar för den upplysningen om det här i Lund och jag pratar gärna med dig mer om detta. Det var mera ett exempel i förbigående. Jag har skrivit till Lund för att få veta lite mer men jag fick inget svar på det brevet. Vi kan fortsätta och prata mer om det sedan.

Beslut i ärendet återfinns i kyrkomötets protokoll, § 198.

§ 158 Särskilda insatser för utsatta kristna

MARGARETA CARLENIUS:

Fru ordförande! Jag ställer mig i talarstolen i egenskap av att vara internationella rådets ordförande. Jag vill berätta att Svenska kyrkan gör väldigt mycket när det gäller särskilda insatser för utsatta kristna. En del kan vi tala om, annat kan vi inte tala om på grund av den hotbild som finns för de förföljda människor som lever under den utsattheten. I början av oktober var vi en liten delegation som var med om att åka till Tirana i Albanien på Global Christian Forums möte i Tirana. Förföljda kristna var temat, Discrimination Persecution and Martyrdom: Following Christ Together. Det var första gången som Global Christian Forum samlades kring ett överenskommet aktuellt ämne. Vi var representanter från Vatikanen, Evangeliska världssalliansen, Kyrkornas världsråd och Pingströrelsens världsgemenskap som

träffades. Vi lyssnade till berättelserna om förföljelsen och utsattheten. Vi talade om vår gemensamma tillhörighet av Kristi kropp och när en lem i kroppen lider så lider hela kroppen. Den globala kyrkan behöver stötta oss, säger man. Då frågar vi, Svenska kyrkan och alla andra kyrkor som inte är utsatta för förföljelse, vad ska vi göra och vad kan vi göra. Då kommer det första svaret: Be för oss, visa solidaritet. Hjälp oss så att era regeringar påverkar våra. Ta emot våra kristna som flyr till era länder. Utbilda dem och rusta dem. När kriget är över, hjälp dem att hitta tillbaka hem. Vi längtar efter dem och vi behöver dem för att bygga upp våra länder igen. Ge inte endast stöd till oss som är kristna. Ge stöd för hela samhället eller områden, annars blir er hjälp kontraproduktiv och vi blir än mer utsatta. Svenska kyrkan har nu vid det här laget tagit emot ungefär 20 miljoner kronor till flyktingar i Europa. Svenska kyrkans internationella arbete svarar upp emot de behov våra samarbetspartner begär.

JULIA KRONLID:

Fru ordförande! Den fruktansvärda situationen i Syrien, där den ena grymheten avlöser den andra, tycks inte ha någon ände. Givetvis är situationen svår för alla drabbade men det finns anledning att också lyfta upp just de kristnas situation. De kristna har haft det väldigt svårt och står nästan inför utplåning. Samma sak i Irak där IS har begått fruktansvärda dåd, korsfäst kristna och även där står de inför utplåning, jag skulle vilja kalla det pågående folkmord.

I Syrien finns över sju miljoner internflyktingar och de humanitära behoven är stora. Det är viktigt att vi i kyrkan stödjer olika typer av hjälporganisationer och är positiv till att man lyfter fram ACT-alliansen och andra typer av partner.

Ett kompletterande sätt är att stödja lokala kyrkor i Syrien även om vi fick höra här tidigare att det inte är efterfrågat så är det inte den bilden som jag har fått från de personer som jag har träffat med kristna från Mellanöstern.

Idén till den här motionen 2015:31 kommer bl.a. från ett seminarium i Almedalen av World Council of Arameans, alltså kristna i Mellanöstern, som väddade till hjälp via kyrkor i Mellanöstern. De når fram till områden som är svåra att nå och det är inte så att de bara hjälper kristna. Jag har fullt förtroende för att kyrkorna där också har ett diakonalt uppdrag på samma som vi har här att hjälpa alla utsatta. Det är vad som är syftet med motionen att kunna nå in med humanitär hjälp in i Syrien och kunna nå fram till människor där de stora organisationerna kanske inte når fram. Det är inte att begränsa biståndet, det är snarare att kunna nå fram till fler för de utsatta i Syrien skriker verkligen på hjälp och det är extra svårt med internflyktingarna. Det är inte lika lätt för FN och andra organisationer att nå fram där.

En biskop från Syrisk-ortodoxa kyrkan har besökt bl.a. Nederländerna och Tyskland och efterfrågat just ett stöd till kyrkorna i Syrien, Till och med Tysklands regering har gått med på det här och hittat olika vägar för att kunna stödja kyrkor inne i Syrien och då tycker jag faktiskt också att Svenska kyrkan skulle kunna bidra till det här. Jag tycker att det är tråkigt att utskottet uttryckligen skriver att man inte vill stödja någon specifik kyrka utan istället rikta biståndet till de mest utsatta. Men tänk om det är så att de här kyrkorna faktiskt vill hjälpa de mest utsatta.

Bifall till motion 2015:31.

MARGARETA CARLENIUS (REPLIK):

Ja, man begär vår hjälp som kristen kyrka, men man säger också att inte bara ge till oss kristna. Se det större perspektivet. Ge till alla annars blir det kontraproduktivt och vi utsätts än mer för förföljelse.

JULIA KRONLID (REPLIK):

Jag vet inte om vi har pratat med olika personer eller inte, men vad jag har hört är att de behöver hjälp. Det är i akut behov av hjälp och står inför utplåning. Att ge hjälp via kyrkor ser inte jag som att hjälpa bara kristna. De kan ju hjälpa andra också i sin tur. Det behöver inte vara så att man bara ger bistånd till kyrkor. Vi kan ge bistånd till andra organisationer också. Det är viktigt att man ser helheten men det behöver ju inte betyda att man ska hjälpa alla organisationer utom kyrkorna.

MARGARETA CARLENIUS (REPLIK):

Man begär att vi har en bredare syn. Vi från Svenska kyrkan arbetar inte enbart med kyrkor men i största utsträckning genom de kristna kyrkorna men vi går också genom andra partner. Vi arbetar med hela samhällen, med hela strukturer för att inte utsätta människor för mer förföljelse. Vi hade en syrisk-ortodox biskop i Tirana som just värdade om detta och det är det vi svarar an på.

JULIA KRONLID (REPLIK):

Det ena behöver ju inte utesluta det andra, att man hjälper andra organisationer också.

Jag vill passa på att yrka bifall till både min motion 2015:31 och motion 2015:56 om att öka stödet även till ACT-alliansen. I andra uppdrag som jag har är jag väldigt noga med att säga att vi ska bidra till FN, Internationella Röda korset, Internationella Röda halvmånen, alla organisationer som vi kan bidra till i Syrien, men inget hindrar att vi också kompletterar med att hjälpa kyrkor i Syrien. Det är också någonting som kristna från Mellanöstern har efterfrågat, då de är i akut behov av hjälp för att överleva.

LEIF NORDLANDER:

Fru ordförande! När vi talar om ekumeniska sammanhang framhåller vi kristna oss gärna som en familj. Det är ett vackert sätt att tala och jag hoppas att det är mer än ord när nu min motion 2015:56 föreslås besvarad med en välskriven text men yrkas avslag på så ser det ut som om det är en liten sammanblandning med annat. Dessa principer gör det klart att allt stöd ska ges till människor i de mest utsatta situationerna och inte specifika grupper eller kyrkor. Det är gott och väl att vi vill stödja alla men vad betyder då de trevliga orden om att vi som kristna är en familj. Det är väl ungefär som att vi inte skulle besöka en av våra utsatta familjemedlemmar på sjukhus eller i fängelse bara för att det finns andra i samma situation. Det är en absurd hållning. Jag vänder mig mot beskrivningen att solidaritet med kristna systrar och bröder i världen skulle innebära ett motsatsförhållande eller som det uttrycks i Läronämndens yttrande ”inte får spelas ut mot varandra” lika lite som min solidaritet med min egen familj skulle innebära att jag inte kan hysa empati och stöd med andra. När en lem lider i det vi kallar Kristi kropp, lider hela kroppen. Det är en biblisk sanning. Det är för övrigt inte bara i Mellanöstern som förföljelser av kristna sker. Det har blivit i diskussionen och i texten som utskottet har en sammanblandning som om det bara skulle gälla där. Det finns förföljda kristna i Kina och på

andra orter i forna Sovjetrepubliker. Det finns de som där också dödas för sin tros skull. Även dem vill jag inkludera i det jag uttrycker. Jag tror att vi behöver tänka mer. Jag föreslår därför att kyrkomötet ska uppdra till kyrkostyrelsen att finna möjligheter att fortsatt aktivt bevaka de situationer där kristna förföljs för sin tro, och att kyrkomötet beslutar uppdra till kyrkostyrelsen att ekonomiskt stödja arbete via ACT-alliansen och andra lämpliga organisationer för hotade, förföljda och fördrivna kristna.

Jag har många gånger hört Johan Candelin tala om Martyrkyrkan och Martyrkyrkans vänner runt om i världen. Han kommer in och arbetar på FN:s uppdrag i samarbete med FN på olika ställen. Det är ett fantastiskt arbete. Där kunde vi också ha en ingång.

ERIK JOHANSSON:

Fru ordförande! Jag yrkar bifall på min motion 2015:56.

Jag är väldigt glad över att utskottet menar att motionen är besvarad, att det görs goda insatser för att stödja de kristna som på olika sätt förföljs och fördrivs från sina hem. Det bekymrar mig att utskottet beskriver det som att det är viktigt att människor inte delas in i de här grupperna, vilket man menar att det riskerar att leda till en segregering i samhället. Den formuleringen oroar mig. I möte med den syrisk-ortodoxa ärkebiskopen av Mosul, som numera lever i exil i Erbil i det som nu kallas Kurdistan, som jag har mött några gånger. Från hans sida råder det ingen tvekan om att han har en upplevelse av att vara bortglömd och övergiven. Berätta om oss, säger han, be för oss! Det är ett rop som vi inte bara kan ignorera. Det är inte bara i Mellanöstern som kristna förföljs. Som Leif nämnde, i både Kina och Ryssland men även i Indien, i andra delar av Mellanöstern och Nordafrika. I söndags i Addis Abeba firade jag gudstjänst med en liten grupp kristna somalier, som också oroade sig över den fatwa som nyligen uttalades av muslimska ledare i Mogadishu, som vänder sig mot kristna somalier i Sverige. Döda dem, är uppmaningen i den fatwan. Samma sak drabbar andra konvertiter också i vårt land men också förstås på många andra håll i världen. Eftersom kristna är en särskilt utsatt grupp bör det här också kunna uttryckas. Våra kristna syskon behöver vårt stöd. Då handlar det inte om att skapa skillnader och segregation utan faktiskt stå upp för de människor som är allra mest utsatta för förföljelse.

Därför yrkar jag bifall för motion 2015:56.

KATARINA WEDIN:

Fru ordförande! Jag yrkar bifall till utskottets yrkande.

Jag har varit aktiv inom Svenska kyrkans internationella arbete och också suttit med i nämnden och rådet. Från början hade jag svårt för att se det här med ACT Alliance, som blev en sorts luddig bild, vad gör vi egentligen? Jag vill bara säga att jag har stort förtroende för det arbete som Svenska kyrkan gör genom ACT Alliance, som inte är en egen organisation utan den är Action of Churches Together. Precis som många säger, går vi genom de lokala kyrkorna och de kyrkliga organisationerna när de själva begär hjälp via en appell som har skickats ut till alla som finns med. På det sättet jobbar vi med kyrkorna i t.ex. Jordanien och Libanon.

När vi jobbar med humanitära insatser finns det en humanitär rätt som innebär att man inte kan göra skillnad utan man hjälper människor oberoende av tro eller annat. Det viktiga är att se att Svenska kyrkan via ACT Alliance är med i det här arbetet.

BISKOP RAGNAR PERSENIUS:

Fru ordförande! Jag var tillsammans med Margareta Carlenius i det här mycket intressanta mötet Global Christian Forum i Tirana. Det var ett ganska stort antal representanter för förtryckta kristna runt hela jorden men med en särskild tyngdpunkt på Mellanöstern – Syrien och Irak. Jag var ganska överraskad över att man var så enhälligt tydlig – vi kristna är trossyskon, vi är förenade genom dopet, vi har stort behov av solidaritet, förböner och understöd. Det var den ena saken. Den andra saken var att för oss som kristna, och får jag tillägga också teologiskt eftersom vi ser alla människor som skapade till Guds avbild, i detta område lever sida vid sida med muslimer. Det är väldigt viktigt, både för oss som kristna men också för våra samhällen, att ni också bryr er om varje utsatt människa. Vi måste kunna säga två saker samtidigt: det är lika kristet att tala om vår solidaritet med utsatta kristna som att tala om vår solidaritet med varje förföljd och utsatt människa. Vi måste också komma ihåg att det som sker nu är ett inommuslimskt krig. Det är ju inte så att de enda religiösa aspekterna här är kristna mot en muslimsk omvärld. Just därför är det också vår medmänniska, oberoende av tro, som måste fokuseras. Säg två saker samtidigt, de är båda sanna.

JULIA KRONLID (REPLIK):

Det är fint att vi i den här debatten lyfter upp att vi ska hjälpa alla. Jag förstår inte riktigt, vad är det för argument i så fall att inte bifalla min motion 2015:31. Jag kan inte se motsatsförhållandet. Det är nästan lite som att tolka in något i min motion som jag inte vill för att tro att det skulle vara att man inte vill hjälpa andra bara för att man vill hjälpa via kyrkor i Syrien. Jag förstår inte riktigt motsatsförhållandet. Det finns inte ett sådant motsatsförhållande. Det är precis som vi hörde tidigare talare prata om att för att man vill hjälpa en del av sin familj behöver inte betyda att man inte ska hjälpa någon annan. Jag skulle vilja ha en förklaring på, är det här, skulle det vara en anledning att inte stödja motionen eller varför tas det upp hela tiden i den här debatten.

BISKOP RAGNAR PERSENIUS (REPLIK):

Nu gjorde jag mitt inlägg primärt som biskop och inte som kyrkopolitiker, så jag värderar inte enskilda motioner och yrkanden.

Jag vill lägga en teologisk grund och även en principiell aspekt på hur vi agerar som kyrka, därför att det antyds i många olika sammanhang att vi inte bryr oss om våra kristna trossyskon och det är helt enkelt inte sant. Möjligtvis har vi kanske ett pedagogiskt problem, att företrädare för kyrkan också ska kunna säga två saker samtidigt.

Men vi måste bry oss om våra medmänniskor och en hel del av dem är kristna och med dem har vi en särskild relation till. Vi kan inte begränsa perspektivet.

JULIA KRONLID (REPLIK):

Vi ska hjälpa alla våra medmänniskor och de här som efterfrågar hjälp i Syrien de är också våra medmänniskor. Att hjälpa dem betyder inte att vi negligerar någon annan medmänniska eftersom det här är ett tillägg, ett komplement, till annat bistånd och annan hjälp som finns i Syrien.

JESPER ENEROTH:

Fru ordförande! Jag hade inte tänkt ge mig in i den här diskussionen men när jag hörde den så vill jag dela en berättelse. Två eller tre dagar innan förra sessionen var jag på invigningen av en ny syrisk-ortodox kyrka i Göteborg. Då träffade jag den syrisk-ortodoxa patriarken Ignatius Aphrem II, som pratade om och tackade Svenska kyrkan för arbetet, han tackade många och det var en fantastisk upplevelse. När han pratade om hur kristna och muslimer levt sida vid sida i Syrien i hundratals år sa han: Ställ inte mig mot mina grannar.

Jag vill inte dra igång någon extra debatt genom att säga detta, bara lämna mitt vittnesbörd.

BISKOP MIKAEL MOGREN:

Fru ordförande! Jag vill bara ur mitt hjärta säga något om allvaret i de här frågorna. Det blir så lätt en teknisk debatt. Det handlar om lidande kristna, lidande människor, men också om kyrkor som håller på att försvinna från faktiskt bibelns länder, från kyrkans ursprungsländer, som håller på att tömmas på kristna just nu. Situationen är ju så pass allvarlig så att om vi inte ber för detta varje dag, ständigt, begår vi ett misstag som medkristna, Denna blödande Kristuskropp där Mellanöstern just nu punkteras på kristet liv. Det är ett utflöde och en död bland våra ursprungskyrkor som ... Nog om detta, jag kan inte tala om det mer.

Jag vill också säga, när vi talar om organisationer på ett tekniskt sätt, att ACT är en mellankyrklig organisation som jobbar med kyrkorna. Det är ju där stora delar av våra pengar in och det är till kyrkohjälp för det är kyrkorna som kanaliserar det på plats, även andra organisationer men också de lokala kyrkorna.

Det tredje jag vill säga är om samhällsvisionen. Om vi börjar lyfta upp en etnisk grupp eller en religiös grupp, de kristna, och för mycket betona dem, då ger vi islamisterna rätt. Det samhälle de vill ha, där bor man som i olika hägn, där bygger man inte ett samhälle tillsammans som består av jämlika medborgare utan där man får samhällseliga rättigheter i kraft av sin etniska grupp eller sin religiösa tillhörighet, alltså sharialagstiftning. Detta ska vi motverka och ha ögon för. Vi ska inte ha ett samhälle där det är fläckar av olika grupper, för det har de kristna inte velat ha i den här delen av världen. De har varit i fronten att bygga samhällen där man är medborgare liksom vi är svenskar, dalkarlar också, men svenskar i lagstiftningen.

JULIA KRONLID (REPLIK):

Det fanns lite av den här diskussionen även i utskottet så jag har funderat väldigt mycket men jag har fortfarande inte riktigt förstått. Om vi skulle ge bistånd via kyrkor, skulle vi då indirekt stödja en tanke om ett islamistiskt kalifat? Är det vad biskop Mikael Mogren säger? Vi säger ju här att via ACT Alliance så stödjer vi också kyrkor, då är ju det inte heller okey då, eftersom vi stödjer kristna kyrkor. Jag vill gärna ha ett förtydligande,

BISKOP MIKAEL MOGREN (REPLIK):

Fru ordförande! Det är ju så att med ACT Alliance arbetar man mycket via kyrkor, men inte bara, utan man håller uppe den här medborgerliga samhällsvisionen samtidigt. Arbetade man bara via kyrkor skulle det spela den här motståndarsidan eller det här fasansfulla, som just nu sker i Mellanöstern, i händerna.

JULIA KRONLID (REPLIK):

Men har jag sagt att vi ska ta bort det andra i den här motionen?

BISKOP MIKAEL MOGREN (REPLIK):

Jag är så trött i skallen, så jag tror inte att jag fattar frågan. Jag menar att drömmen om ett samhälle där man är medborgare, där man får finnas på lika medborgerliga villkor som andra medborgare i samhället oavsett om man är kristen, muslim eller jude och att man slipper få medborgerliga rättigheter i kraft av sin etniska tillhörighet.

EVELINA JOHANSSON:

Fru ordförande! Det är väldigt betryggande och en vacker vision och också en vacker beskrivning av historien där man har haft ett fridfullt samhälle med olika grupper som lever sida vid sida. Dock är det på många håll i världen inte den situationen vi har idag. Vi talar om områden där segregeringen är ett faktum, där grupper redan fördrivs och utplånas. Vi talar inte om att gå in och skapa segregering i en fridfull sammanblandning. Vi talar om bistånd i en situation där vissa grupper redan är utsatta, segregerade och fördrivna.

Framför allt tänker jag på detta med att säga två saker samtidigt. Det kan man ju förvisso göra, men man behöver vara lite noggrann med hur det görs. Det görs kanske inte helt konsekvent i dagsläget. Är det så att i varje fråga där vi talar om bistånd till utsatta områden i utlandet, t.ex. den stora summan om 75 miljoner till flyktingarbetet, säger vi då varje gång att det är viktigt att tänka på kristna också? Nej, det gör vi inte. Hur kommer det sig att varje gång det lyfts en fråga, det finns i alla fall en sådan tydlig tendens kring att vi ska betona solidariteten med våra kristna bröder och systrar, då kommer detta att vi inte får glömma alla de andra. Det får vi inte, men när det finns den där tendensen att så fort vi pratar om de kristna syskonen måste vi försvara oss så att ingen ska tro att vi bryr oss för mycket om dem. Det finns inte motsvarande tendens när vi talar om hjälparbete i stort. Då är det inte riktigt så att vi säger två saker samtidigt, inte konsekvent, inte riktigt med jämvikt. Vad vi säger spelar roll, hur vi uttrycker oss är inte slumpartat, eller bör inte vara slumpartat, om det finns en tendens i hur vi talar som inte avspeglar hur vi tänker, då är vi slarviga. Det ska inte kyrkomötet vara,

BISKOP RAGNAR PERSENIUS (REPLIK):

Jag menar att eftersom debatten förs på det här sättet, visar det hur viktigt det är att kunna säga två saker samtidigt. Det här är ju inte ett budskap i Sverige utan det här handlar om vårt förhållningssätt till utsatta medkristna i många länder. Vi är inte trovärdiga om vi som kristna inte samtidigt har den lidande människan i centrum. När det gäller de som ska leva sida vid sida med människor av olika tro hjälper vi dem inte på något annat sätt än att ha båda perspektiven samtidigt. Det här är ingen debatteknik. Det här är verkligheten.

LARS STJERNKVIST:

Fru ordförande! När jag lyssnar på den här debatten får jag flashbacks till diskussionen i utskottet, för det var precis så här vi resonerade. Vi är överens om att vi känner samhörighet och solidaritet med kyrkor som delar vår uppfattning. Det är självklart och naturligt, och samtidigt försvarar vi alla människors lika värde och gör inte skillnad på människor. Som flera har sagt, det här måste vi kunna förena och kunna prata om.

Då kan man ju undra, som Julia m.fl. är inne på, varför utskottet uttrycker sig på ett sätt så att man skapar, eller ger intryck av man skapar, något slags motsättning mellan de båda perspektiven. Nej, vi gör inte det. Vi beskriver och tar med båda perspektiven av två skäl.

Det ena skälet: I den akuta solidaritetshandlingen är det fullkomligt omöjligt att göra skillnad på människor. Ta det som nu hände i Frankrike, ett dåd förmodligen utfört av människor med en slags grundläggande uppfattning om att all mångreligiositet är av ondo och som försöker skapa något slags homogent välde. Det dådet drabbade nitton olika nationaliteter, förmodligen människor från alla världsreligioner. Det om något visar hur t.o.m. teoretiskt omöjligt det är i vår värld att göra skillnad på människor. Om man verkligen vill betona alla människors lika värde och tror på uppfattningen att vi kan leva i harmoni med varandra, sida vid sida, då förstår man ju också att det är principiellt fel att i den konkreta nödsituationen göra skillnad.

För att inte ge lillfingret till dem som faktiskt, och det är ju dem som den motionen handlar om, som faktiskt utmanar den uppfattningen att vi kan leva sida vid sida oberoende av trostillhörighet, är det viktigt att hela tiden motivera varför vi solidariserar oss, vilken människosyn vi solidariserar oss med. Därför yrkar jag bifall till utskottets betänkande och det innebär att vi anser motionerna besvarade med den argumentation som utskottet anför.

JULIA KRONLID (REPLIK):

Jag ska bara läsa yrkande 2 igen som orsakar en sådan stor debatt: [...] öka humanitärt bistånd till syriska internflyktingar [...]. Jag gör ingen skillnad på människor. Det är verkligen inte det jag vill men det står ”genom syriska, katolska, kaldeiska och arameiska kyrkor på plats”. Ska vi inte kunna ge humanitärt bistånd till syriska internflyktingar, alla internflyktingar, genom kyrkor på plats. Det verkar som om Stjernkvist tror att de som arbetar i kyrkorna där ska säga, ”du som är muslim får ingen mat av oss men du som är kristen kan få”. Det tror jag inte om dem. Jag sätter dem så mycket högre. Jag är fullt övertygad, också efter den bekräftelse jag har fått av personer som jag har varit i kontakt med, om att självklart har man intentionen att ge bistånd till alla.

LARS STJERNKVIST (REPLIK):

Repliken hade varit väldigt relevant om det var så att vi hade avslagit det du nu läste upp. Men vi gör inte det utan vi instämmer i det, vi säger att detta är vår uppfattning, det anser vi besvarat därför att vi menar att det är den uppfattning som vi driver och det är den uppfattning som vi försvarar. Sedan lägger vi till och beskriver på vilken humanitär grund vi agerar i vårt solidaritetsarbete. Precis som du själv säger står det inte alls i motsättning till vår solidaritet med de människor som förtrycks av människor som lever i tron att trygghet kan bara skapas om man fördriver alla, i det här fallet kristna, som har en annan uppfattning än de själva. Vi uttrycker solidaritet med dem, de känner vår medkänsla men vi talar också om på vilken humanitär grund vi gör det.

Beslut i ärendet återfinns i kyrkomötets protokoll, § 192.

§ 159 Svenska kyrkans roll i Mellanösternkonflikten

JULIA KRONLID:

Fru ordförande! Jag har ett stort engagemang i de här frågorna så jag hoppas att ni står ut en liten stund till.

Den här frågan om Mellanöstern behandlades förra året. Anledningen till att jag vill ta upp frågan igen är att regeringens erkännande av Palestina är en het fråga. Ganska snart efter detta gick en tjänsteman ut och sa att Svenska kyrkan välkomnar erkännandet med stöd i att under en tidigare mandatperiod i kyrkomötet man hade beslutat att när regeringen erkänner Palestina så ska vi hörsamma det.

Problemet är att det inte är samma församling, inte samma valda personer. Jag var inte med om att fatta detta beslut att vi skulle följa regeringen i den frågan. Jag tycker faktiskt att vi i demokratisk anda borde fatta ett nytt beslut om vi ska stödja ett erkännande av Palestina eller inte. Personligen anser jag att det är att ta för mycket parti för den ena sidan, för det är ett kontroversiellt erkännande i dagens läge när vi fortfarande har Hamas som styr och som är en terrororganisation och vi har fortfarande väldigt stora brister inom den palestinska myndigheten.

Frågan är om det är fler saker som vi har utlovat? Om regeringen erkänner Västsahara, ska vi också göra det även om det är tio år framåt, eller Somaliland? Jag tror att vi får vara lite försiktiga och kanske vara lite mer öppna och ha en generell linje om att stå för fred och försoning mellan två grupper i Israel och Palestina.

Jag yrkar bifall till min motion 2015:29 med förslag om att kyrkan ska förhålla sig mer neutral och inte så tydligt ta parti genom att så snabbt stödja erkännandet av Palestina. Jag vill också påpeka att det här erkännandet, som man tar fasta på från regeringen, inte har majoritetsstöd bakom sig i riksdagen, vilket kan vara viktigt att känna till.

DANIEL TISELL:

Fru ordförande! Jag talar för utskottet och det fanns en massa saker som man skulle vilja kommentera men det tänker jag inte göra för utskottet har inte behandlat den här motionen utan har valt att se den som föremål för en förenklad motionsbehandling.

Jag yrkar på bifall till utskottets betänkande.

Beslut i ärendet återfinns i kyrkomötets protokoll, § 191.

§ 160 Mer inflytande för barn och unga

KARIN JANFALK:

Herr ordförande! Jag yrkar på att motion 2015:75 bifalls i dess helhet.

I motionens punkt 1 föreslås att kyrkomötet beslutar att uppdra till kyrkostyrelsen att återkomma till kyrkomötet med förslag på förändringar i kyrkoordningen som innebär att valbarhetsåldern sänks till 16 år i val till Svenska kyrkans beslutande organ.

De Ungas Kyrkomöte menar att motionen är modig och viktig. Det känner jag mig glad och stolt över. Det handlar om att på riktigt våga ta unga människor i anspråk också de som är under 18 år. Vi vill ju idag ta dem i anspråk när det gäller att rösta i kyrkoval på olika nivåer och nu föreslår vi också att de som fyllt 16 år tas i anspråk genom att låta dem vara valbara till olika organ i vår kyrka.

Det finns ingen anledning menar vi att ha olika åldersgräns för rösträtt och valbarhet. Det finns lösningar på olika frågor om omyndiga människors möjlighet att

ta ansvar också i råd och styrelser om man vill. Om man inte vill, då finns ju naturligtvis inga lösningar. Personligen tycker jag dessutom att orden som används i Organisationsutskottets betänkande "inte möjligt" är rätt defensiva. Det är mycket roligare att säga "allt är möjligt". Vi pratar mycket om barns och ungas delaktighet och vi vill ha med dem i olika sammanhang. Låt oss också nu våga ta med dem i våra demokratiska former, Vi behöver så många infallsvinklar som möjligt i våra beslutande rum och unga människor kommer många gånger med andra inspel än vad vi lite äldre gör. Det kan också betyda att kyrkan blir mer relevant för unga om de förstår att kyrkan räknar med dem fullt ut också i själva ansvarsdelen. Självklart, det inser vi också, kan vi inte gå hur långt ned som helst i åldern när vi lägger ansvar på människor. Men 16 år, känns med tanke på rösträttsåldern, som en bra avvägning att hålla ihop åldern, då vi ger ansvar genom att rösta och tar ansvar genom att ställa oss till förfogande för uppdrag i olika rum och på olika nivåer. Kanske behöver strukturer och former kraftigt förändras om också yngre personer ska känna sig hemma. Det som är bra för de som behöver förändrade former är med all sannolikhet också bra för oss andra. Vill vi eller vill vi inte fullt ut inkludera unga från 16 års ålder i våra demokratiska sammanhang?

KEKKE PAULSSON:

Herr ordförande! Jag yrkar bifall till motion 2015:75 punkt 1 och 2. Jag vill också tacka Organisationsutskottet som verkar ha tagit frågan på stort allvar och lyfter viktiga aspekter, men vi kommer inte till samma slutsats, utskottet och jag.

Utskottet lyfter fram dels det arbete som redan pågår sedan flera år med att sträva efter att barn och unga ges ökat utrymme till delaktighet i beslutsprocesser inom kyrkan, dels att vi nomineringsgrupper avses få möjligheten att möta och lyssna in synpunkter från barn och unga inför kyrkomötets beredningsarbete 2016. Det här är jättebra.

Jag fokuserar på punkt 2, som handlar om att ge Svenska Kyrkans Unga ett mandat i kyrkostyrelsen. Utskottet tycker inte att det skulle överensstämma med de demokratiska principer som gäller i övrigt. Givetvis är det så, det här skulle innebära en särbehandling, då ingen annan organisation har den här typen av företrädare idag. Vilka är det då som vi skulle särbehandla ifall vi bifaller den här motionen? Jo, det är Svenska Kyrkans Unga, Svenska kyrkans egen demokratiska barn- och ungdomsrörelse som organiserar och engagerar tusentals barn och ungdomar i kyrkliga verksamheter. Barnen har en särställning i Svenska kyrkan och bör därför särskilt uppmärksammas i Svenska kyrkans verksamheter, står det i kyrkoordningens inledning. Svenska Kyrkans Unga samlar 13 700 medlemmar i 300 lokalavdelningar i alla stift runt om i hela landet. De kan därför anses vara den främsta företrädaren för barn och unga i Svenska kyrkan. Vi kan konstatera att vi genom att lyssna på Svenska Kyrkans Unga får en tydlig och generell bild av vad som ligger i barns och ungas intresse vad gäller Svenska kyrkans verksamhet. En del skulle kanske säga att vi glömmer SALT, alltså EFS barn- och ungdomsorganisation, men nej, det gör vi inte. Vi har lyssnat med företrädare för SALT om vad de skulle tycka om att ha en plats i kyrkostyrelsen. Vi har fått höra att deras främsta intresse ligger i att finnas med och påverka just EFS som organisation. SALT har dessutom redan en plats i EFS ledningsgrupp genom sin generalsekreterare. Dessa SALT-företrädare uttrycker stor förståelse för att Svenska Kyrkans Unga finner det relevant och angeläget att finnas med i Svenska kyrkans nationella styrelse. Genom att bifalla punkt 2 i motion 2015:75 skulle vi som kyrka tydligt markera att vi tycker att barns och ungas röster

är viktiga. Vi skulle ytterligare öka Svenska Kyrkans Ungas relevans och legitimitet förhoppningsvis med följden att få fler lokalavdelningar över hela landet. Som Amanda Carlshamre säger: vi är en samlad röst för barn och unga. Den rösten är definitivt bättre än ingen alls.

Bifall till motion 2015:75.

EVA-MARIA MUNCK:

Herr ordförande! Jag vill börja med att tacka Karin och Kekke för den här uppmunt-
rande motionen som handlar om en viktig framtidsfråga i Svenska kyrkan. Jag vill
också påminna oss om att sedan valet 2001 är åldern för rösträtt 16 år. Det var ett
våldigt modigt beslut som ni tog 2000. Jag tackar för det framsynta beslutet, och jag
tror att vi är lika modiga i år i kyrkomötet. Kanske var kyrkovalet det första valet
som du fick rösta i liksom det var för mig.

Vi har väldigt långa mandatperioder i vår kyrka. Det är ganska ovanligt bland
idéburna organisationer och samfund i Sverige. De flesta har två- eller ettåriga
mandat och vi har fyra år. Det är en lång tid. Det betyder att när en ledamot i fram-
tiden, efter att motionen gått igenom imorgon, väljs in vid 16 års ålder så är den
personen 20 år efter fyra år. Alternativet är att personen inte alls väljs in och vi
tappar engagemang från intresserade personer. Vi tappar de som tar ansvar i uppdrag
som kanske inte alltid är superroliga, om vi ska vara ärliga. Jag gissar att verkligheten
ser ut ungefär likadan hos er som där jag befinner mig; vid 16 års ålder är många
människor fortfarande ganska nykära i sin kyrka och beredda att ställa upp i diverse
funktioner som lekledare och kanske lite trögare uppdrag som ledamöter i
kyrkofullmäktige och kyrkoråd att ta ansvar för sin kyrka på olika sätt.

2001 blev rösträttsåldern 16 år och nu är det dags att vi tar ett steg till, och jag
yrkar därför på bifall på motionens första att-sats.

Kanske reagerade ni precis som jag, när vi valde kyrkostyrelse 2013, att där finns
en otrolig kompetens, men inte en enda person i kyrkostyrelsen som är under 25 år.
Det räcker tyvärr inte, inte en enda person under 30 år, och det räcker inte heller.
Inte en enda person under 35 år i vår kyrkostyrelse. Det speglar inte vår kyrka. Det
är ett ansvar som nomineringsgrupperna inte har tagit.

Därför är jag glad över motionens andra att-sats men jag vill ge ett förslag till
beslut om inte andra att-satsen går igenom, och det är att "kyrkomötet ger kyrko-
styrelsen i uppdrag att ständigt adjungera en representant från Svenska Kyrkans
Unga vid sina sammanträden",

SVEN GUNNAR PERSSON:

Herr ordförande! I mitt förtvivlade försök att kravla mig upp ur buffé-koman inser
jag som nykomling i kyrkomötet att jag tar till orda i en fråga som har varit föremål
för samtal och beslut tidigare. Det framgår också av utskottets betänkande. Frågorna
om de ungas medverkan och påverkan har stötts och blötts, och jag uppfattar att det
finns otroligt mycket av god vilja som har uttalats i den här frågan att man ska
lyssna till och ge inflytande på olika sätt. Man har många olika påhitt, mer eller
mindre käcka förslag på hur detta ska gå till. Mängder av förslag utom just den mer
formella möjligheten till inflytande som skapar engagemang, intresse och kraft och
även gör att det sprider sig.

Som aktiv i olika ungdomsorganisationer, folkrörelser och idéburna organisatio-
ner under 40 år är min erfarenhet att det på de allra flesta håll är fullständigt naturligt
att ungdomsorganisationer har säte och stämma i beslutande organ. Jag blev därför

lite överraskad över samtalen i utskottet och hur det fungerar i min kyrka och det ledde till en särskild mening i den här frågan. Jag tycker verkligen att det är dags för kyrkan att inte ligga så långt efter organisationssverige i en fråga som handlar om framtiden.

Därför ställer jag mig bakom bifallsyrkandet till motion 2015:75 och också det andrahandsyrkande som Eva-Maria uttalade. Det är väl inte den gamla myndighetskyrkan som gör sig påmind i de här ställningstagandena mot ungdomarnas möjlighet att få ett mera formaliserat inflytande.

BISKOP MARTIN MODÉUS:

Herr ordförande! Jag vill börja med ett stort bravo till motionärerna. Jag är mycket glad att den här typen av motioner kommer, och att de kommer med envishet. Det finns flera skäl för det. Det främsta skälet, som jag vill lyfta fram är att jag tror att den här typen av resonemang och att vi hela tiden återvänder till frågan om ungas plats och ungas inflytande i kyrkan, gör att vi har inlett ett långsiktigt arbete med att bryta ned gränser. Gränser mellan generationer som vi i onödan har byggt upp i vår kyrka och i vår kyrkliga verksamhet. Det är ju det som gör att vi ofta börjar i regler och reglementen när vi talar om ungas plats. Jag tror dock att vi genom att vara envisa i att aktualisera de här frågorna börjar vi närma oss sammanhang, där vi skapar gränsöverskridande och generationsöverskridande strukturer och generationsöverskridande samtal och liv. Mötesplatser helt enkelt, där vi inte bara samlas i åldersgrupper utan där vi samlas som människor, gamla och unga med utbyte och erfarenheter. Vi kommer att märka hur oerhört mycket vi har att ge och lära varandra över generationsgränserna. Unga och gamla, barn och unga, barn och gamla. Vi har så mycket att ge till varandra.

När jag är ute i församlingar för jag ofta samtal om det här, för jag märker att det bränns på många sätt. Ibland kan man i en församling höra de gamla säga, vad tråkigt det är att de unga inte är här. I samma församling hör man de unga säga, vad tråkigt att vi inte får vara med. Det är som om man står på varsin sida om en glasvägg och ropar på varandra. Låt oss höra de ropen. Låt oss mötas över gränserna. Låt oss söka oss fram till den dag när vi faktiskt inte behöver skapa speciella reglementen för att bli representerade utifrån olika grupper, utan där det är fullt naturligt att åldern inte har någon betydelse utan vi lyssnar på varandra som människor. Det är en framtid jag längtar efter.

Jag har förstått att det finns vissa tekniska genomförandeproblem med just den här motionen så jag tänker inte lägga något yrkande i det här sammanhanget, men jag vill återvända till det som jag sa från början; Tack för att frågan väckts! Tack, ni som driver på! Vi har så mycket att vinna i detta.

PER LINDBERG:

Herr ordförande! Jag yrkar bifall till utskottets förslag, men jag kan också säga tack för motionen och jag kan säga tack för temat att öka ungas inflytande. Här finns ingen motsättning i saken att öka ungas inflytande, alltså bryta ned gränser som biskopen sa. Vi är mycket positiva till att hitta former för att öka barns och ungas inflytande. Om ni minns, så fattade vi i fjol beslut om målsättningen om en ökad generationsspridning i beslutande organ. Det var ett enigt utskott som gick fram med det förslaget.

Nu är frågan här, valbar från 16 år. Det kan innebära en ensam 16-åring i ett kyrkoråd, hur kul som helst. Kyrkoråd är ofta stiftelsestyrelser, men vi ska inte

överdriva det där med myndighetsutövning. Här finns frågor om ekonomiskt ansvar och utkrävande av det, och det förutsätter myndighetsålder. Om man nu vill öka inflytande och delaktighet, kan vi hitta andra former, spännande former? Vi ska ju göra barnkonsekvensutredningar. Kan vi lära oss att göra det på allvar, där vi verkligen blandar in barn och unga och jobbar tillsammans istället för att fylla i en blankett. Här finns hur mycket som helst att göra, och då handlar det inte om valbarhetsåldern. Sakta men säkert tar vi små, små steg.

I kyrkomötet nästa år kommer det att ske överläggningar mellan Svenska Kyrkans Ungas representanter och gruppledarna i kyrkomötet. Jag skulle hellre tänka mig att det vore mer spännande att utveckla De Ungas Kyrkomöte så att de kunde få ett forum att också göra sin röst hörd och inte bara lämna en blå stencil till oss, att med liv och lust få visa upp sina åsikter och sin bredd här. Dessutom kan ju kyrkostyrelsen adjungera Svenska Kyrkans Ungas ordförande eller annan styrelseledamot, vilket också sker, men det går att göra det i större utsträckning. Vi tror inte heller att ett fast mandat i kyrkostyrelsen är rätt väg. Det är en främmande princip, ett korporativistiskt inslag, säger vi i vårt betänkande, alltså en intresseorganisation som får en fast plats och det finns andra intressen som skulle önska samma sak.

Därför, herr ordförande, har vi yrkat avslag på motionens båda att-satser, alltså bifall till utskottets förslag.

KARIN JANFALK (REPLIK):

Det är ju fantastiskt att man är så positiv men ändå är så negativ. Det finns hus mycket som helst att göra. Ja, en sak att göra är att låta de som är 16 år bli valbara. Och så säger du så här: Hur kul som helst. Men gör det kul i det där kyrkorådet då. Det kan väl inte vara så svårt. Jag tycker att man hittar på lite annat som de unga kan göra istället, istället för det här fantastiskt bra förslaget att de kan bli valbara.

PER LINDBERG (REPLIK):

Det här är en formell möjlighet som ni föreslår. Vi tror att vi får bättre utfall i realiteten om man kan samla fler unga och arbeta tillsammans, t.ex. med barnkonsekvensanalys.

KEKKE PAULSSON (REPLIK):

Jag tycker att det låter jättebra med de här överläggningarna som planeras till nästa sommar och även ökade satsningar på De Ungas Kyrkomöte. Man behöver inte ställa de mot varandra utan vi tycker fortfarande att de här förslagen är bra. Du pratar om en ensam 16-åring i ett kyrkoråd, hur kul är det. Vi måste kanske se över arbetsformerna i ett kyrkoråd, i kyrkostyrelsen osv. så att det faktiskt blir lite roligare. Det här med barnkonsekvensanalyser (BKA) är jätteviktigt. Jag utbildar församlingar i detta och om ni bifaller det här så är det BKA i praktiken verkligen. Det finns andra intresseorganisationer men vi tycker att barn och unga är viktiga och därför yrkar jag fortfarande bifall.

PER LINDBERG (REPLIK):

Vi önskar ju hitta former för att öka ungas inflytande och delaktighet. Utskottet tror dock inte att det här är den rätta vägen. Det är så det är.

SARA WALDENFORS:

Herr ordförande! Det kan vara den sena timmen eller fotbollsmatchen men jag tänker att vi behöver nog verkligen fundera över vår egen förnygring när vi fortfarande pratar om stenciler.

Beslut i ärendet återfinns i kyrkomötets protokoll, § 175.

§ 161 Stiften

MAGNUS HEDIN:

Herr ordförande och alla andra som är vakna så här dags! Jag vill börja med att bifall motion 2015:99. Jag har skrivit denna motion därför att jag anser att det saknas något. Det saknas ett verktyg i Svenska kyrkan, vi saknar ett verktyg i stiftens arbete. Det gäller stiftsinstruktion, inte minst när det gäller revision. En stiftsrevisor frågade mig: Hur ska vi göra en sakrevision om det inte finns någonting inför verksamhetsåret, om det inte finns en plan, en instruktion? Det har han ju rätt i. Hur ska man annars revidera. Jag undrar också vad stiften egentligen vill? Hur tänker en stiftsstyrelse i början på en mandatperiod med många nya ledamöter? Vad har man då för långsiktiga planer? Hur vill man stötta och uppmuntra församlingarna i sitt stift att arbeta med gudstjänst, undervisning, diakoni och mission? Vad har man för miljötank? Hur vill man arbeta med strukturfrågor, med internationella frågor, konfirmand- och ungdomsarbete? Alltså, hur tänker man i stiften? Vad vill man med sitt stiftsarbete?

Jag har läst kommentarer. Tydligt är namnet ”stiftsinstruktion” ett problem. Läronämnden skriver – fast jag tycker att det är lite vagt faktiskt, ursäkta mig, men jag tycker det – att det skulle kunna uppfattas så att nationell nivå eventuellt skulle ha en tillsynsfunktion över stiften. Och så säger man att det där som eventuellt kanske skulle kunna uppfattas så, det strider mot Svenska kyrkans tro, bekännelse och lära. Oj, oj, oj, men nu råkar det vara så att det finns stift som håller på och arbetar med detta och som man i sitt arbetes gång t.o.m. benämner just ”stiftsinstruktion”.

Jag vill bifalla detta. Jag anser att det är någonting som saknas. Detta behövs, en stiftsinstruktion.

SVEN ESPLUND:

Herr ordförande! Jag talar för motion 2015:78 och yrkar bifall till den och till den reservation som är fogad till den av Kåge Johansson och Johnny Lilja. Ja, Per, att vara kyrkomötesledamot efter klockan 22, hur kul är det. Det är inte bara synd om de unga.

Utskottet landar i ett avslag i sitt betänkande som i och för sig är väldigt väl berett och ger en mycket god bild av vad som gjorts och görs i den här riktningen vilket jag uppskattar. Verkligen bra arbete i utskottet. Utskottet anser att ändringar i stiftsindelning och organisation ska tillkomma efter initiativ underifrån och det låter ju bra. Jag undrar vad det är för dag, som ett stift som exempelvis inte är lika stort som en normal församling i Stockholm, skickar ett brev och säger att vi vill ändra i indelningen och kanske upphöra. Jag tror inte att det kommer.

I utskottets bakgrundsmaterial visar det sig att Organisationsutskottet år 2002 föreslog att kyrkomötet skulle uppdra till kyrkostyrelsen att ordna en kartläggning av stiftsindelningen. Den genomfördes och redovisades för kyrkomötet 2003. Nu lever vi i en tid när vi lägger allt mer uppgifter på stiften och det får naturligtvis konsekvenser i hur organisationen på stiften ska se ut och även i kompetensmässigt

avseende får det inverknings. Det kan alltså vara dags att ta ett grepp om nuläget i våra stift och redovisa det för kyrkomötet.

Jag representerar det yngsta stiftet med 73 år på nacken. Ingen trodde nog, när det här stiftet bildades, att vi idag skulle ha var fjärde svensk boende inom stiftsgränsen. Det sker alltså väldigt mycket och omflyttningen fortsätter i landet till storstadsområdena och utglesning i glesbygdstift. Det är klart att det måste få konsekvenser framöver, förr eller senare. Motionären anser att det är bättre med förr än senare.

BELLA AUNE:

Herr ordförande! Jag talar för utskottet och yrkar bifall till utskottets förslag att avslå motionerna 2015:78 och 2015:99. Båda dessa motioner rör stiftet och motionärerna efterlyser initiativ från nationell nivå när det gäller stiftens indelning och uppgifter samt riktlinjer för utarbetandet av en stiftsinstruktion. Båda motionärerna har förutom att de har föredragit sina egna motioner även framfört utskottets argument, men jag tar dem i korthet så att det blir ordning.

Utskottet menar att det är angeläget att frågor som rör förändring av stiftets indelning och uppgifter växer fram ur stiftens behov och situation och inte kommer från nationell nivå. När det gäller stiftsinstruktion, som efterlyses i motion 2015:99, delar utskottet Läronämndens bedömningar att många stift idag har utformat styrdokument utifrån det egna perspektivet och den egna situationen.

Jag yrkar därför enligt utskottets förslag, avslag på motionerna 2015:78 och 2015:99.

Beslut i ärendet återfinns i kyrkomötets protokoll, § 176.

§ 162 Några frågor om församlingsråd och strukturreformen

KARL-GUNNAR SVENSSON:

Herr ordförande! Utskottet har lagt ett förslag med anledning av min motion 2015:5 och motion 2015:60 att följa hur strukturreformen gestaltar sig speciellt med tanke på församlingsråden. Det tycker jag är bra även om det blir avslag på motionerna.

Vår kyrka har omformats väldigt mycket sedan skiljandet från staten och det är viktigt att vi har kunskap om hur det har blivit och samtidigt kan ta lärdom av både negativa som positiva effekter. Samtidigt är det viktigt att församlingsråden inser att de faktiskt har ganska mycket att säga till om i sina församlingar och att det är precis så vi vill att det ska vara.

Alltså bifall till utskottets förslag.

LEIF NORDLANDER:

Herr ordförande! Återigen, uppföljning är någonting som ska ske sedan. Som tidigare nämnts här följer vår systerkyrka i Norge upp parallellt, så att en pågående reflektion och en uppföljning av tagna beslut från kyrkomöten sker från dag 1. Jag tror att vi är många som saknar vägledning för verksamhets-, distrikts- och arbetsråd, eller vad man nu kallar det i våra församlingar och pastorat, samt för pastoratens församlingsråds funktion i praktiken. Det är en flora i praktiken på detta oaktat vad som står i kyrkoordningen om dess fastställda uppgifter. Jag vet att bilden ser ut så utifrån den horisont jag själv arbetar i. I stora enförsamlingspastorat utvecklas också verksamhets-, arbets- och distriktsråd utan formell status och struktur.

Med detta vill jag yrka på bifall för Berth Löndahls och min motion 2015:58.

SVEN GUNNAR PERSSON:

Herr ordförande! Jag yrkar bifall till utskottets betänkande. Jag ser det som en stor förmån att ha fått vara med i den intressanta och spännande processen när det gäller strukturreformen, då vi samtidigt arbetade med en indelningsreform hemma i vår del av stiftet, där vi fick möjligheter att tillämpa de möjligheter som reformen ger och möjligtvis också upptäcka en del bekymmer. Sex kyrkoråd blev församlingsråd och vi fick bilda ett nytt gemensamt kyrkoråd. Församlingsbegreppet är oerhört grundläggande centralt för vårt samfund och det gör att intresset runt församlingsrådets funktion och roll naturligtvis blir väldigt stort och omfattande och det regleras tydligt i kyrkoordningen med en massa punkter. Men det hänvisas också att ytterligare uppgifter kan tillföras via församlingsinstruktion och sådant som kyrkorådet delegerar. Det här kan skapa osäkerhet och otydlighet oavsett syftet med skrivningarna och besluten. I samtal som många av oss har haft visar det sig att det trots allt råder en viss osäkerhet på sina ställen om vad uppgiften är och hur man ska arbeta. Samtalen om församlingsrådets roll och uppgifter pågår för fullt nu, och vi möter det överallt hemmavid, på stiftsnivå och i kyrkomöten med olika erfarenheter, från de mest fantastiska berättelser om hur man har hittat fram till ett arbetssätt som fungerar bra till de ställen där man verkligen trevar sig fram i något slags gråzoner.

Jag är därför glad över utskottets samtal och det förslag som finns. Det tyder på lyhördhet i den här frågan när man föreslår att som svar på motion 2015:60 säga att kyrkostyrelsen ges i uppdrag att initiera ett arbete för att följa hur strukturreformen gestaltar sig med särskilt fokus på församlingsråden. Jag förutsätter att ett sådant arbete initieras per omgående.

IRENE OSKARSSON:

Herr ordförande! Jag tillhör de som inte förstår varför en del sitter i ett annat rum och tittar på något annat än det här. Men det kan vara en bild för att vi faktiskt får forma oss på lite olika sätt. Jag tror att de har förmågan att snappa upp vad vi gör här inne också.

Jag tror nämligen att det är olyckligt om vi detaljreglerar nu när vi har fått en struktur som möjliggör att vi faktiskt får göra saker på lite olika sätt. Därför är jag glad för det som blev utskottets slutliga förslag vad gäller motion 2015:60 och som Sven Gunnar Persson har talat för, men jag kan inte låta bli att fortsätta lite även om timman är sen. Jag tror att det är väldigt viktigt att vi konstaterar att vi inte behöver göra på exakt samma sätt över riket. Yttre former, val till fullmäktige, val till kyrkoråd som är styrelsen och som har ansvar för personal och budget i det övergripande perspektivet, är reglerade. Församlingsråden är reglerade till viss del. Låt oss få göra olika saker utifrån vad vi förmår. Men ge oss nu precis som det här ger möjligheten att följa [---] när vi nu har börjat. Inte om tio år när vissa saker har satt sig, kanske på ett felaktigt sätt, eller när vi kan dra lärdom av varandra. En uppmaning till kyrkostyrelsen är att sätta fart på detta arbete omedelbart, att följa detta och se till att det är en kompetens som följer det också med olika ögon, både det mer juridiska perspektivet, det perspektivet som är de förtroendevaldas men också det som är de anställdas, våra medarbetares, perspektiv i det här sammanhanget. Då tror jag att det här kan mynna ut i något väldigt positivt för hela kyrkan.

Bifall till utskottets förslag.

PER LINDBERG:

Herr ordförande! Enkelhet och tydlighet är orden. Kyrkostyrelsen hävdar ofta när man läser skrivelser att den jobbar med att förenkla kyrkoordningen och det är en lovvärd uppgift och ett uppdrag som vi har gett den, men enkelhet och tydlighet måste gälla tillsammans. Om man skriver bort så mycket eller så lite text att det blir otydligt då har man inte nått fram till enkelhet och tydlighet. När det gäller församlingsråden finns det en tveksamhet om deras uppgifter så av det skälet fungerar inte församlingsråden riktigt som de borde på sina håll. Det bör tas med i den här utvärderingen av församlingsrådets funktion. Kyrkoordningen kanske måste bli tydligare.

Bifall till utskottets förslag.

BENGT INGHAMMAR:

Herr ordförande! Jag yrkar bifall till utskottet och detta trots att den motion 2015:107 som jag har skrivit föreslås avvisas. Det finns dock en skrivning från utskottet som jag tycker uppfyller i princip det jag ville, nämligen att man ska uppdra åt kyrkostyrelsen att initiera ett arbete för att följa hur strukturreformen gestaltar sig med särskilt fokus på församlingsrådet.

När jag skrev den här motionen var det ännu inte klart i Göteborg. Vi väntade på Överklagandenämndens beslut. Jag såg framför mig, det som jag upplevde som en risk, att det skulle bli ett enda pastorat med en kyrkoherde, tio kyrkorådsledamöter, 28 församlingsråd och 250 000 människor, Hur ska man få en fungerande funktion i en så stor enhet, tänkte jag, och skrev motionen. Hur ska relationerna fungera mellan kyrkoråd och församlingsråd? Jag såg två tänkbara möjligheter och det är väl så det har blivit på vissa ställen.

Scenario 1: Ett kyrkoråd, som i princip släpper allting ut till de olika enheterna, församlingsråden, och som därigenom inte håller ihop den stora enhet som borde hållas ihop. Det kan bli konsekvenser på det sättet att man så att säga släpper ifrån sig makten.

Scenario 2: Det är naturligtvis motsatsen, ett kyrkoråd som inte släpper ifrån sig någonting utan som i princip bestämmer uti vartenda församlingsråd, och att församlingsråden tillsätts exakt som mandatfördelningen är i kyrkofullmäktige. Så är det t.ex. i stadsdelsnämnderna i Göteborg för närvarande.

Vi har ju en viss begränsning i kyrkorådets reglering av relationen mellan kyrkoråd och församlingsråd. De reglerna är bra och det är bra att det finns en frihet och det är bra att vi ska kunna experimentera lite grann men det finns samtidigt risker i detta. Man utlämnar åt kyrkorådets goda vilja eller, om man så vill säga, ovilja. Som representant för den största gruppen i Göteborg skulle jag kunna säga att det är jättebra om det blev en enda enhet på det sättet om man genomförde ett kyrkorådsbeslut uppifrån och ner i församlingsråden på det sättet. Nu är det inte så att de här ytterligheterna bara är utopier utan de är också en verklighet på många ställen har jag förstått, både i små och stora församlingar. Det allvarliga är kanske att grumligheten i de här frågorna gör att man tappat lusten i de olika församlingsråden. Man har inget att säga till om och då blir det tråkigt och då lämnar man.

GUNVOR TORSTENSSON:

Herr ordförande! Det är väldigt bra att det finns en vilja att bevara och stärka församlingarna, och därför är det så olyckligt att ledamöter i församlingsråd upplever sig ha blivit valda till ett otydligt styrelseuppdrag. Det skulle inte behöva

vara så om det fanns en tydlig koppling mellan kyrkoordningens 2 kap. 1 § som fastställer församlingens ansvar och 4 kap. 21 § om församlingsrådet uppgifter. Tyvärr belyser inte utskottet detta och syftet med motion 2015:46 är att få ett tydligt besked från kyrkostyrelsen att församlingarna har hela ansvaret för den grundläggande uppgiften i församlingen. Hur det här ska fördelas ska naturligtvis framgå av församlingsinstruktionen. Som det nu är, så är det en vanlig uppfattning att församlingsrådets ansvar och uppgift gäller gudstjänstfrågor.

Jag finner mig i utskottets förslag till avslag av min motion men förväntar mig att få klargjort församlingsrådets ansvar och uppgift i det uppdrag som ges till kyrkostyrelsen i punkt 10.

LOUISE CALLENBERG:

Herr ordförande! Vad skönt att se så många som, precis som jag, låtsas vara kvällsmänniskor.

Jag talar för utskottets räkning. Det är en rad motioner som har samlats under detta betänkande och de flesta föreslås att avslås, men två av dem har föranlett utskottet att föreslå ett uppdrag till kyrkostyrelsen. Jag yrkar bifall till utskottets förslag.

Några ord från de överläggningar vi hade var just det här att kyrkan nu befinner sig i en tid av organisatorisk förändring, och i sådana lägen uppstår det osäkerhet och inte sällan turbulens och ett sökande efter både identiteter och roller inom organisationen i förändring. Det är viktigt att det är en verklighet som många av oss känner till och att vi känner till den. Det är ett naturligt tillstånd som går över och snabbare om vi hjälps åt att stödja varandra under processen. Vi hade ett väldigt bra och klokt samtal om detta i utskottet och det har många av oss vittnat om här idag. Vi kom också fram till, och understryker det i vårt betänkande, att stiftens har en särskilt viktig roll i det pågående arbetet att just stödja församlingarna och pastoraten. Förutom stiftens finns det också alla förtroendevalda i församlingar och pastorat. Vi har också en viktig uppgift att få de här strukturförändringarna att sätta sig och hitta våra samverkansformer. Det är inte bara ett uppdrag i en kyrkoordning som kan hjälpa oss med det, utan här har vi alla ett ansvar att hitta vår plats.

När man tittar på frågorna om utvärdering så menar också utskottet att kyrkan behöver hitta lite nya former för att utveckla sättet att följa strukturförändringar och andra förslag av förändringar. På det har bl.a. Irene Oskarsson varit inne på tidigare idag men också flera andra, att det är ett mer modernt sätt att redan från början följa strukturförändringar och processer i en organisation för att se hur vi kan stödja och följa utvecklingen.

Det är också det som är uppdraget till kyrkostyrelsen som vi föreslår att initiera just det här arbetet att följa hur strukturreformen gestaltar sig men också ett särskilt fokus på församlingsråden för vi hör den verklighet som finns därute om att man skulle vilja ha stöd i det. Det finns bl.a. en del goda dokument och böcker som produceras bl.a. den här "Nycklar till Svenska kyrkan", som vi alla uppskattar att läsa. Varför inte utnyttja sådana skrifter för att visa goda exempel på hur man har landat i sin strukturreform?

Jag yrkar bifall till utskottets förslag.

Beslut i ärendet återfinns i kyrkomötets protokoll, § 177.

§ 164 Meddelanden

ORDFÖRANDE LEVI BERGSTRÖM:

Kyrkorättsutskottet har yttrat sig med anledning av Nils Gårders och Claes Blocks under överläggningen framlagda förslag i ärendet Organisationsutskottets betänkande 2015:2 om kontrakten. Yttrandet har delats i postfacken. Meddelandet noteras i protokollet.

Kyrkomötet 2015**Onsdagen den 18 november****§ 165 Meddelanden**

ORDFÖRANDE KARIN PERERS:

Föredragningslistan har ingen särskild punkt för meddelande men jag vill ändå inleda dagen med ett meddelande. Om applåder vill jag nu tala mer nyansrikt än igår då en ordningsfråga väcktes. Jerker Schmidt och jag har talats vid i bästa samförstånd. Vi är, och jag hoppas att jag formulerar mig rätt nu, överens om detta, att applåder rimligen inte kan beslutas bort. Applåder kan någon enstaka gång rulla fram i kyrkomötet, spontant värmande, och min erfarenhet är att under de år jag har tillhört kyrkomötet har de ofta varit samlande. Applåder som blir polariserande, politiserande, vill vi inte ha, och det ansvaret åvilar faktiskt kyrkomötets ledamöter. Detta som ett meddelande.

§ 166 Vissa frågor om kyrkliga handlingar m.m.

ORDFÖRANDE KARIN PERERS:

Kyrkomötets minnesgoda ledamöter erfar att jag igår relaterade till att vi behövde titta lite extra på det här ärendet. Det är så att i betänkande TU 2015:4 finns en reservation, till vilken nu har yrkats bifall, och den har en annan innebörd än motionen som ju är grunden för betänkandet. Det gäller motion 2015:88. Den här reservationen som det nu yrkas bifall till lyder så här: "Att kyrkomötet uppdrar till kyrkostyrelsen att till kyrkomötet återkomma med ett förslag till ändring i kyrkoordningen, som innebär att det blir ett villkor för prästvigning att ha förklarat sig beredd att förrätta vigsel av par av samma kön." Det här känner ni igen.

Förslaget som det är formulerat innebär att det handlar om ett mycket precist uppdrag som avser utformningen av bestämmelser i kyrkoordningen om kyrkans vigningstjänst. När det gäller bestämmelser om kyrkans vigningstjänst är det en sådan fråga att det krävs ett yttrande från Läronämnden innan kyrkomötet går till beslut. Det framgår mycket klart i 11 kap. 17 § i kyrkoordningen. Nu visar det sig att vi har ingen rutin för att mellan kyrkomötets första session och det ögonblick när utskottsbetänkandena offentliggörs och fram till det att kyrkomötet möts i sin andra session för debatt och beslut granska betänkandena utifrån den här aspekten att nya förslag kan väckas som fordrar Läronämndens yttrande.

Ärkebiskopen och jag har talats vid om detta, och vi är överens om att vi måste skaffa oss en sådan rutin. Det handlar om kyrkoordningsjuridik men det handlar ju främst om teologi där Läronämnden har sin roll. Det gör att vi i kyrkomötets presidium gemensamt drar slutsatsen att kyrkomötet idag inte kan besluta i den här frågan. Vi kan inte pröva den här att-satsen som finns i reservationen och till vilken bifall har yrkats. Det är heller inte möjligt för oss att avvisa motion 2015:88, eftersom kyrkoordningen i en annan paragraf föreskriver att kyrkomötet har att behandla alla de ärenden som har lämnats in till kyrkomötet.

Då undrar ni, hur tänker vi oss det här. Vårt förslag och min slutsats som ordförande är att yrkandet om bifall till reservationen måste lyftas ut, att utskottets övriga yrkanden ska ställas under proposition i kyrkomötet. Där finns en komplikation eftersom här föreligger endast förslag till utskottets beslut om avslag på de tre punkterna. Ett sätt att hantera det kan vara att genomföra en omröstning där kyrkomötet har möjlighet att ta ställning till: Ja till utskottet, och alternativ 3: att

avstå från att delta i det beslutet. Det finns nämligen inget justerat yrkande som skulle innebära en nej-proposition i ett sådant läge. Det här är något som jag under mina år i kyrkomötets presidium aldrig har varit med om, och vi tycker att det är dyrköpta lärdomar, dock är det så här som vi ser på frågan. Innan jag nu frågar er om jag kan förfara så här, ska jag lämna ordet fritt.

ANNA EKSTRÖM:

Fru ordförande! Detta är förhoppningsvis ett väldigt sällsynt förfarande som vi är med om idag. Jag hade mycket väl kunnat tänka mig att dra tillbaka motion 2015:88 i detta ärende i detta skede, men det låter sig inte göras. Det blev inte ens en liten tummetott, även om vi som stickar vet att det där är ganska snabbt gjort.

Det är faktiskt så att vi inte kan behandla ett ärende som inte är berett, och det finns ingen anledning att driva igenom det, för ett sådant efterspel är det inte värt. Vi måste ändå tänka på hur framtiden ska se ut, när vi inte kan se att saker kan beredas mellan session 1 och 2. Det är ytterst allvarligt, för varför ska vi då träffas i utskotten. Tänk så mycket tid som läggs ned som sedan inte kan beredas. Det är som ordföranden säger, en väldigt viktig demokratifråga att det kommer fram en strategi eller rutin. Jag ber Läronämnden och presidiet att låta detta bli ett rejält undantag, för vi inser att det här är inte fint, det är inte vackert. Ni kan ju tänka er att det nästa år, om vi inshallah möts då, kanske kommer en liknande motion på bordet och då skulle jag be om att den inte blir snabbbehandlad utan att vi då får behandla den och att det då finns tid för alla yttranden och att det sker enligt vad vi nu har lärt oss.

WANJA LUNDBY WEDIN:

Fru ordförande! Jag talar för den socialdemokratiska gruppen och jag vill instämma helt i vad som tidigare har sagt. Det här är väldigt olyckligt. Det här är en stor fråga, det är en fråga som väcker mycket känslor men också en fråga vi ska ta på största allvar. Jag delar uppfattningen att man inte kan hasta fram beslut. Det är helt fel av oss att göra det. Samtidigt visar det sig att det finns ett intresse i de här frågorna. Om vi tittar på betänkandet finns det tre stycken förslag till beslut. Det första förslaget till beslut rör en motion som jag själv har undertecknat. Den avslås här, men den avslås på formella grunder för att vi uttryckt oss fel. Vi sa att "kyrkostyrelsen skulle utfärda bestämmelser". Det betyder på kyrkiska att man ska skriva något i kyrkoordningen, och det var inte vår avsikt, och därför kunde den inte ens behandlas. Sedan har vi den här motionen där i praktiken bara en att-sats behandlas och den andra finns inte möjlighet att ställa under proposition med ett ja och ett nej. Jag tycker att det är djupt olyckligt och jag delar uppfattningen att den här frågan, hur vi än formulerar oss, kommer vi att komma tillbaka med motioner vid nästa kyrkomöte men att vi då har en möjlighet till en ordentlig och seriös behandling av motionerna.

ORDFÖRANDE KARIN PERERS:

Ingen ytterligare talare är anmäld. Då kan jag som kyrkomötets ordförande, men också efter samrådet med ärkebiskopen som ju är Läronämndens ordförande, utlova att vi kommer att ta ett ansvar för en läronämndsberedning av utskottsbetänkandena mellan session 1 och session 2.

Jag vill också som kyrkomötets ordförande säga att vi kommer tillsammans med kyrkomötets kansli att göra vårt allra bästa också för att finnas med kyrkomötets kanslis kompetens som bollplank för motionärer så att yrkandena i motionerna är av den art att de alldeles utan bekymmer kan harmoniera med den kyrkoordning som nu

gäller. Sedan är det ju en annan fråga om man vill ändra den kyrkoordningen. Ni förstår med vilket stort allvar vi möter den här frågan.

Ingen ytterligare begär ordet och utan att återupprepa allt frågar jag nu kyrkomötet om jag kan förfara som jag har beskrivit. Svaret är ja.

Det betyder, när ni nu tittar i den lista över beslutsärenden vi har, att TU 2015:4 inte kommer att ställas under proposition.

§ 199 Fyllnadsval till Organisationsutskottet

LEIF NILSSON:

Fru ordförande! Valberedningen har jobbat fram fyllnadsval till Organisationsutskottet och föreslår: Louise Callenberg ersätter Torgny Larsson som ordförande, Cecilia Clausen ersätter Louise Callenberg som ledamot och Torgny Larsson ersätter Cecilia Clausen som ersättare med följande ersättningsordning: Roberth Krantz, Roger Sjöberg, Torgny Larsson och Britt Sandström.

ORDFÖRANDE KARIN PERERS:

Tack för presenterat förslag! Som bakgrund vill jag nämna att Organisationsutskottets ordförande Torgny Larsson har inkommit med en avsägelse, inte från kyrkomötet men från rollen som ordförande i det här utskottet, därav detta ärende.

§ 200 Ändringar i kyrkoordningen m.m.

JERRY ADBO:

Herr ordförande! Jag har ett yrkande som lyder, "att med anledning av min m.fl. reservation att ingen ändring i kyrkoordningens 42 kap. 7 § genomförs till förmån för att nuvarande lydelse fortsatt ska vara gällande". Nuvarande lydelse: "Någon avgift för dop får inte tas ut från enskilda personer. Inte heller får någon avgift tas ut för konfirmation när konfirmanden tillhör Svenska kyrkan." Föreslagen ny lydelse: "Inte heller får någon avgift tas ut för konfirmation för sådana kostnader som täcks av den konfirmationsersättning som avses i 9 och 12 §§ när konfirmanden tillhör Svenska kyrkan." Jag menar alltså att nuvarande lydelse är glasklar i denna fråga, att ingen avgift får tas ut för konfirmation. Istället öppnas i det här förslaget att det skulle kunna få tas ut för sådan del som inte täcks av konfirmationsersättningen.

Jag yrkar bifall till mitt yrkande och i övrigt tillstyrker jag utskottets förslag i de övriga delarna.

ANDERS ROOS:

Herr ordförande! Jag talar för utskottet och tar först det förslag som Jerry hade. Hela den här ändringen är ett återförande av bestämmelser såsom de var tidigare innan diverse utredningar. Det är alltså en rättelse och inte något nytt förslag. Om det är så att man vill ha en ändring i sakförhållandet måste man återkomma med en motion i ärendet och den ska beredas i sedvanlig ordning. Det ska också noteras att kyrkomötet igår avslog ett ärende som innebar i sak detsamma som Jerry nu försöker smyga in. I den här delen yrkar jag bifall till utskottets förslag om att införa den förändringen.

Jag har äran att vara ordförande i kyrkomötets bästa utskott, det trevligaste utskottet. Jag har ett fantastiskt sekretariat till hjälp. Det är säkert det bästa som kan uppbringas. Detta till trots kan det bli lite fel. Det betänkande som skickades ut först

fick lite fel i texten när det gällde 57 kap. i kyrkoordningen. Det har alltid handlat om församlingsinstruktionerna och inte om biskopar. Det har inte skett någon ändring i det som stod där tidigare. Den rätta versionen finns på webben, och det är den som vi förelägger för beslut i utskottet. I övrigt är det här betänkandet rättelser som vi måste göra i kyrkoordningen, förtydliganden, förklaringar och inga konstigheter egentligen. Det handlar om arbetsordning för kyrkomötet och då är det något med motioner som ska inlämnas inom en viss tid. Den tidigare bestämmelsen gällde när vi hade andra sammanträdesperioder. När det gäller arvoden har vi försökt definiera ledamot. Det var ett allmänt begrepp, men nu har vi preciserat vad som är ledamöter och det är de som det är frågan om. Detsamma gäller i ersättningsstadgan. Mycket mer är det inte att prata om, utan det är bara att yrka bifall till utskottets hemställan så har vi gjort pinan kort – och det blir en hel minut över.

JERRY ADBO (REPLIK):

Jag håller med dig, Anders, om att det är ett väldigt trevligt utskott och vi är ett väldigt ansvarstagande utskott för Svenska kyrkans struktur och ordning. Den här diskussionen och debatten har vi ju haft tidigare. Visst är det väl så att jag på alla punkter försöker smyga in de här viktiga frågorna. Även om en motion avslogs igår på samma ämne så går det faktiskt att bifalla mitt förslag, för jag menar att det här innebär en förändring, en förskjutning i sak i och med att man öppnar upp jämfört med den nuvarande lydelsen för att kostnader skulle kunna täckas genom avgifter, och jag menar att det är inte bra. Alla ska kunna konfirmeras på samma och lika villkor. Det här är en jätteviktig fråga för mig. Varför ändrade man den här skrivelsen från första början även om det här är en rättelse och en tillbakagång till ursprunglig lydelse?

ANDERS ROOS (REPLIK):

Herr ordförande! Det är bara rävar som brukar smyga och de brukar smyga i mörker, så Jerry har väl sällat sig till det sällskapet när han nu försöker smyga in någonting. Det blev ett fel, och det är därför som det behöver rättas till. Det var alltså ingen medveten ändring den gången. Om ni vill ha ändring på det här, får ni återkomma i en motion och vi får bereda ärendet. Just nu är ditt förslag egentligen inte berett, för vi vet inte konsekvenserna av det.

JERRY ADBO (REPLIK):

Mina yrkanden är ju tidigare framlagda i utskottet när vi beredde ärendet, så till viss del är det faktiskt berett. Jag står fast vid mitt yrkande, men tackar för förklaringarna.

ANDERS ROOS (REPLIK):

Ja, texten är beredd men konsekvenserna av ett sådant beslut är definitivt inte berett för det här kommer att slå mycket hårt ekonomiskt mot vissa församlingar. Jag och utskottets majoritet kan inte ta ansvar för att vi likt rävar smyger in sådana här förändringar.

Beslut i ärendet återfinns i kyrkomötets protokoll, § 205.

§ 201 Samordning av begravningsverksamheten m.m.

ANDERS BRUNNSTEDT:

Herr ordförande! Jag talar som en av motionärerna bakom motion 2015:4 med titeln *Samverkan, rådgivning och tillsyn av begravningsverksamhet*. Jag yrkar på bifall till utskottets förslag.

Vi motionärer är glada att utskottet konstaterar att det finns behov av en tydligare struktur och ledning inom begravningsverksamheten och att samordning och planering måste komma till stånd. Att utskottet uttalar att det är angeläget att det inom Svenska kyrkan ska finnas ett övergripande ansvar i dessa frågor och att oklarheterna vad gäller tillsyns- och samordningsfrågorna ska klargöras är också glädjande. Därmed känner vi motionärer att vi fått ett konstruktivt bemötande av utskottet och tackar för det.

ANDERS ÅKERLUND:

Herr ordförande! Bifall till utskottets hemställan.

Svenska kyrkan har glädjen att få vara ansvarig för begravningsverksamheten på de flesta platserna i vårt land, en uppgift som vi sköter väl. Vi kan dock bli ännu bättre, och det gäller också behovet av en samordning på en inomkyrklig nivå på ett tydligare sätt. Jag har varit kyrkoherde på många platser och är numera kyrkorådets ordförande där jag nu bor, och inser också att det är lite otydligt i de här frågorna. Det får konsekvenser i några saker: Man kanske behöver ett ännu tydligare grepp om miljöfrågorna rakt igenom också utifrån ett teologiskt och värdegrundsperspektiv. Vi har även en konflikt som har uppstått när vi får otydliga budskap från olika håll. Jag antar att många har varit med i upprörande möten om vilka delar av gravar som ska klippas o. dyl., utträden ur Svenska kyrkan t.o.m. som straff för att den här frågan har kommit upp, som man tycker är konstig och onödig. Vi behöver en entydighet i sådana här frågor, och jag tänker också på beredskap för begravning av avlidna inom mosaisk och muslimsk tradition. Särskilt den senare gruppen, som nu kommer till Sverige i stor utsträckning, behöver också tillgodoses därför att alla kommer att dö och en hel del kommer att vara kvar i vårt land. Då måste vi ha beredskap för att snabbt kunna begrava den gruppen avlidna människor eftersom det ska göras inom kort tid och då hinner man inte sammanträda. Det är inte rimligt att man ska åka lång väg och t.o.m. flytta för att vara nära sina gravar, vilket har skett i en del fall. Det allmänna ska verka för att alla människor ska kunna uppnå delaktighet och jämlikhet i samhället, och det gäller alla medborgare. Jag var ovetande om en pågående utredning och också de som jag samrått med inför den här motionen visst inte heller om den.

Vid läsning av sammanfattningen ser vi att utskottet delar motionärernas analys och förslag till åtgärder och så nära bifall kan man knappast vara. Jag är mycket nöjd med den här skrivningen och ser förväntansfullt mot framtiden.

CLAES BLOCK:

Herr ordförande! Det är inte mycket att säga utan det är väl så att man nästan skulle kunna säga att min motion är besvarad. [---].

När det gäller krematorierna kallade jag 2011 till ett möte i Skåne för vi skulle diskutera det här och man är bekymrad. Det är för de mindre pastoraten en oerhört stor kostnad till investering om man ska satsa på krematorier. Jag tror att det är viktigt att man belyser det över hela landet för att kunna se hur det ser ut så att vi har en beredskap. Nu hoppas vi väl inte att någonting händer, men skulle något hända att det blir någon epidemi eller liknande har vi stora bekymmer, i alla fall i Skåne.

ANETTE NORDGREN:

Herr ordförande! Jag yrkar bifall till utskottets förslag men vill dessutom uppmana kyrkostyrelsen utifrån utredningen om samordning att den vid den fortsatta beredningen tar i beaktande den situation som många medlemmar i Svenska kyrkan i utlandet har hamnat i. Deras medlemskap raderades ur registret när de flyttade utomlands, alltså Svenska kyrkans medlemsregister. Det finns många utlandssvenskar som inte vet om att de inte längre är medlemmar i samfundet. Vi i utlandsförsamlingen anser att det bör belysas i kyrkostyrelsens fortsatta beredning.

CONNY TYRBERG:

Herr ordförande! Jag är utskottets man i den här frågan. Det är ju så väl att alla som hittills har pratat har ju tillstyrkt utskottets förslag, så jag tror att jag nöjer mig med att konstatera det.

Beslut i ärendet återfinns i kyrkomötets protokoll, § 206.

§ 203 Konsekvenserna av kyrkomötets beslut

OLA ISACSSON:

Herr ordförande! Vilka följder får kyrkomötets beslut för hur vi ser på t.ex. de stora sammanhangen, hur kyrkosyn utvecklas, hur synen på medlemmen utvecklas och synen på dopet utvecklas.

Ett exempel. För ungefär 20 år sedan fattade Svenska kyrkan det avgörande beslutet att även vår kyrka skulle hållas samman av att bli döpt och att bli medlem av kyrkan, Svenska kyrkan i detta fall. Tidigare hade detta varit två storheter som inte hängde ihop. Dopot och dopets gåvor betraktades som en storhet, att vara medlem i Svenska kyrkan som något annat. Blev det som vi önskade att Guds gåvor i dopet och att höra till en kyrka hör samman? Eller blev det snarare på det sättet i vår medlemskommunikation att det som vi framför allt säger om dopet är att vi blir medlemmar i Svenska kyrkan och väldigt lite om vad som är Guds gåvor i dopet?

Ett annat exempel. För några år sedan fattade vi beslut om barnkonsekvensanalys. Kan vi se en utveckling där barns perspektiv och konsekvenser för barn vägs in i våra prioriteringar och vägval på ett alltmer naturligt sätt? Eller har barnkonsekvensanalys mest blivit en kryssruta i sammanträdeshandlingarna: Barnkonsekvensanalys har genomförts.

Ofta finns det en överdriven tro på att förändrade bestämmelser, detaljjusteringar och bestämmelser, kan ändra på en icke önskvärd utveckling. Den här motionen 2015:98 har en annan väg, nämligen försök förstå hur våra beslut påverkar t.ex. synen på dopet, synen på kyrkan, synen på medlemmen. Nådde vi dit vi ville? Om inte, finns det andra vägar än nya regler, nya bestämmelser, nya riktlinjer, nya policyer, nya handlingsplaner, nya kyrkoordningsparagrafer?

Försök förstå vad som har hänt, försök förstå hur utvecklingen har blivit föreslår vi. Vi föreslår forskning på det som är våra stora och avgörande beslut, det som en väg för att sedan kunna se vad vi behöver förändra.

Jag yrkar bifall till reservationen i betänkande 2015:4.

JERRY ADBO:

Herr ordförande! Till att börja med vill jag yrka bifall till utskottets förslag till beslut. Det som efterfrågas i motion 2015:98 är att det ska bedrivas forskning på en rad olika områden för att undersöka konsekvenserna av våra beslut som fattas i kyrkan och

framför allt i kyrkomötet. Utskottet konstaterar i sitt betänkande att det bedrivs forskning på samtliga dessa områden, så huvudfokus här handlar precis som Ola är inne på: Vad leder detta till i utvecklingen av kyrkan? Det är intressant nog, tycker jag. Vad är egentligen syftet med denna forskning eller vad är målet, intentionen med forskningen? Vad som efterfrågas är ju HUR besluten påverkar områdena. Men VAD ska vi göra med detta när vi har konstaterat konsekvenserna eller vad det här har lett till? Vad ska ske med resultatet om vi så att säga beslutat fel? Ola säger också: Nådde vi egentligen dit vi ville med våra beslut? Ja, vad var det vi ville och vem var det som ville vad? Detta vad vi vill och vart vi vill med utvecklingen måste ju skifta över tid, för så fungerar det i en öppen och demokratisk folkkyrka, för sammansättningen här ser olika ut från tid till annan. Om vi då konstaterar att vi inte kom dit vi ville eller det här blev resultaten av de här fattade besluten, ska vi då riva upp besluten? Eller ska resultaten användas för att påverka beslutsfattarna i förväg så att nästa års kyrkomöte eller nästa mandatperiod då bör man besluta på det här sättet? Om så är fallet eller om det blir en konsekvens av den här motionen om den skulle gå igenom, då är ju det att sätta just den demokratiska processen ur spel. Vem är det som egentligen äger tolkningsföreträdet? Hur garanteras sedan också en opartiskhet och oberoende grundforskning? Svenska kyrkan bedriver redan idag en oberoende forskning vilket är väldigt gott. Utifrån det kan vi också stämma av mot de beslut som vi har fattat i kyrkomötet. Det handlar också om att vi, i enlighet med vad Svenska Kyrkans Unga och De Ungas Kyrkomöte menar, istället bör följa upp besluten så att de genomförs och på så sätt kan komma till verkan i vår kyrka. Det är också att för att förhindra att vi skulle fatta fel beslut – de enda besluten som egentligen kan fattas på ett felaktigt sätt är ju beslut som står i strid mot Svenska kyrkans bekännelse, tro och lära – där har vi ju t.ex. biskopar närvarande i utskottsberedningen. Vi har också en Läronämnd vi ska använda oss av, vilket vi också gör i samtliga frågor.

Ola, utveckla gärna det egentliga syftet med motionen och den här forskningen.

OLA ISACSSON (REPLIK):

Syftet är att det fanns en vision bakom de paragraffförändringar, de regeländringar som jag föreslog. Om man upptäcker att vi inte alls nådde till det som var visionen då finns det skäl att föreslå förändringar som gör att vi kan nå fram till det som var visionen. I den meningen menar jag att visionen har en betydligt längre livslängd än bara mandatperioder i ett kyrkomöte eller år för år i ett kyrkomöte. Vi får väldigt många motioner som handlar om detaljförändringar där vi försöker komma åt det som var visionen. Detta är en motion som säger att detaljförändringar kanske inte är den väg som är den goda vägen.

JERRY ADBO (REPLIK):

Jag håller fullständigt med om att en vision är mycket långtgående. Den kan ju begränsas men det finns också utopier osv. som är omöjliga att nå fram till vilket ju är syftet. Men om vi nu inte når den vision som vi har sett någorlunda kortsiktigt eller under en tid som är överblickbar, då kan man ju skriva fram motioner och lägga förslag och i de olika beredningarna i utskotten försöka påverka genom debatt också i plenum, ute i församlingarna osv. Jag förstår inte varför vi ska initiera en särskild forskning för detta, när vi redan idag kan mäta genom vår forskning som bedrivs i kyrkan men också mäta genom uppföljning: Har vi uppnått det vi ville?

OLA ISACSSON (REPLIK):

Jag betvivlar att man kan mäta sådana saker som: Hur påverkades vår dopsyn och vår dopkommunikation på lång sikt genom de beslut som fattades om dop och kyrkotillhörighet? Jag betvivlar att man kan mäta hur kyrkosyner påverkades genom de beslut som vi fattade kring relationsförändringen. Det är ett betydligt längre perspektiv, ett perspektiv som handlar mycket mera om visionen än att bara följa upp och justera som vi är ute efter i vår motion.

JERRY ADBO (REPLIK):

Återigen, då hamnar vi ju där. Oj, vi har fattat fel beslut. Vad ska vi göra? Vi lär ju inte ha fattat ett beslut som står i strid med vår lära t.ex. och om så skulle vara fallet har vi förstås begått stora misstag.

Är det tänkt att vi ska riva upp beslut? Jag återkommer till det, för jag kan inte se annat syfte än att någon genom forskning ska påvisa ett felaktigt fattat beslut. Det är ju inte säkert heller att den här forskningen är alldeles neutral. Forskning brukar många gånger ha ett givet syfte och ett mål och dessutom ha en hypotes som man ska försöka motbevisa. Man ska ju inte kunna bevisa den. Vem har då satt upp den hypotesen? Vad är syftet? Vad vill man komma åt? Utskottet menar att det här kan äventyra beslutsfattandet i kyrkan och därmed yrkar jag bifall till utskottet.

Beslut i ärendet återfinns i kyrkomötets protokoll, § 208.

§ 204 Meddelanden

ORDFÖRANDE KARIN PERERS:

Det är vår avslutningsdag och efter det att kyrkomötet har avslutat sitt plenum, sin session här, är vi alla välkomna att delta i en mäsas i domkyrkan. Med anledning av det finns det en bevakad garderob här i huset hos Uppsala Konsert & Kongress, där vi kan lämna våra väskor. Den här garderoben kommer att hålla öppet till klockan 17 och då ska det finnas utrymme att i god tid vara tillbaka efter mässan. Det kan vara praktiskt med tanke på att järnvägsstation och bussar ligger så nära här.

Och så har vi det klassiska – tänk på att tömma era bänkar och fack och att ta med den information som ni önskar ha med er. Det som lämnas kvar kommer att återbrukas och bli nya kyrkomöteshandlingar nästa år.

§ 210 Avtackningar

ORDFÖRANDE KARIN PERERS:

Nu är vi framme vid att avsluta kyrkomötet. Ett sådant program har också några olika beståndsdelar.

Kyrkomötet betyder ibland tillfälle att säga tack – och på återseende i andra sammanhang. Nu vill jag be biskopen i Karlstad, Esbjörn Hagberg, att stiga fram. Välkommen! Vi har biskopen här i strålkastarljuset. Ser ni honom bra?

Esbjörn, du har varit biskop i Karlstads stift sedan 2002, och innan kyrkomötet återsamlas i september 2016 har du lagt ned din stav. Det betyder att det här är det sista kyrkomötet som du i den här rollen tjänstgör i. Det finns ju möjlighet för alla som är engagerade att också ansluta sig och kandidera till ledamotskap.

”I försoningens tjänst” är ditt valspråk, och vi som länge har samarbetat med dig här i kyrkomötet kan säga att vi verkligen uppfattar att den viljan till försoning har gällt även ditt arbete här. Med kunskap och hängivenhet har du verkat, engagerat

med stark förankring i kyrkans lokala verksamhet med tydliga ställningstaganden och med en mycket tydlig vilja och förmåga att föra dialog – så har vi verkligen uppfattat dig.

Själavård och religionspsykologi är några av de ämnen som bär dig allt sedan unga år i studier och från arbete som både lärare och rektor för Johannelunds teologiska högskola och sedan i din tjänst som biskop. Vi är många som har noterat att det här har inte endast varit ett teoretiskt arbete för dig utan det här har du fört ut i din präst- och biskopsgärning och du har översatt det till det som är människors vardagliga sammanhang och villkor. Den här boken ”Själavård vid köksbordet” är det många som har iakttagit och vi vet att du i stiftet har drivit en uppskattad och intressant mötesserie som har handlat om att livet är värt att leva.

Som biskop verkar du ju förstås både i ditt stift, i kyrkan på nationell nivå och i den världsvida kyrkan. På något vis förknippar vi dig nog ändå alldeles särskilt med internationella relationer och alldeles särskilt där med dialogen med de ortodoxa och österländska kyrkorna, den serbiska kyrkan, den koptisk-ortodoxa kyrkan och den syrisk-ortodoxa kyrkan. Det här är relationer som har fört dig rakt in i världens oroshärdar där religionsdialog och förstås också ekumenik spelar stor roll. Det är tryggt att veta att du står med ditt motto om försoning, och vi är övertygade om att du positivt och värdefullt bidrar i de här dialogerna. Även stiftets engagemang sträcker sig ju ut i världen. Jag noterade någonstans i en lista både Tanzania och Norge, så klokt och bra där, grannbygden ifrån Värmlands och Dalslands sida.

I utredningssammanhangen i Sverige har du varit ordförande i tystnadspliktsutredningen. Det finns väldigt mycket att säga, Vi har från kyrkomötets sida satt så stort värde på din medverkan här – närvaro, engagemang, lite lågmäldhet, tydlighet och så detta dialogskapande.

Nu önskar vi, och jag talar nu å hela kyrkomötets vägnar, att lyckliga och rika år ska ligga framför dig och att du ska fortsätta att verka i den kyrka som du älskar och att du också ska få tid för det där lite extra som kanske ändå inte har funnits under de här många och intensiva åren som biskop. Stort och varmt tack från oss alla! Här kommer blommor.

BISKOP ESBJÖRN HAGBERG:

Tack så mycket för många vänliga ord och för vänligheten att applådera. Vad jag framför allt tar med mig härifrån, som en minnesbild från de fjorton kyrkomöten som jag har haft förmånen att få vara med i, är förstås ert engagemang. Här möts många kyrkliga traditioner, här möts många människor med mycket rik erfarenhet. Här möts ett lokalt engagemang med ett nationellt engagemang. Tack för det engagemanget som har smittat och burit också i andra uppgifter. Varmt tack!

ORDFÖRANDE KARIN PERERS:

Nu välkomnar jag Torgny Larsson. Välkommen fram! Torgny blev lite överraskad. Han är ju en nestor och i sanning ålderspresident i kyrkomötet, så han har varit med om mycket, och mycket som har varit djärvare än detta.

Torgny, nu vill vi från hela kyrkomötet och från våra hjärtan varmt tacka dig för din roll som ordförande i kyrkomötets tunga Organisationsutskott. Du kommer att fortsätta som ledamot, som en ledamot i denna blommande mångfald av kyrkomötesdelegater från hela vårt land, men just idag sätter du punkt i den här rollen. Din roll, Torgny, är en kyrkomötesgärning som sträcker sig längre än någon annans av oss som nu verkar. Det är en berättelse om en lång väg av varmt engagemang präglad

av noggrannhet och pålitlighet, plikttrogenhet och kärlek. Du hade en central roll i de utredningar och processer som banade väg för den mycket harmoniska relationsändringen mellan kyrka och stat. Du har sedan här i kyrkomötet, som utskottsordförande under minst tio år, bidragit med trygghet i organisationskunskap men också förstås det som alltid hör hemma i organisation i en kyrka anknytningen till vår kristna tro. Du har en kombination som jag tror är svårslagen: Du är präst och kyrkoherde, du är kyrkomötesledamot och du har varit riksdagsledamot – och jag tror att du också har varit kommunfullmäktiges ordförande. Inte just det, det återstår! Det är bra att ha något att se fram emot.

När jag frågade lite om Torgny sa en ledamot: ”Han är en riktig gråsosse.” Och menade en gedigen människa förankrad i folkrörelse och folkkyrka, och tillade: ”Och grått är ju ingen färg. Grått är en förening av regnbågens alla färger, och därför är Torgny älskad av människor i alla nomineringsgrupper.” Det du, Torgny!

Ledamöter som är nya i kyrkomötet minns dig i din roll som ålderspresident och med tacksamhet och glädje den intressanta exposé som du gav av kyrkomötets historia och därmed av det som är kyrkohistorien om den öppna demokratiska folkkyrkan.

Nu räknar vi med att se dig som en ännu friare och talangfull kyrkomötesledamot i kyrkomötets debatter framöver, men just nu vill vi tacka för din roll som Organisationsutskottets ordförande och önska god hälsa och lyckliga år!

§ 211 Kyrkomötet avslutas

ORDFÖRANDE KARIN PERERS:

Vi är nu framme vid kyrkomötets avslutning. Fyra intensiva dagar nalkas sin avslutning och det är tid att säga tack. Tack till var och en av er ledamöter, tack till varje biskop, tack för så stark närvaro, så varmt engagemang och så mycket god vilja.

Många av er har under de här dagarna sagt att det är ett gott klimat i kyrkomötet. Det önskar vi i presidiet att det verkligen ska vara. Det ska vara värdighet med respekt för varje annan deltagares kunskap, tankar och integritet. Att det ska vara vänlighet, där vi över de här gränserna som nomineringsgrupper och stift och kanske annat stakar ut, att vi ser att vi alla är delar av samma helhet och att vi bär det otroligt fina förtroendet att vara Svenska kyrkans högsta beslutande organ.

Barnen är kyrkans framtid, har sagts flera gånger i debatten, och jag vill tillägga: Barnen är också kyrkans nu. Fantastiskt roligt att barnen kan komma även till kyrkomötet, och att ni några unga ledamöter får det att fungera så väl med att vara här i plenisalen som tjänstgörande ledamot och med så fina bebisar.

Inspirerande och roligt också att flera församlingar och stift valde att sända tonåringar till oss. Tonåringar som har suttit på läktaren och lyhört lyssnat, tonåringar som har funnits ute i mötesplatserna i huset och som till oss för en uppfordrande förväntan om ungas delaktighet som en självklarhet i hela kyrkan. Ett litet observandum för oss för nästa år är väl hur vi lite mera formellt ska föra in barnkonsekvensanalysen i kyrkomötets arbete. Det lovar jag att vi i presidiet ska grunna på.

Vi ska förstås utvärdera det här kyrkomötet och ta er till hjälp. Vi ska lära och vi ska ta steg vidare. Jag tolkar ändå att det har funnits ett varmt bifall till den här tanken att utskottens ämnesdebatter har startat vid tydligt angivna klockslag. Det har skapat ett fokus som har skärpt oss lite extra.

Jag vill förstås tacka alla er vars arbetsinsatser skapar förutsättningar för kyrkomötets verksamhet: Kyrkomötets sekreterare Anders Lindberg, kyrkomötets eget kansli under ledning av Birgitta Gunnarsson, och det är långt fler än dina

medarbetare. Det är ju också utöver mötesbyrå och människor här i vår kansliorganisation också utskottssekreterare som lånas in, det är en informationsavdelning som hela tiden är riktigt på hugget och det är många andra som medverkar i det som är kyrkomötets förutsättningar. Förmedla vårt varma tack till var och en av dem. Och så kanske lite applåder, eller hur. Från er ledamöter har vi också fångat ett stort och varmt tack till dem som sköter kyrkomötets ljud och ljus. Ett stort tack för den varma maten!

Vi är alla tillsammans, som någon beskrev det, som ett stort maskineri där varje del måste fungera och vara väloljad för att allt ska gå väl. Tack för allas medverkan! Tack för att det har fungerat så bra! Tack också till kyrkostyrelse och inte minst till de här trygga vännerna i presidiet!

Nu ska vi resa hem till, hoppas jag, trygga, trevliga och välkomnande boplatser, och vi gör det i en tid när ofattbart många människor är på resa. Tusentals människor är på flykt undan terror, förtryck och krig. Jag som också är engagerad i familjeskogsbruket minns den stora skogsbranden i västmanländska bygder. Den brann i fjol när vi möttes till kyrkomöte i september. Det tog tid innan lågorna slocknade. När det var som allra mest utmanande fick människor fly. Det var 1 200 personer som lämnade sina hem. De såg inget annat alternativ. De visste att de kanske kunde komma till sin by och till sin gård men de visste inte om husen skulle stå kvar. Då hände det att skogsbranden lockade fram det allra bästa hos människor: Generositet, gästfrihet, kraft att resolut hjälpas åt, och civilsamhället med föreningar och folkkyrka bidrog med organisation, struktur och ledarskap. När terrorns, förtryckets och krigens flyktingar inte ser något annat alternativ än att lämna sina byar, städer och hem, är det också för oss en möjlighet att ånyo släppa fram den här generositeten och förmågan.

Starka vittnesbörd inte minst här under kyrkomötets dagar bekräftar hur Svenska kyrkan både genom ideella och anställda medarbetare stiger fram och visar just den här resoluta kraften att hjälpas åt i mottagande av flyktingar och asylsökande. Låt oss nu tro att det här kraftfulla beslutet som vi alldeles nyss fattade att det närmaste året ställa 75 miljoner kronor som extra resurs för Svenska kyrkans medverkan i flyktingmottagande att det ska få avsedd verkan runt om i församlingarnas och pastoratens vardagsverklighet och förstås där kyrkan verkar ute i världen, på hemmaplan, mera nära flyktingarnas egna hemländer. Ty det är väl så att den som känner sig själv väl behöver inte vara rädd att blåsas omkull av någon annan. Hon och han har verkligen förutsättningar att inse att blott i det öppna finns en möjlighet.

Med Paris i våra hjärtan kom vi till kyrkomötet, och till Paris reser snart från hela jordens klimatförhandlare och politiska beslutsfattare för att samråda om och förhoppningsvis överenskomma om än starkare, än skarpare beslut som gäller frågor om själva livets överlevnad. Låt oss be för dem och låt oss utrusta dem med argument och låt oss även i det här sammanhanget se det uppenbara sambandet mellan det lokala och globala.

Nu önskar vi från presidiet till hela kyrkomötet det allra bästa och jag avslutar med en enda strof:

Må din väg gå dig till mötes
och må vinden vara din vän
och må solen värma din kind
och må regnet vattna själens jord
och tills vi möts igen
må Gud hålla,
hålla dig i sin hand (Sv. ps. 730)

FÖRSTE VICE ORDFÖRANDE LEVI BERGSTRÖM:

Bästa **Karin!**

K som i **Kunskap**. Vi märker att Karin inte bara kan det här med konst och kultur och skogsbruk och det hon dagligen sysslar med utan hon kan också det här med mötes- och klubbteknik. Vi har haft två förmiddagar med beslut, och det är klart att efter en timme, när det liknar ungefär Esaus släkttavla, blir man trött. När ni kommer hem kan ni läsa Esaus släkttavla, så förstår ni vad jag menar.

A som i **Ambitiös**. Du har en ambition att tillmötesgå så många som möjligt, så många viljor som möjligt, dock inte att du hänförs till att vara någon form av mähä, utan seriöst tar du tillvara allas synpunkter eller allas vilja att göra bra ifrån sig.

Du är en **Rutinerad** folkrörelsemänniska, vilket de flesta av oss uppskattar, som kan det här med demokratins grunder vilket är väldigt viktigt i ett sådant här stort sammanhang där man på begränsad tid ska fatta en hel del beslut.

Du är **Insatt** i det svenska språket, och jag tror att det inte bara är jag utan många av oss här som med viss avund lägger märke till hur snabbt du hittar ord. Du hittar nya formuleringar, du hittar ordsammansättningar som jag tror inte har sagts tidigare. Det är en förmåga som är dig förunnad, och en förmåga som de flesta av oss skulle vilja ha.

Det är en som är **Noggrann**, en noggrann nattmänniska. När ni har gått och lagt er, har Karin tagit hand om beslutsförslagen, och så har hon när klockan är ungefär halv ett på natten gjort en propositionsordning som hon följer och som vi har godkänt. Fantastiskt skarpt gjort!

Jag vill också säga N som i nyordning. Vi har tillsammans genomfört förslaget att ha ett enda anförande. Det är säkert någon av er som är besviken på det, men de allra flesta tycker att det är bra. Till sist – vi införde att du inte behöver tilltala hela världen när du ska prata. Vi har sparat in en hel del minuter på det att bara tilltala tjänstgörande ordförande.

Carina och jag säger ett hjärtligt stort tack till dig, Karin, för att vi får vara så delaktiga i de beslut som du egentligen ska fatta men också för att du är den du är. Tack, Karin!

ORDFÖRANDE KARIN PERERS:

Tack för denna otroliga vänlighet! Tack till var och en för så gott samarbete! Nu är 2015 års kyrkomöte avslutat.

Personregister

Personregister över biskopar, ledamöter och tjänstgörande ersättare i kyrkomötet med uppdrag beslutade av kyrkomötet.

Personregistret innehåller följande uppgifter: Namn, födelseår, stift, nomineringsgrupp, stolsnummer, uppdrag, ledighet, ersättare, inlämnade motioner samt debattinlägg.

Förkortningar:

Km	Kyrkomötet
Ks	Kyrkostyrelsen
AN	Svenska kyrkans ansvarsnämnd för biskopar
VN	Svenska kyrkans valprovsnämnd
ÖN	Svenska kyrkans överklagandenämnd
S	Socialdemokraterna
POSK	Partipolitiskt obundna i Svenska kyrkan
BA	Borgerligt alternativ
C	Centerpartiet
SD	Sverigedemokraterna
KR	Kristdemokrater i Svenska kyrkan
FK	Frimodig kyrka
MPSK	Miljöpartister i Svenska kyrkan
ÖKA	Öppen kyrka – en kyrka för alla
FiSK	Fria liberaler i Svenska kyrkan
ViSK	Vänstern i Svenska kyrkan
KSV	Kyrklig samverkan i Visby stift

A

Aasa, Maj-Lis , 1963, Utlandsförsamlingarna, 250	O ledamot
Debattinlägg: § 25 (Verksamhet och ekonomi för den nationella nivån 2016–2018), § 56 (ILO-konvention nr 169), § 135 (Sättet att välja biskop)	
Adbo, Jerry , 1978, Stockholms stift, S, 229	Kr ledamot
Debattinlägg: § 29 (Vissa frågor om kyrkliga handlingar, m.m.), § 33 (Medarbetarundersökning), § 200 (Ändringar i kyrkoordningen m.m.), § 203 (Konsekvenserna av kyrkomötets beslut)	
Ahl, Anders , 1975, Karlstads stift, SD, 178	Kl ersättare
Ersättare september och november för Runar Filper	
Debattinlägg: § 53 (Miljödag i Svenska kyrkans församlingar), § 56 (ILO-konvention nr 169), § 58 (Introduktion till kristendom och Svenska kyrkan på svenska och de större invandrarspråken), § 68 (Riktlinjer för församlingars arbete för och med utsatta EU-migranter), § 73 (Konvertiter)	
Alexius, Ann-Christin , 1971, Härnösands stift, C, 181	TU/Eu ersättare
Alingsjö Bäck, Gun , 1946, Västerås stift, POSK, 69	G ersättare

Personregister 2015	Alm, Inga , 1952, Uppsala stift, C, 9 Motion: 72 (Kyrkliga utbildningar), 73 (100 kyrkor med solceller på taken), 74 (Ökad återföring av ekonomiska resurser till församlingarna via prästlönetillgångarna) Debattinlägg: § 61 (Utbildning i kyrkohistoria och landsbygdsfrågor), § 145 (Solceller på kyrktak)	Eu ledamot
	Alsterlund, Jerker , 1962, Västerås stift, C, 79 Motion: 12 (Underlätta för unga att komma in på arbetsmarknaden)	G ersättare
	Andersson, Aina , 1941, Skara stift, S, 40 Debattinlägg: § 138 (Sammanläggningar av församlingar och pastorat)	Valberedningen, O ledamot
	Andersson, Björn , 1961, Göteborgs stift, S, 157 Motion: 32 (Arbetsgivaransvar i kyrkoordningen m.m.), 33 (Sanktionsavgift i domkapitlet)	Kr ledamot
	Andersson, Christina , 1959, Härnösands stift, S, 184	Kr ledamot
	Andersson, Johanna , 1962, Göteborgs stift, POSK, 161 Motion: 90 (Kairos Palestina-dokumentets status och resurstilldelning), 91 (Ta bort dokumentet <i>Christmas Alert 2014</i> från Svenska kyrkans hemsida), 92 (Ökad kunskap om kristna i Mellanöstern), 106 (Kartläggning och utvärdering av Svenska kyrkan och islamismen) Debattinlägg: § 29 (Vissa frågor om kyrkliga handlingar, m.m.), § 33 (Medarbetarundersökning), § 152 (Behandling av olika former av dokument), § 154 (Publicering av dokument på Svenska kyrkans hemsida), § 157 (Kartläggning av religionsdialog inom Svenska kyrkan)	TU ersättare
	Andersson, Margareta , 1948, Växjö stift, C, 87 Motion: 69 (Rekryteringsstöd till församlingar och pastorat), 70 (Utvärdera sammanläggningar av församlingar och pastorat) Debattinlägg: § 37 (Rekryteringsstöd till församlingar och pastorat), § 138 (Sammanläggningar av församlingar och pastorat)	Ks ersättare, Valberedningen, EE ersättare
	Andersson-Carlsson, Kerstin , 1940, Karlstads stift, BA, 176	EE ersättare
	Andrén, Hans-Olof , 1947, Göteborgs stift, POSK, 139 Motion: 40 (Liturgistipendium), 46 (Församlingsrådets uppgifter) Debattinlägg: § 26 (Följder av riksdagens beslut om upphörande av folkbokföring på församling), § 29 (Vissa frågor om kyrkliga handlingar, m.m.), § 133 (Begravningsverksamheten i Göteborg)	TU ledamot
	Annér, Evy , 1947, Växjö stift, S, 101 Ersättare september för Lissandra Rickemark	Kl ersättare

Aro, Stefan , 1975, Luleå stift, FK, 204 Motion: 104 (Minoritetsspråken och det lokala ansvaret) Debattinlägg: § 33 (Medarbetarundersökning), § 59 (Kyrkan och idrotten), § 71 (Minoritetsspråken och det lokala ansvaret)	O ersättare	Personregister 2015
Arvidsson, Torbjörn , 1950, Luleå stift, KR, 195 Motion: 8 (Att lägga till faddrar efter dopet) Debattinlägg: § 53 (Miljödag i Svenska kyrkans församlingar)	KI ledamot	
Aune, Bella , 1971, Växjö stift, C, 91 Debattinlägg: § 161 (Stiften)	O ledamot	
Axner Ims, Marta , 1977, Uppsala stift, S, 1 Motion: 20 (Säkerställ att ingen diskriminering sker i samband med kyrkliga handlingar)	Ks ledamot	
B		
Backe, Kristina , 1944, Lunds stift, C, 114 Debattinlägg: § 138 (Sammanläggningar av församlingar och pastorat), § 141 (Öppna eller låsta kyrkor)	G ledamot	
Bengtsson, Gunilla , 1944, Lunds stift, S, 129 Ledig september och november, ersatt av Gunilla Jannerstig	G/Eu ersättare	
Bengtsson, Gustaf , 1981, Strängnäs stift, POSK, 63 Ledig september och november, ersatt av Birgitta Wrede	O ledamot	
Bengtsson, Maja , 1977, Göteborgs stift, FK, 165 Ersättare november för Fredrik Sidenvall		
Berglin, Linn , 1974, Härnösands stift, S, 179 Ledig september och november, ersatt av Sven Erik Bodén	EE ledamot	
Bergström, Levi , 1947, Luleå stift, S, 190 Debattinlägg: § 132 (Meddelanden), § 164 (Meddelanden), § 211 (Kyrkomötet avslutas)	Km 1 v ordf	
Bergström, Manilla , 1973, Göteborgs stift, POSK, 167	Kr ersättare	
Berntson, Cecilia , 1981, Göteborgs stift, S, 150 Ledig september och november, ersatt av Anita Engström	B ersättare	
Bernövall, Peter , 1946, Västerås stift, POSK, 73 Debattinlägg: § 139 (Ökad återföring av ekonomiska resurser till församlingarna via prästlönetillgångarna)	EE ledamot, v ordf	
Bertius, Ragnhild , 1941, Linköpings stift, POSK, 25 Motion: 84 (Låsta eller öppna kyrkor)	EE ledamot	
Björk, Christer , 1946, Strängnäs stift, BA, 61 Debattinlägg: § 24 (Årsredovisning för Svenska kyrkans nationella nivå 2014)	B ledamot, VN ersättare	
Björkman, Helena , 1965, Göteborgs stift, MPSK, 155 Ledig september och november, ersatt av Satu Rekola	TU ersättare	

Personregister 2015	Björkman, Jan , 1964, Lunds stift, MPSK, 134 Motion: 41 (Kyrkogårdar som mötesplatser)	EE ersättare
	Björn, Roland , 1944, Växjö stift, POSK, 99 Ersättare november för Mattias Rosenquist	
	Björndahl, Claes , 1967, Skara stift, ÖKA, 44 Ledig november, ingen ersättare Debattinlägg: § 15 (Fastställande av debattregler)	TU ersättare
	Blix, Johan , 1946, Stockholms stift, ingen grupp, 233 Ersättare september och november för Marie-Helena Fjällås	EE ersättare
	Block, Claes , 1945, Lunds stift, S, 103 Motion: 7 (Samordning av krematorieverksamheten i Svenska kyrkan) Debattinlägg: § 131 (Kontrakten), § 134 (Antalet ledamöter i kyrkofullmäktige), § 201 (Samordning av begravningsverksamheten m.m.)	O ledamot
	Blom, Gunilla , 1962, Luleå stift, C, 201	Kr ledamot
	Blomqvist, Christina , 1945, Linköpings stift, BA, 34	Kr ersättare
	Bodén, Sven Erik , 1947, Härnösands stift, S, 179 Ersättare september och november för Linn Berglin	EE ersättare
	Bonde, Claes-Johan , 1967, Stockholms stift, BA, 234	Kr ersättare
	Bonnier, Åke , 1957, biskop i Skara stift Motion: 85 (Översyn av sättet att välja biskop) Debattinlägg: § 45 (Gör upp med rasism och antisemitism i vår kyrka), § 62 (Nya vägar att vara kyrka), § 156 (Förändringen av Svenska teologiska institutets ramprogram)	Kr
	Borg, Annika , 1965, Stockholms stift, POSK, 212 Ersättare september och november för Olle Carlsson Motion: 105 (Förändringen av Svenska teologiska institutets ramprogram), 106 (Kartläggning och utvärdering av Svenska kyrkan och islamismen) Debattinlägg: § 156 (Förändringen av Svenska teologiska institutets ramprogram), § 157 (Kartläggning av religionsdialog inom Svenska kyrkan)	Eu ersättare
	Borgström, Ingrid , 1939, Härnösands stift, BA, 187	TU ersättare, ÖN ersättare
	Borgström, Margit , 1948, Uppsala stift, KR, 17 Debattinlägg: § 29 (Vissa frågor om kyrkliga handlingar, m.m.), § 156 (Förändringen av Svenska teologiska institutets ramprogram)	Eu ersättare
	Bornecrantz Dias, Berit , 1957, Göteborgs stift, ViSK, 159 Motion: 24 (Avgiftsbefrielse för kyrkotillhöriga), 25 (Tillgänglighet för personer med funktionsnedsättningar – ny lagstiftning), 76 (Kyrkohandbok på nätet) Debattinlägg: § 130 (Direkta val), § 157 (Kartläggning av religionsdialog inom Svenska kyrkan)	Kr ledamot

Boström, Arnold , 1946, Stockholms stift, SD, 236 Ersättare september och november för Dan Kareliusson	EE ersättare	Personregister 2015
Brendt, Agneta , 1946, Uppsala stift, S, 14 Motion: 18 (Utveckla ett diakonalt samarbete i Europa), 71 (Ratificering av tilläggsprotokollet till ESK-konventionen) Debattinlägg: § 150 (Utveckla ett diakonalt samarbete i Europa)	Valberedningen, Eu ledamot	
Brinck, Cecilia , 1962, Stockholms stift, BA, 214	Ks ledamot	
Broman, Britta , 1943, Göteborgs stift, ÖKA, 164 Ersättare september och november för Hanna Unger Debattinlägg: § 57 (Tobacco Endgame – Rökfritt Sverige 2025)	TU ersättare	
Brunne, Eva , 1954, biskop i Stockholms stift Motion: 85 (Översyn av sättet att välja biskop) Debattinlägg: § 29 (Vissa frågor om kyrkliga handlingar, m.m.), § 35 (Domkapitlets handläggning av vissa tillsynsärenden), § 42 (Svenska kyrkans kristna identitet), § 135 (Sättet att välja biskop)	TU	
Brunnstedt, Anders , 1955, Västerås stift, POSK, 78 Motion: 4 (Samverkan, rådgivning och tillsyn av begravningsverksamhet), 60 (Underlag för utvärdering av församlingsråden), 84 (Låsta eller öppna kyrkor) Debattinlägg: § 141 (Öppna eller låsta kyrkor), § 146 (Förvaltning av prästlönetillgångarna), § 201 (Samordning av begravningsverksamheten m.m.)	EE ledamot	
Burell, Olle , 1975, Stockholms stift, S, 213 Motion: 18 (Utveckla ett diakonalt samarbete i Europa), 19 (Avgiftsfritt för barn på nationella konferenser), 20 (Säkerställ att ingen diskriminering sker i samband med kyrkliga handlingar), 21 (Ratificera ILO-konvention), 22 (Ökat stöd till församlingar för arbete med asylsökande), 23 (Tobacco Endgame – Rökfritt Sverige 2025), 57 (Avgiftsfri barn- och ungdomsverksamhet) Debattinlägg: § 15 (Fastställande av debattregler), § 29 (Vissa frågor om kyrkliga handlingar, m.m.), § 133 (Begravningsverksamheten i Göteborg)	Ks ledamot	
Burman, Sten-Arne , 1945, Luleå stift, S, 193	Kr ledamot	
C		
Callenberg, Louise , 1978, Stockholms stift, S, 241 Motion: 57 (Avgiftsfri barn- och ungdomsverksamhet) Debattinlägg: § 55 (Avgiftsfritt för barn och unga), § 133 (Begravningsverksamheten i Göteborg), § 162 (Några frågor om församlingsråd och strukturreformen)	O ledamot (september) O ledamot, ordf	
Carlenius, Margareta , 1959, Linköpings stift, S, 31 Debattinlägg: § 28 (Att lägga till faddrar efter dopet), § 158 (Särskilda insatser för utsatta kristna)	Ks ersättare, TU ersättare	

Personregister 2015	Carlsson, Anna-Lena , 1959, Göteborgs stift, C, 163	TU ersättare
	Carlsson, Bengt-Gunnar , 1943, Stockholms stift, MPSK, 226 Ledig september, ersatt av Lars Larsson, ledig november, ingen ersättare	Kr ersättare
	Carlsson, Irma , 1949, Linköpings stift, POSK, 32 Ledig november, ingen ersättare	O ersättare
	Carlsson, Olle , 1955, Stockholms stift, POSK, 212 Ledig september och november, ersatt av Annika Borg	Eu ersättare
	Christersson, Elsa , 1938, Lunds stift, MPSK, 117 Motion: 10 (Klimathotet och fortbildning), 11 (Svenska kyrkans förvaltning av skog), 41 (Kyrkogårdar som mötesplatser) Debattinlägg: § 60 (Kyrkogårdar som mötesplatser)	O ersättare
	Claeson, Jösta , 1954, Stockholms stift, S, 225 Ersättare november för Nanna Tranströmer	
	Clausen, Cecilia , 1983, Stockholms stift, S, 216	O ersättare (september) O ledamot
	Clausson, Sebastian , 1982, Skara stift, S, 36	TU/Kr ersättare
	D	
	Dahlberg, Cornelia , 1959, Linköpings stift, ingen grupp, 33 Motion: 14 (Chemtrails), 17 (Solceller på kyrktak) Debattinlägg: § 54 (Chemtrails), § 145 (Solceller på kyrktak)	
	Dalman, Johan , 1960, biskop i Strängnäs stift	O
	Danestig, Britt-Marie , 1940, Stockholms stift, ViSK, 231 Ersättare september för Emilia Lindstrand	TU ledamot
	Danung, Linda , 1989, Uppsala stift, ÖKA, 13 Ledig september och november, ersatt av Ingrid Skäremo	O ersättare
	E	
	Eckerdal, Per , 1951, biskop i Göteborgs stift Debattinlägg: § 39 (Svenska kyrkans arbete med bekännelsefrågor och sin evangelisk-lutherska identitet), § 133 (Begravningsverksamheten i Göteborg)	Ks ersättare för ärkebiskopen, TU
	Egardt, Peter , 1958, Västerås stift, S, 81 Ledig november, ersatt av Jan Sahlin	B ledamot
	Ek, Magnus , 1994, Linköpings stift, C, 29 Debattinlägg: § 57 (Tobacco Endgame – Rökfritt Sverige 2025), § 146 (Förvaltning av prästlönetillgångarna)	EE ledamot
	Ekström, Anna , 1982, Lunds stift, FiSK, 127 Motion: 42 (Utforma en ceremoni för välsignelse för den som fått ändrad könstillhörighet), 83 (Motsvarande adjunksår för diakoner), 86 (Forma ett akut stöd till insatser för flyktingar	TU ledamot, v ordf

och asylsökande 2016), 87 (Kvarstå som medlem vid flytt till serviceboende eller liknande), 88 (Ta bort samvetsklausulen för nyvigda präster), 93 (Stasi-infiltration av Svenska kyrkan), 95 (Svenska kyrkans roll och uppgifter i kris och krig), 96 (Riktlinjer för församlingars arbete för och med utsatta EU-migranter), 99 (Stiftsinstruktion)
Debattinlägg: § 26 (Följder av riksdagens beslut om upphörande av folkbokföring på församling), § 29 (Vissa frågor om kyrkliga handlingar, m.m.), § 48 (Utforma en ceremoni för välsignelse för den som fått ändrad könstillhörighet), § 68 (Riktlinjer för församlingars arbete för och med utsatta EU-migranter), § 166 (Vissa frågor om kyrkliga handlingar, m.m., beslut)

Eldebro, Gunilla, 1948, Stockholms stift, BA, 249 KI ledamot
Debattinlägg: § 56 (ILO-konvention nr 169), § 67 (Stasi-infiltration av Svenska kyrkan)

Elmberg, Sten, 1953, Strängnäs stift, C, 56 TU ledamot
Debattinlägg: § 42 (Svenska kyrkans kristna identitet), § 44 (Kyrkohandboksarbetet), § 51 (Svenska kyrkans roll och uppgifter i kris och krig)

Elmqvist, Helena, 1966, Växjö stift, SD, 96 TU ersättare
Debattinlägg: § 29 (Vissa frågor om kyrkliga handlingar, m.m.)

Emilsson, Aron, 1990, Göteborgs stift, SD, 160 G ersättare
Motion: 29 (Svenska kyrkans roll i Mellanösternkonflikten), 30 (Svenska kyrkans kristna identitet), 31 (Stöd till förföljda och utsatta kristna), 34 (Uppmärksammande av reformationsjubileet 2017), 35 (Medarbetarundersökning), 36 (Introduktion till kristendom och Svenska kyrkan på svenska och de större invandrarpråken), 37 (Natur- och kulturvård i Svenska kyrkans skogs- och markinnehav)
Debattinlägg: § 29 (Vissa frågor om kyrkliga handlingar, m.m.), § 33 (Medarbetarundersökning), § 42 (Svenska kyrkans kristna identitet), § 46 (Reformationsjubileet 2017), § 49 (Solidaritet med samtidens martyrer), § 56 (ILO-konvention nr 169), § 58 (Introduktion till kristendom och Svenska kyrkan på svenska och de större invandrarpråken)

Eneroth, Jesper, 1995, Växjö stift, S, 86 Eu ersättare
Debattinlägg: § 151 (Ratificering av tilläggsprotokollet till ESK-konventionen), § 158 (Särskilda insatser för utsatta kristna)

Engle, Kerstin, 1947, Lunds stift, S, 109
Ersättare november för Birger Wernersson

Engström, Anita, 1943, Göteborgs stift, S, 150 B ersättare
Ersättare september och november för Cecilia Berntson

Erdmann, Anki, 1960, Stockholms stift, ViSK, 217 Eu ledamot
Motion: 24 (Avgiftsbefrielse för kyrkotillhöriga), 25 (Tillgänglighet för personer med funktionsnedsättningar –

ny lagstiftning), 26 (Gör upp med rasism och antisemitism i vår kyrka), 71 (Ratificering av tilläggsprotokollet till ESK-konventionen), 76 (Kyrkohandbok på nätet)	
Erdtman, Catharina , 1968, Uppsala stift, S, 3 Ersättare september och november för Emma Svensson	TU ersättare
Ericson, Lars-Ivar , 1948, Lunds stift, C, 107 Motion: 1 (Miljödag i Svenska kyrkans församlingar), 2 (Kollektrekommendation vid fristående doggudstjänster), 68 (Policydokument kring kyrkans arbete med frågor om funktionshinder) Debattinlägg: § 43 (Kollektrekommendation vid fristående doggudstjänster), § 53 (Miljödag i Svenska kyrkans församlingar), § 61 (Utbildning i kyrkohistoria och landsbygdsfrågor), § 138 (Sammanläggningar av församlingar och pastorat), § 140 (Tillgänglighet i Svenska kyrkans lokaler), § 145 (Solceller på kyrktak), § 146 (Förvaltning av prästlönetillgångarna)	Ks ersättare, Eu ersättare
Eriksson, Agnetha , 1958, Luleå stift, S, 196 Ledig november, ersatt av Ove Stenlund	Kr ersättare
Eriksson, Britas Lennart , 1952, Västerås stift, S, 71 Motion: 38 (Kyrkan och idrotten) Debattinlägg: § 30 (Tidsbegränsat uppdrag som stiftsbiskop), § 37 (Rekryteringsstöd till församlingar och pastorat), § 59 (Kyrkan och idrotten)	TU ledamot, ordf
Eriksson, Gun , 1948, Uppsala stift, S, 6 Debattinlägg: § 142 (Svenska kyrkans hållbarhetsarbete)	EE ledamot
Eriksson, Stig , 1957, Luleå stift, C, 194 Debattinlägg: § 56 (ILO-konvention nr 169)	Kl ersättare
Eriksson, Tommy , 1953, Härnösands stift, S, 180 Motion: 38 (Kyrkan och idrotten) Debattinlägg: § 143 (Avgiftsbefrielse för kyrkotillhöriga)	Ks ersättare, EE ledamot
Eriksson, Louise , 1989, Lunds stift, SD, 125 Ledig september, ingen ersättare, därefter avsagt sig uppdraget som ledamot, ny ledamot Lars-Johan Hallgren	O ersättare
Erlandsson, Madelaine , 1947, Linköpings stift, BA, 26	Eu ledamot
Eskilandersson, Mikael , 1977, Lunds stift, SD, 136 Ledig november, ersatt av Fredrik Ottosen	Kr ersättare
Esplund, Sven , 1939, Stockholms stift, BA, 243 Motion: 78 (Stiftens framtida indelning och uppgifter) Debattinlägg: § 146 (Förvaltning av prästlönetillgångarna), § 161 (Stiften)	Kr ledamot, v ordf
Etander Rimborg, Carina , 1964, Göteborgs stift, POSK, 145 Motion: 85 (Översyn av sättet att välja biskop)	Km 2 v ordf

F

- Fast, Sven-Bernhard**, 1951, biskop i Visby stift
Motion: 85 (Översyn av sättet att välja biskop) O
- Filper, Runar**, 1964, Karlstads stift, SD, 178
Ledig september och november, ersatt av Anders Ahl Kl ersättare
- Fjällås, Marie-Helena**, 1985, Stockholms stift, ÖKA, 233
Ledig september och november, ersatt av Johan Blix EE ersättare
- Flock Andersson, Ingegerd**, 1945, Strängnäs stift, BA, 55
Ersättare september och november för Sven Kerst TU ersättare
- Flodström, Per-Olof**, 1984, Uppsala stift, ViSK, 20
Ersättare september och november för Helena Näslund B ledamot
- Fohlin, Peder**, 1953, Visby stift, KSV, 208
Motion: 56 (Förföljda kristna), 101 (Ämbetsbärare som avsäger sig präst- eller diakonämbetet) Kr ledamot
- Forsberg Svensson, Märta Brita**, 1950, Härnösands stift, C, 183
Ersättare september och november för Märta Stierna O/B ersättare
- Forsell, Karin**, 1948, Lunds stift, SD, 108 O ersättare
- Forssell, Anna**, 1958, Stockholms stift, S, 248 TU ledamot
- Fredborg, Suzanne**, 1953, Stockholms stift, BA, 224
Motion: 51 (Antalet ledamöter i kyrkofullmäktige)
Debattinlägg: § 134 (Antalet ledamöter i kyrkofullmäktige) Kr ledamot
- From Utterstedt, Ann-Christine**, 1972, Västerås stift, SD, 80 Kr ersättare

G

- Gabrielsson, Carl-Eric**, 1941, Skara stift, C, 42
Debattinlägg: § 25 (Verksamhet och ekonomi för den nationella nivån 2016–2018) B ledamot
- Glas, Katarina**, 1963, Luleå stift, POSK, 197
Debattinlägg: § 58 (Introduktion till kristendom och Svenska kyrkan på svenska och de större invandrarspråken) Kl ersättare
- Grahn, Niklas**, 1969, Karlstads stift, POSK, 172
Motion: 59 (Tidsbegränsat uppdrag som stiftsbiskop)
Debattinlägg: § 30 (Tidsbegränsat uppdrag som stiftsbiskop), § 61 (Utbildning i kyrkohistoria och landsbygdsfrågor) Kl ledamot
- Granquist, Styrbjörn**, 1943, Uppsala stift, POSK, 7
Ersättare september och november för Erik Sjöstrand Kl adjungerad
- Granström, Agneta**, 1955, Luleå stift, MPSK, 205
Debattinlägg: § 56 (ILO-konvention nr 169), § 57 (Tobacco Endgame – Rökfritt Sverige 2025) Eu ersättare
- Grenstedt, Mikael**, 1978, Västerås stift, FK, 82
Ledig september och november, ersatt av Evelina Johansson B ersättare
- Grip, Leif**, 1954, Härnösands stift, POSK, 185 EE ersättare

Personregister 2015	Grundberg, Stefan , 1980, Västerås stift, S, 76 Endast september, därefter avsagt sig uppdraget som ledamot, ny ledamot Ulla Nordlien	Kl ersättare
	Grunselius, Sonja , 1954, Skara stift, C, 38 Debattinlägg: § 48 (Utforma en ceremoni för välsignelse för den som fått ändrad könstillhörighet)	G ledamot, v ordf
	Gullberg Johnson, Gerd , 1944, Strängnäs stift, C, 64 Motion 67 (Andlig själavård inom kriminalvården) Debattinlägg: § 66 (Andlig själavård inom kriminalvården)	B ledamot
	Gårder, Nils , 1951, Lunds stift, POSK, 112 Debattinlägg: § 15 (Fastställande av debattregler), § 26 Följder av riksdagens beslut om upphörande av folkbokföring på församling), § 29 (Vissa frågor om kyrkliga handlingar, m.m.), § 50 (Samrådsgrupp för gudstjänstlivet), § 56 (ILO-konvention nr 169), § 131 (Kontrakten)	Ks ledamot
	Gåreberg, Lars T , 1948, Göteborgs stift, POSK, 152	B ledamot
	Göranson, Lisbeth , 1951, Lunds stift, C, 135	TU ledamot, VN ersättare
H		
	Hagberg, Esbjörn , 1950, biskop i Karlstads stift Debattinlägg: § 131 (Kontrakten), § 135 (Sättet att välja biskop)	G
	Hagelin, Mats , 1960, Lunds stift, BA, 104 Motion: 77 (Antalet ledamöter och ersättare i kyrkostyrelsen), 78 (Stiftens framtida indelning och uppgifter) Debattinlägg: § 24 (Årsredovisning för Svenska kyrkans nationella nivå 2014), § 133 (Begravningsverksamheten i Göteborg), § 136 (Antalet ledamöter i kyrkostyrelsen)	Ks ledamot, 2 v ordf
	Hallgren, Lars-Johan , 1972, Lunds stift, SD, 125 Endast november, nyvald ledamot efter Louise Eriksson Debattinlägg: § 20 (Ordningsfråga), § 68 (Riktlinjer för församlingars arbete för och med utsatta EU-migranter)	O ersättare
	Hallin, Solveig , 1961, Göteborgs stift, S, 162	B ledamot
	Halvarsson, Birgitta , 1957, Karlstads stift, S, 168 Ledig november, ingen ersättare Motion: 22 (Ökat stöd till församlingar för arbete med asylsökande)	Ks ledamot
	Hanson, Bo , 1943, Göteborgs stift, ÖKA, 148 Motion: 79 (Underlätta valarbetet) Debattinlägg: § 44 (Kyrkohandboksarbetet), § 130 (Direkta val), § 136 (Antalet ledamöter i kyrkostyrel- sen), § 138 (Sammanläggningar av församlingar och pastorat)	O ledamot
	Hansson, Ronny , 1957, Lunds stift, S, 126 Debattinlägg: § 59 (Kyrkan och idrotten)	Kl ledamot

Hedin, Magnus , 1960, Växjö stift, FiSK, 102 Motion: 42 (Utforma en ceremoni för välsignelse för den som fått ändrad könstillhörighet), 83 (Motsvarande adjunktsår för diakoner), 88 (Ta bort samvetsklausulen för nyvigda präster), 99 (Stiftsinstruktion) Debattinlägg: § 155 (Ökad kunskap om kristna i Mellanöstern), § 161 (Stiften)	Eu ledamot	Personregister 2015
Hedlund, Roger , 1979, Uppsala stift, SD, 8 Ledig november, ersatt av Christina Östberg Motion: 36 (Introduktion till kristendom och Svenska kyrkan på svenska och de större invandrarpråken)	B ersättare	
Hedlundh, Emma , 1978, Uppsala stift, POSK, 2	TU ledamot	
Hesslefors Persson, Kerstin , 1960, Lunds stift, POSK, 106 Ersättare november för Linda Isberg Debattinlägg: § 157 (Kartläggning av religionsdialog inom Svenska kyrkan)		
Holmgren, Sven Ingvar , 1945, Uppsala stift, BA, 12	Kr ersättare	
Hongslo, Terence , 1949, Uppsala stift, MPSK, 11 Motion: 9 (Ingen parfym av hänsyn till allergiker), 10 (Klimathotet och fortbildning), 11 (Svenska kyrkans förvaltning av skog), 44 (Rådslag kring förvaltning av jord och skog), 45 (Utveckla kyrkans miljö- och hållbarhetsarbete), 71 (Ratificering av tilläggsprotokollet till ESK-konventionen) Debattinlägg: § 142 (Svenska kyrkans hållbarhetsarbete), § 146 (Förvaltning av prästlönstillgångarna), § 147 (Ingen parfym av hänsyn till allergiker)	B ersättare, VN ersättare	
Hortlund, Stefan , 1958, Luleå stift, S, 198 och 203 Ersättare september för Lennart Åström, därefter nyvald ledamot efter Karin Norlander	G ersättare (september) Eu ersättare	
Håkansson, Carina , 1953, Karlstads stift, C, 175	EE ledamot	
Härder, Anton , 1966, Växjö stift, S, 98	O ledamot	
Höglund, Moni , 1960, Strängnäs stift, KR, 62 Debattinlägg: § 46 (Reformationsjubileet 2017), § 59 (Kyrkan och idrotten)	Eu ersättare	
I		
Inghammar, Bengt , 1940, Göteborgs stift, ÖKA, 144 Motion: 107 (Tydligare mandat för församlingar som ingår i pastorat) Debattinlägg: § 133 (Begravningsverksamheten i Göteborg), § 162 (Några frågor om församlingsråd och strukturreformen)	G ersättare	
Isacsson, Ola , 1961, Växjö stift, POSK, 93 Motion: 40 (Liturgistipendium), 84 (Låsta eller öppna kyrkor), 98 (Konsekvenserna av kyrkomötets beslut), 102 (Sekulära alternativ till kyrkliga handlingar)	G ledamot	

Debattinlägg: § 45 (Gör upp med rasism och antisemitism i vår kyrka), § 52 (Sekulära alternativ till kyrkliga handlingar), § 141 (Öppna eller låsta kyrkor), § 203 (Konsekvenserna av kyrkomötets beslut)

Isaksson, Jan-Åke, 1964, Lunds stift, SD, 115 EE ersättare
Debattinlägg: § 146 (Förvaltning av prästlönetillgångarna)

Isberg, Linda, 1977, Lunds stift, POSK, 106 EE ersättare
Ledig september, ersatt av Helena Tengstrand,
ledig november, ersatt av Kerstin Hesslefors Persson

J

Jackelén, Antje, 1955, ärkebiskop, Uppsala stift Ks ordf
Debattinlägg: § 2 (Anförande av ärkebiskopen),
§ 23 (Hälsningsanförande), § 133 (Begravningsverksamheten i Göteborg), § 153 (Utdelning av Svenska kyrkans kulturstipendium), § 157 (Kartläggning av religionsdialog inom Svenska kyrkan)

Jacobsson, Per-Olof, 1944, Visby stift, C, 209 Kr ersättare
Ersättare september och november för Ingrid Smittsarve

Janfalk, Karin, 1956, Göteborgs stift, ÖKA, 158 Kl ersättare
Motion: 75 (Mer inflytande för barn och unga)
Debattinlägg: § 160 (Mer inflytande för barn och unga)

Jannerstig, Gunilla, 1947, Lunds stift, S, 129 G/Eu ersättare
Ersättare september och november för Gunilla Bengtsson

Jansson, Tomas, 1956, Västerås stift, FiSK, 85 O ledamot
Motion: 42 (Utforma en ceremoni för välsignelse för den som fått ändrad könstillhörighet), 82 (Normerande dokument för Svenska kyrkans bekännelse), 86 (Forma ett akut stöd till insatser för flyktingar och asylsökande 2016),
87 (Kvarstå som medlem vid flytt till serviceboende eller liknande), 95 (Svenska kyrkans roll och uppgifter i kris och krig), 96 (Riktlinjer för församlingars arbete för och med utsatta EU-migranter), 99 (Stiftsinstruktion)
Debattinlägg: § 29 (Vissa frågor om kyrkliga handlingar, m.m.),
§ 34 (Bejakade dokument), § 38 (Adjunksår för diakoner),
§ 130 (Direkta val), § 133 (Begravningsverksamheten i Göteborg), § 137 (Den nationella nivåns uppgifter)

Jarskog, Hildegard, 1947, Linköpings stift, MPSK, 35 B ersättare
Motion: 27 (Biskop i kanske tio år), 41 (Kyrkogårdar som mötesplatser), 79 (Underlätta valarbetet), 83 (Motsvarande adjunksår för diakoner)
Debattinlägg: § 133 (Begravningsverksamheten i Göteborg)

Johansson, Boel, 1952, Uppsala stift, POSK, 15 Kr ledamot
Motion: 9 (Ingen parfym av hänsyn till allergiker)

Johansson, Erik , 1972, Uppsala stift, FK, 18 Ersättare september och november för Bertil Murray Motion: 56 (Förföljda kristna) Debattinlägg: § 62 (Nya vägar att vara kyrka), § 158 (Särskilda insatser för utsatta kristna)	TU ersättare	Personregister 2015
Johansson, Evelina , 1984, Västerås stift, FK, 82 Ersättare september och november för Mikael Grenstedt Debattinlägg: § 29 (Vissa frågor om kyrkliga handlingar, m.m.), § 45 (Gör upp med rasism och antisemitism i vår kyrka), § 69 (Abort och oföddas människovärde), § 138 (Sammanläggningar av församlingar och pastorat), § 157 (Kartläggning av religionsdialog inom Svenska kyrkan), § 158 (Särskilda insatser för utsatta kristna)	B ersättare	
Johansson, Kåge , 1950, Göteborgs stift, BA, 153 Debattinlägg: § 131 (Kontrakten)	O ledamot, VN ledamot	
Johansson, Marie , 1962, Växjö stift, S, 89	EE ersättare	
Johansson, Roland , 1939, Stockholms stift, POSK, 228 Debattinlägg: § 65 (Eget produktionsbolag)	KI ledamot	
Johansson, Torvald , 1955, Strängnäs stift, POSK, 53 Motion: 40 (Liturgistipendium), 84 (Låsta eller öppna kyrkor) Debattinlägg: § 47 (Liturgistipendium)	G ledamot	
Johansson Berg, Maria , 1964, Luleå stift, S, 191	G ledamot	
Johnsson, Lars , 1946, Strängnäs stift, S, 52	Ks ledamot	
Jonsson, Lars , 1956, Karlstads stift, S, 177 Ersättare september och november för Lina Larhult	Eu ersättare	
Jönsson, Birger , 1952, Karlstads stift, S, 174	G ersättare	
Jönsson, Lena , 1944, Lunds stift, BA, 118	G ersättare	
K		
Kareliusson, Dan , 1943, Stockholms stift, SD, 236 Ledig september och november, ersatt av Arnold Boström	Valberedningen, EE ersättare	
Karlsson, Axel W , 1948, Göteborgs stift, ingen grupp, 147 Ledig september, ingen ersättare Motion: 61 (Inrätta en solidarisk fond för dem som fått egendom förstörd vid kravaller), 62 (Kyrkomötets facebook-sida), 63 (Öppna möjligheten att anmäla sig själv som tillsynsärende), 64 (Uppta Barmenförklaringen bland Svenska kyrkans bekännelseskriterier), 65 (Skapa en svensk vuxen-katekes) Debattinlägg: § 35 (Domkapitlets handläggning av vissa tillsynsärenden), § 36 (Barmenförklaringen), § 42 (Svenska kyrkans kristna identitet), § 63 (Solidarisk fond för dem som fått egendom förstörd vid kravaller), § 64 (Kyrkomötets facebook-sida), § 67 (Stasi-infiltration av Svenska kyrkan), § 157 (Kartläggning av religionsdialog inom Svenska kyrkan)		

Karlsson, Göran , 1945, Göteborgs stift, S, 146	Ks ersättare, Eu ersättare
Karlsson, Kent , 1968, Lunds stift, POSK, 122	TU ersättare
Karlsson, Margareta , 1956, Strängnäs stift, ÖKA, 67	Valberedningen, Kr ledamot
Karlsson, Monica , 1947, Stockholms stift, KR, 239 Ledig september och november, ersatt av Kerstin Rossipal	TU ersättare
Kerst, Sven , 1941, Strängnäs stift, BA, 55 Ledig september och november, ersatt av Ingegerd Flock Andersson	Valberedningen, TU ledamot
Kilsäter, Britt , 1948, Lunds stift, BA, 130	O ersättare
Kjellgren, Bengt , 1969, Göteborgs stift, BA, 143 Motion: 51 (Antalet ledamöter i kyrkofullmäktige) Debattinlägg: § 15 (Fastställande av debattregler), § 25 (Verksamhet och ekonomi för den nationella nivån 2016–2018), § 134 (Antalet ledamöter i kyrkofullmäktige)	B ledamot
Klahr Fast, Helena , 1963, Skara stift, KR, 50 Debattinlägg: § 141 (Öppna eller låsta kyrkor)	EE ledamot
Klevenås, Lena , 1947, Skara stift, MPSK, 49 Motion: 44 (Rådslag kring förvaltning av jord och skog), 45 (Utveckla kyrkans miljö- och hållbarhetsarbete), 71 (Ratificering av tilläggsprotokollet till ESK-konventionen) Debattinlägg: § 56 (ILO-konvention nr 169), § 68 (Riktlinjer för församlingars arbete för och med utsatta EU-migranter), § 142 (Svenska kyrkans hållbarhetsarbete), § 146 (Förvaltning av prästlönertilgångarna), § 149 (Svenska kyrkans svar på Kyrkornas världsråds dokument <i>Kyrkan – på väg mot en gemensam vision</i>), § 151 (Ratificering av tilläggsprotokollet till ESK-konventionen)	Eu ledamot, v ordf
Kragh, Sven-E , 1944, Karlstads stift, C, 170 Debattinlägg: § 26 (Följder av riksdagens beslut om upphörande av folkbokföring på församling), § 133 (Begravningsverksamheten i Göteborg), § 149 (Svenska kyrkans svar på Kyrkornas världsråds dokument <i>Kyrkan – på väg mot en gemensam vision</i>)	Ks ledamot
Krantz, Roberth , 1980, Uppsala stift, S, 16	O ersättare
Kristenson, Mattias , 1991, Uppsala stift, S, 10 Debattinlägg: § 154 (Publicering av dokument på Svenska kyrkans hemsida), § 157 (Kartläggning av religionsdialog inom Svenska kyrkan)	Eu ledamot

Kronlid, Julia , 1980, Strängnäs stift, SD, 60 Motion: 28 (Nationellt hjälpcentrum för konvertiter), 29 (Svenska kyrkans roll i Mellanösternkonflikten), 30 (Svenska kyrkans kristna identitet), 31 (Stöd till förföljda och utsatta kristna), 34 (Uppmärksammande av reformations- jubileet 2017), 35 (Medarbetarundersökning), 36 (Introduk- tion till kristendom och Svenska kyrkan på svenska och de större invandrarsspråken) Debattinlägg: § 42 (Svenska kyrkans kristna identitet), § 69 (Abort och oföddas människovärde), § 73 (Konvertiter), § 150 (Utveckla ett diakonalt samarbete i Europa), § 154 (Publicering av dokument på Svenska kyrkans hemsida), § 156 (Förändringen av Svenska teologiska institutets ramprogram), § 157 (Kartläggning av religionsdialog inom Svenska kyrkan), § 158 (Särskilda insatser för utsatta kristna), § 159 (Svenska kyrkans roll i Mellanösternkonflikten)	Eu ersättare	Personregister 2015
Kullingsjö, Birgit , 1949, Skara stift, C, 51 Motion: 13 (Kyrkoantikvarisk ersättning)	O ledamot, v ordf	
L		
Lagerberg, Georg , 1975, Stockholms stift, FiSK, 242 Motion: 42 (Utforma en ceremoni för välsignelse för den som fått ändrad könstillhörighet), 83 (Motsvarande adjunksår för diakoner), 87 (Kvarstå som medlem vid flytt till service- boende eller liknande), 88 (Ta bort samvetsklausulen för nyvigda präster), 93 (Stasi-infiltration av Svenska kyrkan), 95 (Svenska kyrkans roll och uppgifter i kris och krig) Debattinlägg: § 48 (Utforma en ceremoni för välsignelse för den som fått ändrad könstillhörighet)	Ks ersättare, Kr ersättare	
Lagerman, Maria , 1955, Västerås stift, S, 77 Motion: 4 (Samverkan, rådgivning och tillsyn av begravnings- verksamhet), 32 (Arbetsgivaransvar i kyrkoordningen m.m.), 33 (Sanktionsavgift i domkapitlet)	Kr ledamot	
Lago, Monica , 1946, Linköpings stift, S, 24	B ersättare	
Larhult, Lina , 1977, Karlstads stift, S, 177 Ledig september och november, ersatt av Lars Jonsson	Eu ledamot	
Larson, Daniel , 1968, Stockholms stift, S, 221 Debattinlägg: § 56 (ILO-konvention nr 169), § 64 (Kyrkomötets facebookside)	Kl ledamot	
Larsson, Lars , 1950, Stockholms stift, MPSK, 226 Ersättare september för Bengt-Gunnar Carlsson	Kr ersättare	
Larsson, Maddelen , 1980, Skara stift, SD, 48 Ledig september och november, ingen ersättare	TU ersättare	
Larsson, Niklas , 1988, Lunds stift, C, 124 Debattinlägg: § 145 (Solceller på kyrktak)	Kl ledamot	

Personregister 2015	Larsson, Torgny , 1938, Göteborgs stift, S, 137 Motion: 38 (Kyrkan och idrotten) Debattinlägg: § 59 (Kyrkan och idrotten), § 138 (Sammanläggningar av församlingar och pastorat)	O ledamot, ordf (september) O ersättare
	Leonardsson, Irene , 1953, Göteborgs stift, ÖKA, 138 Ersättare september för Jenny Nilsson	B ledamot
	Lilja, Johnny , 1941, Växjö stift, BA, 100	O ersättare
	Lilja, Samuel , 1949, Lunds stift, BA, 123 Debattinlägg: § 145 (Solceller på kyrktak)	EE ledamot
	Lindberg, Per , 1956, Skara stift, POSK, 37 Motion: 84 (Låsta eller öppna kyrkor) Debattinlägg: § 15 (Fastställande av debattregler), § 133 (Begravningsverksamheten i Göteborg), § 160 (Mer inflytande för barn och unga), § 162 (Några frågor om församlingsråd och strukturen)	Valberedningen, v ordf, O ledamot, VN ersättare
	Lindbäck, Helén , 1951, Luleå stift, KR, 207 Motion: 39 (Dopundervisning för konvertiter från annan religiös kontext), 56 (Förföljda kristna) Debattinlägg: § 73 (Konvertiter)	B ersättare
	Lindell Rylén, Monica , 1969, Strängnäs stift, S, 54	Kl ersättare
	Lindén, Birgitta , 1948, Växjö stift, S, 94 Debattinlägg: § 55 (Avgiftsfritt för barn och unga), § 57 (Tobacco Endgame – Rökfritt Sverige 2025)	Kl ledamot
	Linder, Lars G , 1959, Strängnäs stift, S, 65 Motion: 18 (Utveckla ett diakonalt samarbete i Europa), 71 (Ratificering av tilläggsprotokollet till ESK-konventionen)	Eu ledamot
	Lindstrand, Emilia , 1982, Stockholms stift, ViSK, 231 Ledig september, ersatt av Britt-Marie Danestig Motion: 24 (Avgiftsbefrielse för kyrkotillhöriga), 25 (Tillgänglighet för personer med funktionsnedsättningar – ny lagstiftning), 76 (Kyrkohandbok på nätet), 103 (Nationell samordning av närvaro på nätet)	TU ledamot
	Littgren, Ulla , 1943, Stockholms stift, FiSK, 223 Motion: 42 (Utforma en ceremoni för välsignelse för den som fått ändrad könstillhörighet), 82 (Normerande dokument för Svenska kyrkans bekännelse), 83 (Motsvarande adjunksår för diakoner), 86 (Forma ett akut stöd till insatser för flyktingar och asylsökande 2016), 87 (Kvarstå som medlem vid flytt till serviceboende eller liknande), 88 (Ta bort samvetsklausulen för nyvigda präster), 93 (Stasi-infiltration av Svenska kyrkan), 95 (Svenska kyrkans roll och uppgifter i kris och krig), 96 (Riktlinjer för församlingars arbete för och med utsatta EU-migranter), 99 (Stiftsinstruktion) Debattinlägg: § 63 (Solidarisk fond för dem som fått egendom förstörd vid kravaller)	Kl ersättare

Ludvigsson, Mats , 1946, Linköpings stift, S, 27 Debattinlägg: § 147 (Ingen parfym av hänsyn till allergiker)	EE ledamot	Personregister 2015
Lundblad Mårtensson, Anna , 1950, Linköpings stift, POSK, 22 Debattinlägg: § 133 (Begravningsverksamheten i Göteborg)	Valberedningen, Ks ledamot	
Lundby-Wedin, Wanja , 1952, Stockholms stift, S, 210 Motion: 20 (Säkerställ att ingen diskriminering sker i samband med kyrkliga handlingar), 23 (Tobacco Endgame – Rökfritt Sverige 2025) Debattinlägg: § 25 (Verksamhet och ekonomi för den nationella nivån 2016–2018), § 57 (Tobacco Endgame – Rökfritt Sverige 2025), § 166 (Vissa frågor om kyrkliga handlingar, m.m., beslut)	Ks ledamot, 1 v ordf	
Lundström, Heléne , 1959, Strängnäs stift, MPSK, 66 Motion: 9 (Ingen parfym av hänsyn till allergiker), 10 (Klimathotet och fortbildning), 11 (Svenska kyrkans förvaltning av skog), 26 (Gör upp med rasism och antisemitism i vår kyrka), 27 (Biskop i kanske tio år), 44 (Rådslag kring förvaltning av jord och skog), 45 (Utveckla kyrkans miljö- och hållbarhetsarbete), 71 (Ratificering av tilläggsprotokollet till ESK-konventionen), 80 (Låt valåret synas i delar av reformationsjubileet), 81 (Påven Franciskus och ekologisk omvändelse)	EE ledamot	
Lång, David , 1972, Stockholms stift, SD, 220 Debattinlägg: § 25 (Verksamhet och ekonomi för den nationella nivån 2016–2018)	B ersättare	
Löfstrand, Åke , 1943, Uppsala stift, C, 4	EE ersättare	
Löndahl, Berth , 1950, Lunds stift, FK, 128 Motion: 56 (Förföljda kristna), 58 (Församlingsrådets och verksamhetsrådets uppgifter) Debattinlägg: § 29 (Vissa frågor om kyrkliga handlingar, m.m.), § 69 (Abort och oföddas människovärde), § 138 (Sammanläggningar av församlingar och pastorat)	G ledamot	
M		
Marsjögård, Marie-Louise , 1952, Luleå stift, S, 198 Ersättare november för Lennart Åström		
Meltin Westerlund, Christina , 1945, Härnösands stift, S, 182	B ersättare	
Milltoft, Sven , 1965, Stockholms stift, BA, 218 Motion: 66 (Eget produktionsbolag) Debattinlägg: § 52 (Sekulära alternativ till kyrkliga handlingar)	G ledamot	
Moberg, Martin , 1976, Lunds stift, S, 119 Ersättare september och november för Johan Åkesson	G ersättare	
Modéus, Fredrik , 1964, biskop i Växjö stift Debattinlägg: § 62 (Nya vägar att vara kyrka), § 69 (Abort och oföddas människovärde)	KI	

Personregister 2015	Modéus, Martin , 1962, biskop i Linköpings stift Debattinlägg: § 160 (Mer inflytande för barn och unga)	B
	Mogren, Mikael , 1969, biskop i Västerås stift Debattinlägg: § 42 (Svenska kyrkans kristna identitet), § 56 (ILO-konvention nr 169), § 148 (Ekumenisk överens- kommelse mellan Svenska kyrkan och de Gammalkatolska kyrkorna av Utrechtunionen), § 158 (Särskilda insatser för utsatta kristna)	Eu
	Munck, Eva-Maria , 1984, Stockholms stift, POSK, 219 Motion: 40 (Liturgistipendium), 44 (Rådslag kring förvaltning av jord och skog), 45 (Utveckla kyrkans miljö- och hållbar- hetsarbete) Debattinlägg: § 157 (Kartläggning av religionsdialog inom Svenska kyrkan), § 160 (Mer inflytande för barn och unga)	Eu ledamot
	Murray, Bertil , 1950, Uppsala stift, FK, 18 Ledig september och november, ersatt av Erik Johansson	Valberedningen, TU ersättare
N		
	Nielsén, Marie , 1962, Lunds stift, S, 105 Debattinlägg: § 68 (Riktlinjer för församlingars arbete för och med utsatta EU-migranter), § 73 (Konvertiter)	Kl ledamot, v ordf
	Nihlgård, Anders , 1944, Lunds stift, ÖKA, 116 Motion: 9 (Svenska kyrkans nattvardssyn), 10 (Diakonens vigningslöften), 11 (Odöptas tillträde till nattvardsbordet)	Eu ersättare
	Nilsson, Elise , 1989, Lunds stift, ÖKA, 132 Debattinlägg: § 29 (Vissa frågor om kyrkliga handlingar, m.m.), § 69 (Abort och oföddas människovärde)	G ersättare
	Nilsson, Jan G , 1940, Skara stift, BA, 39	EE ledamot, ordf
	Nilsson, Jenny , 1978, Göteborgs stift, ÖKA, 138 Ledig september, ersatt av Irene Leonardsson, ledig november, ingen ersättare	B ledamot
	Nilsson, Leif , 1944, Härnösands stift, S, 186 Motion: 38 (Kyrkan och idrotten) Debattinlägg: § 59 (Kyrkan och idrotten), § 129 (Val till Svenska kyrkans arvodesnämnd för den nationella nivån), § 199 (Fyllnadsval till Organisationsutskottet)	Valberedningen, ordf, B ledamot
	Nilsson, Magnus , 1964, Göteborgs stift, S, 166	EE ersättare
	Nilsson, Mats , 1949, Växjö stift, C, 97 Debattinlägg: § 139 (Ökad återföring av ekonomiska resurser till församlingarna via prästlönetillgångarna), § 142 (Svenska kyrkans hållbarhetsarbete), § 146 (Förvaltning av prästlönetillgångarna)	O/B ersättare
	Nilsson, Niklas , 1985, Strängnäs stift, S, 57	G ersättare
	Nisser-Larsson, Margareta , 1954, Karlstads stift, BA, 171	Ks ersättare, EE ersättare

Nordgren, Anette , 1958, Utlandsförsamlingarna, 251 Motion: 84 (Låsta eller öppna kyrkor) Debattinlägg: § 25 (Verksamhet och ekonomi för den nationella nivån 2016–2018), § 141 (Öppna eller låsta kyrkor), § 150 (Utveckla ett diakonalt samarbete i Europa), § 201 (Samordning av begravningsverksamheten m.m.)	Eu ledamot	Personregister 2015
Nordgren, Kenneth , 1966, Luleå stift, FiSK, 206 Motion: 42 (Utforma en ceremoni för välsignelse för den som fått ändrad könstillhörighet), 82 (Normerande dokument för Svenska kyrkans bekännelse), 83 (Motsvarande adjunksår för diakoner), 86 (Forma ett akut stöd till insatser för flyktingar och asylsökande 2016), 87 (Kvarstå som medlem vid flytt till serviceboende eller liknande), 93 (Stasi-infiltration av Svenska kyrkan), 95 (Svenska kyrkans roll och uppgifter i kris och krig), 96 (Riktlinjer för församlingars arbete för och med utsatta EU-migranter), 99 (Stiftsinstruktion) Debattinlägg: § 24 (Årsredovisning för Svenska kyrkans nationella nivå 2014), § 50 (Samrådsgrupp för gudstjänstlivet), § 56 (ILO-konvention nr 169), § 68 (Riktlinjer för församlingars arbete för och med utsatta EU-migranter)	G ledamot	
Nordgren, Peter , 1949, Uppsala stift, FiSK, 19 Motion: 42 (Utforma en ceremoni för välsignelse för den som fått ändrad könstillhörighet), 82 (Normerande dokument för Svenska kyrkans bekännelse), 83 (Motsvarande adjunksår för diakoner), 86 (Forma ett akut stöd till insatser för flyktingar och asylsökande 2016), 87 (Kvarstå som medlem vid flytt till serviceboende eller liknande), 88 (Ta bort samvetsklausulen för nyvigda präster), 93 (Stasi-infiltration av Svenska kyrkan), 94 (Förbön för konung, riksdag och regering), 95 (Svenska kyrkans roll och uppgifter i kris och krig), 99 (Stiftsinstruktion) Debattinlägg: § 44 (Kyrkohandboksarbetet), § 140 (Tillgänglighet i Svenska kyrkans lokaler)	EE ledamot	
Nordlander, Leif , 1953, Skara stift, FK, 46 Motion: 55 (Nya vägar att vara kyrka), 56 (Förföljda kristna), 58 (Församlingsrådets och verksamhetsrådets uppgifter) Debattinlägg: § 56 (ILO-konvention nr 169), § 62 (Nya vägar att vara kyrka), § 158 (Särskilda insatser för utsatta kristna), § 162 (Några frågor om församlingsråd och strukturreformen)	B ledamot	
Nordlien, Ulla , 1945, Västerås stift, S, 76 Endast november, nyvald ledamot efter Stefan Grundberg	Kl ersättare	
Nordung Byström, Eva , 1957, biskop i Härnösands stift	G	
Nordvall, Helena , 1950, Luleå stift, BA, 200	Ks ersättare, TU ersättare	
Norén, Carola , 1953, Stockholms stift, S, 245 Ersättare november för Thomas Sundström		

Personregister 2015	Norlander, Karin , 1943, Luleå stift, S, 203 Endast september, därefter avsagt sig uppdraget, ny ledamot Stefan Hortlund	Eu ersättare
	Novak, Anders , 1945, Stockholms stift, KR, 222 Debattinlägg: § 36 (Barmenförklaringen)	TU ledamot
	Näslund, Helena , 1956, Uppsala stift, ViSK, 20 Ledig september och november, ersatt av Per-Olof Flodström	B ledamot
O		
	Olsson, Bertil , 1950, Växjö stift, KR, 95 Debattinlägg: § 25 (Verksamhet och ekonomi för den nationella nivån 2016–2018), § 34 (Bejakade dokument), § 141 (Öppna eller låsta kyrkor)	Valberedningen, B ledamot, ordf, VN ledamot
	Olsson, Roger , 1963, Skara stift, S, 43	G ersättare
	Olsson, Roine , 1959, Lunds stift, S, 133	Valberedningen, TU ledamot
	Oskarsson, Irene , 1965, Linköpings stift, KR, 30 Motion: 43 (Kyrkohistoria för blivande präster) Debattinlägg: § 61 (Utbildning i kyrkohistoria och landsbygdsfrågor), § 130 (Direkta val), § 138 (Sammanläggningar av församlingar och pastorat), § 146 (Förvaltning av prästlönetillgångarna), § 162 (Några frågor om församlingsråd och strukturreformen)	O ledamot
	Ottesen, Fredrik , 1986, Lunds stift, SD, 136 Ersättare november för Mikael Eskilandersson	
P		
	Paulsson, Kekke , 1981, Västerås stift, ViSK, 84 Motion: 24 (Avgiftsbefrielse för kyrkotillhöriga), 25 (Tillgänglighet för personer med funktionsnedsättningar – ny lagstiftning), 75 (Mer inflytande för barn och unga), 76 (Kyrkohandbok på nätet) Debattinlägg: § 44 (Kyrkohandboksarbetet), § 160 (Mer inflytande för barn och unga)	Kl ledamot
	Pedersen Videke, Sofija , 1980, Lunds stift, S, 113 Motion: 19 (Avgiftsfritt för barn på nationella konferenser) Debattinlägg: § 44 (Kyrkohandboksarbetet), § 49 (Solidaritet med samtidens martyrer), § 55 (Avgiftsfritt för barn och unga)	G ledamot, ordf
	Perers, Karin , 1955, Västerås stift, C, 74 Debattinlägg: § 1 (Kyrkomötet öppnas), § 11 (Anmälan och bordläggning av inkomna ärenden), § 13 (Meddelanden), § 15 (Fastställande av debattregler), § 16 (Meddelanden och ajournering), § 17 (Kyrkomötets förhandlingar återupptas), § 20 (Ordningsfråga), § 22 (Meddelanden), 73 (Konvertiter), § 76 (Meddelanden), § 77 (Meddelanden),	Km ordf

§ 153 (Utdelning av Svenska kyrkans kulturstipendium),
§ 156 (Förändringen av Svenska teologiska institutets
ramprogram), § 165 (Meddelanden), § 166 (Vissa frågor om
kyrkliga handlingar, m.m., beslut), § 204 (Meddelanden),
§ 210 (Avtackningar), § 211 (Kyrkomötet avslutas)

- Persenius, Ragnar**, 1952, biskop i Uppsala stift Eu
Debattinlägg: § 29 (Vissa frågor om kyrkliga handlingar, m.m.),
§ 36 (Barmenförklaringen), § 158 (Särskilda insatser för
utsatta kristna)
- Persson, Bertil**, 1940, Stockholms stift, POSK, 246 B ledamot,
Motion: 84 (Låsta eller öppna kyrkor) VN ledamot
Debattinlägg: § 25 (Verksamhet och ekonomi för den
nationella nivån 2016–2018)
- Persson, Camilla**, 1984, Lunds stift, S, 121 Kl ersättare
Debattinlägg: § 64 (Kyrkomötets facebookside),
§ 69 (Abort och oföddas människovärde)
- Persson, Sven Gunnar**, 1955, Linköpings stift, POSK, 28 O ersättare
Motion: 60 (Underlag för utvärdering av församlingsråden),
84 (Låsta eller öppna kyrkor)
Debattinlägg: § 160 (Mer inflytande för barn och unga),
§ 162 (Några frågor om församlingsråd och strukturreformen)
- Pierazzi, Irène**, 1943, Stockholms stift, S, 232 B ledamot, v ordf
- R**
- Ramnerö Ödestad, Katarina**, 1955, Skara stift, BA, 45 G ledamot
- Reichenberg, Olle**, 1970, Stockholms stift, BA, 211 O ledamot
Debattinlägg: § 130 (Direkta val)
- Rekola, Satu**, 1961, Göteborgs stift, MPSK, 155 TU ersättare
Ersättare september och november för Helena Björkman
- Rickardsson, Ulla**, 1941, Göteborgs stift, C, 141 KS ledamot
Motion: 13 (Kyrkoantikvarisk ersättning)
Debattinlägg: § 53 (Miljödag i Svenska kyrkans
församlingar), § 133 (Begravningsverksamheten i Göteborg),
§ 141 (Öppna eller låsta kyrkor)
- Rickemark, Lissandra**, 1979, Växjö stift, S, 101 Kl ersättare
Ledig september, ersatt av Evy Annér
- Risberg, Lars**, 1948, Karlstads stift, S, 169 TU ledamot
Debattinlägg: § 34 (Bejakade dokument), § 146 (Förvaltning
av prästlönetillgångarna)
- Roos, Anders**, 1947, Stockholms stift, POSK, 235 Kr ledamot, ordf
Motion: 102 (Sekulära alternativ till kyrkliga handlingar)
Debattinlägg: § 48 (Utforma en ceremoni för välsignelse för
den som fått ändrad könstillhörighet),
§ 133 (Begravningsverksamheten i Göteborg),
§ 154 (Publicering av dokument på Svenska kyrkans hemsida),

§ 156 (Förändringen av Svenska teologiska institutets ramprogram), § 200 (Ändringar i kyrkoordningen m.m.)

- Rosenquist, Mattias**, 1967, Växjö stift, POSK, 99 TU ledamot
Ledig november, ersatt av Roland Björn
- Rosenquist, Sofia**, 1976, Växjö stift, POSK, 88 Kl ledamot, ordf
Debattinlägg: § 54 (Chemtrails), § 71 (Minoritetsspråken och det lokala ansvaret)
- Rossipal, Kerstin**, 1941, Stockholms stift, KR, 239 TU ersättare
Ersättare september och november för Monica Karlsson
- Rydén Davoust, Marie**, 1966, Strängnäs stift, POSK, 58 B ersättare
- Rydström, Elisabeth**, 1954, Stockholms stift, C, 227 Kl ledamot
Motion: 100 (Inrättande av en diakonal investeringsfond)
Debattinlägg: § 60 (Kyrkogårdar som mötesplatser)

S

- Sahlin, Jan**, 1944, Västerås stift, S, 81
Ersättare november för Peter Egardt
- Sandahl, Dag**, 1948, Växjö stift, FK, 92 Ks ersättare,
G ersättare
Motion: 47 (Svenska kyrkans vägval), 48 (Solidaritet med samtidens martyrer), 49 (Kyrkohandboksarbete), 50 (Utredning om huvudmannaskap för begravningsväsendet), 89 (Flyktingarbetet)
Debattinlägg: § 15 (Fastställande av debattregler), § 25 (Verksamhet och ekonomi för den nationella nivån 2016–2018), § 29 (Vissa frågor om kyrkliga handlingar, m.m.), § 44 (Kyrkohandboksarbetet), § 46 (Reformationsjubileet 2017), § 48 (Utforma en ceremoni för välsignelse för den som fått ändrad könstillhörighet), § 49 (Solidaritet med samtidens martyrer), § 50 (Samrådsgrupp för gudstjänstlivet), § 44 (Kyrkohandboksarbetet), § 51 (Svenska kyrkans roll och uppgifter i kris och krig), § 69 (Abort och oföddas människovärde)
- Sandberg Kullenberg, Elisabeth**, 1952, Lunds stift, BA, 110 Kl ersättare
Motion: 66 (Eget produktionsbolag)
- Sandin-Wester, Marja**, 1947, Stockholms stift, MPSK, 240 Kl ledamot
Motion: 9 (Ingen parfym av hänsyn till allergiker), 10 (Klimathotet och fortbildning), 11 (Svenska kyrkans förvaltning av skog), 71 (Ratificering av tilläggsprotokollet till ESK-konventionen), 80 (Låt valåret synas i delar av reformationsjubileet), 81 (Påven Franciskus och ekologisk omvändelse)
Debattinlägg: § 55 (Avgiftsfritt för barn och unga)
- Sandström, Britt**, 1944, Västerås stift, S, 68 Ks ersättare,
O ersättare
- Sarkar, Dan**, 1968, Lunds stift, FK, 111 Eu ersättare
Motion: 52 (Samrådsgrupp för gudstjänstlivet), 53 (Ordning för bejakande av dokument)

Debattinlägg: § 33 (Medarbetarundersökning), § 34 (Bejakade dokument), § 50 (Samrådsgrupp för gudstjänstlivet), § 60 (Kyrkogårdar som mötesplatser), § 68 (Riktlinjer för församlingars arbete för och med utsatta EU-migranter), § 138 (Sammanläggningar av församlingar och pastorat), § 151 (Ratificering av tilläggsprotokollet till ESK-konventionen)

- Schmidt, Jerker**, 1976, Göteborgs stift, FiSK, 156 Kl ersättare
 Motion: 42 (Utforma en ceremoni för välsignelse för den som fått ändrad könstillhörighet), 82 (Normerande dokument för Svenska kyrkans bekännelse), 83 (Motsvarande adjunksår för diakoner), 86 (Forma ett akut stöd till insatser för flyktingar och asylsökande 2016), 87 (Kvarstå som medlem vid flytt till serviceboende eller liknande), 92 (Ökad kunskap om kristna i Mellanöstern), 93 (Stasi-infiltration av Svenska kyrkan), 94 (Förbön för konung, riksdag och regering), 95 (Svenska kyrkans roll och uppgifter i kris och krig)
 Debattinlägg: § 44 (Kyrkohandboksarbetet), § 51 (Svenska kyrkans roll och uppgifter i kris och krig), § 57 (Tobacco Endgame – Rökfritt Sverige 2025), § 66 (Andlig själavård inom kriminalvården), § 67 (Stasi-infiltration av Svenska kyrkan), § 155 (Ökad kunskap om kristna i Mellanöstern), § 156 (Förändringen av Svenska teologiska institutets ramprogram)
- Sedin, Birgitta**, 1957, Härnösands stift, KR, 188 Kr ersättare
- Segerstedt, Jan**, 1946, Västerås stift, MPSK, 83 G ledamot
 Motion: 9 (Ingen parfym av hänsyn till allergiker), 10 (Klimathotet och fortbildning), 11 (Svenska kyrkans förvaltning av skog)
- Sidenvall, Fredrik**, 1962, Göteborgs stift, FK, 165 Eu ledamot
 Ledig september, ingen ersättare,
 ledig november, ersatt av Maja Bengtsson
- Simonsson, Berit**, 1951, Göteborgs stift, FK, 142 Kl ledamot
 Debattinlägg: § 69 (Abort och oföddas människovärde), § 73 (Konvertiter)
- Sjöberg, Roger**, 1972, Stockholms stift, S, 237 O/B ersättare
- Sjögren, Nasrin**, 1982, Stockholms stift, FK, 244 Kl ersättare
 Motion: 97 (Svenska kyrkans syn på abort och oföddas människovärde)
 Debattinlägg: § 69 (Abort och oföddas människovärde)
- Sjöstrand, Erik**, 1981, Uppsala stift, POSK, 7 Ks ledamot
 Ledig september och november, ersatt av Styrbjörn Granquist
- Skäremo, Ingrid**, 1958, Uppsala stift, ÖKA, 13 O ersättare
 Ersättare september och november för Linda Danung

Personregister 2015	Smittsarve, Ingrid , 1946, Visby stift, C, 209	Kr ersättare
	Ledig september och november, ersatt av Per-Olof Jacobsson	
	Motion: 101 (Ämbetsbärare som avsäger sig präst- eller diakonämbetet)	
	Stenlund, Ove , 1943, Luleå stift, S, 196	
	Ersättare november för Agnetha Eriksson	
	Stierna, Märta , 1968, Härnösands stift, C, 183	O/B ersättare
	Ledig september och november, ersatt av Märta Brita Forsberg Svensson	
	Stiglund, Hans , 1955, biskop i Luleå stift	EE
	Debattinlägg: § 56 (ILO-konvention nr 169)	
	Stjernkvist, Lars , 1958, Linköpings stift, S, 21	Eu ledamot
	Motion: 18 (Utveckla ett diakonalt samarbete i Europa)	
	Debattinlägg: § 150 (Utveckla ett diakonalt samarbete i Europa), § 158 (Särskilda insatser för utsatta kristna)	
	Stråle Börjesson, Anna-Karin , 1962, Karlstads stift, S, 173	G ersättare
	Sturesson, John-Erik , 1942, Härnösands stift, KR, 189	EE ersättare
	Stålhem, Elisabet , 1947, Stockholms stift, BA, 238	Eu ersättare
	Sundström, Jan Olov , 1945, Stockholms stift, BA, 230	Eu ledamot
	Debattinlägg: § 150 (Utveckla ett diakonalt samarbete i Europa), § 151 (Ratificering av tilläggsprotokollet till ESK-konventionen), § 156 (Förändringen av Svenska teologiska institutets ramprogram)	
	Sundström, Thomas , 1965, Stockholms stift, S, 245	EE ersättare
	Ledig september, ingen ersättare, ledig november, ersatt av Carola Norén	
	Svensson, Alve , 1951, Lunds stift, KR, 120	G ledamot
	Debattinlägg: § 69 (Abort och oföddas människovärde)	
	Svensson, Emma , 1982, Uppsala stift, S, 3	TU ersättare
	Ledig september och november, ersatt av Catharina Erdtman	
	Svensson, Karl-Gunnar , 1957, Göteborgs stift, KR, 154	Ks ledamot
	Motion: 3 (Svenska kyrkans uppgifter på nationell nivå), 5 (Utvärdering av pastoratsreformen), 6 (Utredning av en utökning av kyrkoherdeutbildningen), 8 (Att lägga till faddrar efter dopet), 43 (Kyrkohistoria för blivande präster), 79 (Underlätta valarbetet)	
	Debattinlägg: § 28 (Att lägga till faddrar efter dopet), § 61 (Utbildning i kyrkohistoria och landsbygdsfrågor), § 133 (Begravningsverksamheten i Göteborg), § 137 (Den nationella nivåns uppgifter), § 162 (Några frågor om församlingsråd och strukturreformen)	
	Särdquist, Sofia , 1969, Skara stift, POSK, 41	Ks ersättare, Kr ersättare

Söderfeldt, Birgitta , 1946, Stockholms stift, ViSK, 247 Motion: 24 (Avgiftsbefrielse för kyrkotillhöriga), 25 (Tillgänglighet för personer med funktionsnedsättningar – ny lagstiftning), 76 (Kyrkohandbok på nätet) Debattinlägg: § 29 (Vissa frågor om kyrkliga handlingar, m.m.), § 140 (Tillgänglighet i Svenska kyrkans lokaler), § 143 (Avgiftsbefrielse för kyrkotillhöriga)	EE ledamot	Personregister 2015
T		
Tegby, Lisa , 1949, Luleå stift, POSK, 192 Motion: 44 (Rådslag kring förvaltning av jord och skog), 45 (Utveckla kyrkans miljö- och hållbarhetsarbete), 85 (Översyn av sättet att välja biskop), 98 (Konsekvenserna av kyrkomötets beslut), 102 (Sekulära alternativ till kyrkliga handlingar) Debattinlägg: § 25 (Verksamhet och ekonomi för den nationella nivån 2016–2018), § 29 (Vissa frågor om kyrkliga handlingar, m.m.), § 46 (Reformationsjubileet 2017), § 135 (Sättet att välja biskop), § 156 (Förändringen av Svenska teologiska institutets ramprogram)	G ersättare	
Tengstrand, Helena , 1947, Lunds stift, POSK, 106 Ersättare september för Linda Isberg	EE ersättare	
Thor, Jenny , 1980, Strängnäs stift, S, 59	Kr ersättare	
Tisell, Daniel , 1968, Göteborgs stift, C, 149 Motion: 71 (Ratificering av tilläggsprotokollet till ESK- konventionen), 103 (Nationell samordning av närvaro på nätet), 108 (Svenska kyrkans arbete med bekännelsefrågor och sin evangelisk-lutherska identitet) Debattinlägg: § 39 (Svenska kyrkans arbete med bekännelse- frågor och sin evangelisk-lutherska identitet), § 133 (Begrav- ningsverksamheten i Göteborg), § 152 (Behandling av olika former av dokument), § 156 (Förändringen av Svenska teologiska institutets ramprogram), § 159 (Svenska kyrkans roll i Mellanösternkonflikten)	Eu ledamot, ordf	
Torstensson, Gunvor , 1946, Skara stift, POSK, 47 Motion: 46 (Församlingsrådets uppgifter) Debattinlägg: § 162 (Några frågor om församlingsråd och strukturen)	Kr ledamot	
Tranströmer, Nanna , 1980, Stockholms stift, S, 225 Ledig september, ingen ersättare, ledig november, ersatt av Jösta Claeson	Valberedningen, G ledamot	
Tyrberg, Conny , 1951, Linköpings stift, C, 23 Debattinlägg: § 15 (Fastställande av debattregler), § 25 (Verksamhet och ekonomi för den nationella nivån 2016–2018), § 201 (Samordning av begravningsverksam- heten m.m.)	Valberedningen, Kr ledamot	
Tyrberg, Johan , 1963, biskop i Lunds stift	Kl	

U

Unger, Hanna, 1972, Göteborgs stift, ÖKA, 164
Ledig september och november, ersatt av Britta Broman
TU ledamot

V W

Wahlman, Inger, 1951, Västerås stift, S, 72
Debattinlägg: § 29 (Vissa frågor om kyrkliga handlingar, m.m.)
TU ledamot

Wahlström, Ylva, 1965, Stockholms stift, MPSK, 215
Motion: 26 (Gör upp med rasism och antisemitism i vår kyrka), 27 (Biskop i kanske tio år), 45 (Utveckla kyrkans miljö- och hållbarhetsarbete), 71 (Ratificering av tilläggsprotokollet till ESK-konventionen), 79 (Underlätta valarbetet), 80 (Låt valåret synas i delar av reformationsjubileet), 81 (Påven Franciskus och ekologisk omvändelse)
Debattinlägg: § 30 (Tidsbegränsat uppdrag som stiftsbiskop), § 45 (Gör upp med rasism och antisemitism i vår kyrka), § 56 (ILO-konvention nr 169), § 130 (Direkta val), § 142 (Svenska kyrkans hållbarhetsarbete)
Ks ersättare,
Kl ersättare

Waldenfors, Sara, 1977, Göteborgs stift, S, 140
Debattinlägg: § 55 (Avgiftsfritt för barn och unga), § 62 (Nya vägar att vara kyrka), § 160 (Mer inflytande för barn och unga)
Kl ersättare

Waldenvik, Per-Arne, 1948, Växjö stift, BA, 90
Ledig september och november, ersatt av Göran Wass
G ersättare

Wass, Göran, 1938, Växjö stift, BA, 90
Ersättare september och november för Per-Arne Waldenvik
G ersättare

Wedin, Katarina, 1955, Luleå stift, POSK, 202
Debattinlägg: § 158 (Särskilda insatser för utsatta kristna)
Ks ersättare,
Eu ersättare

Weichbrodt, Hans, 1968, Göteborgs stift, FK, 151
Kr ersättare

Wernersson, Birger, 1948, Lunds stift, S, 109
Ledig november, ersatt av Kerstin Engle
Ks ersättare,
B ersättare

Westerlund, Anna-Karin, 1949, Uppsala stift, BA, 5
Motion: 66 (Eget produktionsbolag)
Debattinlägg: § 57 (Tobacco Endgame – Rökfritt Sverige 2025), § 59 (Kyrkan och idrotten), § 65 (Eget produktionsbolag)
Kl ledamot

Wojdkow, Marie, 1958, Lunds stift, POSK, 131
B ledamot

Wrede, Birgitta, 1947, Strängnäs stift, POSK, 63
Ersättare september och november för Gustaf Bengtsson
O ersättare

Å

Ådén, Titti, 1959, Luleå stift, S, 199

EE ersättare

Åkerlund, Anders, 1940, Västerås stift, C, 70

G ersättare

Motion: 15 (Ge handboksarbetet mer tid), 16 (Samordning av begravningsverksamheten)

Debattinlägg: § 25 (Verksamhet och ekonomi för den nationella nivån 2016–2018), § 44 (Kyrkohandboksarbetet), § 52 (Sekulära alternativ till kyrkliga handlingar), § 201 (Samordning av begravningsverksamheten m.m.)

Åkesson, Johan, 1962, Lunds stift, S, 119

G ledamot

Ledig september och november, ersatt av Martin Moberg

Motion: 21 (Ratificera ILO-konvention)

Åsebol, Ann-Britt, 1947, Västerås stift, BA, 75

Valberedningen,
B ersättare

Åström, Lennart, 1953, Luleå stift, S, 198

G ledamot

Ledig september, ersatt av Stefan Hortlund,

ledig november, ersatt av Marie-Louise Marsjögård

Ö

Östberg, Christina, 1968, Uppsala stift, SD, 8

Ersättare november för Roger Hedlund